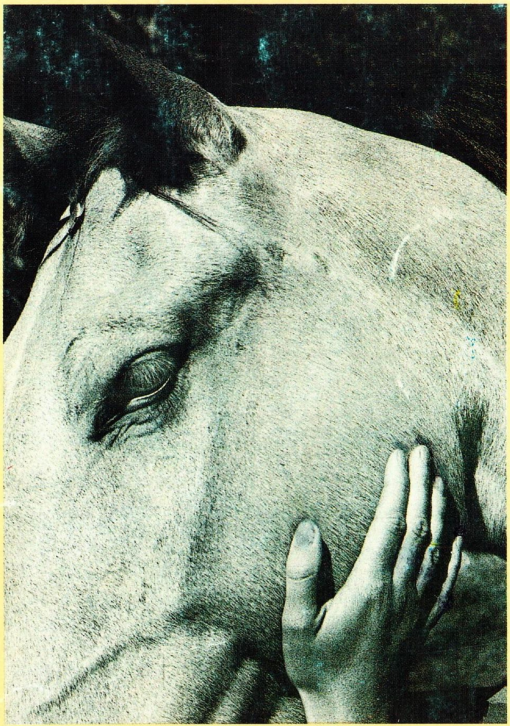
JULİO CORTAZAR

AYAKİZLERİNDE ADIMLAR

METİS EDEBİYAT

Ralph Gibson, *İsimsiz*, 1974.

İspanyolca'dan Çeviren: ARZU ETENSEL İLDEM

Julio Cortázar
AYAKİZLERİNDE ADIMLAR

26 Ağustos 1914'te Brüksel'de doğan Julio Cortázar, 1919'da ailesiyle birlikte ülkesi Arjantin'e döndü. 1938'de ilk şiir kitabı *Presencia*'yı ("Varlık") Julio Denis takma adıyla yayımladı. Eğitimini tamamladıktan sonra bir süre ortaokul öğretmenliği yaptı, Fransız edebiyatı dersi verdi ve Cuyo Üniversitesi'nde John Keats üzerine bir seminer düzenledi. 1945'te üniversitelere faşist müdahalenin başlaması üzerine Buenos Aires'e döndü; *Sur*, *Realidad*, *Verbum* gibi edebiyat dergilerinde Antonin Artaud, Octavio Paz gibi sanatçılar üzerine eleştirel yazılar kaleme aldı. 1951'de bir araştırma bursu ile gittiği Paris'te burs süresi bittikten sonra da kalarak Unesco'da çevirmen olarak çalışmaya başladı. Aynı yıl ilk öykü kitabı *Bestiario*'yu ("Hayvan Hikâyeleri") yayımladı. 1960'ta ilk romanı *Los premios*'u ("Ödüller"), 1963'te en önemli romanı sayılan *Rayuela*'yı (Seksek) yayımladı. 1962'de Küba'ya gitti ve *Casa de las Américas* dergisinin editörlüğünü yaptı. 1970'te iktidara gelen Salvador Allende'yi desteklemek için Şili'ye gitti, General Pinochet'nin darbesinden sonra dünya kamuoyunda yenilen Şili davasının önde gelen savunucularından biri oldu. "Las babas del diablo" öyküsü, Antonioni'nin 1966 yapımı *Blow Up* (Cinayeti Gördüm) adlı filmine konu olmuştur. Yazarlığının yanı sıra amatör cazcı olan Cortázar, elinizdeki kitapta da yer alan "El perseguidor" (Arayış) öyküsünü Charlie Parker'a adamıştır. 1981'de Fransız uyruğuna geçtiyse de Arjantin vatandaşlığından ayrılmayan Cortázar, 12 Şubat 1984'te Paris'te öldü. Ülkemizde bir romanı (*Rayuela*, 1963; *Seksek*, Can, 1988) ve iki öykü derlemesi (*Queremos tanto a Glenda y otros relatos*, 1980; *Mırıldandığım Öyküler*, Can, 1985 ve *Las isla a mediodía*, 1958; *Büyüdükçe*, Alan, 1984) yayımlanan yazarın bu kitaptaki öyküleri çeşitli kitaplarından yayınevimizce derlenmiştir. Asturias, Carpentier, Fuentes ve Márquez ile birlikte çağdaş ve yenilikçi Latin Amerika edebiyatını oluşturan yazarlar arasında sayılan, Doğu felsefesinden ve J.L. Borges'den etkilenmiş olan Cortázar, öykü ve romanlarında fantastik öğelere yer vermesi, anlatı bütünlüğünü bozması, edebi biçim ve kuralları zorlayarak toplumsal konuları deneysel bir yazım tekniğiyle ele almasıyla tanınır.

Metis Yayınları, Başmusahip Sok. 3/2
Cağaloğlu/İstanbul
Tel. 528 35 88

Metis Edebiyat Dizisi - 22
Ayakizlerinde Adımlar, Julio Cortázar
© Metis Yayınları, İstanbul 1991

Birinci Basım: Mayıs 1991
Bu çevirinin bütün yayım hakları
Metis Yayınları'na aittir.

Yayın Yönetmeni: Müge Gürsoy

ISBN 975-7650-60-9

Dizgi: Serhat Bal, Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı: Yaylacık Matbaası, Cilt: Örnek Mücellithanesi

Julio Cortázar

AYAKİZLERİNDE ADIMLAR

İspanyolca'dan Çeviren:
ARZU ETENSEL İLDEM

METİS YAYINLARI

İçindekiler

Yaz
7

Silvia
16

Kindberg Diye Bir Yer
28

Öğle Yemeğinden Sonra
40

Kızıl Çember İçinde Birleşme
49

Işık Değişikliği
57

Ayakizlerinde Adımlar
67

Liliana'nın Gözyaşları
87

Cennetin Kapıları
97

Arayış
111

Yaz

Gün batarken Florencio, küçük kızıyla birlikte, yalnız Mariano ve Zulma'nın ciple geçmeye cesaret ettikleri taş ve oyuk dolu yoldan aşağı doğru indi. Kapıyı Zulma açtı onlara, gözleri şişmişti, soğan doğramış olabileceğini düşündü Florencio. Mariano öbür odadan gelerek onları içeri buyur etti; fakat Florencio yalnızca ertesi sabaha dek küçük kıza bakabilirler mi sormak istiyordu, acil bir iş için kıyıya inmesi gerekiyordu ve kasabada çocuğu bırakabileceği biri yoktu. Pek tabii, dedi Zulma, lafı mı olur, buraya aşağıya bir yatak koyarız onun için. Mariano beş dakika gelin bir kadeh içki için diyerek ısrar ettiyse de Florencio arabayı kasaba meydanında bırakmıştı, hemen yola çıkmak istiyordu, teşekkür edip küçüğü öptü; kız sıranın üstünde duran dergi yığınını görmüştü bile; kapı kapanınca Zulma ve Mariano neredeyse kaygıyla birbirlerine baktılar, her şey çok çabuk olup bitmişti. Mariano omuzlarını silkip atölyesine, tamir etmekte olduğu eski iskemlenin başına döndü; Zulma küçük kıza karnı aç mı diye sordu, dergilerle oynamasını önerdi, dolapta bir top bir de kelebek ağı vardı; kız teşekkür ederek dergilere göz gezdirmeye başladı; Zulma akşam için kuşkonmazları hazırlarken yan gözle ona baktı ve onu kendi halinde oynamaya bırakabileceğini düşündü.

Güneyde hava şimdiden erken kararmaya başlamıştı, başkente dönmek, yeniden kış yaşamına başlamak için bir aydan kısa bir zaman kalmıştı önlerinde, sonuç olarak her zamanki yaşamlarının devamı değil miydi bu, mesafeli bir birliktelik, hoş bir arkadaşlık, karı koca arasındaki geleneksel nezaket kurallarına bağlı kalmak, örneğin o anda Mariano'ya tutkal çanağını ısıtmak için büyük bir fırın gerekiyordu, bu durumda Zulma patates tenceresini daha sonra tekrar ateşe koymak

üzere fırından çıkartmalıydı, Mariano teşekkür ediyordu, sandalye neredeyse bitmişti, tutkalı bir çırpıda sürmek daha iyi olacaktı, fakat önce ısıtmak gerekiyordu kuşkusuz. Küçük kız, mutfak ve yemek odası olarak kullandıkları büyük odanın bir ucunda dergilere göz atıyordu, Mariano ona vermek için dolaptan şeker çıkarttı; dışarı çıkıp bir kadeh içki eşliğinde tepelerin ardında batan güneşi seyretme zamanı gelmişti, patika hemen her zaman ıssız oluyordu, kasabanın yukarılarındaki evler zar zor seçiliyordu, önlerindeki yamaç, vadinin şimdiden gölgelenmiş derinliklerine dek uzanıyordu. Zulma, benim içkimi de koy, geliyorum, dedi. Tüm olaylar sırayla gerçekleşiyordu, her olay için belli bir saat ve her saat için belli bir olay vardı, bir çırpıda düzeni bozmuş olan küçük kız hariç; kıza oturacak bir sıra ve içecek bir bardak süt, uslu durduğu için saçlarını okşayarak büyük bir aferin. İçilen sigaralar, evin üstünde toplanan kırlangıçlar, her şey her gün birbirinin içine geçerek tekrarlanıyordu; iskemle herhalde artık kurumuştu, kırılan tarafları birbirine yapışmıştı, tıpkı hiçbir yenilik taşımayan bu yeni günün değişik bölümleri gibi. Bu akşamın küçük farklılığı kızın varlığından kaynaklanıyordu, tıpkı bazı öğlenler postacının Mariano ya da Zulma' ya getirdiği mektuplar gibi; bu mektuplar onları bir an yalnızlıklarından çıkarırdı, birbirlerine tek bir sözcük söylemeden okurlardı onları. Bir ay daha, sanki önceden prova edilmiş gibi aynı hareketleri tekrar edeceklerdi, sonra tepesine kadar yüklü cip onları başkentteki daireye geri götürecekti, başka, fakat farklı olmayan bir yaşama; Zulma'nın arkadaş çevresi, Mariano'nun ressam dostları, Zulma'nın mağazalarda geçen öğleden sonraları, Mariano'nun kahvelerde geçen geceleri; bu farklı koşuşturma içinde yine de buluşuyorlardı gelenekleri yerine getirmek için: sabah öpücüğü, ikisinin de kendi alanına girmeyen ortak programlar, tıpkı şimdi Mariano'nun Zulma'ya bir içki daha önermesi, bakışları uzaktaki koyu mora boyanmış tepelerde olan Zulma'nın da kabul etmesi gibi.

Ne yemek istersin kızım? Siz nasıl isterseniz efendim. Belki de kuşkonmaz sevmez, dedi Mariano; severim, dedi küçük kız, zeytinyağı ve sirkeyle, fakat tuzu az olsun çünkü tuz genzimi yakıyor. Gülüştü-

ler, ona özel bir sirkeli sos hazırlayacaklardı. Peki ya haşlanmış yumurtaya ne dersin? Küçük kaşıkla yerim, dedi kız. Tuzu da az olsun çünkü genzimi yakıyor, diyerek takıldı ona Mariano. Tuz çok geniz yakar, dedi küçük kız, ben bebeğime patates püresi yedirirken hiç tuz koymam, bugün onu getiremedim çünkü babam ácele ediyordu, onu almama izin vermedi. Güzel bir gece başlıyor, diye düşündü Zulma yüksek sesle, baksana kuzeye doğru hava ne kadar durgun. Evet, dedi Mariano, fazla sıcak olmayacak; bu arada koltukları aşağıdaki salona taşıdı, vadiye bakan pencerenin kenarındaki lambaları yaktı. Otomatik olarak da radyoyu açtı. Nixon Pekin'e gidecekmiş, buna ne dersin, dedi Mariano. Artık din iman da kalmadı, dedi Zulma ve aynı anda kahkahayı bastılar. Küçük kız kendini dergilere vermiş, çizgi öykülerin bulunduğu sayfaları işaretliyordu, onları ikinci bir kez okumak niyetindeymişçesine.

Mariano'nun yukarı kattaki yatak odasına sıktığı böcek ilacıyla Zulma'nın radyoda çalınan şarkılardan birini mırıldanarak kestiği soğanın kokusu arasında gece oldu. Küçük kız yemeğin ortasında, haşlanmış yumurtasını yerken uyuklamaya başladı; ona takılarak, hadi bitir yemeğini, dediler; Mariano onun için mutfağın en diptcki köşesine açılır kapanır yatağı ve şişme şiltesini önceden hazırlamıştı, bu şekilde onlar salonda biraz daha oturup plak dinleseler, ya da kitap okusalar bile kızı rahatsız etmeyeceklerdi. Küçük kız şeftalisini bitirdi ve uykusunun geldiğini kabul etti. Yat uyu hayatım, dedi Zulma, biliyorsun eğer çişin gelirse yukarı çıkarsın, merdivenlerin ışığını açık bırakırız. Kız yarı uykuda onları yanaklarından öptü fakat yatmadan önce dergilerden birini seçerek yastığının altına yerleştirdi. İnanılır gibi değil, dedi Mariano, bu çocuklar ne kadar ulaşılmaz bir dünyada yaşıyorlar, düşünsene bir zamanlar biz de aynı dünyada yaşamıştık. Belki de dünyaları söylediğin kadar farklı değil, dedi Zulma sofrayı kaldırırken, senin de garip merakların yok mu, ille de kolonya şişesini sola, traş bıçağını da sağa koyarsın, ya benimkiler!... Fakat bunlar garip meraklar değil ki, diye düşündü Mariano, bunlar daha çok ölüm ve yok olmaya karşı bir yanıt; nesneleri ve zamanı sabit kılmak, delik ve lekelerle

dolu dağınıklığa karşı bazı kalıplar ve gelenekler yerleştirmek. Yalnız bunları yüksek sesle söylemiyordu, her geçen gün Zulma'yla konuşma zorunluluğunun azaldığını hissediyordu, Zulma da bu düşüncelerini değiştirmesini gerektirecek bir şey söylemiyordu zaten. Kahveyi getirebilirsin, fincanları şöminenin karşısındaki masanın üstüne koydum. Şekerliğin içinde şeker var mı bakar mısın? Yoksa dolapta yenisi var. Şişe açacağını bulamıyorum, şişedeki likörün rengine bak, ne hoş değil mi? Evet ya, çok güzel. Madem yukarı çıkıyorsun, komodinin üstünde bıraktığım sigaraları getirir misin? Bu likör de gerçekten çok nefismiş. Sıcak oldu, değil mi? Evet hava ağırlaştı, en iyisi camları açmamak, yoksa evin içi kelebek ve sivrisinek dolar.

Zulma ilk gürültüyü duyduğunda Mariano plaklarının arasında Beethoven'in bu yaz hiç dinlemediği bir sonatını arıyordu. Eli havada kalakaldı, dönüp Zulma'ya baktı. Gürültü sanki bahçenin taş merdivenlerinden geliyordu, fakat geceleri evlerine kimse gelmezdi, özellikle de bu saatte. Mutfağa giderek bahçenin eve bitişik tarafını aydınlatan lambayı yaktı, hiçbir şey göremeyince lambayı kapattı. Yemek aramaya çıkmış bir köpek, dedi Zulma. Garip bir sesti, dedi Mariano, hayvan böğürtüsüne benziyordu. Geniş camda kocaman bir beyaz leke görünüp yitti, Zulma boğuk bir çığlık attı, Mariano dönüp baktığında geç kalmıştı, camda möblelerin ve tabloların yansımasından başka bir şey görünmüyordu. Soru sormasına fırsat kalmadan böğürtü kuzeye bakan duvarın ötesinde tekrar yankılandı, Zulma dipteki duvara sırtını yapıştırmış, gözlerini cama dikmiş, elleriyle ağzını kapatmıştı. Zulma'nın çığlığına benzeyen boğuk bir kişneme duyuldu, bir at bu, dedi Mariano inanmadan, bir at sanki, nal seslerini duyuyor musun, bahçenin içinde koşuyor. Yelesinde kana benzeyen izler, kocaman beyaz bir kafa camı sıyırarak geçiyordu; at onlara bakmadı bile, beyaz leke sağa doğru gözden yitti, yine duydular nal seslerini, taş merdivenler yönünde ani bir sessizlik, bir kişneme ve uzaklaşan nal sesleri. Fakat buralarda at yoktur ki, dedi Mariano, farkında olmadan silah olarak eline geçirdiği likör şişesini yerine koyarken. İçeri girmek istiyor, dedi Zulma, sırtı hâlâ dipteki duvara dayalı. Hadi canım aptallaşma, herhal-

de vadideki çiftliklerden birinden kaçtı, ışığı görünce de buraya geldi. Hayır, içeri girmek istiyor, kudurmuş ve içeri girmek istiyor. Bildiğim kadarıyla atlar kudurmaz, dedi Mariano, galiba gitti, bir yukarı çıkıp camdan bakayım. Hayır, hayır sakın gitme, burada kal, onu hâlâ duyuyorum, taraçanın merdivenlerinin orada, çiçeklerin üzerinde geziniyor, geri dönecek, ya camı kırıp içeri girerse. Saçmalama camı filan kırmaz, dedi Mariano güçsüz bir sesle, belki de ışığı kapatırsak çekip gider. Ne bileyim ben, dedi Zulma sırtını duvardan ayırmadan sıranın üstüne büzüşerek, nasıl kişniyor duymuyor musun, orada, yukarıda. Nal seslerinin merdivenlerden indiğini duydular, kapının arkasından öfkeli bir hırıltı geliyordu, biri kapıyı zorluyormuş gibi geldi Mariano'ya, ısrarlı bir sürtünme, Zulma deli gibi bağırarak ona doğru koştu. Zulma'yı hafifçe iterek elini elektrik düğmesine uzattı, alacakaranlıkta (küçük kızın uyuduğu mutfağın ışığı açık kalmıştı) kişnemeler ve nal sesleri daha da güç kazandı, fakat at artık kapının önünde değildi, bahçede bir aşağı bir yukarı dolanıp duruyordu. Mariano koşup mutfağın ışığını da kapattı, küçük kızı yatırdıkları köşeye bakmadı bile, geri dönüp hıçkıra hıçkıra ağlayan Zulma'yı kollarının arasına aldı, saçlarını ve yüzünü okşayarak sesleri daha iyi duyabilmek için susmasını söyledi. Pencerede atın kafası bir kez daha göründü, fazla abanmadan cama dayandı, beyaz leke karanlıkta saydammış gibi duruyordu, atın bir şey arıyormuşçasına içeri baktığını hissettiler, artık onları göremiyor, fakat yine de kafasını ani hareketlerle bir bu tarafa bir öteki tarafa sallayarak hırıldıyor ve kişniyordu. Zulma'nın bedeni Mariano'nun kollarının arasından kayıp gidiyordu, Mariano tekrar sıranın üstüne oturmasına yardım ederek sırtını duvara dayadı. Kıpırdama ve sesini çıkartma, görecceksin şimdi gidecek. Girmek istiyor, dedi Zulma güçsüz bir sesle, biliyorum girmek istiyor, ya camı kırarsa, ya camı tekmeleyip kırarsa ne yaparız. Şşş, dedi Mariano, sus lütfen. İçeri girecek, diye mırıldandı Zulma. Tüfeğim de yok ki, dedi Mariano, şu orospu çocuğunun kafasına beş kurşun sıkayım. Gitti, dedi Zulma aniden ayağa kalkarak, yukarı çıktı, taraçaya açılan kapıyı görürse içeri girebilir. Korkma, o kapı kapalı, düşün biraz, karanlıkta hareket bile edemeyeceği bir

eve girer mi, o kadar aptal mı? Girer, dedi Zulma, girmek istiyor, bizi ezip geçecek, biliyorum, girmek istiyor. Şşş, dedi Mariano bir kez daha, o da aynı şeyi düşünüyordu aslında, sırtı terden sırılsıklam olmuştu, ancak beklemekten başka bir şey gelmiyordu elinden. Nal sesleri merdivenlerde bir kez daha yankılandı ve birdenbire bir sessizlik oldu, yalnızca uzaktaki ağustos böcekleri duyuluyordu, bir de yamaçtaki ceviz ağacında bir kuş.

Mariano ışığı açmadan, pencereden gecenin belli belirsiz aydınlığı içeri giriyordu, bir bardağa likör koydu ve bardağı Zulma'nın dudaklarına dayayarak, dişlerinin birbirine vurmasına ve içkinin gömleğine dökülmesine aldırmadan likörü zorla içirdi ona, sonra da kendisi şişeyi ağzına dikip, mutfağa küçük kıza bakmaya gitti. Kız, değerli dergisini tutarmış gibi ellerini yastığın altına sokmuş mışıl mışıl uyuyordu, hiçbir şey duymamıştı, varlığı hissedilmiyordu bile, oysa salondan Zulma'nın ağlaması duyuluyordu, bir çığlığa benzeyen boğuk hıçkırıklarla noktalanan ağlaması. Geçti, geçti artık, dedi Mariano Zulma'nın yanına otururak ve onu yavaşça sarsalayarak, biraz korktun o kadar. Geri dönecek, dedi Zulma, gözlerini cama dikmişti. Hayır, artık uzaklardadır, eminim aşağıdaki bir sürüden kaçıp gelmiştir. Hiçbir at böyle davranmaz, dedi Zulma, hiçbir at böyle evin içine girmek istemez. Doğru, garip olduğunu kabul ediyorum, dedi Mariano, en iyisi dışarı bir göz atalım, işte el feneri. Fakat Zulma iyice duvara yapışmıştı, kapıyı açmayı, belki de hemen yakında, ağaçların altında saldırıya hazır bekleyen beyaz gölgeye doğru ilerlemeyi düşünemiyordu bile. Bak, eğer gittiğinden emin olmazsak bu gece ikimizin de gözüne uyku girmeyecek, dedi Mariano. Ona biraz daha süre tanıyalım, bu arada sen yat, ben de sana sakinleştirici vereyim, her zamanki ölçüyü artırıyorum, zavallı küçüğüm bunu fazlasıyla hak ettin.

Zulma sonunda karşı koymadan denileni yaptı; ışığı yakmadan merdivenlere doğru yürüdüler, Mariano eliyle uyuyan kızı işaret ettiyse de Zulma ona bakmadı bile, sendeleyerek merdivenleri çıkmaya çalışıyordu. Mariano odaya girerken onu tutmak zorunda kaldı, kapının kenarına çarpmaması için. Arka tarafa doğru bakan pencereden merdivenleri

ve üst taraçayı gözden geçirdiler. Gördün mü, gitmiş, dedi Mariano; yastığını düzeltirken Zulma'nın gözlerini pencereden ayırmadan mekanik hareketlerle soyunmasını izliyordu. Ona damlalarını içirdi, boynuna ve ellerine kolonya sürdü, çarşafı yavaşça omuzlarına kadar çekti; Zulma gözlerini kapatmış titriyordu. Mariano onun gözyaşlarını sildikten sonra biraz bekledi ve el fenerini almak için aşağıya indi; bir elinde fener öbüründe balta yavaşça dışarı çıktı, buradan evin tüm doğu cephesini görebiliyordu. Gece tüm diğer yaz gecelerine benziyordu, uzakta ağustos böcekleri ötüyor, bir kurbağa sırayla iki değişik ses çıkartıyordu. Mariano el fenerine gerek duymaksızın çiğnenmiş leylakları, menekşelerin ortasındaki kocaman izleri ve merdivenlerin dibine düşmüş saksıyı gördü: Demek ki bu bir sanrı değildi, olmadığı da daha iyiydi kuşkusuz. Ertesi sabah Florencio'yla birlikte vadideki çiftlikleri araştıracaktı, atın tekrar aşağı inmesini sağlamak kolay bir iş değildi. İçeri girmeden önce saksıyı yerden kaldırdı, en yakındaki ağaçlara kadar giderek uzun uzun ağustos böceklerini ve kurbağayı dinledi; eve doğru baktığında Zulma çıplak ve hareketsiz yatak odasının penceresinde dikiliyordu.

Küçük kız kıpırdamamıştı; Mariano gürültü yapmadan yukarı çıktı ve Zulma'nın yanında sigara içmeye başladı. Gördün işte, gitmiş, rahat rahat uyuyabiliriz, yarın bakarız. Onu yavaşça yatağa götürdü, soyundu ve sırtüstü, ağzında sigara yanına uzandı. Uyu artık, her şey yolunda, aptalca bir korkuydu o kadar. Saçlarını okşadı, parmakları omuzlarına doğru kaydı, göğüslerini okşadı. Zulma sırtını ona çevirerek öteki yana döndü, hiç konuşmadan, tüm diğer yaz gecelerinde yaptığı gibi.

Uyumak zor olacak, diye düşünüyordu Mariano, oysa sigarasını söndürür söndürmez uykuya daldı; pencere açık kalmıştı, sivrisinekler girecekti doğal olarak, ancak uyku daha önce hâkim oldu ona, resimsiz ve renksiz mutlak hiçlik. Bir zaman sonra anlatılmaz bir panik duygusuyla nefes nefese uyandı, Zulma parmaklarını omzuna geçirmişti. Ne olup bittiğini anlamadan geceyi dinlemeye koyuldu, sessizliği yalnız ağustos böcekleri bozuyordu. Uyusana Zulma, yok bir şey, düş gör-

dün herhalde. Onu tekrar uzanmaya, sırtını dönüp yatmaya zorladıysa da başarılı olamadı; Zulma elini Mariano'nun omzundan çekmiş, bir anda yatağın içinde iyice doğrularak kasılmış bir şekilde gözlerini kapıya dikmişti. Zulma'yla birlikte o da kalktı, onun kapıyı açıp merdivenlere doğru gitmesine engel olamadı; hemen arkasında duruyor, kendi kendine düşünüyordu, ona bir tokat atması, onu zorla yatağa götürmesi ve artık bu sonu gelmez soğukluğunun üstesinden gelmesi daha iyi olmaz mıydı? Merdivenlerin yarısına geldiğinde Zulma turabzana tutunarak durdu. Küçük kız neden burada biliyor musun? Sesi hâlâ yaşamakta olduğu karabasandan geliyordu. Küçük kız mı? Birkaç basamak daha ve mutfağa girmek üzereydiler. Zulma, lütfen. Zulma kısık, neredeyse tiz bir sesle, onu içeri sokmak için burada, inan bana onu içeri sokacak, dedi. Zulma, lütfen beni çileden çıkartma. Sesi daha tiz, neredeyse muzaffer bir edayla, bak dedi, bana inanmıyorsan bak işte, yatağı boş, dergi yere düşmüş. Mariano bir çırpıda Zulma'nın önüne geçerek elektrik düğmesine doğru koştu. Küçük kız pembe pijamasıyla salona açılan kapının önünde durmuş uykulu gözlerle onlara bakıyordu. Bu saatte ayakta ne yapıyorsun, dedi Mariano, beline bir bez parçası dolayarak. Küçük kız yarı uykulu yarı utanmış çıplak Zulma'ya bakıyordu, yatağına dönmek istercesine, ağlamaklı. Çiş yapmak için kalktım, dedi. Ve bahçeye çıktın, oysa biz sana banyoya gitmeni söylemiştik. Küçük kızın elleri komik bir şekilde pijamasının ceplerinde kaybolmuş, dudaklarıysa büzülmeye başlamıştı bile. Peki tamam, üzülme, hadi yatağına dön, dedi Mariano saçlarını okşayarak. Üstünü örttü, dergiyi tekrar yastığının altına yerleştirdi; küçük kız yüzünü duvara döndü, bir parmağını kendini avutmak istermişçesine ağzına sokmuştu. Hadi yukarı çık, dedi Mariano, görüyorsun işte hiçbir şey yok, uyurgezer gibi durma orada. Zulma'nın salonun kapısına doğru iki adım attığını gördü, yolunu kesti, artık yeterdi allah kahretsin. Fakat farkında değil misin, ona kapıyı açtı, dedi Zulma kendisine ait olmayan o sesle. Saçmalamayı bırak, Zulma. Doğru mu değil mi git bak, ya da bırak ben gideyim. Mariano'nun eli Zulma'nın titremekte olan kolunu kavradı. Hemen yukarı çık; onu merdivenlere kadar itti.

Önünden geçerken küçük kıza bir göz attı: kıpırdamamıştı, uyuyor olmalıydı. Birinci basamakta Zulma bir çığlık atıp kaçmak istedi, fakat merdiven dardı ve Mariano tüm bedeniyle itiyordu onu, üstündeki bez parçası sıyrılarak merdivenin dibine düşmüştü; onu omuzlarından tutarak yukarı kadar itekledi, merdivenin başına kadar getirdi, odaya doğru fırlattı ve kapıyı arkasından kapattı. Onu içeri sokacak, diye tekrar ediyordu Zulma, kapı açık ve o içeri girecek. Hadi yat, dedi Mariano. Sana kapının açık olduğunu söylüyorum. Önemli değil, dedi Mariano, isterse girsin; girmiş, girmemiş, artık umurumda bile değil. Zulma'nın kendisine yaklaşmasını engellemeye çalışan ellerini yakaladı, onu omuzlarıyla yatağa itti, birlikte düştüler; Zulma hıçkırıyor ve yalvarıyordu; kendisini her geçen dakika daha çok saran, gözyaşları ve küfürler arasında, dudaktan dudağa çılgın gibi fısıldanan bir iradeye boyun eğmeye zorlayan bu bedenin ağırlığı altında kıpırdamasına olanak kalmamıştı. İstemiyorum, istemiyorum, bir daha hiç istemiyorum, istemiyorum, ama artık çok geçti, gücü kalmamış, gururu yenilmişti, bu ezici ağırlık dönülmesi olanaksız geçmişe, mektupsuz ve atsız geçen yazlara geri götürüyordu onu. Bir zaman sonra, hava aydınlanmaya başlamıştı, Mariano sessizce giyindi, mutfağa indi; küçük kız parmağı ağzında uyuyordu, salonun bahçeye bakan kapısı açıktı. Zulma haklı çıkmıştı, küçük kız kapıyı açmıştı, fakat at evin içine girmemişti. Belki de girmiştir, diye düşündü Mariano, ilk sigarasını yakıp tepelerin üstündeki mavi çizgiye bakarken, belki de eve girmiştir, ama nasıl bilebilirlerdi ki, gürültü duymamışlardı, her şey yerli yerindeydi; saatler her zamanki gibi geçecekti, Florencio küçük kızı almaya geldikten sonra, herhalde öğleye doğru, uzaktan ıslık çalarak postacı gelecekti, bahçedeki masanın üstüne bıraktığı mektupları o ya da Zulma hiçbir şey söylemeden alacaklardı, birlikte öğle yemeği için ne hazırlayacaklarına karar vermeden önce.

Silvia

Kimbilir nasıl bitebilirdi başı bile olmayan bir olay, ortalarda başlamıştı ansızın ve belli bir sınırla çevrelenmeden bitiverdi, başka sislerin başladığı bir noktada; her neyse, konuya girmek için şunları söylemek gerekiyor: Pek çok Arjantinli, yazı Luberon vadisinde geçirir, bu bölgenin en eski sakinleri olan bizler onların uzaklarda yankılanan seslerini sık sık duyarız, büyüklerle birlikte çocuklar da gelir, bu da Silvia demektir zaten, çiğnenmiş bahçeler, çatalla et yenilen öğle yemekleri, çocukların al yanakları, korkunç ağlamaları izleyen İtalyanvari bağrışmalar, aile tatili dedikleri budur işte. Beni fazla rahatsız etmiyorlar, kötü ünüm koruyor beni, kaba diye adım çıkmış bir kez. Yalnız Raúl ve Nora Mayer'in bana yaklaşmalarına izin veriyorum, bir de doğal olarak onların dostları olan Javier ve Magda, artı çocuklar ve Silvia; on beş gün önce Raúl'un evinde yediğimiz yemek sırasında ansızın bir şeyler oldu, Silvia'ydı bu, yokluğu şimdi bekâr evimi dolduruyor, yastıklarıma değip geçen altın Medusa başı şu yazdıklarımı yazmaya zorluyor beni; büyüyü bozabileceğimi düşünmek aptalca bir umut. Her neyse, sözünü ettiğim bu kişilere Jean Borel'i de eklemek gerekir, bir batı üniversitesinde bizim toprakların edebiyatını okutuyor, karısı Liliane ve iki yıllık yaşamını gürültü patırtı içinde sürdüren küçük Renaud. Raúl ve Nora'nın evlerinin bahçesinde küçük bir ızgara et parçası için bir araya gelmiş ne kadar da çok kişiydik, çocukların kavgaları ve yazın tartışmalarıyla başa çıkamayacakmış gibi duran büyük bir ıhlamur ağacının altında toplanmıştık. Ben tepelerin ardından batan güneşle birlikte çıkagelmiştim, elimde şarap şişeleri; Jean Borel benimle tanışmak istiyor, üstelik yalnız olunca havaya giremiyordu, Raúl ve Nora beni bu yüzden yemeğe çağırmışlardı. O ara-

lar Javier ve Magda da aynı evi paylaşıyorlardı; bahçe Kızılderililerden ve Galyalılardan esinlenilerek oluşturulmuş bir savaş alanına dönmüştü, tüylerle donanmış savaşçılar soprano sesleriyle kıyasıya dövüşüyorlar, birbirlerine çamurdan toplar atıyorlardı, Alvaro'ya karşı Graciela ve Lolita; zavallı Renaud bu kargaşanın ortasında bezlerden şişmiş pantolonuyla sallanarak geziniyor, bir takımdan öteki takıma geçme eğilimi gösterdiği için de sevilmiyordu masum hain, onunla yalnızca Silvia ilgilenecekti. Üst üste birçok isimden söz ettiğimi biliyorum ancak kimin kim olduğunu ben de çok sonraları öğrendim. Kolumun altında şarap şişeleri arabadan indiğimi anımsıyorum, birkaç metre ötede, çalıların arasından Yenilmez Bizon'un alın bağlı yüzü belirdi, bu yeni soluk benizliye kuşkuyla baktı; kaleyi ve tutsakları ele geçirmek için verilecek savaş küçük yeşil bir çadır etrafında gerçekleşeceğe benziyordu, bu çadır Yenilmez Bizon'un karargâhı olmalıydı. Graciela belki de çok önemli bir saldırıyı gözardı ederek yapışkan silahlarını yere atıp boynuma sarıldı, üstüm başım çamur içinde kalmıştı, sonra da, kucağıma yerleşip bana Raúl'la Nora'nın diğer büyüklerle birlikte yukarıda olduklarını, hemen geleceklerini anlattı; bunlar bahçede gerçekleşen zorlu savaşın yanında önemsiz şeylerdi.

Graciela her zaman bana bir şeyler açıklamak zorunda hissetmiştir kendisini, aptal olduğum ilkesinden yola çıkarak. Örneğin o akşam Borel'lerin oğlunun hiç lafı edilmiyordu, farkında değil misin Renaud yalnızca iki yaşında, hâlâ kakasını donuna yapıyor, az önce yine altına doldurdu, ben de annesine haber verecektim çünkü ağlıyordu, fakat Silvia onu küçük havuzun oraya götürdü, poposunu yıkadı ve altını değiştirdi, Liliane'ın da hiçbir şeyden haberi olmadı, çünkü çok kızardı, biliyor musun, poposuna vurur Renaud'nun, o da yine ağlamaya başlayıp bizi rahatsız eder, oyun oynayamayız.

"Peki ya diğer ikisi, büyük olanlar?"

"Anlamıyor musun akılsız, onlar Javier ve Magda'nın çocukları, Alvaro, Yenilmez Bizon, yedi yaşında, benden iki ay büyük, aramızda en büyük o. Lolita altı yaşında ama oyunlara katılabiliyor, şu anda Yenilmez Bizon'a tutsak düştü. Ben bu ormanın kraliçesiyim, Lolita

da benim arkadaşım, onu kurtarmam gerekiyor, fakat oyuna yarın devam edeceğiz çünkü şimdi bizi çağırıyorlar, yıkanmamız gerek. Az önce Alvaro ayağını çizdi, Silvia da yarasını sardı. Artık gitmeliyim, bırak beni."

Kimsenin onu tuttuğu yoktu fakat Graciela her zaman özgür olduğunu belirtmek ister. Raúl ve Nora'yla birlikte aşağı inen Borel'leri selamlamak için ayağa kalktım. Biri, sanırım Javier, ilk pastisleri veriyordu; hava kararırken söyleşi başlamıştı, savaş değişik bir nitelik kazanmış, savaşanların yaşı değişmişti; yeni tanışan kişilerin gülümseyerek birbirlerini ölçmesi; çocuklar yıkanıyorlardı, bahçede Kızılderili ve Galyalı kalmamıştı, Borel neden ülkeme dönmediğimi öğrenmek istiyordu, Raúl ve Javier aynı ülke vatandaşı olmanın verdiği rahatlıkla gülümsüyorlardı. Hanımlar masayla ilgileniyor, garip bir şekilde benzeşiyorlardı, Nora ve Magda'nın Buenos Aires şivesini paylaşmalarına karşın Liliane'ın İspanyolcası Pireneler'in ötesinden geliyor gibiydi. Onları pastis içmeye çağırdık, geldiklerinde Liliane'ın Nora ve Magda'dan daha esmer olduğunu saptadım, fakat yine de birbirlerine benzetiyordum onları, ortak bir ritmleri vardı sanki. Şimdi soyut şiirden, *Invençao* dergisi grubundan konuşuluyordu, Borel'le aramızda ortak bir konu bulunmuştu: Eric Dolphy, ikinci kadehlerle birlikte Javier'le Magda'nın gülümsemeleri aydınlanmıştı, diğer iki çift söyleşinin getirdiği rahatlıkla başbaşayken birbirlerine karşı savunamadıkları düşünceleri tartışıyorlardı. Temizlenmiş fakat aynı zamanda canları da sıkılmış çocuklar geri gelmeye başladıklarında neredeyse tümüyle gece olmuştu, ilk olarak Javier'in çocukları göründü, aralarında bir bozuk para konusu tartışıyorlardı, Alvaro inatçı, Lolita huysuzdu, daha sonra Graciela geldi, şimdiden yüzü yine kirlenmiş olan Renaud'yu elinden tutmuş getiriyordu. Küçük yeşil çadırın yanında toplandılar; bizler Jean-Pierre Faye ve Philippe Sollers'i tartışıyorduk; karanlık, o zamana dek ağaçların arasında fazla belirgin olmayan mangal ateşini görmemizi sağlamıştı, ateş ağaçların gövdelerinde altın dalgalar oluşturuyor, etrafını renklendiriyor, bahçenin sınırını ilerilere atıyordu; sanırım Silvia'yı ilk olarak o zaman gördüm, Borel'le Raúl'un arasında oturuyor-

dum, yuvarlak masanın öteki tarafında sırayla Javier, Magda ve Liliane yer alıyorlardı, Nora sofraya çatal bıçak taşıyordu. Beni Silvia'yla tanıştırmamış olmaları garipti, fakat o kadar gençti ki belki de aramıza karışmak istemiyordu. Raúl ya da Nora'nın neden suskun kaldıklarını anlar gibi oldum, Silvia'nın zor bir yaş dönemi içinde olduğu açıktı, büyüklerin dünyasına girmek istemiyor, yeşil çadırın etrafında toplanmış çocuklar üstündeki egemenliğini sürdürmeyi yeğliyordu. Silvia'yı fazla görememiştim, ateş çadırın yalnızca bir tarafını aydınlatıyordu, Silvia da orada, Renaud'nun yanındaydı, çömelmiş, bir mendil ya da bez parçasıyla çocuğun yüzünü temizliyordu; parlayan bacaklarını gördüm, tam o sırada Borel'in bana sözünü ettiği Francis Ponge'un biçemi gibi narin ama kesin biçimli olan bacaklarını; baldırları da vücudunun üst kısmı ve yüzü gibi gölgede kalıyordu, ama eski altın rengi uzun saçları ateşin kamçılarını yedikçe parlıyor, bu da Silvia'yı ateşten yapılmış, bronzdan dökülmüş gibi gösteriyordu; kısa eteği dizden yukarı bacaklarının neredeyse tümünün görünmesini sağlıyordu; Francis Ponge, *Tel Quel* dergisi grubunun yardımıyla bir üstat olarak kabul edilmeden önce genç Fransız şairleri tarafından utanç verici bir şekilde gözardı edilmişti; Silvia'nın kim olduğunu, neden bizim aramızda olmadığını sormak olanaksızdı, ayrıca ateş yanılgıya itebilir insanı, belki de bedeni yaşından büyük durmasına neden oluyordu, belki de yeri hâlâ Kızılderililerin yanıydı. Raúl, Jean Tardieu'nün şiiriyle ilgileniyordu, Javier'e, Tardieu'nün kim olduğunu ve neler yazdığını anlatmak zorunda kaldık; Nora bana üçüncü pastis kadehini getirdiğinde ona Silvia'nın kim olduğunu soramadım, tartışma çok kızışmıştı, Borel çok kıymetliymiş gibi ağzımdan çıkan hiçbir sözcüğü kaçırmıyordu. Çadırın yakınlarına ufak bir masa taşındığını gördüm, çocukların ayrı yemekleri için hazırlık yapılıyordu; Silvia artık orada değildi, fakat çadır yer yer gölgede kalıyordu, belki de daha ileride oturmuştu, ya da ağaçların arasında geziniyordu. Jacques Roubaud'nun deneyimlerinin önemiyle ilgili fikir yürütmek zorunda kaldığım için Silvia'ya duyduğum bu ilgiye şaşıracak zaman bulamamıştım, birdenbire yitip gitmesi neden beni bu kadar kaygılandırmıştı; Raúl'a Roubaud hakkında ne dü-

şündüğümü söyledikten hemen sonra ateş yine kısa bir zaman için Silvia oldu. Lolita ve Alvaro'nun ellerinden tutmuş çadırın önünden geçerken gördüm onu, arkadan da son bir kez Kızılderili dansları yapıp sıçrayarak Graciela ile Renaud geliyorlardı; Renaud doğal olarak yüzüstü düştü, o bağırır bağırmaz Liliane ve Borel irkildiler. Küçük gruptan Graciela'nın sesi duyuldu: "Önemli değil, geçti bile". Renaud' nun anne ve babası Kızılderililerin taşkınlıklarına alışmış insanların rahatlığıyla konuşmaya geri döndüler, şimdi konuşmanın amacı Xenakis'in sonu rastlantıya bağlı deneyimlerine bir anlam bulmaktı; Javier bu deneyimleri çok ilginç buluyordu, Borel ise onun bu ilgisinin abartılmış olduğunu düşünüyordu. Magda'yla Nora'nın omuzları arasından görünen Silvia'nın siluetine takılmıştı gözüm, bir kez daha Renaud' nun yanına çömelmiş, onu bir oyuncakla avutmaya çalışıyordu; ateş bacaklarını ve profilini iyice ortaya çıkartıyordu, ince ve kaygılı bir burnu olduğunu anlaşılıyordu, ilkel bir heykelin dudaklarına benziyordu dudakları (Borel bana Yunan adalarından gelen bir heykelcikle ilgili bir soru soruyordu galiba, bu heykelciği benim ortaya çıkardığımı ileri sürüyordu, Javier'in Xenakis'ten söz etmesi tartışmayı daha konuşmaya değer bir yöne çekmemiş miydi?). O anda tek bir şey bilmek istediğimi hissettim, o da Silvia'ydı, onu daha yakından tanımak istiyordum, ateşin etkisinden uzakta; o zaman, büyük bir olasılıkla, sıradan utangaç bir genç kız olduğu anlaşılacaktı, ya da gördüklerim gerçekti, o halde de bu fazlasıyla güzel ve canlı çizgilerin sahibi kıyıda köşede kalamazdı, Nora'ya söylemek isterdim, onunla eski bir arkadaşlığımız vardı, fakat Nora sofrayı hazırlıyor, kâğıt peçeteleri yerleştiriyordu, bu arada Raúl'a bir an önce Xenakis'in bir plağını alması gerektiğini söylemeyi de ihmal etmemişti. Bir kez daha gözden yiten Silvia'nın ülkesinden Graciela geldi; bilgiç küçük ceylana her zaman başarılı olan bir tuzak kurdum, gülümseyerek ellerimi uzattım ona, kucağıma yerleşmesine yardım ettim, tüylü bir böcekle ilgili olarak heyecanla anlattıklarını dinler gibi yapıp büyüklerin tartışmasından sıyrıldım, Borel'e kaba görünmek istemezdim, fırsat bulur bulmaz alçak sesle sordum ona, Renaud'nun canı acımış mıydı?

"Hayır akılsız, hiç acımadı. Her zaman düşer o, yalnızca iki yaşında, düşünsene. Silvia şişen yerini suya tuttu."

"Silvia kim Graciela?"

Şaşırmış gibi bana baktı Graciela.

"Bizim bir arkadaşımız."

"İyi ama buradaki büyüklerden birinin mi çocuğu?"

"Deli misin," dedi Graciela ciddi bir şekilde, "Silvia bizim arkadaşımız. Silvia bizim arkadaşımız değil mi anne?"

Nora son peçeteyi benim tabağımın yanına koyarak içini çekti.

"Neden öbür çocukların yanına dönüp Fernando'yu rahat bırakmıyorsun? Eğer sana Silvia'dan söz etmeye başlarsa elinden kurtulamazsın."

"Neden Nora?"

"Çünkü Silvia'yı uydurduklarından bu yana onunla kafamızı ütülüyorlar," dedi Javier.

"Onu uydurmadık," dedi Graciela, beni büyüklerden kopartmak için iki eliyle yüzümü tutarak. "Lolita'yla Alvaro'ya sor, görürsün."

"Peki kim bu Silvia?" diye sordum yine.

Nora bizi dinleyemeyecek kadar uzağa gitmiş, Borel yine Javier ve Raúl'la tartışmaya koyulmuştu. Graciela gözlerini dikmiş bana bakıyordu, yarı alaycı yarı bilmiş bir şekilde dudaklarını büzmüştü.

"Dedim ya aptal, bizim arkadaşımız o. Canı isterse bizimle oynar, ama Kızılderili olmayı sevmez. Çok büyüktür o, anlıyor musun, zaten onun için Renaud'ya bakıyor, Renaud yalnızca iki yaşında, üstelik altına kaka yapıyor."

"Senyor Borel'le mi geldi?" diye sordum alçak sesle, "yoksa Javier ve Magda'yla mı?"

"Hiç kimseyle," dedi Graciela, "Lolita'yla Alvaro'ya sor, görürsün. Renaud'ya hiç sorma, çok küçük o, anlamaz. Bırak beni, gitmem gerek."

Her zaman yanında bir radar varmış gibi her konuşulanı duyan Raúl tartışmadan çekilerek üzüntüyle bana baktı.

"Nora uyarmıştı seni, eğer onlara uyarsan Silvia'larıyla deliye dön-

dürürler seni."

"Alvaro'nun suçu bu," dedi Magda, "hayalperestin biri benim oğlum, herkesi de kendine benzetti."

Raúl ve Magda bana bakmayı sürdürüyorlardı, öyle bir an oldu ki onları daha açık konuşmaya zorlamak için "anlamıyorum" diyebilirdim, ya da doğrudan doğruya: "Fakat Silvia burada, gördüm onu." Şimdi tüm bunları etraflıca düşünecek zamanım var ve öyle sanıyorum ki Borel'in farkına varmaksızın lafa girmesi aklıma gelenleri dile getirmemi engellemeyebilirdi. Borel bana *Yeşil Ev*'le ilgili bir şey sormuştu, ne söylediğimi bilmeden konuşmaya başladım, artık Raúl ve Magda'yla konuşmuyordum. Liliane'ın çocukların masasına yaklaşıp onları taburelerin ve eski kutuların üstüne oturttuğunu gördüm, ateş yüzlerini aydınlatıyordu, tıpkı Hector Malot'nun ya da Dickens'ın romanlarında görülen resimlerdeki çocuklar gibi, ıhlamur ağacının dalları kimi zaman yüzlerinde, kimi zaman kollarında şekilleniyor, gülüşüp bağrışmaları duyuluyordu. Borel'e Fushia'dan söz ediyordum, çok iyi anımsadığım Fushia'ya sığınarak kendimi yine akıntıya bırakmıştım. Nora bir tabak etle geri dönünce kulağına fısıldadım: "Çocukların söylediklerinden fazla bir şey anlamadım."

"Tamam işte, sen de düştün tuzaklarına," dedi Nora, diğerlerine bana acıdığını belirten bir bakış fırlatarak. "İyi ki birazdan gidip yatacaklar, yoksa sen tam onların aradığı kurbansın Fernando."

"Aldırma onlara," diye söze karıştı Raúl, "alışık olmadığın belli oluyor, ufaklıkları fazla ciddiye alıyorsun. Onları yağmurun sesini dinler gibi dinlemelisin moruk, yoksa adamı delirtirler."

Belki de Silvia'nın dünyasına girebilme olanağını o an yitirmiştim, neden kolayına kaçarak bunun bir şaka olduğuna karar verdiğimi asla anlayamayacağım; arkadaşlar benimle dalga geçiyorlardı (Borel hariç, Borel kendi konusunda konuşmayı sürdürüyordu, Macondo'dan söz ediyordu şimdi de); Silvia'nın bir kez daha gölgeden sıyrıldığını gördüm, Graciela'yla Alvaro'nun arasından sofraya doğru eğiliyordu, eti kesmelerine yardım ediyordu belki, belki de kendisi bir şeyler yiyecekti; Liliane'ın gelip aramıza oturması görüşümü engellemişti, biri şarap verdi

bana; tekrar baktığımda Silvia'nın yüzü ateşin etkisiyle alev alev yanıyordu, saçları bir omzundan aşağı dökülmüş, dalgalar halinde gölgede kalan beline doğru akıyordu. O kadar güzeldi ki, yaptıkları şaka onurumu kırdı, zevksizlikti bu; kafamı tabağa gömüp yemeye koyuldum, beni birtakım üniversite toplantılarına davet eden Borel'i yarım kulak dinliyordum, ona gelemeyeceğimi söylediysem bu Silvia'nın yüzünden oldu; Borel de, bilmeden bile olsa, arkadaşlarımın benimle alay etmelerine katılmamış mıydı? O gece Silvia'yı bir daha görmedim, Nora çocukların masasına peynir ve meyve götürdüğünde Lolita'yla birlikte ikide bir uyuyakalan Renaud'ya yemeğini yedirdiler. Onetti'den ve Felisberto'dan söz etmeye başlamıştık, onların onuruna o kadar çok şarap içtik ki neredeyse ıhlamur ağacının çevresinde yeni savaş havaları esmeye başlayacaktı; iyi geceler demeleri için çocukları getirdiler, Renaud Liliane'ın kucağındaydı.

"Benim elmamdan kurt çıktı," dedi bana Graciela büyük bir hoşnutlukla. "İyi geceler Fernando, çok kötüsün."

"Neden sevgilim?"

"Çünkü bir kez bile bizim masaya gelmedin."

"Doğru, bağışla beni. Fakat sizin masada zaten Silvia vardı değil mi?"

"Tabii ama yine de gelebilirdin."

"Yine mi?" dedi Raúl, bana bakan bakışlarında acıma vardı. "Bunu pahalıya ödeyeceksin; bekle de seni gündüz gözüyle yakalasınlar bu Silvia öyküsüyle, çok pişman olacaksın sevgili dostum."

Graciela yoğurt ve elma kokan bir öpücükle yanağımı ıslattı. Çok daha sonra, artık uykunun düşüncelere baskın çıktığı bir söyleşinin sonunda, onları evime yemeğe çağırdım. Bir sonraki cumartesi saat yediye doğru iki araba geldiler. Alvaro'yla Lolita kumaştan bir uçurtma getirmişlerdi, onu havalandırmak bahanesiyle bir çırpıda kasımpatlarımı çiğneyip geçtiler. İçki faslını hanımlara bırakmıştım, anladığım kadarıyla Raúl da etlerin hazırlanışını kimseye kaptırmayacaktı zaten; Magda'ya ve Borel'lere evi gezdirdikten sonra onları salona, Julio Silva'nın tablosunun karşısına oturttum, ben de onlarla birlikte bir kadeh

içerek söylediklerini ilgileniyormuş gibi yaptım; pencereden rüzgârda uçan uçurtma görülüyor, Alvaro'yla Lolita'nın bağrışmaları duyuluyordu. Graciela kapıda bir menekşe buketiyle belirince, belli ki bahçemin en güzel çiçekleriyle yapmıştı onu, dışarı çıktım; akşam oluyordu, uçurtmayı daha yukarılara çıkartmaları için çocuklara yardım ettim. Karanlık, vadinin aşağısındaki tepelere egemen olmuş, vişne ağaçlarıyla kavak ağaçlarının arasından geçerek ilerliyordu, fakat Silvia yoktu, Alvaro uçurtmayı havalandırmak için Silvia'ya gerek duymamıştı.

"Güzel uçuyor," dedim ona, uçurtmayı alçaltıp yükselterek.

"Evet, fakat dikkatli ol," diye uyardı beni Alvaro, "bazen başaşağı düşüveriyor, kavaklar da epey yüksek."

"Ben uçurtmayı hiç düşürmem," dedi Lolita. Belki de kıskanmıştı beni. "Sen bu işi bilmiyorsun, ipini fazla çekiyorsun."

"Senden iyi bilir," dedi Alvaro, bir erkek olarak benim yanımda yer alarak. "Neden gidip Graciela'yla oynamıyorsun; bizi rahatsız ettiğini görmüyor musun?"

Yalnız kaldık, uçurtmanın ipini salıveriyorduk, Alvaro'nun beni benimseyeceği anı bekliyordum, yeşil ve kırmızı renkleriyle giderek yarı karanlıkta gözden yiten kanatları benim de kendisi gibi uçurabildiğimi görsün istiyordum.

"Neden Silvia'yı getirmediniz?" diye sordum, iple uğraşırken.

Alvaro yarı şaşkın, yarı şakacı, yan gözle bana baktı ve ipi elimden geri çekti, bir anda gözünden düşmüştüm.

"Canı isterse gelir Silvia," dedi ipi eline alarak.

"Öyleyse bugün canı istemedi."

"Sen nereden biliyorsun? Diyorum ya sana, canı isterse gelir."

"Öyle mi? Peki neden annen senin Silvia'yı uydurduğunu söylüyor?"

"Bak nasıl uçuyor," dedi Alvaro. "Olağanüstü bir uçurtma bu canım, uçurtmaların en iyisi."

"Neden soruma yanıt vermiyorsun Alvaro?"

"Annem onu uydurduğumu sanıyor," dedi Alvaro. "Sen neden öyle sanmıyorsun peki?"

Birdenbire Graciela'yla Lolita'nın yanıbaşıma gelmiş olduklarını gördüm. Konuşmamızın son bölümünü duymuşlar, gözlerini dikmiş bana bakıyorlardı; Graciela parmaklarının arasındaki bir menekşeyi yavaşça evirip çeviriyordu.

"Çünkü ben onlar gibi değilim," dedim. "Biliyor musunuz, gördüm onu."

Lolita'yla Alvaro uzun uzun birbirlerine baktılar, Graciela yanıma yaklaşarak elindeki menekşeyi bana verdi. Uçurtmanın ipi ansızın gerildi. Alvaro ipi biraz koyverdi, karanlığın içinde kaybolduğunu gördük uçurtmanın.

"Onlar inanmıyorlar, çünkü aptallar," dedi Graciela. "Bana tuvaletin yolunu gösterir misin, çişimi yapacağım."

Onu merdivenlere dek götürüp tuvaleti gösterdim, dönüşte yolu kendi başına bulup bulamayacağını sordum. Graciela tuvaletin kapısında durup teşekkür edermişçesine bana bakarak güldü.

"Hayır, gidebilirsin, Silvia bana yolu gösterir."

"Aaa öyle mi?" dedim, içimdeki garip duyguları yenmeye çalışırken, bu bir saçmalık mıydı, yoksa karabasan mı, yoksa aklımı mı yitiriyordum? "Öyleyse geldi, sonuç olarak."

"Tabii ki geldi, aptal," dedi Graciela, "orda, görmüyor musun?"

Yatak odamın kapısı açıktı, kırmızı yatak örtüsünün üstünde Silvia'nın çıplak bacakları şekilleniyordu. Graciela banyoya girmişti, sürgüyü çektiğini duydum. Yatak odasına yaklaşarak yatağımda uyuyan Silvia'ya baktım, saçları altın bir Medusa gibi yastığın üstüne saçılmıştı. Arkamdan yavaşça ittim kapıyı, yatağa nasıl yaklaştım anımsamıyorum, belleğimde boşluklar var, başımdan aşağı kör edici, kamçılayıcı bir şeyler boşaldı, kulaklarım uğuldadı, zaman durdu, katlanılmaz güzellikte bir an. Silvia çıplak mıydı bilmiyorum, uykudan ve bronzdan yoğrulmuş bir kavak ağacıydı benim gözümde, öyle sanıyorum ki onu çıplak gördüm, yoksa görmedim mi, giysilerine karşın çıplak olduğunu mu düşledim, bacaklarının çizgisinden kırmızı örtünün üstünde yan yatmış olduğu anlaşılıyordu, hafifçe öne doğru atmış olduğu bacağının yumuşak kıvrımlarını izledi gözlerim, belinin yata-

ğa gömülmüş çukurunu, altın rengi küçük, dik göğüslerini. "Silvia" diye düşündüm, kafamdaki tüm diğer düşünceler silinmişti, "Silvia, Silvia, fakat öyleyse..." Graciela'nın sesi aradaki iki kapıya karşın kulağımın dibinde çınladı: "Silvia, gel beni al." Silvia gözlerini açtı, doğrularak yatağın kenarına oturdu, onu ilk gördüğüm geceki kısa etek vardı üstünde, yakası açık bir bluz ve siyah sandaletler. Bana bakmadan geçti yanımdan ve kapıyı açtı. Odadan çıktığımda Graciela koşarak merdivenleri inerken kucağında Renaud'yla yukarı çıkan Liliane'la karşılaştı, Renaud her zamanki gibi düşmüştü, annesi onu banyoya, yarasını temizlemeye götürüyordu. Renaud'yu yatıştırıp yarasını temizlerken Liliane'a yardım ettim, Borel oğlunun bağırmalarından kaygılanmış yukarı çıkıyordu, gülerek yokluğumdan dolayı sitem etti bana. Bir kadeh daha içmek için salona indik, herkes Graham Sutherland'ın resimlerinden söz ediyordu; sözcükler, kuramlar ve heyecanlar sigara dumanı gibi havada yitip gidiyordu. Magda ve Nora çocukların ayrı yemek yemeleri için çaba harcıyorlardı; Borel bana adresini verdi, Poitiers'de çıkan bir dergiye göndermeye söz verdiğim yazıyı kendisine yollamam için ısrar ediyordu, ertesi gün yola çıkacaklarını söyledi, bölgeyi gezdirmek için Javier'le Nora'yı da yanlarına alacaklardı. "Silvia da onlarla gidecektir," diye düşündüm umutsuzca, çocukların masasına yaklaşmak için meyve sepetini arıyormuş gibi yaptım, biraz onlarla kalmalıydım. Onlara soru sormak kolay değildi, kurt gibi saldırıyorlardı yemeklere, elimdeki meyveleri Kızılderililere yaraşır bir şekilde kapıştılar. Neden bilmiyorum soruyu Lolita'ya yönelttim, peçeteyle ağzını silerken.

"Ne bileyim ben," dedi Lolita. "Alvaro'ya sor."

"Ben ne bileyim," dedi Alvaro, bir armutla bir incir arasında seçim yapmaya çalışırken. "Canı ne isterse onu yapar, belki de buralarda kalır."

"Peki ama hanginizle geldi?"

"Hiçbirimizle," dedi Graciela, masanın altından beni tekmeleyerek. "O burda bizimleydi, şimdi kimbilir ne yapacak, Alvaro'yla Lolita Arjantin'e geri dönüyorlar, Renaud'yla da kalmayacağını tahmin edersin

çünkü o daha çok küçük, bugün ölü bir arı attı ağzına, ne iğrenç değil mi?"

"O da bizim gibi, canı ne isterse onu yapar," dedi Lolita.

Masama döndüm, sigara dumanıyla konyak yudumları arasında gecenin bitmesini izledim. Javier ve Magda, Buenos Aires'e dönüyorlardı (Alvaro ve Lolita Buenos Aires'e dönüyorlardı); Borel'ler gelecek yıl İtalya'ya gideceklerdi (Renaud gelecek yıl İtalya'ya gidecekti).

"Bizler, en yaşlılar, burada kalıyoruz," dedi Raúl. (Öyleyse Graciela burada kalıyordu, fakat Silvia dördünün birlikte olmasıydı, Silvia dördü birlikte olduklarında vardı ve ben biliyordum ki bir daha hiç dördü bir arada olmayacaklardı.)

Raúl ve Nora hâlâ burada, bizim Luberon vadisindeler, geçen gece onları ziyaret ettim, yine ıhlamur ağacının altında söyleştik; Graciela bana yeni işlediği küçük bir örtüyü armağan etti. Javier ve Magda'nın, Borel'lerin bana selam söylediklerini ilettiler. Bahçede yemek yedik. Graciela erken yatmaya yanaşmayarak benimle birlikte bilmece çözdü. Bir ara başbaşa kaldık, Graciela yanıtı ay olan bilmeceyi çözemiyor, çözemediği için de sinirleniyordu.

"Silvia ne oldu?" diye sordum ona, saçlarını okşayarak.

"Bak ne aptalsın," dedi Graciela. "Bu gece yalnız benim için geleceğini mi sanıyordun?"

"İyi ki gelmiyor," dedi Nora, karanlıktan çıkarak. "İyi ki yalnızca senin için gelmiyor çünkü canımızı sıkmaya başlamıştınız bu öyküyle."

"Buldum," dedi Graciela, "ay! Hadi canım sen de, çok saçma bir bilmeceymiş."

Kindberg Diye Bir Yer

Adı Kindberg, ustalıkla çevrilirse çocuklar dağı, sevimli dağ olarak da düşünülebilir, öyle ya da böyle gece vakti vardıkları bir kasaba, arabanın ön camında öfkeyle yüzünü yıkayan bir yağmurdan sonra, eski bir otelin derin koridorları, her şey dışarıdaki tırmalayıcı ve saldırgan havayı unutturmak için hazırlanmış, sonunda bir yere varmış olmak, üstünü değişebilmek, güvenilir bir yerde olmanın rahatlığını tatmak; büyük gümüş çanağın içindeki çorba, beyaz şarap, ekmeği bölerek ilk parçayı Lina'ya vermek, Lina'nın elini uzatarak onu, saygısını ifade etmek istermişçesine, ki öyle, avcunun içine alması, sonra da kimbilir neden üstüne üflemesi, fakat Lina'nın kâkülünün biraz yukarı kalktığını ve titrediğini görmek ne güzel, sanki az önce üflediği havayı, eli ve ekmek, küçük bir tiyatronun perdesini açmak için geri yolladılar; böylece sanki Marcelo, Lina'nın düşüncelerini sahnede görebilecek, sürekli gülümseyen, lezzetli çorbasını üfleyerek yudumlayan Lina'nın kafasındaki görüntüleri ve anıları.

Fakat hayır, pürüzsüz çocuksu alnı heyecanlarını gizliyor; başlangıçta kişiliğini ele veren, Lina'yla ilgili aşağı yukarı bir tahmin yürütebilmesini sağlayan yalnızca sesi: örneğin Şilili, bir de mırıldandığı Archie Shepp'in şarkısı, tırnakları biraz yenmiş ama çok temiz, oysa giysileri oldukça pis, yurtlarda ve samanlıklarda yatmaya alışkın bir otostopçunun giysileri. Gençlik, gülüyor Lina, minik bir ayı gibi çorbasını yudumlarken, hiç de düşündüğün gibi değil, inan bana fosil onlar, Romero'nun çektiği korku filmindeki başıboş dolaşan cesetlere benziyorlar.

Marcelo sormak üzere, hangi Romero, böyle biri mi var, fakat bırakıyor konuşsun, daha iyi, sıcak bir yemekle mutlu olmasına tanık ol-

mak onu eğlendiriyor, az önce onlar için hazırlanmış alev alev yanan şömineyi gördüğünde duyduğu mutluluk gibi. Düşünmeden para harcayan bir yolcu ve onun konforlu burjuva dünyası; dışarıdaki yağmur bu dünyaya çarpıp parçalanıyor, tıpkı gün batarken ormanın çıkışında, yolun kenarında duran Lina'nın bembeyaz yüzüne çarptığı gibi; otostop yapmanın da tam yeri hani, neyse boşver, biraz daha çorba minik ayı, yesene, soğuk algınlığına iyi gelir; saçı hâlâ hafif nemli, fakat alev alev yanan şömine, Habsburg tarzı koca yataklı odada bekliyor, yerlere kadar aynalar, küçük masalar, püsküller ve perdelerle dolu odada, peki neden yağmurun altında bekliyordun söyle bakayım, annen olsaydı bir tokat atardı sana.

Birer cesetsin, diyor Lina tekrar, en iyisi yalnız dolaşmak, tabii yağmur yağarsa başka, fakat kaygılanma yağmurluğum su geçirmiyor aslında, cidden, biraz saçlarım ıslandı, biraz da bacaklarım, önemli değil, bir de aspirin aldım mı, ne olur ne olmaz... Boşalmış ekmek tabağıyla yavru ayının gelir gelmez yağmaladığı yenisi arasında, tereyağı da ne kadar lezzetli, sen ne iş yapıyorsun, nereye gidiyorsun bu müthiş arabayla, peki ya sen, sen Arjantinli misin? Her ikisini de onaylıyor, çok iyi bir rastlantı bu, sekiz kilometre önce bir şeyler içmek için durmasaymış küçümen şimdi başka bir arabanın içinde olurmuş, belki de hâlâ o ormanın kenarında; prefabrike malzeme komisyoncusuyum, çok gidip gelme gerektiren bir iş ama şu anda iki görev arasında boştayım. Yavru ayı dikkatli, hatta ciddi, prefabrike mi, nasıl yani, onun için tabii ki sıkıcı bir konu, ne yapsın, vahşi hayvan terbiyecisi, sinema yönetmeni ya da Paul McCartney olduğunu söyleyemez ya; tuzu verir misin. Bir böcek, belki de bir kuşu andıran ani hareketleri, ama yine de kâküllerini oynatan minik ayı, Archie Shepp'in her zamanki melodisi, sende plakları var mı, öyle mi, işe bak. Alaycı bir şekilde düşünüyor Marcelo, aslında Lina'ya göre normal olarak Archie Shepp'in plaklarının onda olmaması gerek, oysa, aptal kız, tabii ki var, onları Marlene'le birlikte Brüksel'de dinliyorlar bazen, fakat Lina gibi yaşamasını bilmiyorlar bu müziği, iki lokma arasında birdenbire bir melodi mırıldanarak; gülüşü caz ve gulaş dolu, üstünde otostop nemi mi-

nik ayı, hiç bu kadar şansım olmamıştı, çok iyiydin. İyi ve aklı başında, diye ekliyor Marcelo, kendince öç alarak, fakat sözleri amacına ulaşamıyor, ne de olsa başka bir kuşak, minik bir ayı, Shepp canım, tango değil.

Kindberg'e geldiklerinde duyduğu iç burkulması, neredeyse tatlı sert kramp, hâlâ sürüyor doğal olarak; otelin hangardan bozma kırık dökük kocaman park yeri, onlara elinde antika bir lambayla yol gösteren yaşlı kadın, Marcelo valizi ve bond çantasıyla, Lina sırt çantası ve üstünden süzülen su damlalarıyla, akşam yemeği daveti Kindberg'e varılmadan kabul edilmiş, böylece biraz söyleşiriz, gece ve cama vuran yağmurun sesi, devam etmek kötü olur, en iyisi Kindberg'de duralım, seni yemeğe davet ediyorum, ne güzel, çok teşekkürler, hem giysilerin de kurur, en iyisi yarın sabaha dek burada kalmak, biz başımızı bir yere sokalım da ister yağmur yağsın, ister seller aksın, tamam demişti Lina, o halde park yeri, resepsiyona varıncaya dek ayak seslerinin yankılandığı gotik koridorlar, ne kadar sıcak bu otel, müthiş bir şans, kâküllerinin ucundaki son su damlası, sırtındaki sırt çantası, izci yavru ayı iyi kalpli amcayla, odaları isteyeyim de yemekten önce üstünü başını kurut. Ve o burkulma, neredeyse iç organlarına dek giren kramp, Lina tüm kâkülleriyle ona bakıyor, odalar mı, aptallık etme, tek bir oda iste. Ve o, Lina'ya bakamayan, fakat rahatsızlık verici hoş burkulmayı içinde duyan, demek ki malın gözü, öyleyse müthiş zevkli olacak, öyleyse minik ayı, yemek ve şömine, öyleyse bir serüven daha, ama ne şans abi, çok güzel bir kız. Fakat daha sonra sırt çantasından yedek bluciniyle ve siyah bir kazak çıkarttığını görünce bilemiyor, ona sırtını dönüp şömineyle ilgili yorumlar yaparken, ne müthiş şömine değil mi, ne de güzel kokuyor, kokulu bir duman, valizinin dibindeki vitamin şişeleri, deodorantlar ve traş losyonları arasında ona aspirin ararken, nereye kadar gitmeyi düşünüyorsun, bilmiyorum, Kopenhag'daki birtakım hippiler için bir mektubum var, Santiago'da Cecilia'nın verdiği bazı resimler, olağanüstü tipler olduklarını söyledi, saten paravana ve ıslak giysilerini asan Lina, sırt çantasının içindeki anlatılamayacak karışıklığı arabesklerle işlenmiş altın kakma masanın

üstüne boşaltan Lina, James Baldwin, kâğıt mendil, düğmeler, siyah gözlükler, karton kutular, Pablo Neruda, sıhhi malzeme, Almanya haritası; karnım acıktı, Marcelo, adını sevdim, kulağa hoş geliyor, karnım acıktı, öyleyse yemeğe gidelim, nasıl olsa yeterince duş aldın, sırt çantanı daha sonra düzeltirsin, Lina aniden kafasını kaldırarak ona bakıyor: Ben hiçbir zaman hiçbir şey düzeltmem, neden düzelteyim, sırt çantası da benim gibi, bu yolculuk gibi, politika gibi, karmakarışık, önemli değil bu. Sümüklü, diye düşünüyor Marcelo, duyduğu kramp burkulmaya dönüşürken, (ona aspirinleri kahve içerken vermeli, daha çabuk etkiler) fakat Lina'yı bu aralarına uzaklık koyan sözcükler rahatsız ediyordu, bu "ne kadar da gençsin", "nasıl oluyor da böyle tek başına yolculuk yapıyorsun"lar, çorbasının ortasında gülmüştü, gençlik mi, inan bana birer fosil onlar, Romero'nun filmindeki başıboş dolaşan cesetler gibi. Gulaş ve yavaş yavaş etrafı saran sıcaklık, ayı yavrusu yine hayatından memnun, şarap ve bir tür mutluluğa, iç huzuruna dönüşen içinin burkulması, aptal aptal konuşsun, dünya görüşünü anlatmaya devam etsindi, bu dünya görüşünü kendisi de bir zamanlar paylaşmıştı belki kimbilir, artık anımsamak istemediği bir dönemde, kâküllerinin ardındaki sahneden ona baksındı, bazen ciddi, sanki kaygılı, hemen sonra birdenbire Shepp, burada olmak ne güzel diyor, güven ve lüks içinde olduğunu bilmek, bir kez Avignon'da çatıları söküp atacak kadar güçlü bir rüzgâr altında beş saat bir arabanın durmasını beklemiş, bir kuşun ağaca çarpıp parçalandığını görmüştüm, bir mendil gibi düştü yere, inan bana, karabiberi verir misin.

Demek (tabaklar boşalmıştı) Danimarka'ya dek böyle devam etmeyi düşünüyorsun, peki biraz paran var mı? Tabii ki devam edeceğim, yeşil salatanı yemiyor musun? Öyleyse bana ver, karnım hâlâ aç, salata yapraklarını çatalıyla ezip yavaş yavaş çiğneyişi, Shepp mırıldanarak, arada bir nemli dudaklarında gümüş rengi bir baloncuk patlıyor, küçücük, güzel, biçimli bir ağız, rönesans resimlerindeki gibi, sonbaharda Marlene'le birlikte Floransa'ya gitmişlerdi, sanatçı eşcinsellerin çok sevdikleri bu ağızlar, yumuşak ve şehvetli kıvrımları vs., bu altmış dört yılının Riesling'i başına vurmaya başladı, lokmaları ve mırıltıları

arasında onu dinlerken, Santiago'da felsefe fakültesini nasıl bitirdim ben de bilmiyorum, pek çok kitap okumak istiyorum, okumaya şimdiden başlamam gerek. Doğru, zavallı minik ayı, yeşil salatasından ve Spinoza'yı Allen Ginsberg'le karışık altı ayda yutma planından ne kadar da hoşnut ve bir kez daha Shepp; kahveye dek bir sürü beylik söz edecekti galiba (ona aspirin vermeyi unutmamalı, hapşırmaya başlarsa sorun olur, ıslak saçlı sümüklü, kâkülleri alnına yapışmış, nasıl da yolun kenarında yağmurun şamarını yiyordu) fakat, Shepp'le gulaşın sonu arasında her şey değişmeye başlamıştı, aynı tümceler, aynı Spinoza ve aynı Kopenhag ama yine de farklı, karşısındaki Lina, ekmeği parçalayan, şarap içen, mutlu bir ifadeyle ona bakan, kendisine hem yakın, hem uzak, ilerleyen geceyle birlikte değişen, yakın ya da uzak olmasından çok bir şey göstermek ister gibiydi Lina, kendisinin dışında bir şeyler ama ne, söyler misin bana. Gravyer peynirine iki bıçak darbesi, sen neden yemiyorsun Marcelo, çok lezzetli, hiçbir şey yemedin, akılsız, senin gibi bir beyefendi, çünkü sen bir beyefendisin değil mi, sigara üstüne sigara içtin durdun, ağzına bir lokma koymadan, peki biraz daha şaraba ne dersin, istiyorsun değil mi? Peynirle birlikte iyi gider değil mi, sen ne dersin, hadi biraz yesene, biraz daha ekmek, inanılmaz şekilde ekmek yiyorum değil mi, her zaman şişmanlayacağımı söylemişlerdir, gerçekten, üstelik doğru da, küçük bir göbeğim var şimdiden, belli olmuyor ama, inan bana var, Shepp.

Aklı başında sözler söylemesini beklemek boşunaydı, zaten neden beklesin (çünkü sen bir beyefendisin değil mi?) yavru ayı şaşkın fakat aynı zamanda ölçüp biçen bakışlarla turtalar, pastalar ve kompostolarla donatılmış tekerlekli servis arabasına bakıyor, küçük bir göbek, evet, şişmanlayacağını söylemişlerdi, doğru, şundan, üstüne biraz daha krema alayım, neden Kopenhag'ı sevmiyorsun Marcelo? Fakat Marcelo Kopenhag'ı sevmediğini söylememişti, yalnızca yağmurun altında haftalarca, sırt çantasıyla yolculuk yapmak biraz anlamsız, sonunda da büyük bir olasılıkla hippilerin Kaliforniya'ya gittiklerini öğrenecekti, fakat anlamıyor musun, bu hiç önemli değil, söyledim sana onları tanımıyorum bile, onlara Cecilia ve Marcos'un bana Santiago'da verdik-

leri birtakım resimleri götürüyorum, bir de *Mothers of Invention*'ın plağını, bir pikapları yok mudur burada, sana çalayım, herhalde çok geç oldu, hele Kindberg'de düşünsene, kemanlı filan çigan müziği olsaydı hadi neyse, ama bu analar, hadi canım, düşüncesi bile komik, gülüyor Lina ağzı bir dolu krema, siyah kazağının altında küçük göbeği, ikisi de gülüyorlar analarını Kindberg'de avaz avaz bağırdıklarını düşünerek, hele otel sahibinin yüz ifadesi, içini yavaş yavaş bir sıcaklık kaplıyor az önceki burkulmanın yerine. Sorular takılıyor aklına, belki de zorluk çıkartacak, belki de sonunda masallardaki gibi yatağın ortasına bir kılıç koyacak, ya da modern bir kılıç ve tinsel bir engel olarak yastığını kullanacak, herkes kendi tarafında, ne sıkıntı, Shepp, tamam işte hapşırmaya başladın, şu aspirini al kahveyi de getiriyorlar, konyak isteyeceğim, aspirinin etkisini çabuklaştırırmış, güvenilir bir kaynaktan öğrenmiştim bunu. Aslında Kopenhag'ı sevmediğini söylememişti fakat minik ayı sözcüklerden çok ses tonunu anlıyor sanki, kendisi de on iki yaşında âşık olduğu öğretmenini böyle anlardı, o kuğurdamanın yanında sözcüklerin ne önemi vardı, sesinden sımsıcak bir şeyler doğuyor, onu sarıyor, saçlarını okşuyordu, yıllar sonra bir psikolog tahlil etmişti onu, aşırı kaygı, adam sen de, ana rahminin özlemi, sonuç olarak insanoğlunun yaradılışından önce her şey sular üstünde yüzmüyor muydu? Tevratı oku yeter, baş dönmesini iyileştirmek için elli bin peso boşuna harcanmış, şu sümüklü kıza bak, kişiliğinin derinliklerini görebiliyor neredeyse, Shepp, sende de hiç akıl yok, susuz yutmaya kalkarsan boğazına takılır tabii. Kahvesini karıştırıyor Lina, birden ciddi gözlerle, yeni bir saygıyla bakıyor ona, eğer onunla eğleniyorsa iki katı üstüne gidecek, fakat hayır, gerçekten Marcelo bir doktor ve bir baba gibi konuşmaya başladığın zaman hoşuma gidiyorsun, kızma, hep söylenmeyecek sözler söylüyorum, kızma, tamam kızmıyorum, evet, biraz kızdın, sana doktor ve baba dediğim için, ama inan bana düşündüğün gibi değil, bana aspirinden söz ederken çok tatlı oluyorsun, baksana unutmadan getirdin, ben unutmuştum bile, Shepp, görüyorsun aspirin ne kadar gerekliydi bana, yalnız biraz komiksin, çünkü bana doktor gibi bakıyorsun, kızma Marcelo, kah-

veyle konyak ne kadar hoş oluyor, uyumak için çok iyi, sen her şeyi biliyorsun. Evet, sabahın yedisinden beri yollarda, üç araba ve bir kamyon, toplam olarak kötü sayılmaz, akşamki fırtına hariç, fakat ondan sonra da Marcelo ve Kindberg ve konyak, Shepp. Eli ekmek kırıntılarıyla dolu masa örtüsünün üstünde, avcu içe dönük, Marcelo kızgın olmadığını göstermek için onu okşadığında kıpırdamıyor, artık biliyordu, ona gösterdiği bu küçük ilgi onu etkilemişti, cebinden çıkarttığı aspirin, nasıl alması gerektiğini detaylı bir şekilde anlatması, boğazına takılmaması için bol suyla iç, kahve ve konyak, birdenbire dost olmuşlardı, gerçekten dost, ateş odayı daha da ısıtmış olmalıydı, oda hizmetçisi herhalde şimdiye dek çarşafları katlayarak yatağı açmıştı, Kindberg'de her zaman yapılan bir tür eski gelenekti bu, yorgun yolcuya ve Kopenhag'a kadar ıslanmak isteyen aptal yavru ayılara hoş geldin demek amacıyla. Peki sonra, fakat daha sonrasının ne önemi var Marcelo, söyledim sana hiç kimseye bağlanmak istemiyorum, istemiyorum, Kopenhag karşılaştığın ve bıraktığın (ah) bir erkek gibi, geçip giden bir gün gibi; geleceğe inanmıyorum, bizim evde gelecekten başka bir şey konuşulmaz, sürekli kafa ütülerler. Ona da öyle olmuştu, Roberto amcası Marcelo'ya bakmak için sevecen bir despot olup çıkmıştı, zavallı Marcelo ne kadar da küçük yaşta yetim kalmıştı, yarını düşünmek gerekir oğlum, Roberto amcanın gülünç emekliliği, bize gerekli olan güçlü bir hükümettir, şimdiki gençler eğlenmekten başka bir şey düşünmüyorlar anasını sattım, benim zamanımda her şey bambaşkaydı; örtünün üstündeki elini ona terk eden yavru ayı, neden bu geriye dönüş aptal, otuzlu ya da kırklı yılların Buenos Aires'ini tekrar yaşamak, Kopenhag daha iyi canım, Kopenhag ve hippiler ve yol boyu yağmur, fakat o hiç otostop yapmamıştı, neredeyse hiç, bir ya da iki kez üniversiteye gitmeden önce, daha sonra iyi kötü idare etmişti, giyimi kuşamı filan. Yine de çocukların hep birlikte yaptıkları yolculuk planına katılabilirdi: Rotterdam'a giden bir yelkenli; yükleme ve konaklamalar dahil üç ayda varıyor, yolculuk ücreti altı yüz peso civarında, biraz da tayfaya yardımcı olunur, müthiş eğlenilir, hadi gidiyoruz, on birinci caddedeki *Rubí* kahvesindeydiler, tabii ki gi-

diyoruz, Monito, altı yüz papel bulmak gerek, kolay değildi, tüm sigara parası ve gelirinin büyük bir kısmı demekti bu; bir gün geldi görüşmez oldular, artık kimse yelkenliden söz etmiyordu, yarını düşünmek gerek oğlum, Shepp. Aa, yine mi, gel Lina, dinlenmen gerek. Olur doktor, fakat bir dakika bekle, konyak bardağının dibi kaldı, sıcacık, elle bak, sıcacık değil mi, *Rubí* günlerini düşünürken farkında olmadan ona bir şey söylemiş olmalıydı, Lina yine ses tonundan bir şeyler sezmişti, ona söylediği sözcüklerden daha fazlasını anlıyordu sanki; ne kadar da kafasızsın, aspirinini iç, dinlenmen gerek, ya da örneğin neden Kopenhag'a gidiyorsun, şu anda küçük, sıcak, beyaz eli elinde her yer Kopenhag olamaz mıydı, her şeyin adı yelkenli olabilirdi altı yüz peso olsaydı, kafa ütülemeselerdi, her şey şiir olsaydı. Ve Lina ona bakıyor, hemen sonra çabucak bakışlarını önüne eğiyor, tüm düşünceleri masanın üstünde, ekmek kırıntılarının arasındaydı sanki, şimdiden geçmişe ait olan ekmek kırıntılarının arasında, ona, gel, dinlenmen gerek dememiş de geçmişten söz etmişti sanki, çoğul konuşmaya cesaret edemiyordu, oysa daha mantıklıydı, gel yatalım, Lina'ysa dudaklarını yalıyor, birdenbire bir şeyden ürkmüş gibi koşmaya başlayan birtakım atlar anımsıyordu (yoksa inek miydi, tümcelerinin sonunu yarım kulak dinliyordu) ikisi beyaz biri al atlar, amcamların çiftliğinde akşamları rüzgâra karşı dörtnala at koşturmak ne keyifliydi bilemezsin, geç ve yorgun dönmek ve tabii sitemler, erkek misin nesin, hep aynı sözler, bekle son yudumu da içeyim ve gidelim, aynı sözler, çiftlikte at üstündeymiş gibi havalanmış kâkülleriyle ona bakıyor, konyak çok sert, havayı burnuna doğru üflüyor, sorun çıkartması için aptal olması gerekir, o değil miydi karanlık büyük koridorda halinden memnun, üstünden sular akarak, iki oda mı aptal olma yalnız bir oda iste, bu tasarrufun anlamını biliyor ve sonucunu göze alıyordu herhalde; belki de buna alışıktı, her günün sonunda bekliyordu bunu, fakat ya sonunda iş umduğu gibi olmazsa, çünkü öyle bir kıza benzemiyordu, ya sonunda bir sürprizle karşılaşırsa, yatağı ikiye ayıran kılıç, ya sonunda birdenbire köşedeki kanepeye gitmesi gerekirse, o zaman doğal olarak centilmence davranacaktı, eşarbını unutma, hiç bu kadar

geniş merdivenler görmemiştim, mutlaka bir saraydı burası, şamdanlarla davetler veren kontlar vardı burada, ya kapılar, dikkat ettin mi, aa bu bizim odanın kapısı, üstünde geyikler ve çobanlar var, olamaz. Ateşten yayılan kızıl sıcaklık, açılmış bembeyaz kocaman yatak, pencereleri boğan perdeler, ne güzel, ne iyi Marcelo, nasıl da uyuyacağız, bekle hiç değilse sana plağı göstereyim, kapağı çok gösterişli, çocukların hoşuna gidecek, şurada, çantamın dibinde, haritalarla mektupların arasında olması gerek, kaybetmiş olamam değil mi? Shepp. Yarın gösterirsin, gerçekten üşüteceksin, hemen soyun, ışığı kapatsam iyi olur, ateşi daha iyi görürüz, evet iyi olur Marcelo, ne müthiş alevler, nasıl da dans ediyorlar, kıvılcımlara bak, karanlıkta olmak ne güzel, insan uyumak istemiyor, ceketini bir koltuğun arkasına koyuyor, şöminenin karşısında büzülmüş oturan yavru ayıya yaklaşıyor, onun yanında ayakkabılarını çıkartıyor, ateşin karşısına oturmak için çömeliyor, alevlerin omuzlarına dökülen saçlarında dalgalanmasını izliyor, bluzunu çıkartmasına yardım ediyor, sutyeninin kopçasını arıyor, ağzı çıplak omuzlarında gezinmeye başlıyor, elleri ateşin kıvılcımları arasında avlanıyor, küçük sümüklü, aptal minik ayı, bir zaman sonra ikisi de çıplak ateşin karşısında ayakta öpüşüyorlar, yatak soğuk ve beyaz, aniden her şey siliniyor, tüm bedenlerini saran ateş, saçlarında ve göğsünde Lina'nın ağzı, sırtında Lina'nın elleri, bedenlerin birbirlerini tanıyıp uyum sağlamaları, hafif bir inleme, soluk soluğa kalma, ona sorması gerek, evet bunu ona sorması gerekiyordu, ateşten ve uykudan önce sorması gerekiyordu, Lina, kendini borçlu hissettiğin için yapmıyorsun değil mi? Sırtında kaybolmuş elleri birer kamçı gibi yüzüne doğru çıkıyor, boynunu kavrıyor, hiddetle boynunu sıkıyor, acıtmadan, tatlılıkla ve hiddetle, küçücük, kibirli kızgın elleri, neredeyse bir hıçkırık, hayır anlamına gelen bir inilti, sesinde de öfke, nasıl böyle düşünebilirsin, nasıl böyle düşünebilirsin Marcelo, evet, doğru, tamam, bağışla canım, bağışla beni, sormam gerekiyordu, bağışla sevgilim, bağışla, tekrar birleşen ağızlar, bedenlerin ateşi, tatlı okşamalar, dudaklarının arasında titreşen baloncuk, tanışmanın aşamaları, her şeyin tene ya da saçların yavaş akışına dönüştüğü sessizlik, kirpiklerin

koparttığı fırtına, isteksizlik ve istek, şişeden içilen maden suyu, aynı susuzluğu bastırmak için ağızdan ağıza geçen ve el yordamıyla masanın üstüne geri konulan şişe, açılan ışık, abajurun üstünü bir çamaşırla, herhangi bir şeyle kapatmak için yapılan hareket, havayı altın rengine getirdikten sonra Lina'ya bakmak, sırtı ona dönük, yan yatan yavru ayı, sırtüstü yatan minik ayı, sigara isteyen Lina'nın duru teni, yastıklara yaslanarak oturan Lina, sıska ve kıllısın, Shepp, dur da battaniyeyi bulabilirsem biraz üstünü örteyim, işte bak burada, yere kaymış, galiba kenarları da biraz yanmış ateşten, Shepp.

Sonraki yavaş ve kısık ateş; şöminede, içlerinde, giderek sakinleşen ve kızıllaşan, birlikte içilen su, sigaralar, üniversitedeki dersler iğrençti, müthiş sıkılıyordum, ne öğrendiysem kahvelerde öğrendim, bir şeyler okuyarak girdiğim sinemalarda, Cecilia ve Pirucho ile yaptığım söyleşilerde ve o bunları dinliyordu, yirmi yıl önceki *Rubí*'ye nasıl da benziyordu anlattıkları, Arlt ve Rilke, Eliot ve Borges, ancak Lina kafasındakileri gerçekleştirmişti, otostop yelkenlisiyle, Renault ya da Volkswagen'lerden geçen yollarla, kâküllerinde kuru yapraklar ya da yağmur damlaları taşıyan yavru ayı, fakat neden yine yelkenliden ve *Rubí*'den bu kadar çok söz ediyorlardı, Lina onları tanımıyordu, Lina o zamanlar doğmamıştı bile, sümüklü küçük Şilili, Kopenhag yollarında bir küçük serseri, neden gecenin başından, çorbadan ve beyaz şaraptan beri bu kadar eskide kalmış ve unutulmuş anıları farkına varmadan ona anlatadurmuştu, geçmişi hortlatmıştı, altı yüz pesoluk yelkenliler filan, Lina uykudan yarı kapanmış gözlerle ona bakıyor, tatmin olmuş bir kedi iç çekişiyle yastıkların üstüne kaykılıyordu, elleriyle Marcelo'nun yüzünü arıyordu, çok hoşuma gidiyorsun sıska sevgilim, sen tüm kitapları okumuşsun bile, Shepp, sana bir şey söylemek istiyorum, senin yanında insan kendini çok iyi hissediyor, her şeyi yaşamışsın, büyük ve güçlü ellerin var, hayat dolusun, yaşlı değilsin sen. Demek ki yavru ayı onu canlı buluyordu, kendi yaşıtlarından daha canlı, Romero'nun filmindeki cesetlerden daha canlı, peki o kimdi, bu kâküllerin altında, uykuya dalmaya hazır bu küçük ve nemli tiyatro sahnesinin ardında kim vardı? Yarı kapalı gözlerle ona bakıyordu, bir kez da-

ha yavaşça ona sahip olmak, onu hissederek ve hissetmeden, mırıldanarak hafifçe itiraz edişini duymak, uykum var Marcelo, yapma, evet sevgilim, evet, hafif ve sert bedeni, gergin kasları, iki misli şiddetle, ara vermeksizin yanıtlanan saldırı, Brüksel'de Marlene'le artık böyle olmuyor, onun gibi oturmuş, kendilerinden emin, tüm kitapları okumuş kadınlarla, oysa yavru ayının tarzı apayrıydı, gücünü karşılayışı ve yanıtlayışı, fakat sonra, hâlâ bu yağmur ve inilti dolu rüzgârın etkisi altında kendi de uykuya doğru kayıyor, bu da yelkenlinin ve Kopenhag'ın bir parçası değil miydi, Lina'nın göğüsleri arasına gömülmüş yüzü *Rubí* günlerinin yüzü değil miydi, Monito'dan ödünç alınan dairede, delikanlılığının ilk geceleri, Mabel ya da Nélida'yla birlikte geçen, şiddetli ve esnek fırtınalar ve hemen sonra, neden çarşıda bir volta atmaya çıkmıyoruz, şekerleri versene, ya annem durumu anlarsa. Demek ki aşkta bile geriye dönük ayna yok olmuyor, genç Marcelo'nun portresini gözlerinin önüne koyuyordu Lina onu okşarken, Shepp, hadi uyuyalım artık, biraz daha su verir misin lütfen; Lina olabilmek, her şeyi onun gibi yapabilmek, dayanılmaz ölçüde aptalcaydı bu, geriye dönülemezdi, ve sonunda birbirlerine fısıldadıkları son okşamalarla birlikte gelen uyku, yavru ayının saçları yüzünü kaplamıştı, sanki anlamıştı, sanki bir şeyleri süpürüp atmak istiyordu tekrar eski Marcelo olarak uyanması için, nitekim saat dokuzda öyle uyandı, Lina divanın üstünde bir şarkı mırıldanarak saçlarını tarıyordu, giyinmişti bile, yeni bir yol, yeni bir yağmur için. Fazla konuşmadılar, kısa bir kahvaltı oldu, hava güneşliydi, Kindberg'i geride bıraktıktan çok sonra bir kahve daha içmek için durdular, Lina dört şeker koydu kahvesine, yüzü yıkanmış gibi, dalgın, çizgilerinde bir tür soyut mutluluk, biliyor musun, kızacaksın ama, lütfen kızmayacağını söyle, bir şeye ihtiyacın var mı, her zaman söylenen beylik sözler dilinin ucuna kadar gelip takılmıştı, sözcükler cüzdanındaki paralar gibi kullanılmayı bekliyorlardı, tam devam etmek üzereyken elinin üstünde Lina'nın çekingen eli, gözlerini kapatan kâkülleri, sonunda sordu Marcelo'ya, onunla birlikte biraz daha kalabilir miydi, yolları aynı olmasa bile önemli değildi, onunla birlikte biraz daha kalmak istiyordu, çün-

kü kendini çok iyi hissediyordu, bu güneşli havada biraz daha birlikte olmak, bir ormanda uyuruz, sana plağı ve resimleri gösteririm, yalnızca geceye kadar istersen, evet istiyordu, istediğini hissediyordu, istememesi için hiçbir neden yoktu, ve yavaşça elini kaçırması, hayır, gelmesen daha iyi olur, burada çok kolay otostop yaparsın, büyük bir kavşak, boynunu eğen yavru ayı, birdenbire bir darbe yemiş gibi, uzak, başını kaldırmadan kesme şekerlerini yiyen, parayı öderken ona bakan, ve kalkmak, ona sırt çantasını getirmek, saçlarından öpmek onu ve sırtını dönüp uzaklaşmak, hiddetle vites değiştirerek, elli, seksen, yüz on, prefabrike malzeme komisyoncularının yolları açık, Kopenhag'dan geçmeyen yolları, yamacında çürümüş yelkenliler, üstünde her biri daha çok para getiren görevler, *Rubî*'den, Buenos Aires'ten gelen fısıltılar, dönemecin kenarındaki yalnız çınar ağacının gölgesi, saatte yüz altmış, yüzü direksiyona girmiş bir şekilde ağacın gövdesinde şekillendi, Lina da böyle eğmişti yüzünü, çünkü minik ayılar şeker yemek için böyle yaparlar.

Öğle Yemeğinden Sonra

Öğle yemeğinden sonra ben odamda kalıp kitap okumayı yeğlerdim ama annem ve babam yemek biter bitmez bana bu öğleden sonra onu çıkartmam gerektiğini söylediler.

İlk yanıtım hayır oldu, onu başka birisi götürsündü, lütfen bıraksınlardı odamda çalışayım. Onlara daha başka şeyler söyleyecek, onunla çıkmayı niye sevmediğimi anlatacaktım fakat babam öne doğru bir adım atarak karşı koyamayacağım bir biçimde bakmaya başladı bana; gözlerini gözlerime diker, öyle ki bakışlarının giderek derinlere saplandıklarını hissederim, sonunda çığlık atasım gelir ve ona sırtımı dönerek olur, tabii, hemen demek zorunda kalırım. Annem böyle durumlarda hiçbir şey söylemez, hiç yüzüme bakmaz, ellerini birleştirip biraz geride durur, kır saçlarının alnına düştüğünü görürüm ve sırtımı ona dönerek yine olur, tabii, hemen demek zorunda kalırım. Olumlu yanıtımdan sonra başka bir şey söylemeden çekip gittiler; ben de giyinmeye başladım, tek avuntum, ilk olarak giyeceğim yeni sarı ayakkabılarımdı, nasıl da parlıyorlardı pırıl pırıl.

Odamdan çıktığımda saat ikiydi, Encarnación teyze onu gidip dipteki odadan alabileceğimi söyledi; öğleden sonraları o odada oturmayı sever. Encarnación teyze onunla çıkmak zorunda kaldığım için çok üzgün olduğumu anlamıştı galiba, kafamı okşadı ve eğilerek alnımı öptü. Cebime bir şey koyduğunu fark ettim.

"Kendine bir şeyler alman için," dedi kulağıma. "Ona da biraz vermeyi unutma, daha iyi olur."

Encarnación teyzeyi yanaklarından öptükten sonra annemle babamın dama oynadıkları odanın kapısının önünden geçtim. Galiba onlara hoşçakalın gibi bir şey söyledim, sonra cebimden beş pesoluğu çıkartıp

güzelce düzleyerek içinde başka bir pesoluk ve birtakım bozukluklar olan cüzdanıma yerleştirdim.

Onu odanın bir köşesinde buldum, elimden geldiğince sıkı bir şekilde yakaladım, birlikte avluya çıkarak ön bahçeye açılan kapıya dek yürüdük. Birkaç kez içimden onu salıvermek, eve dönüp babamla anneme benimle gelmek istemediğini söylemek geldi fakat emindim, sonunda onu getirirler ve bizi birlikte çıkmaya zorlarlardı. Şimdiye dek onu kent merkezine götürmemi hiç istememişlerdi, bunu benden istemeleri haksızlıktı, çok iyi biliyorlardı ki onu kaldırımda gezdirmeye bir tek kere zorlamışlardı beni, o zaman da Alvarez'lerin kedisiyle başımız derde girmişti. Kapıda babamla konuşan polisin yüzünü hâlâ görür gibi oluyorum, daha sonra babam iki bardak içkiyle geri gelmiş, annem de odasında ağlamıştı. Bunu benden istemeleri haksızlıktı.

Sabah yağmur yağmıştı, Buenos Aires'in kaldırımları da her geçen gün bozuluyor, insan su birikintilerine ayağını sokmadan yürüyemiyor. Ben, yeni ayakkabılarım ıslanmasın diye, kuru yerlerden gitmek için elimden geleni yapıyordum, fakat onun sulara girmekten zevk aldığını hemen fark ettim, benim yanımda yürümesi için var gücümle çekiştiriyordum onu, oysa tüm çabalarıma karşın diğerlerinden daha derin bir su birikintisine yanaşmayı başarmıştı. Farkına vardığımda sırılsıklam olmuştu bile, her tarafına kuru yapraklar yapışmıştı. Durup onu temizlemek zorunda kaldım, bu sırada komşuların bahçelerinden bize baktıklarını hissediyordum, sessizce bizi izliyorlardı. Yalan söylemek istemiyorum, aslında bize bakmaları pek umurumda değildi (ona ve onu gezdirene, yani bana bakmaları); en kötüsü orada iki büklüm durmak, bir mendil parçasıyla onu kurutmaya, çamurlarını temizlemeye, üstüne yapışmış kuru yaprakları ayıklamaya çalışmak ve bu arada da yine suya girmemesi için onu sıkı sıkı tutmak zorunda kalmaktı. Ayrıca ben sokakta ellerim ceplerimde, ıslık çalarak ya da sakız çiğneyerek yürümeye alışkınım, bir şeyler okuyor olsam da gözlerimin ucuyla kaldırımdaki su birikintilerini kollayabilirim, zaten evden tramvaya dek uzanan kaldırımı ezbere bilirim, ne zaman Tita'nın evinin önünden geçeceğimi, Carabobo'nun oturduğu köşeye varacağımı.

Oysa şimdi bunların hiçbirini yapamıyordum, mendilim cebimin astarını ıslatmaya başlamıştı, bacağımda hissediyordum ıslaklığını, nasıl da beni bulmuştu tüm aksilikler.

Tramvay bu saatte oldukça boş olur. Yanyana oturabilmemiz için dua ediyordum, onu etrafı daha az rahatsız etmesi için cam kenarına oturtmam gerekiyordu. Aslında fazla kıpırdamıyor, fakat yine de insanlar rahatsız oluyorlar, çok iyi anlıyorum onları. Tramvaya biner binmez üzülmemin nedeni buydu, aşağı yukarı tüm oturulacak yerler doluydu, yanyana oturmamız olanaksızdı. Gideceğimiz yer tramvayın üstü açık kısmında ayakta duramayacağımız kadar uzaktı, biletçi oturmam ve onu bir yerlere koymam için uyaracaktı beni. Dolayısıyla onu hemen içeri soktum ve ortalarda bir sıraya oturttum, sıranın pencere tarafında bir hanım oturuyordu. En iyisi ona göz kulak olmak için hemen arkasındaki sıraya oturmak olacaktı fakat tramvay doluydu, öne doğru ilerleyip oldukça uzak bir yere oturmak zorunda kaldım. Yolcuların fazla dikkatini çekmemişti, bu saatte insanlar yemeklerini hazmetmekle meşgul olurlar, tramvay sarsıntısı onları neredeyse uyutur. Aksilik bu ya, biletçi gelip onun oturduğu sıranın önünde durdu, elindeki parayı bilet kutusunun demirine vuruyordu. Geriye dönerek elimdeki paraları gösteriyor, iki biletin de parasını benden almasını işaret ediyordum, fakat biletçi olayları gören ancak anlamak istemeyen kalın kafalılardan biriydi, elindeki parayı tıngırdatmaya devam ediyordu. Kalkmak ve (şimdi iki-üç yolcu bana bakıyordu) öteki koltuğun yanına gitmek zorunda kaldım. "İki bilet," dedim. Bir bilet kesti, bir an bana baktı ve bileti uzattı, sonra göz ucuyla aşağıya doğru baktı. "İki tane lütfen," dedim yine, artık tüm tramvayın olayı fark ettiğinden emindim. Kalın kafalı biletçi diğer bileti de kesti, bana verdi, tam ağzını açmak üzereyken ona parayı uzatıp kendi yerime döndüm arkama bakmadan. İşin kötüsü, her an dönüp akıllı uslu yerinde oturmaya devam ediyor mu diye bakmak zorunda kalıyordum, bu da bazı yolcuların dikkatini çekmeye başlamıştı. İlk önce her köşe başı dönüp bakmaya karar verdim, fakat bu bile bana müthiş uzun geliyordu, her an gürültü patırtı çıkacak kaygısındaydım, tıpkı Alvarez'lerin kedisi ola-

yında olduğu gibi. Ona kadar saymaya başladım, maçlardaki gibi, böylece bekleme süresini yarı yarıya kısaltmış oluyordum. Ona geldiğimde belli etmeden dönüyordum, örneğin gömleğimin yakasını düzeltiyordum ya da elimi ceketimin cebine sokuyordum, tik sayılabilecek herhangi bir davranış işte.

Sekizinci köşedeydik galiba, bilmem neden, pencere kenarında oturan hanım inecekmiş gibi geldi bana. İşte bu en kötüsüydü, çünkü geçmek için izin isteyecekti; o, durumu fark etmeyince, ya da fark etmek istemeyince, belki de hanım sinirlenecek ve zorla geçmek isteyecekti, böyle bir durumda neler olabileceğini biliyordum, sinirlerim son derece gerilmişti, öyle ki ikide bir dönüp bakmaya başladım. Bir ara hanımın kalkmak üzere olduğu kanısına vardım, ona bir şeyler söylediğinden emindim çünkü ondan tarafa bakıp dudaklarını oynatıyordu. Tam o sırada şişko bir yaşlı kadın benim yanımdaki bir yerden kalktı ve geriye doğru yürümeye başladı. Ben de onun arkasından yürümeye başlamıştım, içimden onu itmek, çabuk olması için bacaklarına tekme atmak geliyordu, pencerenin yanındaki kadın yerde duran filesini almış, yerinden kalkmaya hazırlanıyordu, ona yetişemeyecektim. Sonunda galiba yaşlı kadını itekledim, söylendiğini duydum, nasıl zamanında yetişip pencere kenarındaki hanımın geçebilmesi için onu kenara çekebildim bilemiyorum. Neyse, onu pencerenin yanına oturtup ben de yanına yerleştim, o kadar mutluydum ki, önlerden ve arkadan dörtbeş salağın bana bakmalarına aldırmadım bile, belki de kalın kafalı biletçi etraftakilere bir şeyler söylemişti.

Artık on birinci caddeye girmiştik. Dışarıda güneşli nefis bir hava vardı, sokaklar kurumuştu. Bu saatte eğer yalnız olsaydım tramvaydan iner merkeze kadar yürüyerek devam ederdim. Benim için on birinci caddeden Mayıs Meydanı'na yürümek çok kolaydır; bir kez saat tuttum, tam otuz iki dakikada gitmişim, tabii arada bir, özellikle sonlara doğru hafifçe koşarak. Oysa şimdi pencereyle ilgilenmem gerekiyordu, çünkü bir gün birisi camı aniden açıp dışarı atlayabileceğini anlatmıştı. Zevk olsun diye, nasıl kimsenin anlamadığı birçok şeyi zevk olsun diye yapıyorsa. Bir-iki kez bana camı açmak üzereymiş gibi gel-

di, hemen arkadan kolumu uzatıp camın pervazına koydum. Belki de bana öyle gelmişti, yüzde yüz camı açıp atlamak üzere olduğunu söyleyemem. Örneğin kontrolör geldiğinde cam işini tümüyle unuttum, o da aşağı atlamadı. Kontrolör uzun boylu zayıf bir adamdı, önden binmiş, bazı kontrolörlerin takındıkları sevimli tavırla biletleri zımbalamaya başlamıştı. Benim oturduğum yere gelince ona iki bileti de uzattım, birini zımbaladı, aşağıya doğru baktı, sonra diğer bilete baktı, onu da zımbalayacaktı fakat elinde zımba aleti, içinde bilet kalakaldı, ben bu arada bir an önce bileti zımbalayıp bana geri vermesi için dua ediyordum, sanki herkes bize daha çok bakmaya başlamıştı. Sonunda omuzlarını silkerek onu da zımbaladı ve iki bileti de bana geri verdi; gerilerden birinin bir kahkaha attığını duydum fakat tabii ki dönüp bakmak istemedim, tekrar kolumu uzatıp camı tutmaya devam ettim, kontrolörü ve diğerlerini görmezden gelerek. Sarmiento'yla Libertad'ın köşesinde yolcular inmeye başladılar, Florida caddesine geldiğimizde tramvay neredeyse boşalmıştı. San Martín caddesine kadar bekleyip onu ön taraftan indirdim, kalın kafalı biletçinin yanından geçmek istemiyordum, bana bir şey filan söyler diye.

Mayıs Meydanı'nı çok severim, kent merkezinden söz edildiği zaman hemen Mayıs Meydanı gelir aklıma. Hoşuma gitmesinin nedenleri arasında güvercinleri, hükümet binasını ve taşıdığı sayısız tarihi anıyı sayabilirim: devrim sırasında düşen bombalar, atlarını Piramit'e bağlayacaklarını söyleyen diktatörler, bir de fıstık satıcıları. Hemen oturacak boş bir sıra bulabilirsiniz; isterseniz biraz daha yürüyüp limana ulaşabilir, gemileri ve vinçleri görebilirsiniz. Dolayısıyla yapılacak en iyi şeyin onu Mayıs Meydanı'na götürmek olduğunu düşündüm, arabalardan ve insanlardan uzak, eve dönme zamanı gelinceye dek orada otururduk. Fakat tramvaydan inip San Martín caddesinde yürümeye başladığımızda başım dönermiş gibi oldu, aniden feci halde yorulmuş olduğumu anladım. Neredeyse bir saatlik bir yolculuk yapmıştık, yol boyu arkamı kollamak, bize bakanları görmezden gelmek zorunda kalmıştım; biletçi, inmek isteyen hanım ve kontrolör de işin cabası olmuştu. Bir muhallebiciye girip dondurma ya da bir bardak süt

ısmarlayabilmeyi ne kadar isterdim; fakat bunu yapamayacağımdan emindim; onunla, herkesin oturduğu yerden uzun uzun bize bakabileceği bir mekâna girseydim sonunda hiç kuşkusuz pişman olurdum. Sokaktaki insanlar geçip gider, herkes kendi işinin peşindedir, özellikle banka ve işyerlerinin çok olduğu San Martín caddesinde herkes koltuğunun altında çanta, bir yere koşturur. Biz de Cangallo caddesinin köşesine dek yürümeye devam ettik, fakat büro araç gereçleri satan Peuser mağazasının vitrinlerinin önünden geçerek artık devam etmek istemediğini hissettim, gittikçe ağırlaşıyordu, (dikkatleri üstüme çekmemeye çalışarak) var gücümle onu çekmeme karşın yürüyemiyorduk; sonunda bir vitrinin önünde durmak zorunda kaldım, deri yazı masası takımlarına bakıyormuş gibi yaparak. Belki gerçekten biraz yorulmuştu, belki de kapris yapmıyordu. Sonuç olarak burada duruyor olmamız o kadar kötü değildi fakat yine de hoşuma gitmiyordu, çünkü gelip geçenler bize daha çok bakabilme fırsatını buluyorlardı. Birkaç kez birinin yanındakine onunla ilgili bir şeyler söylediğini ya da yanındakini dirseğiyle dürtükleyerek onu işaret ettiğini gördüm. Sonunda dayanamayarak onu tekrar sürüklemeye başladım, çevreye normal şekilde yürüyen biri izlenimi vermeye çalışıyordum oysa her adımda olağanüstü bir ağırlık taşıyordum; bir karabasana benziyordu: sanki tonlar ağırlığında ayakkabılar vardı ayağımda ve yere çakılıp kalmıştım. Sonunda caydırabildim onu kapris yapmaktan, hareketlendi ve San Martín caddesini izleyerek Mayıs Meydanı'nın köşesine yürüdük. Şimdi önemli olan caddeyi geçmekti, çünkü karşıdan karşıya geçmek hiç hoşuna gitmez. Tramvayda camı açıp aşağı atlamayı becerir de karşıdan karşıya geçmeyi sevmez. İşin kötüsü Mayıs Meydanı'na ulaşabilmek için trafiği yoğun olan birtakım caddelerden karşıya geçmek gerekiyordu; Cangallo ve Bartolomé Mitre'den geçmek çok zor olmamıştı fakat şimdi neredeyse vazgeçmek üzereydim; müthiş ağırdı, iki kez trafik durdu, bizim yanımızda karşıdan karşıya geçmeyi bekleyenler geçtiler, caddenin öbür tarafına ulaşamayacağımızı anlamıştım, yolun ortasında duracak gibi bir hali vardı, dolayısıyla karar vermesini beklemeyi yeğledim. Köşedeki dergi satıcısı giderek daha çok bakmaya başlamıştı bi-

ze, benim yaşımda bir oğlana bir şeyler söylüyor, oğlan da suratını buruşturarak kimbilir ne karşılık veriyordu. Arabalar gelip geçiyor, durup tekrar geçiyorlardı, bizse çakılıp kalmıştık. Her an bir polis memuru bize yaklaşabilirdi. En kötüsü de buydu işte, çünkü polis memurları çok iyi oldukları için her şeye burunlarını sokarlar, soru sormaya başlar, kayıp mı oldunuz araştırırlar, tam bu sırada bizimkinin tersliği tutar ve kimbilir neler açar başımıza. Başımıza gelebilecekleri düşündükçe üzülüyordum, sonunda gerçekten korkmaya başladım, neredeyse kusacaktım, yemin ederim; trafiğin durduğu bir an, onu iyice yakaladım, gözlerimi kapattım ve onu öne doğru çekmeye başladım, iki büklüm olmuştum. Meydana geldiğimizde onu salıverip yalnız başıma birkaç adım attım, sonra geri döndüm; keşke ölseydi, keşke ölmüş olsaydı, annem ve babam da ölmüş olsalardı, ben bile, keşke hepimiz ölmüş ve gömülmüş olsaydık, Encarnación teyze hariç hepimiz.

Fakat bu tür düşüncelerin insanın kafasına girmesiyle çıkması bir oluyor; ileride bomboş güzel bir sıra gördük, onu fazla çekiştirmeden yakaladım, boş sıranın üstüne oturup etrafımızdaki güvercinlere bakmaya başladık; neyse ki güvercinler kediler gibi kendilerini yakalatmıyorlar. Şeker ve fıstık satın alıp ona da verdim, keyfimiz oldukça yerindeydi, ikindi güneşi Mayıs Meydanı'nı aydınlatıyor, insanlar önümüzden gelip geçiyordu. Onu orada bırakıp gitmek düşüncesi ne zaman aklıma geldi bilmiyorum. Tek bir şey anımsıyorum, fıstık soyarken bazı şeyler düşündüğümü: İlerideki güvercinlere fıstık atmak için uzaklaşıyor gibi yapsam, piramidin arkasına saklanıp onu gözden kaybetmek işten bile değildi. Bana öyle geliyor ki o anda eve dönmek, babamın ya da annemin yüzlerini görmek düşüncesi aklıma gelmiyordu; çünkü aklıma gelseydi bu aptallığı yapmazdım. Bilim adamları ve tarihçilerin kafaları tüm düşünceleri aynı zamanda kavrayabilir, oysa ben bunu yapamıyorum; ben o an yalnızca onu orada bırakabileceğimi düşündüm, ellerim cebimde kent merkezinde dolaşır, kendime bir dergi satın alır ya da bir yerde dondurma yerdim eve dönmeden önce. Birkaç dakika daha ona fıstık vermeye devam ettim ama artık karar vermiş-

tim, yavaşça ayaklarımın uyuşukluğunu gidermek için kalkıyormuş gibi yaptım, ister yanında oturmaya devam edeyim, ister kalkıp güvercinlere fıstık vereyim pek umursadığı yoktu. Kalan fıstıkları güvercinlere atmaya başladım, elimde kalan fıstıklar bitinceye kadar etrafımda uçuşmaya devam ettiler. Meydanın öbür ucundan oturduğumuz sıra zar zor seçiliyordu, köşesinde her zaman iki fıstık satıcısı bulunan Pembe Saray'a geçmek çocuk oyuncağı oldu; oradan Paseo Colón'a kadar uzandım, annem o sokağa çocukların tek başlarına gitmemesi gerektiğini söylerdi. Artık alışkanlık olmuştu, iki adımda bir dönüp arkama bakıyordum, oysa beni izlemesi olanaksızdı, en fazla yapabileceği kendini yere atıp sıranın etrafında yuvarlanmak olurdu, gelip geçen yardımsever hanımlardan biri ya da bir polis ona yaklaşıncaya dek.

Diğerleri gibi bir cadde olan Paseo Colón'da yürürken ne oldu tam olarak anımsamıyorum. Bir dışalım-dışsatım şirketinin vitrininin kenarına dayanmış oturuyordum ki midem ağrımaya başladı, insanın hemen tuvalete gitmesini gerektiren bir ağrı değildi bu, daha yukarıdan, tam midenin bulunduğu yerden geliyordu, acı acı sancılanıyordu midem, nefes almak istiyor ama alamıyordum, sakin olup sancının geçmesini beklemem gerekiyordu; gözlerimin önünde sanki yeşil bir leke vardı, dans eden noktacıklar ve babamın yüzü, giderek yalnızca babamın yüzünü görür oldum, galiba gözlerimi yummuştum, yeşil lekenin orta yerinde babamın yüzü vardı. Az sonra daha iyi nefes alabiliyordum; iki oğlan durup bana baktı, biri diğerine çok kötü durumda olduğumu söyledi, fakat ben kafamı sallayarak bir şeyim olmadığını, mideme her zaman böyle krampların girdiğini ve birazdan geçeceğini söyledim. Oğlanlardan biri, bir bardak su ister miyim diye sordu, diğeriyse çok terlediğim için alnımı silmemi salık verdi. Gülerek artık kendimi iyi hissettiğimi söyledim onlara ve beni rahat bırakıp gitsinler diye yürümeye koyuldum. Çok terlediğim doğruydu, kaşlarımdan aşağı ter damlaları akıyordu; tuzlu bir damla gözüme girdi, mendilimi çıkartıp yüzümü silerken dudaklarımda bir sıyrılma hissettim, mendile takılıp kalmış bir kuru yapraktı ağzımı çizen.

Mayıs Meydanı'na geri dönmem ne kadar sürdü bilmiyorum. Yarı

yolda düştüm, fakat kimse fark etmeden tekrar ayağa kalktım, Pembe Saray'ın önündeki yoğun trafiğin arasından karşıya geçtim. Uzaktan gördüm onu, bıraktığım gibi duruyordu, yine de sıraya ulaşıncaya dek koşmaya devam ederek ölü gibi kendimi onun yanına attım; güvercinler korkarak kaçışıyorlar, gelip geçenler koşan çocuklara bakarken takındıkları o garip tavırla dönüp süzüyorlardı beni, sanki koşmak günahmış gibi. Onu biraz temizledikten sonra eve dönmemiz gerektiğini söyledim. Kendi sesimi duymak için konuşmuştum, kendimi daha da mutlu hissetmek için, çünkü onun için önemli olan sıkıca tutulup çekilmekti, sözcükleri dinlemez ya da dinlemezmiş gibi yapardı. Neyse ki bu kez karşıdan karşıya geçerken kapris yapmadı, tramvay da hattın başlangıç noktası olduğu için neredeyse bomboştu, dolayısıyla onu ilk sıraya oturttum, ben de yanına yerleştim ve böylece tüm yol boyu bir kez bile arkaya dönüp bakmadım, inerken bile. Geriye bir şey kalmamıştı, yavaş yavaş yürüyorduk; o, su birikintilerine girmeye çalışıyor, bense kaldırımın kuru tarafından yürümesi için uğraşıyordum. Fakat artık hiçbir şey umurumda değildi, hiçbir şey. Kafamda sürekli aynı düşünce vardı: "Onu bırakıp gittim"; ona bakıyor ve "onu bırakıp gittim" diye düşünüyordum, Paseo Colón'da olanları unutmamış olsam bile kendimi iyi hissediyordum, neredeyse kendimle gurur duyuyordum. Belki de bir sonraki gezintimizde... Kolay değildi ama belki de... Annemle babam onu elinden tutup eve geri getirdiğimi görünce kimbilir nasıl bakacaklardı bana. Tabii ki onu kent merkezine gezmeye götürdüğüm için memnun olacaklardı, böyle şeyler anne babaları her zaman mutlu eder; fakat neden bilmem o anda aklıma geldi: Bazen annem babam da mendillerini çıkartıp terlerini siliyorlardı, onların da mendilinde yüzlerini çizen bir kuru yaprak bulunuyordu.

Kızıl Çember İçinde Birleşme

Borges'e

Bana öyle geliyor ki Jacobo, o gece çok üşümüştünüz, Wiesbaden'in inatçı yağmuru da işin içine girince Zagreb lokantasına girmeye karar verdiniz. Belki de en önemli neden acıkmış olmanızdı, bütün gün çalışmıştınız, sessiz ve dingin bir yerde yemek yemenizin zamanı gelmişti; Zagreb lokantası başka niteliklerden yoksundu belki, ama en azından sessiz ve dingindi ve öyle sanıyorum ki omuz silkip eğlence olsun diye orada yemek yemeye karar verdiniz. Belli belirsiz bir Balkan havası taşıyan karanlık salonda bir sürü boş masa vardı; sırılsıklam olmuş yağmurluğunuzu eski portmantoya asabilmek ve kendinize bir köşe aramak çok keyifli oldu. Masanın üstünde yeşil bir mum yanıyordu; mumun ışığı etraftaki gölgeleri yavaş yavaş hareketlendiriyor, antik çatal bıçaklarla ışığın içlerinde bir kuş gibi saklandığı uzun saplı kadehler, bir görünüp bir yitiyordu gözden.

İlk duyduğunuz, boş bir lokantada her zaman yaşanan rahatlamayla sıkıntı arası duyguydu; lokanta çok kötü değildi, fakat bu saatte müşterisi olmaması kuşku uyandırıyordu. Yabancı bir kentte bu tür düşünceler fazla sürmez, insan oradaki alışkanlıkları ve yemek saatlerini bilemez; önemli olan salondaki sıcaklık, sürpriz ya da bildik yemekler sunan yemek listesidir. Nereden geldiği belli olmayan kısa boylu, iri gözlü, siyah saçlı kadın, ansızın beyaz örtünün yanında biçimlenmişti, dudaklarında hafif bir gülümsemeyle bekliyordu. Belki de bu kentin alışkanlıklarına göre o anda saatin fazlasıyla geç olduğunu düşündünüz, ancak kafanızdan geçen bu turistik soruları ifade eden bir bakış atmaya zamanınız olmadı, küçük solgun bir el masaya bir peçete koyuyor, tuzluğu yerli yerine oturtuyordu. Kırmızı biber ve soğanlı şiş

kebap seçtiniz doğal olarak, bir de batıdaki tanımına hiç uymayan koyu ve kokulu bir şarap; eskiden benim yaptığım gibi sizin de, fazla tipik ve erotik görünmek korkusuyla sonunda tatsız tuzsuz olan otel yemeklerinden kaçmak hoşunuza gidiyordu; kara ekmek bile ısmarladınız, aslında bu ekmek şiş kebabın yanına pek uygun değildi ama kadın onu hemen getirdi. Ancak o zaman, ilk sigaranızı içerken, sizi yağmurdan ve fazla ilginç olmayan bir Alman kentinden koruyan bu Transilvanya lokantasının ayrıntılarını incelediniz. Sessizlik, kimseciklerin olmaması ve mumların ölgün ışığıyla aranızda bir dostluk kurulmuştu neredeyse, en azından sizi geri kalan dünyadan uzaklaştırıyorlar, sigaranız ve yorgunluğunuzla başbaşa bırakıyorlardı.

Uzun saplı kadehe şarap koyan el kıllıydı, bir anlık bir tedirginlikten sonra anlamsız bir mantık zincirini kopartarak durumu anladınız, solgun kadın yanınızda değildi artık; kibar ve suskun bir garson onun yerine şarabı denemeye davet ediyordu sizi, otomatik bir bekleyişten başka bir şey olmayan bir hareketle. Şarabın kötü bulunması çok enderdir, dolayısıyla garson kadehi doldurmaya devam etti, durup beklemesi, törenin ufak bir bölümüydü yalnızca. Neredeyse aynı anda, birinciye tıpatıp benzeyen ikinci bir garson (yöresel giysileri ve siyah favorileri onları birbirine benzetiyordu) üstünden dumanlar tüten tepsiyi masaya getirerek hızlı bir hareketle şiş kebap tabağını önünüze koydu. Aranızdaki konuşma için gerekli olan birkaç sözcük, müşteriden ve garsonlardan beklenen kötü Almanca'yla söylenmişti; yarı karanlıktaki salonda yorgunluğunuzun suskunluğu yine çevrenizi sarmıştı, ama sokaktaki yağmur sesi şimdi daha çok duyuluyordu. Az sonra bu gürültü de duyulmaz oldu, hafifçe arkanıza doğru dönerek kapının açıldığını ve başka bir müşterinin içeri girdiğini anladınız. Yeni gelen kadın miyop olmalıydı; bu, yalnızca gözlük camlarının kalınlığından değil, salonun ötcki ucunda bir yere oturuncaya dek masaların arasından inanılmaz bir dikkat harcayarak geçişinden de anlaşılıyordu. Oturduğu köşeyi belli belirsiz aydınlatan bir-iki mum o geçerken titremiş, silik gölgesi möblelere, duvarlara ve lokantanın gizemli bir eve açıldığı izlenimi veren en dip bölümündeki kırmızı perdelere karışmıştı.

Yemeğinizi yerken, İngiliz turistin (üstündeki yağmurluğa ve domatesle şeftali rengi karışımı garip bluzuna bakılırsa başka şey olamazdı) tüm miyopluğuyla, ona baştan aşağı yabancı gelen yemek listesine dikkatini toplaması eğlendirmişti sizi; iri siyah gözlü kadın aynalar ve kuru çiçeklerle bezenmiş barın bulunduğu köşede turistin bir şey anlamadan listeye bakmaya son vermesini bekliyordu yaklaşmak için. Garsonlar barın arkasında, kadının yanında yer almışlar, kollarını kavuşturmuş bekliyorlardı; birbirlerine öyle çok benziyorlardı ki sırtlarının eski aynadaki yansımasının yapay bir görünümü vardı, zoraki ya da yanıltıcı bir dörtlü gibi. Hepsi birlikte İngiliz turiste bakıyorlardı; oysa o zamanın geçtiğini fark etmiyordu galiba, yüzünü listeye yapıştırmış incelemesini sürdürüyordu. Aradan birkaç dakika daha geçti, siz bir sigara daha yaktınız, sonunda kadın sizin masanıza yaklaştı ve bir çorba isteyip istemediğinizi sordu. Belki de koyun sütünden yapılmış Yunan peyniri isterdiniz, nazikçe söylenen her olumsuz yanıttan sonra bir soru daha yöneltiyordu: Peynir çok lezzetliydi, peki öyleyse belki yöresel tatlıları denemek isterdiniz? Siz yalnızca bir Türk kahvesi içmek istiyordunuz çünkü karnınız doymuş, uykunuz da gelmeye başlamıştı. Kadın kararsız görünüyordu, size düşünce değiştirmeniz ve bir peynir tabağı ısmarlamanız için fırsat tanıyordu sanki, fakat sizden ses çıkmayınca mekanik bir biçimde Türk kahvesi diye yineledi, siz de evet dediniz, Türk kahvesi, kadın çabuk ve kısa bir nefes aldı, garsonlara doğru elini salladı ve İngiliz turistin masasına doğru yöneldi.

Baştaki hızlı servisin tam tersine kahvenin gelmesi gecikti, siz de bir sigara daha içerek yavaş yavaş şarap şişesini bitirecek zaman buldunuz; bu arada İngiliz turistin özellikle hiçbir şeyde durmaksızın kalın camların ardından salona bakmasını izleyerek eğleniyordunuz. Sakar ya da utangaç bir hali vardı, uzun süre birtakım kararsız hareketler yaptıktan sonra sırılsıklam olmuş yağmurluğunu çıkartıp en yakın portmantoya asmaya karar verdi; yerine geri oturduğunda poposu ıslanmıştı kuşkusuz, fakat bu pek umurunda değildi, salonu kararsızca incelemeyi bitirdikten sonra masa örtüsüne dikmişti sessiz bakışlarını.

Garsonlar barın arkasındaki yerlerini almışlardı yine, kadın mutfağa açılan küçük pencerenin yanında bekliyordu, üçü de İngiliz turiste bakıyorlardı; bir şey bekliyorlarmış gibi bakıyorlardı ona, verdiği siparişe bir şey ekleyecekmiş, ya da siparişi değiştirecekmiş ya da çıkıp gidecekmiş gibi; size fazlasıyla ısrarlı ya da en azından yersiz gelmişti bu bakışlar. Sizinle ilgilenmeyi bırakmışlardı; garsonlar yine kollarını kavuşturmuşlar, kadınsa kafasını hafifçe öne doğru eğmişti, düz uzun saçları gözlerini kapatıyordu, fakat yine de en sabit biçimde turiste bakan oydu ve bu size tatsız ve nezaketsiz göründü. Gerçi zavallı köstebek hiçbir şeyin farkına varamazdı, özellikle şu anda, çantasını karıştırıyor ve yarı karanlık nedeniyle seçilemeyen bir şey çıkartıyordu içinden; burnunu silerken yaptığı gürültüden bunun ne olduğu anlaşılmıştı. Garsonlardan biri ona yemek tabağını götürdü (galiba gulaştı) ve hemen nöbet tuttuğu yere geri döndü; işleri biter bitmez kollarını kavuşturma alışkanlıkları eğlenceli olabilirdi ama nedense değildi. Kadının barın en uzak köşesinde durup gözlerini sabit bir biçimde size dikerek kahvenizi nasıl içtiğinizi (kahveyi kalitesinin ve kokusunun gerektirdiği biçimde ağır ağır içiyordunuz) izlemesi de eğlenceli değildi. İlgi odağı aniden değişmiş gibiydi, çünkü iki garson da sizin kahve içişinizi izlemeye başlamıştı ve daha kahvenizi bitirmeden kadın size yaklaşarak bir kahve daha ister misiniz diye sordu, siz de neredeyse şaşkın bir biçimde kabul ettiniz. Tüm bu olanlarda, ki aslında önemli değildi, anlamadığınız ve çözmeyi çok istediğiniz bir şey vardı. Örneğin İngiliz turist; neden garsonlar birdenbire onun bir an önce yemeğini bitirip gitmesini istermiş gibi davranmaya başlamışlardı? Son lokmayı ağzına atar atmaz tabağını önünden çekiyorlar, yemek listesini burnunun ucuna dayıyorlar, birisi boş tabağı geri götürürken diğeri onu hemen karar vermeye zorlamak istermişçesine başında bekliyordu.

Pek çok kez olduğu gibi siz de tam olarak ne zaman her şeyi anlamaya başladığınızı belirtemezdiniz; satrançta ya da aşkta da olur böyle anlar, etrafı saran sis aralanır ve bir saniye önce düşünemeyeceği hükümlere varır insan. Nedenini kesin olarak bilmeden, belli bir tehlike kokusu geliyordu burnunuza; İngiliz turist ne kadar gecikirse geciksin,

içkinizi ve sigaranızı içerek burada kalmanız gerekiyordu, savunmasız köstebek plastikten kılıfına geri girmeye karar verip yine sokağa çıkıncaya dek. Spordan ve aklınıza esen şeyleri yapmaktan her zaman çok hoşlanırdınız, fazla riski olmayan bu oyunu oynamak da eğlenceli görünmüştü size; elinizle bir işaret yapıp bir kahve daha ve bir kadeh *barak* ısmarladınız, lokantanın ait olduğu ülkede bu içki önerilirdi. Geriye üç sigaranız kalmıştı, İngiliz turistin bir Balkan tatlısında karar kılmasına dek idare edebileceğinizi düşündünüz; turistin kahve içmeyeceği kesindi, bluzundan ve gözlüklerinden belli oluyordu bu, çay da istemeyecekti, çünkü bazı şeyler insanın kendi vatanında yapılırdı ancak. Şansınız iyi giderse en fazla on beş dakika içinde hesabı ödeyip çıkardı.

Kahveyi getirdiler fakat *barak* yoktu yanında, kadın saçlarının arasından gözlerini göstererek bu gecikmeye yaraşır bir tavır takındı, mahzende yeni bir *barak* şişesi arıyorlardı, beyefendi birkaç dakika beklemek nezaketini gösterebilir miydi? Kötü telaffuz etmekle birlikte sözcükleri açık seçik söylüyordu fakat siz onun öteki masayla ilgilendiğini fark ettiniz, garsonlardan biri robotumsu bir hareketle hesabı sunuyor, kolunu uzatarak mükemmelce yapılmış kibar bir saygısızlıkla durmuş bekliyordu. İngiliz turist en sonunda durumu anlamış gibi çantasını karıştırmaya başlamıştı, ne kadar da beceriksizdi, parasının yerine tarağını ya da aynasını buluyordu herhalde, sonunda paralar ortaya çıktı galiba çünkü garson ansızın masadan ayrıldı, tam o sırada kadın *barak* kadehiyle sizin masaya geliyordu. Neden hemen o anda kadından hesabı istediğinizi siz de tam olarak anlayamadınız, oysa şimdi turistin sizden önce gideceğinden emindiniz ve son sigaranızı içerek *barak* kadehinin tadını çıkartabilirdiniz. Belki de yine salonda yalnız kalmak istemiyordunuz, ilk geldiğinizde hoşunuza gitmişti yalnız olmak, oysa şimdi çok farklıydı; barın arkasındaki çifte garsonlar, yemeği çabuk bitirmeniz bir terbiyesizlikmiş gibi sipariş alırken tereddüt geçiren kadın, ve sonra kadının sırtını size çevirerek dönüp bir kez daha üçlüyü tamamlaması gibi şeyler huzursuz etmişti sizi. Aslında böylesine ışıktan ve temiz havadan uzak, boş bir lokantada çalışmak

herhalde moral bozucu olmalıydı; bu insanlar sararıp solmaya başlamışlardı, solgun yüzleri ve robotumsu hareketleri, bu kadar çok bitmek bilmez gecenin yinelenmesine verebilecekleri tek yanıttı. Turist yağmurluğunun etrafında el kol hareketleri yapıyor, bir şey unutmuş olduğunu sanıyormuş gibi masaya geri dönüp iskemlenin altına bakıyordu, tam o sırada siz de yavaşça kalktınız, bir saniye daha oturamayacak durumdaydınız, yolun ortasında size ufak bir gümüş tepsi uzatan garsonlardan biriyle karşılaştınız ve hesaba bakmadan tepsinin üstüne bir kâğıt para fırlattınız. Sizin hızlı hareketiniz karşısında garson da hemen elini kırmızı yeleğinin cebine atarak paranın üstünü aramaya başladı fakat siz turist kadının o anda kapıyı açtığını biliyordunuz ve daha fazla beklemediniz, elinizi kaldırarak hem garsona hem de barın arkasından size bakmayı sürdürenlere yönelik bir veda hareketi yaptınız, aradaki uzaklığı kesin bir biçimde ölçerek portmantonun önünden geçerken yağmurluğunuzu kaptınız ve sokağa attınız kendinizi; yağmur dinmişti. Ancak o zaman gerçekten nefes alabildiniz, sanki o ana dek, kendiniz de fark etmeden, nefes alıp vermemiştiniz; ancak o zaman gerçekten korktunuz ve gerçekten rahatladınız.

Turist kadın az önünüzde, oteline doğru yavaş yavaş yürüyordu, siz de onu izliyordunuz; içinizde belli belirsiz bir endişe vardı, ansızın bir şey unuttuğunu anımsayıp lokantaya geri dönecek diye korkuyordunuz. Durumu anlayıp anlamamanız önemli değildi, her şey basit bir bütün, nedeni olmayan bir gerçekti: Onun yaşamını kurtarmıştınız ve lokantaya geri dönmeyeceğinden, bu sarsak köstebeğin nemli kılıfına sarınmış, mutlu bir biçimde, hiçbir şey fark etmeden, kimsenin ona lokantada baktığı gibi bakmadığı güvenli otel odasına ulaşacağından emin olmalıydınız.

Turist kadın köşeyi dönüp gözden yitince acele etmeniz için bir neden olmamasına karşın onu daha yakından izlemenizin daha iyi olacağını düşündünüz, yanıltıcı miyop sarsaklığıyla bina kümesini çepeçevre dolaşabilirdi; bir an önce köşeye ulaşmak için adımlarınızı sıklaştırdınız ve karşınıza kötü aydınlatılmış bomboş bir sokak çıktı. Önünüzde iki duvardan ve uzaklarda görünen, turist kadının henüz ulaş-

mış olamayacağı büyükçe bir kapıdan, yağmur coşkusuyla bir kaldırımdan ötekine atlayıp duran bir kurbağadan başka bir şey yoktu.

Bir an kızgınlığınız ağır bastı, nasıl yapabilmişti bunu kafasız kadın... Duvarlardan birine yaslanıp beklediniz, fakat kendi kendinizi beklemenizdi bu, tüm bunların bir anlam kazanması için derinlerde bir şeyin açılıp çalışmaya başlamasını beklemek gibiydi. Kurbağa da duvarın dibinde bir delik bulmuş bekliyordu, belki o delikte yuvalanmış böceğin çıkmasını ya da arkadaki bahçeye ulaşmak için bir geçitin açılmasını. Orada ne kadar kaldığınızı ve neden lokantanın bulunduğu sokağa döndüğünüzü hiçbir zaman bilemediniz. Vitrindeki ışık sönmüştü ama dar kapı bıraktığınız gibi aralık duruyordu; lokantacı kadının sizi bekliyormuş gibi orada durması sizi şaşırtmamıştı bile.

"Döneceğinizi düşünüyorduk," dedi. "Görüyorsunuz bu kadar acele etmeniz için bir neden yoktu."

Kapıyı biraz daha açtı ve kenara çekildi; o anda ona sırtınızı dönerek yanıt bile vermeden çekip gitmeniz çok kolay olurdu, oysa iki duvarlı, kurbağalı sokak tüm düşünmüş olduklarınızı, açıklanması güç bir zorunluluk olarak kabul ettiklerinizi yalanlıyordu. Sizi arkaya doğru çeken bir kasılma hissetmenize karşın çekip gitmek ya da içeri girmek bir bakıma birdi sizin için, karara varabilecek bir düzeye erişemeden içeri girdiniz; o gece karar düzeyine hiç ulaşılmamıştı zaten. Arkanızdan kapının kapandığını ve kilitlendiğini duydunuz. Garsonlar çok yakınınızda duruyor, salonda ancak birkaç mum yanmayı sürdürüyordu.

"Gelin," dedi lokantacı kadının salonun herhangi bir köşesinden gelen sesi, "her şey hazır."

Kendi sesiniz uzaktan, bardaki aynanın arka tarafından geliyormuş gibi çınladı kulağınızda.

"Anlamıyorum," diyebildiniz, "tam önümdeydi ve ansızın..."

Garsonlardan biri güldü, kısacık kuru bir kahkaha.

"Aman, öyledir o," dedi kadın yaklaşarak. "Olacakları önlemek için elinden geleni yaptı, bunu her zaman yapar zavallı. Fakat güçleri yoktur, ancak birkaç şey yapabilirler ve hep kötü yaparlar yaptıklarını, in-

sanların zannettiklerinden çok farklıdırlar."

Garsonların yanıbaşınızda olduklarını, yeleklerinin yağmurluğunuza sürtündüğünü hissettiniz.

"Neredeyse acıyoruz ona," dedi kadın, "ikidir geliyor ve hiçbir şey beceremediği için çekip gitmek zorunda kalıyor. Hiçbir zaman hiçbir şey beceremedi, bunu anlamak için onu görmek yeter zaten."

"Fakat o..."

"Jenny," dedi kadın, "onu tanıdığımızda hakkında öğrenebildiğimiz tek şey bu oldu. Adının Jenny olduğunu söyleyebildi, belki de başka birinin adını söylüyordu, sonra yalnızca bağırtılar duyuldu, aptalca bir şey bu kadar çok bağırmaları."

Bir şey söylemeden onlara baktınız, onlara bakmanın bile boşuna olduğunu biliyordunuz. Ve ben size öyle acıdım ki Jacobo, benim hakkımda böyle düşüneceğinizi ve beni korumaya çalışacağınızı nereden bilebilirdim, ben ki şu iş için, sizi bırakmalarını sağlamak için buradaydım. Çok büyük bir uzaklık, çok fazla olanaksızlıklar vardı sizinle aramızda; aynı oyunu oynamıştık, ancak siz hâlâ canlıydınız ve size gerçeği anlatmanın yolu yoktu. Bundan böyle, eğer isterseniz her şey değişik olacaktı, bundan böyle yağmurlu akşamlarda birlikte geri gelecektik, belki de böylesi daha iyi olacaktı, en azından iki kişi olacaktık, yağmurlu akşamlarda geri gelen.

Işık Değişikliği

Her perşembe akşamı hava karardığında, Lemos beni Radyo Belgrano'daki provadan sonra arardı; iki cinzano arasında yeni oyunlarının başarılarını dinlerken canım çekip gitmeyi, birkaç yüzyıl için radyo oyunlarını unutmayı öyle çok isterdi ki! Fakat Lemos günün başarılı yazarıydı, üstelik de programlarında oynadığım, genellikle kısa kötü adam rolleri için iyi para veriyordu bana. Bu işe çok yatkın bir sesin var, diyordu Lemos nazikçe, radyo dinleyicisi sesini duyar duymaz nefret ediyor senden, birine ihanet etmene, ya da anneni zehirlemene gerek yok, ağzını açman Arjantin'in yarısının seni kıtır kıtır doğramak istemesine yetiyor.

Luciana hariç: Bizim jön Jorge Fuentes'in *Kötülük Gülleri* oyununun bitiminde, iki sepet aşk mektubu ve Tandil dolaylarındaki romantik bir çiftlik sahibesinden minik bir beyaz kuzu aldığı gün, küçük Mazza, Luciana'dan gelen ilk leylak rengi zarfı verdi bana. Mektup almamaya öyle alışmıştım ki bara giderken cebime atmıştım onu (*Güller*'i başarıyla bitirdikten sonra ve *Fırtınaya Yakalanmış Bir Kuş*'a başlamadan önce bir hafta tatil yapacaktık), Juárez Celman ve Olive'yle birlikte ikinci martinimi içerken zarfın rengi ancak geldi aklıma ve henüz mektubu okumamış olduğumu fark ettim; onların önünde okumak istemedim mektubu, çünkü işi gücü olmayan insanlar konuşacak konu ararlar, leylak rengi bir zarf da altın madenidir onlar için. Eve dönünceye dek bekledim, kedim böyle şeyleri umursamazdı en azından; ona sütünü verdim, istediği gibi okşadım ve Luciana'yla tanıştım.

Sizin fotoğrafınızı görmeme gerek yok, diyordu Luciana, *Sintonía* ve *Antena* dergilerinin Míguez ve Jorge Fuentes'in fotoğraflarını basıp sizinkini hiç basmamaları umurumda değil, değil çünkü sizin sesinizi

duyuyorum; kötü ve antipatik olduğunuzun söylenmesi de umurumda değil, oynadığınız rollerin herkesi aldatması da umurumda değil, tam tersine, gerçeği bilen tek kişi benmişim gibi geliyor bana: Bu rolleri yaparken acı çekiyorsunuz, yeteneğinizi koyuyorsunuz ortaya, fakat Míguez ya da Raquelita Bailey gibi oynadığınız kişiyle özdeşleşmediğinizi hissediyorum, siz *Kötülük Gülleri*'ndeki acımasız prensten öyle farklısınız ki. İnsanlar prensten nefret ettiklerini sanarak sizden nefret ediyor ve yanılıyorlar, bunu geçen yıl katil kaçakçı Vassilis rolünü oynadığınızda Poli teyzem ve diğerlerinin tutumundan anladım. Bu akşam kendimi biraz yalnız hissettim ve size bunları söylemek istedim, belki de size bunları söyleyen tek kişi ben değilim, bunun böyle olmasını, her şeye karşın yalnız olmadığınızı bilmenizi dilerim sizin adınıza; fakat aynı zamanda, oynadığınız rolleri ve sesinizi aşabilen, sizi gerçekten tanıdığından emin olan, size kolay rolleri oynayanlardan daha çok hayran olan tek kişi olmayı da isterim. Shakespeare'in oyununda olduğu gibi; bunu kimseye söylemedim, o rolü siz oynadınız diye İago'yu Othello'dan daha çok sevmiştim. Kendinizi mektubumu yanıtlamak zorunda hissetmeyin, gerçekten yazmak isterseniz diye ekliyorum adresimi, fakat eğer yazmazsanız ben yine de tüm bunları size anlattığım için kendimi mutlu hissedeceğim.

Gece oluyordu, mektup hafif ve akıcıydı, kedi, leylak rengi zarfla oynadıktan sonra divandaki yastığın üstünde uyuyakalmıştı. Bruna'nın geriye dönüşü olmayan yokluğundan beri benim evimde yemek yapılmıyor, konserveler yeterli oluyordu kediye ve bana, bana özellikle konyak ve pipo. Tatil günlerinden birinde (daha sonra *Fırtınaya Yakalanmış Bir Kuş*'taki rolümü çalışmam gerekecekti) Luciana'nın mektubunu tekrar okudum, onu yanıtlamaya niyetim yoktu; çünkü bu konuda bir sanatçı, üç yılda bir, bir tek mektup bile alsa... Saygıdeğer Luciana, diye yanıtladım onu cuma akşamı sinemaya gitmeden önce, sözleriniz beni duygulandırdı, bu bir nezaket tümcesi değil. Tabii ki değildi; ufak tefek, hüzünlü, kestane saçlı ve açık renk gözlü olarak düşündüğüm bu kadın burada, karşımda oturuyormuş ve ona sözlerinin beni duygulandırdığını kendim söylüyormuşum gibi yazdım bu satır-

ları. Gerisi daha klasik oldu; çünkü gerçeği söyledikten sonra yazacak bir şey bulamıyordum, sonunda sayfayı doldurmakla yetindim, iki üç teşekkür ve yakınlık ifadesi, dostunuz Tito Balcárcel. Oysa mektubun sonundaki notta başka bir gerçek gizliydi: Bana adresinizi vermiş olmanıza çok seviniyorum, size hissettiklerimi söylememek üzücü olurdu.

Bunu itiraf etmek kimsenin hoşuna gitmez ama, insan çalışmayınca sıkılmaya başlıyor, en azından benim gibi biri. Delikanlılığımda çokça gönül serüvenim olmuştu, boş vakitlerimde oltamı atar, hemen hemen her zaman balık çıkartırdım, fakat daha sonra Bruna geldi ve dört yıl sürdü ilişkimiz; insan otuz beş yaşına gelince Buenos Aires'te yaşam renklerini yitirmeye başlıyor ve monotonlaşıyordu, en azından bir kediyle birlikte yalnız yaşayan, okumaya ve yürüyüş yapmaya düşkün olmayan biri için. Kendimi yaşlı hissetmiyorum, tam tersine, bana öyle geliyor ki yaşlanan ve biçim değiştiren başkaları, hatta etraftaki nesneler; bu yüzden en iyisi akşamları evde oturmak, *Fırtınaya Yakalanmış Bir Kuş*'u çalışmaktı, beni seyreden kediyle birlikte tek başıma. Bu nankör rolleri mükemmel bir biçimde hazırlayarak, onları Lemos'tan daha çok benimseyerek, en basit tümceleri kişinin tehlikeli ve büyüleyici çizgilerini yansıtan aynalara dönüştürerek öç alıyordum onlardan. Böylece sıra radyoda rol yapmaya geldiğinde tüm virgüller, tüm vurgular nefretin yollarında yavaş yavaş ilerliyordu (bir kez daha bağışlanabilecek yönleri olan bir kişiyi canlandırıyordum, ancak yavaş yavaş kötülüğe doğru kayıyor ve son sahnede bir uçurumun kenarına dek kovalanıp sonunda boşluğa düşerek dinleyicileri memnun ediyordum). İki mate arasında Luciana'nın dergilerin üstünde unutulmuş mektubunu bulup tekrar okuduğumda onu yine gözlerimin önünde canlandırdım, her zaman görsel bir insan olmuşumdur, herhangi bir şeyi kolaylıkla canlandırabilirim; başlangıçtan beri Luciana'yı ufak tefek, kendi yaşlarımda düşünmüştüm, en önemlisi açık, neredeyse saydam gözlerinin olmasıydı. Onu yine böyle düşledim, bana yazdığı satırları kaleme almadan önceki düşünceli ama kararlı hali belirdi gözlerimin önünde. Bir şeyden kesin emindim, Luciana yazmadan önce karalama yapacak bir kadın değildi; bunu yazmadan önce tereddüt etmişti

kuşkusuz, fakat beni *Kötülük Gülleri*'nde dinledikten sonra tümceler aklına gelmeye başlamıştı, mektubun bir oturuşta açık kalplilikle yazıldığı anlaşılıyordu, ama aynı zamanda —leylak rengi kâğıt nedeniyle herhalde— kadehinde uzun süre beklemiş bir likör izlenimi de uyandırıyordu bende mektup.

Gözlerimi hafifçe kapatarak oturduğu evi bile düşleyebiliyordum, şu üstü kapalı avlusu ya da en azından içinde bitkiler bulunan camlı holü olan evlerden biri olmalıydı; Luciana'yı her düşündüğümde onu aynı yerde görüyordum, camlı hol sonunda avlunun yerini almıştı: Bu, etrafı renkli camdan yapılmış pencereler ve kapılarla kapanmış bir holdü, gün ışığı renkli camların arasından ancak solarak ve grileşerek geçiyordu, Luciana bambu bir koltuğa oturmuş bana yazıyordu, siz *Kötülük Gülleri*'ndeki acımasız prensten çok farklısınız, devam etmeden önce kalemi ağzına götürüyordu, kimse bunu bilmiyor çünkü öylesine yeteneklisiniz ki insanlar sizden nefret ediyorlar, kestane saçlarını eski resimlerdeki gibi ışık çerçeveliyordu, camlı holün kül rengi belirgin havası vardı etrafında, isterim ki oynadığınız rolleri ve sesinizi aşabilen tek kişi ben olayım.

Kuş'un birinci bölümünden bir önceki gece Lemos ve diğerleriyle yemek yemem gerekti; Lemos'un kilit, bizimse kolit olarak adlandırdığımız sahnelerden bazıları prova edildi, kişiliklerimiz çatıştı ve bir ağız dolusu tiyatro lafı edildi; Raquelita Bailey, Josefina rolünde çok iyiydi, bu mağrur genç kızı ben yavaş yavaş Lemos'un sınır tanımadığı kötülüklerimin ağına düşürecektim. Diğerleri de rollerine iyi oturmuşlardı, sonuç olarak bu oyunla, şimdiye dek oynamış olduğumuz on sekiz radyo oyunu arasında lanet olası bir benzerlik vardı. Bu provayı özellikle anımsamamın nedeni küçük Mazza'nın bana Luciana'nın ikinci mektubunu getirmesiydi; bu kez onu hemen okumak istedim ve tuvalete gittim, bu arada Angelita ve Jorge Fuentes eskrim ve cimnastikten oluşan bir dansla birbirlerine sonsuza dek sürecek bir aşk ilan ediyorlardı; Lemos'un bu senaryoları, program müdavimlerinin heyecanına bir boşalma alanı, oyundaki kişilerle psikolojik olarak özdeşleşme olanağı sağlıyordu, en azından Lemos ve Freud'e göre.

Almagro'da bir pastanede kendisiyle tanışmamı öneriyordu, bu basit ve güzel öneriyi kabul ettim. Birbirimizi tanıyabilmemizle ilgili olağan ve sıkıcı ayrıntılar vardı: O kırmızı bir elbise giyecekti, ben elimde dörde katlanmış bir gazete tutacaktım, başka türlü olamazdı, mektubun geriye kalan kısmında camlı holde bana mektup yazan Luciana' dan başka bir şey yoktu, annesiyle ya da babasıyla birlikte oturuyordu mutlaka, başlangıçtan beri onun yanında yaşlı birini görmüştüm, onlara büyük gelen bir evde kalıyorlardı, evdeki boşluğu annenin ölen ya da artık aralarında olmayan kızına duyduğu özlem dolduruyordu, belki de ölüm bu evin kapısını çalalı çok olmamıştı; eğer gelemezseniz ya da gelmek istemezseniz durumu anlarım, ilk adımı atmak bana düşmezdi fakat biliyorum ki —yalnızca sözcüklerin altını çizmekle yetinmişti— sizin gibi biri böyle şeylerle uğraşmaz. Benim aklıma gelmemiş olan ve çok hoşuma giden bir şey ekliyordu, siz beni yalnızca bu iki mektup aracılığıyla tanıyorsunuz, oysa ben üç yıldır sizin yaşamınızı yaşıyor, her yeni rolünüzün arkasındaki gerçek sizi izliyorum, sizi tiyatrodan soyutluyorum; siz rolünüzün maskesini taşımadığınız zaman benim için hep aynı insansınız. (Bu ikinci mektubu yitirdim, fakat tümceler böyle yazılmıştı; bunları söylüyordu, oysa birinci mektubu Moravia'nın o aralar okuduğum bir kitabının içinde sakladığımı anımsıyorum, eminim hâlâ kütüphanede duruyordur.)

Eğer bunları Lemos'a anlatsaydım, eline yeni bir oyun için konu vermiş olurdum, karşılaşmayı ancak birtakım serüvenlerden sonra gerçekleştireceği kesindi ve işte o zaman genç delikanlı Luciana'nın düşlediği gibi olduğunu keşfedecekti, bu da aşkların ve düşlerin gerçekleştiğinin kanıtıydı; bu kuramlar Radyo Belgrano'da her zaman geçerli olan kuramlardı. Oysa Luciana genç durmasına karşın otuz yaşının üstündeydi, camlı holde mektup yazan kadından daha uzun boyluydu, kafasını oynattığı zaman kendi hayatlarını yaşayan uzun siyah saçları vardı. Luciana'nın yüzünü kesin çizgilerle canlandırmamıştım kafamda, açık renk gözlerinin ve hüzünlü oluşunun dışında, oysa şu anda gülerek bana bakan, oynak saçların çevrelediği kestane gözlerde hiçbir hüzün yoktu. Viskiden hoşlanması bana cana yakın gelmişti, Lemos'un

oyunlarında romantik karşılaşmaların hemen hepsi çay içerken başlardı (Bruna'yla bir tren vagonunda sütlü kahve içmiştik). Beni davet ettiği için özür dilemedi; ben de ara sıra başıma gelenlere inanmadığım için hareketlerimi abartırım, fakat bu kez kendimi çok doğal hissettim, üstelik içtiğim viski kırk yılda bir sahte değildi. Gerçekten çok iyi vakit geçirdik, bir rastlantı sonucu birbirimizle tanıştırılmış gibiydik, yapmacık yoktu aramızda, kimsenin bir şey saklamadığı, rol yapmadığı sağlıklı ilişkilerin başladığı gibi başlamıştı bizimki. Daha çok benden konuşulması doğaldı çünkü ben bilinen biriydim, o, yalnızca iki mektup ve Luciana'ydı; bu yüzden de, kibirli görünmek istemiyordum, ama rol aldığım bir sürü radyo oyunundan söz etmesine izin verdim, beni işkenceler içinde öldürdükleri oyun, işçilerin madenin içinde gömülü kaldıkları oyun ve ötekiler. Yavaş yavaş onun gerçek sesine ve yüzüne alışmaya başlamıştım, büyük bir çaba harcayarak mektuplara, camlı hole ve bambu koltuğa veda ettim. Ayrılmadan önce otuzlu yıllarda Pergamino'da piyano çalmış olan Poli teyzesiyle birlikte, oldukça küçük bir giriş dairesinde oturduğunu öğrendim. Luciana da bu tür bir tanışmayla başlayan her ilişkide olduğu gibi kendi kafasında düzeltmeler yapıyordu, sonlara doğru bana, beni daha uzun boylu, kıvırcık saçlı ve gri gözlü olarak düşlediğini söyledi. Beni kıvırcık saçlı düşünmesi dikkatimi çekmişti çünkü oynadığım rollerin hiçbirinde kendimi kıvırcık saçlı hissetmemiştim, ama belki bu düşüncesi Lemos'un oyunlarında yapuğım tüm alçaklıkların, ettiğim tüm ihanetlerin bir birikiminden doğmuştu. Şaka yollu bu yorumu yaptım ona fakat Luciana hayır dedi, o kişileri Lemos'un onları betimlediği gibi görmüştü, fakat aynı zamanda onları görmezden gelebiliyor ve olağanüstü bir biçimde benimle yalnız kalabiliyordu: benim sesimle ve kimbilir neden, benden daha uzun boylu ve kıvırcık saçlı birisinin düşüyle.

Eğer Bruna hâlâ yaşamımda olsaydı sanıyorum ki Luciana'ya âşık olmazdım; oysa Bruna'nın yokluğu henüz çok belirgindi, Luciana da farkında olmadan ve herhalde aklına bile gelmeden bu boşluğu doldurmaya başlamıştı. Onun için gerçeğe uyum sağlamak daha kolay olmuştu, benim radyodaki sesimden, Lemos'un katillerine göre daha de-

ğişik kişiliği olan düz saçlı öteki Tito Balcárcel'e geçmişti; tüm bu işlemler bir ay kadar sürmüştü, iki kez kahvede buluşmuştuk, üçüncü buluşma benim dairemde oldu; kedi Luciana'nın kokusunu ve tenini kabul etmişti, onun eteğinde uyuyakaldı, ancak akşamla birlikte kendisini fazlalık hissedip, miyavlayarak yere atlamak zorunda kalınca bu pek hoşuna gitmedi. Poli teyze Pergamino'ya, bir kardeşiyle birlikte yaşamaya gitti, görevi sona ermişti; Luciana o hafta içinde benim evime taşındı. Eşyalarını toplamak için ona yardım etmeye gittiğimde evinde kül rengi ışık geçiren camlı bir hol olmaması bana üzüntü vermişti; o holü görmeyeceğimi biliyordum ama bu yine de bir eksiklik, bir kusur gibi geliyordu bana. Taşınma günü Poli teyze, tatlı tatlı Luciana'nın kısa aile geçmişini anlattı bana: çocukluğu, Chicago'daki bir buzdolabı firması tarafından ayartılan nişanlısı, bir otelciyle evlenip altı yıl önce ayrılması. Bunları daha önce Luciana'nın ağzından öğrenmiştim, fakat başka bir biçimde, gerçekten kendisi değilmiş gibi söz etmişti geçmişten, artık farklı bir zamanda yaşıyordu, yanında benim bedenim, kediye verilen süt tabakçıkları, her an gidilen sinema ve aşkımız vardı.

Aşağı yukarı *Başakların Arasındaki Kan* döneminde Luciana'dan saçlarının rengini açmasını istediğimi anımsıyorum. Önceleri bunu bir aktör kaprisi sandı, eğer istersen kendime bir peruk alırım dedi gülerek, madem ki bu konuya girdik sana da kıvırcık saçlı bir peruk çok yakışır. Fakat birkaç gün sonra ben ısrar edince tamam dedi, saçı kestane ya da siyah olsun onun için fark etmiyordu, benim için bu değişikliğin aktörlüğümden gelen bir tuhaflık olmadığını, camlı hol, bambu koltuk gibi başka bir şeylerle ilgili olduğunu anlamıştı neredeyse. Bu isteğimi bir daha dile getirmeme gerek kalmadı, bunu benim için yapmış olması çok hoşuma gitmişti, bunu kendisine pek çok kez söyledim, sevişirken, kendimi saçlarının ve göğüslerinin arasında kaybederken, onun kollarında uykuya dalarken. (Belki ertesi sabah, belki de çarşıya çıkmadan önce, tam emin değilim, saçlarını iki elimle arkada birleştirip ensesinin üstünde bağladım, böyle daha iyi olduğunu iddia ettim. Aynada kendisine baktı, bir şey demedi ama anladım ki aynı fi-

kirde değildi, haklıydı da, saçlarını toplayacak bir kadın değildi o, ona en çok yakışanın omuzlarına dökülen siyah saçlar olduğu yadsınamazdı. Fakat bunu ona söylemedim, çünkü onu pastaneye ilk kez girdiği akşamki gibi değil, böyle görmek hoşuma gidiyordu.)

Kendi oyunlarımı dinlemek hiçbir zaman hoşuma gitmemişti, işimi yapıyordum o kadar; meslektaşlarım, kendilerinde çok belirgin olan övünme duygusunun bende olmamasına şaşıyorlardı, belki de nitelikleri gereği rollerimi pek hatırlamak istemediğimi düşünüyorlardı haklı olarak; bu yüzden kendisinden *Kötülük Gülleri*'nin arşiv plağını istediğimde Lemos kaşlarını kaldırarak bana baktı ve bu isteğimin nedenini sordu, ben de herhangi bir neden söyledim, düzeltmek istediğim vurgu sorunları filan gibi. Plaklarla eve döndüğümde Luciana da biraz şaşırdı çünkü ona işimden hiç söz etmezdim, bana izlenimlerini anlatan, akşamları kucağında kedi, beni dinleyen kendisiydi. Lemos'a belirttiğim nedeni yineledim, ancak plakları öbür odada dinleyeceğime pikabı salona getirdim ve Luciana'dan biraz benim yanımda kalmasını istedim; çayı kendi ellerimle hazırladım ve daha rahat etmesi için ışıkları düzelttim. Neden bu lambanın yerini değiştiriyorsun, dedi Luciana, orada iyi duruyordu. Nesne olarak güzel duruyordu ama Luciana'nın oturduğu kanapeyi çiğ ve parlak bir ışıkla aydınlatıyordu; oysa Luciana'ya yalnızca camdan gelen akşamın yarı aydınlığının ulaşması daha iyi olacaktı, hafif kül rengi bir ışık saçlarını ve çay fincanını tutan ellerini çevreliyordu. Beni fazla şımartıyorsun, dedi Luciana, her şey benim için, sense bir köşede kaldın, oturmadın bile.

Güller'den yalnızca birkaç bölüm koydum pikaba, iki fincan çay ve bir sigara içecek bir süre. Dikkatle oyunu dinleyen Luciana'yı izlemek hoşuma gidiyordu, sesimi tanıdığı zaman kafasını kaldırarak bana gülümsüyordu; zavallı küçük Carmen'in alçak kayınbiraderi, Pardo'ların servetini ele geçirmek için entrikalarına başlayacak ve bu karanlık işleri, sayısız bölümlerin sonunda Lemos tarzı aşkın ve adaletin kaçınılmaz zaferine dek sürecekti, oysa bunlar umurunda değildi Luciana'nın. Ben köşemde (onun yanında bir fincan çay içmeyi kabul etmiş fakat yine salonun öteki ucuna dönmüştüm, oradan daha iyi dinleniyormuş

gibi) kendimi çok iyi hissediyor, eksikliğini duyduğum bir şeyi yeniden buluyordum; bu anların uzayıp gitmesini, günün son ışıklarının camlı holdeki ışığa benzemeyi sürdürmesini istiyordum. Olası değildi bu, pikabı durdurdum ve Luciana lambayı eski yerine koyduktan sonra (benim koyduğum yerde gerçekten çok kötü durmuştu), birlikte balkona çıktık. Kendi kendini dinlemenin faydası oldu mu, diye sordu Luciana elimi okşayarak. Evet, çok faydalı oldu; nefes sorunlarından, sesli harflerden, onun saygıyla kabul ettiği rasgele şeylerden söz ettim. Ona söylemediğim tek şey yaşadığımız o mükemmel an sırasında yalnızca bambu koltuğun ve belki de kendisinin biraz daha hüzünlü olmasının eksik oluşuydu, bir mektubun satırlarını yazmayı sürdürmeden önce boşluğa bakakalan birinin hüznüydü eksik olan.

Başakların Arasındaki Kan'ın sonlarına gelmiştik, üç hafta sonra tatile girecektim. Radyodan döndüğümde Luciana'yı ona doğum gününde armağan ettiğim bambu koltukta kitap okurken ya da kediyle oynarken buluyordum, koltuğun yanında onunla takım olan küçük bir masa vardı. Bu salona hiç uymuyor, demişti Luciana, yarı şaşkın yarı hoşnut, fakat senin hoşuna gidiyorsa benim de gider, güzel bir takım, üstelik çok da rahat. Mektup yazman için iyi olacak, dedim ona. Evet, diye onayladı Luciana, benim de zaten zavallı Poli teyzeye bir mektup borcum var. Akşamları koltuğa çok az ışık geliyordu (lambanın ampulünü değiştirdiğimi fark etmemişti sanırım), sonunda nakış işlemek ya da dergi okumak için küçük masayı ve koltuğu camın yanına çekti. Belki de o sonbahar günlerindeydi, ya da daha sonra, bir akşam uzun zaman yanında kaldım, doya doya öptüm onu, kendisini çok sevdiğimi söyledim, onu en çok bu haliyle seviyor ve hep böyle görmek istiyordum. Luciana bir şey demedi, elleri başımda dolaşıyor, saçlarımı karıştırıyordu; başını omuzuma yasladı ve sessiz kaldı, başka bir yerdeydi sanki. Alacakaranlıkta Luciana'dan başka ne beklenirdi ki? O, leylak rengi zarflarına, mektuplarının yalın, neredeyse utangaç tümcelerine benziyordu. Bu saatten sonra onunla bir pastanede tanıştığımızı, salık siyah saçlarının bana selam verirken ve karşılaşmanın ilk karışıklığının üstesinden gelirken bir kamçı gibi savrulduğunu düşlemem çok

zor olacaktı. Aşkımın belleğinde camlı bir hol ve bambu koltuğun çizgileri vardı yalnızca; sabahları evde dolaşan ya da kediyle oynayan uzun boylu enerjik gölge, gece olurken benim sevdiğim ve aradığım o eşsiz biçimde geri gelecekti.

Bunu ona anlatmalıydım belki. Zamanım olmadı; sanırım tereddüt ettim, çünkü durumun böyle sürmesini istiyordum, öylesine bir mükemmelliğe ulaşmıştım ki onun belli belirsiz sessizliklerini, şimdiye dek görmediğim dalgınlıklarını düşünmek istemiyordum; ara sıra bir şey arıyormuş gibi bakıyordu bana, bir an gözleri dalıyor sonra hemen başka bir şeye, kediye ya da bir kitaba kaçıyordu bakışları. Bense onun bu yüzünü yeğliyordum, bu hali camlı holün hüzünlü havasının ve leylak rengi zarfların bir parçasıydı. Bir geceyarısı uyanıp yanımda yatışını izlediğimde ona her şeyi açıklamanın zamanı geldiğini hissettim: Aşkımın etrafında ördüğü örümcek ağını kabul edecek ve tümüyle benim olacaktı. Bu dediklerimi yapmadım; çünkü Luciana uyuyordu, çünkü Luciana uyanıktı, çünkü o salı sinemaya gidiyorduk, çünkü tatil için bir araba arıyorduk, çünkü kül rengi ışığın mükemmelliğini bambu koltukta yoğunlaştırdığı akşam saatlerinden önce ve sonra, yaşam doludizgin geçiyordu. Artık benimle pek az konuşuyor olması, ara sıra yine yitirdiği bir şeyi arıyormuşçasına bana bakması, ona gerçeği itiraf etme, kestane rengi saçları, holdeki ışığı anlatma yolunda duyduğum belli belirsiz gereksinimini geciktiriyordu. Sonunda zamanım olmadı; iş saatlerimin değişmesi, bir öğlen, rastlantı sonucu kent merkezine gitmeme neden olmuştu, onu bir otelden çıkarken gördüm, onu tanıdığım an tanıyamadım, benden uzun boylu bir adamın koluna girmiş otelden çıktığını anladığım an anlayamadım, adam ona doğru eğilmiş kulağından öpüyordu, kıvırcık saçları Luciana'nın kestane saçlarına karışıyordu.

Ayakizlerinde Adımlar

Oldukça sıkıcı bir yazı, bir biçem alıştırmasından çok bir alıştırma biçemi, diyelim ki yirmili yıllarda sıradan bir Buenos Aires ya da La Plata avlusunda mate içen bir Henry James tarafından yazılmış.

Şair Claudio Romero'nun yaşamını ve yapıtlarını araştırmaya karar verdiğinde Jorge Fraga kırk yaşını yeni bitirmişti.

Her şey Fraga ve arkadaşlarının Romero'nun kişiliğini çevreleyen belirsizliği bir kez daha kabul etmek zorunda kaldıkları bir kahve söyleşisiyle başladı. Yüzüncü yıl kutlamalarından birkaç yıl sonra ona geçici bir ün sağlayan ve herkesin çok kıskanarak, tutkuyla okuduğu üç kitabın yazarı olan Romero'nun kişiliği, yapıtlarıyla karıştırılıyor, hakkında sistematik bir eleştirinin olmaması, hatta yazdığı kitapların bir dökümünün bile bulunmaması sıkıntı yaratıyordu. O dönem dergilerinde çıkan ölçülü övgü yazılarının ve Santa Fe'li bir profesörün, fikirlerinden çok parlak biçemiyle yazdığı kitabın dışında, şairin yaşamı ve yapıtlarıyla ilgili hiçbir araştırma yapılmamıştı. Anlatılan birkaç öykü ve birkaç soluk fotoğraftan ibaretti şair hakkında bilinenler, gerisi yazın söyleşilerini ve kim olduğu belirsiz editörlerin hazırladığı antolojilerin övgülerini besleyen bir efsaneden başka bir şey değildi. Ancak Fraga'nın dikkatini çekmişti, pek çok kişi Romero'nun dizelerini bir Carriego ya da bir Alfosina Storni'yi okurken duydukları coşkuyla okuyordu. Fraga'nın kendisi de Romero'nun dizelerini lise yıllarında keşfetmişti; biraz basit biçemine ve yolunu izleyenlerin kullana kullana eskittikleri imgelere karşın, "La Plata şairi"nin şiirleri, Almafuerte ya da Carlos de la Púa'nınkiler gibi, gençliğini kesin bir biçimde etkileyen deneyimlerden biri olmuştu. Ancak yıllar sonra, eleştirmen ve

deneme yazarı olarak ün yaptığı yıllarda Romero'nun yapıtlarını ciddi olarak ele almak aklına gelmiş ve kişiliğiyle ilgili hemen hemen hiçbir şey bilinmediğini fark etmişti. Yüzyıl başında yaşamış diğer büyük şairlerle karşılaştırıldığında Claudio Romero'nun dizelerinde özel bir nitelik göze çarpıyordu; abartıdan uzak bu sesler, diğer şairlerin çocukça benzetmelerinden ve tumturaklı biçeminden bıkıp usanmış gençlerin güvenini hemen kazanıveriyordu. Fraga, arkadaşlarıyla ya da öğrencileriyle Romero'nun şiirlerinden söz ettikçe, bu üstü kapalı şifreler ve kaçamak amaçlarla yüklü şiirleri saygın kılan özelliğin onları saran gizem olup olmadığını sormaya başlamıştı kendi kendine. Cehaletin bu denli kolay hayranlığa dönüşmesi Fraga'yı rahatsız etmişti; sonuç olarak Claudio Romero'nun şiiri daha yakından tanınınca değerini yitirmeyecek bir nitelikte değil miydi? Her zamanki belirsiz hayranlıkla Romero'dan söz edilen bir kahve söyleşisinden çıktıktan sonra Fraga, şairle ilgili ciddi bir çalışma yapma zorunluluğu hissetti kendinde. Bundan önce yazdıkları gibi yalnızca dil ya da biçem araştırması yapmayı amaçlayan bir yazı olmamalıydı bu. Başından beri, tam anlamıyla bir yaşamöyküsü yazma fikri belirmişti kafasında: şairin kişiliği, üstünde yaşadığı toprak ve yapıtları ortaya çıkmalıydı yaşamını oluşturan deneyimlerden; gerçi aradan geçen zamanın yarattığı sis bu düşünceyi biraz olanaksız kılmıyor değildi. Tüm belgeleri topladıktan sonra bir senteze ulaşmak, şairle onu izleyen eleştirmen arasındaki karşılaşmayı gerçekleştirmek gerekiyordu; Romero'nun yapıtının en derin oluş nedenini ancak bu karşılaşma açığa çıkartabilirdi.

Bu çalışmayı yapmaya karar verdiğinde Fraga yaşamının kritik bir dönemine girmekteydi. Akademik çevrelerde adının duyulması sayesinde üniversitede bir doçentlik kadrosu elde etmiş, küçük bir grup okuyucu ve öğrencinin saygısını kazanmıştı. Bununla birlikte bazı Avrupa kütüphanelerinde çalışmasını sağlayacak resmi desteği elde etmek için yaptığı son girişim bürokrasinin izlediği politika nedeniyle başarıya ulaşamamıştı. Yayınları bakanlıkların kapılarını kolayca açabilecek nitelikte değildi. Salon romancıları ve köşe yazarları ondan daha

geçerli kişilerdi. Romero'yla ilgili kitabı başarılı olursa ufak tefek tüm sorunlarının çözümleneceği çıtlatıldı Fraga'ya. Çok hırslı değildi Fraga, fakat moda kâğıt karalayıcıları tarafından ikinci sıraya itilmek onu kızdırıyordu. Zamanında Claudio Romero da ona verilmeyen diplomatik görevlerin kibar salon şairlerine layık görülmesinden yakınmıştı.

İki buçuk yıl boyunca kitap için gerekli olan belgeleri topladı. Zor bir iş değildi, ama yorucu, bazen de sıkıcıydı. Pergamino'ya, Santa Cruz'a, Mendoza'ya gitmesi, kütüphaneciler ve arşivcilerle yazışması, dergileri taraması, o zamanın yazın akımlarını detaylı bir biçimde incelemesi gerekti. 1954 yılının sonlarına doğru, tek bir satır yazmamış olmasına karşın, Fraga'nın metni genel hatlarıyla ortaya çıkmıştı.

Bir eylül gecesi siyah renkli fiş kutusuna yeni bir fiş eklerken kendi kendine düşünüyordu: Bu işin üstesinden gelebilecek miydi acaba? Engeller kaygılandırmıyordu onu; tam tersine onu korkutan, çok iyi bilinen bir konuda yazmaya başlamanın kolaylığıydı. Tüm veriler elinin altındaydı, o zamanın Arjantinlilerinin anılarından ve çekmecelerinden yeni bir şey çıkmazdı artık. Claudio Romero'nun kişiliğinin ve şiirinin daha yakından tanınmasını sağlayacak olan, o güne dek karanlıkta kalmış tüm olayları ortaya çıkartmıştı. Şimdi artık tek sorun kitabın odak noktasını, akışını ve yazımını herhangi bir yanılgıya yer vermeksizin gerçekleştirmekti.

"Fakat olaylar benim kafamda yeterince açık seçik mi?" diye düşünüyordu Fraga yanmakta olan sigarasına bakarken. "Romero'yla aramızdaki benzerlik, ikimizin de aynı estetik ve şiirsel değerleri yeğlememiz; yaşamöyküsü yazarını kaçınılmaz bir biçimde konusuna bağlayan yakınlık, beni başkasının yaşamöyküsü adı altında kendi yaşamöyküm yazmaya itmeyecek mi acaba?"

Bu soruyu şöyle yanıtlayabilirdi: Kendinde yaratıcı bir güç görmüyordu, o bir şair değil, olsa olsa bir şiir tutkunuydu, yetenekleri ancak eleştiride, okuma zevkini ifade etmede gösteriyordu kendini. Şairin yapıtının derinliklerine daldığında çevik bir tutum takınarak belli bir me-

safeyi koruması, istenmeyen karışıklıkları önlemek için yeterli olurdu herhalde. Claudio Romero'ya duyduğu yakınlıktan, şiirlerinin kendisinde uyandırdığı hayranlıktan kuşkulanmasına gerek yoktu. Kaliteli fotoğraf makinalarında yapıldığı gibi, resmi çekilen kişiyi ortaya alacak biçimde bir ayarlama yapmak gerekecek ve böylece fotoğrafçının gölgesi resimde görünmeyecekti.

Az sonra açılması gereken bir kapı gibi onu bekleyen bembeyaz kâğıdın önünde oturduğu o an, bir kez daha düşündü: Acaba kitabı düşlediği gibi yazabilecek miydi? Bu kitapta bir film senaryosu ya da André Maurois tarzı bir roman görmek isteyen tipte okuyuculara yöneldiği anda, kaleme alacağı yaşamöyküsü ve eleştirinin kolaya kaçma tehlikesi büyüktü. Önemli olan, sosyalist arkadaşlarının "halk" olarak adlandırdığı isimsiz çoğunluğun zevkini, bir avuç meslektaşının bilgiç beğenisini tatmin etmek için feda etmemekti. Önemli olan, *bestseller* reçeteleri kullanmadan tutkuyla okunan bir kitap yazmasını sağlayacak açıyı yakalamak, hem akademik çevrelerin saygısını, hem de cumartesi akşamı koltuğuna oturup hoşça vakit geçirmek isteyen sokaktaki adamın beğenisini kazanmaktı.

Faust'un anlaşma anına benziyordu bu dakikalar. Şafağın sökmesine yakın, sigarası sonuna gelmiş, şarap kadehi elinde kalmıştı. *Şarap, zamandan bir eldiven gibi*, demişti Claudio Romero bir şiirinde.

"Neden olmasın?" dedi Fraga bir sigara daha yakarak. "Onun hakkında bildiğim bunca şeyden sonra basit bir denemeyle, üç yüzü geçmeyecek bir baskıyla yetinmem aptalca olur. Bunu Juárez ya da Ricardi de benim kadar yapabilirler. Oysa benim Susana Márquez'le ilgili bildiklerimi hiç kimse bilmiyor."

Claudio Romero'nun ölmüş bir arkadaşının kardeşi olan Bragado sorgu yargıcının bir iması sayesinde bulmuştu bu izi. Uzun araştırmaların sonunda, La Plata nüfus dairesinde çalışan biri, ona Pilar'da bir adres sağlamıştı. Susana Márquez'in kızı otuz yaşlarında ufak tefek ve yumuşak bir kadındı. İlk başta dükkânıyla (sebze satıyordu) ilgilenmesi gerektiğini bahane ederek konuşmak istemediyse de sonradan Fra-

ga'nın arkadaki odaya geçerek tozlu bir iskemleye oturmasını ve ona birkaç soru sormasını kabul etmişti. Önceleri yanıt vermeksizin baktı ona, sonra biraz ağladı ve gözyaşlarını silerek ona zavallı annesinden söz etti. Başlangıçta Susana'yla Claudio Romero'nun arasındaki ilişki hakkında bir şeyler bildiğini kadına ima etmek zor olmuştu Fraga için, ancak sonunda bir şair aşkının evlilik cüzdanına bedel olduğunu söyleyerek bunu gereken incelikle ifade etti. Lafı övgü dolu sözcüklerle açtıktan hemen sonra Raquel'in tümüyle ikna olarak ve üstelik duygulanarak yumuşadığını gördü. Bir dakika sonra ellerinin arasında Romero'nun hiç yayınlanmamış, olağanüstü bir resmi vardı, bir de daha küçük ve sarımsı bir resim, bunda da şairin yanında, tıpkı kızı gibi ufak tefek ve yumuşak görünüşlü bir kadın duruyordu.

"Sakladığım birkaç mektup da var," dedi Raquel Márquez. "Eğer işinize yararsa, onunla ilgili bir kitap yazacağım dediniz de..."

Müzik dolabından çıkarttığı bir yığın kâğıdı uzun süre karıştırdıktan sonra aradığını buldu ve Fraga'ya üç mektup uzattı. Fraga mektupları hemen okumadı, Romero'nun elyazısını kontrol etmekle yetindi yalnızca. Gelişen söyleşilerinin o aşamasında, Raquel'in şairin kızı olmadığından emindi, çünkü söylediği ilk imalı sözden sonra Raquel kafasını önüne eğerek düşünüyormuşçasına susmuştu bir süre. Daha sonra, annesinin yıllar sonra Balcarce'li bir askerle evlendiğini ("Fangio'nun köyü" dedi, söylediklerinin bir kanıtıymış gibi), ikisinin de kendisi sekiz yaşındayken öldüğünü anlattı. Annesini çok iyi anımsıyordu, babasını daha az, tek anımsadığı çok sert oluşuydu.

Buenos Aires'e dönüp Romero'nun Susana'ya yazdığı mektupları okuduğunda mozaiğin son parçaları da çabucak yerine oturmuş gibi geldi Fraga'ya. Böylece umulmadık bir bütün çıkmıştı ortaya; şairin kuşağında görülen cehalet ve yobazlık nedeniyle böyle bir dramın varlığından kuşkulanmamıştı bile. 1917 yılında Romero, Irene Paz'a adadığı bir dizi şiir yayımlamıştı. Eleştirmenlerin o güne dek Arjantin'de yazılan en güzel aşk şiiri olarak ilan ettikleri ünlü *Çifte Adına Dizeler* de bunların arasında yer alıyordu. Oysa kitabın çıkmasından bir yıl ön-

ce Romero bu üç mektupta başka bir kadına seslenmişti; bu mektuplara Romero'nun şiirini en iyi tanımlayan yazı biçimi egemendi: bir tür coşku ve geri çekilme karışımıydı bu, birinin aynı anda bir eylemin öznesi ve nesnesi, başkişisi ve figüranı olması gibi. Mektupları okumadan önce Fraga onların olağan aşk mektupları olduklarını sanıyordu; bu mektuplarda yalnız onlar için önemli olan yüzlerin önüne konmuş, onları dünyadan ayıran ve taşlaştıran aynalar bulacağını düşünüyordu. Oysa her paragrafta Romero'nun dünyasının yinelenmesini, aşkın mutlak görünüşünün zenginliğini keşfediyordu. Susana Márquez'e duyduğu tutku onu dünyadan kopartmıyor, tam tersine her satırda sevgiliyi yücelten bir gerçeğin attığı duyuluyordu; bu, yaşamın ortasında mücadele eden şiirinin gereği ve aklanmasıydı.

Aslında basit bir öyküydü. Romero, Susana'yla La Plata'nın kıyıda köşede kalmış bir yazın salonunda tanışmıştı. Aralarındaki ilişkinin ilk günleri şairin neredeyse tümüyle gözden yittiği zamana rastlamıştı, şairin yaşamını inceleyen ender yazarlar neden yok olduğunu anlamamışlar ya da bunu iki yıl sonra ölümüne neden olacak verem hastalığına yormuşlardı. Susana'yla ilgili bilgiler herkesin gözünden kaçmıştı, bu da onun belirsiz görüntüsüne, eski fotoğraftaki sabit bakışlı ürkek gözlerine çok uygundu. O aralar işi olmayan bir öğretmendi Susana, yaşlı ve fakir bir anne babanın tek kızıydı, kendisiyle ilgilenecek arkadaşı yoktu, onun da La Plata'nın yazın çevrelerinden yitip gitmesi Avrupa'da savaşın en korkunç günlerinin yaşandığı, halkın başka dertlere düştüğü, yeni isimlerin parladığı zamanlara denk düşmüştü. Fraga, bir taşra sorgu yargıcının önemsemeksizin ima ettiği sözleri duymuş olduğu için kendisini şanslı sayabilirdi. Elindeki bu ipucu, Romero ve Susana'nın içinde iki yıla yakın bir süre oturdukları Burzaco'daki iç karartıcı evi bulmasını sağlamıştı. Raquel Márquez'in ona verdiği mektuplar bu dönemin sonuna aitti. La Plata'dan yazılmış olan birinci mektup daha önce evlilik konusunda yapukları bir yazışmaya gönderme yapıyordu. Şair hastalığından kaynaklanan korkuyu, bir eşten çok bir hastabakıcı olması gerekecek biriyle evlenmemek için gösterdiği direnci itiraf ediyordu. İkinci mektup hayranlık vericiydi, tutku

neredeyse dayanılmaz saflıkta bir bilince bırakıyordu yerini. Romero, gerekli ayrılığı daha katlanılabilir kılması için sevgilisinde de kendisininkine benzer bir bilinç uyandırmak için savaşıyor gibiydi. Tek bir tümce her şeyi özetliyordu: "Hiç kimsenin yaşamlarımızı öğrenmesine gerek yok, ben susmakla sana özgürlüğünü armağan ediyorum. Özgür olmakla sonsuza dek daha çok benim olacaksın. Eğer evlenirsek, elinde bir çiçek odama her girişinde, kendimi senin celladınmış gibi hissedeceğim." Arkasından sert bir biçimde ekliyordu: "Suratına öksürmek istemiyorum. Terimi silmeni istemiyorum. Senin tanıdığın beden, sana sunduğum çiçekler başkaydı. Gece yalnızca bana gerek, beni ağlarken görmene izin vermeyeceğim." Üçüncü mektup daha dingindi, Susana şairin özverisini kabul etmeye başlamıştı sanki. Mektubun bir bölümünde şöyle diyordu: "Israrla seni büyülediğimi, seni istediklerimi yapmaya zorladığımı söylüyorsun... Oysa benim istediğim senin geleceğini güvence altına almak, bırak da aptalca bir ölümün avuntusu olacak tohumları ekeyim."

Fraga'nın düzenlediği kronolojiye göre Claudio Romero'nun yaşamı o günden sonre tekdüze bir döneme girmiş, Romero hemen hemen hiç çıkmaksızın babasının evine kapanmıştı. Şairle Susana Márquez'in bir daha görüşmüş olduklarını düşündürecek hiçbir kanıt yoktu ortada; gerçi aksi de kanıtlanmış değildi. Romero'nun, söylediklerini gerçekleştirerek Susana'dan tümüyle kopmuş olduğunu, Susana'nın da sonunda hastabakıcılığa mahkûm olmaktansa özgürlüğü seçmiş olduğunu en iyi kanıtlayan, Romero'nun şiirinde yükselen yeni parlak yıldız olmuştu. Bu mektuplaşmadan ve ayrılıktan bir yıl sonra Buenos Aires'te yayımlanan bir dergide Irene Paz'a ithaf edilen *Çifte Adına Dizeler* basılmıştı. Görünüşe göre Romero'nun sağlığı daha iyiye gitmiş, şairin bazı yazın salonlarında bizzat kendisinin okuduğu bu şiir ona önceki yapıtlarının gizliden gizliye hazırladığı ünü sağlamıştı aniden. Byron gibi, bir sabah uyanıp ünlü olduğunu keşfettiğini söyleyebilirdi ve bunu sık sık yinelemekten geri kalmadı. Ancak tahmin edileceğinin tersine Irene Paz, Romero'nun bu tutkusunu karşılıksız bırakmıştı; o dönem salon yazarlarının çelişkili bir biçimde anlattıklarına göre şai-

rin kişisel saygınlığı ansızın azalmış, bu da arkadaşlarından ve hayranlarından uzaklaşarak yine babasının evine kapanmasına neden olmuştu. Romero son şiir kitabını bu dönemde yazmıştı. Birkaç ay sonra yolda giderken aniden kan kusmaya başlamış, üç hafta sonraysa ölmüştü. Romero'nun cenazesi birkaç yazarı bir araya getirmişti, ancak törende yapılan konuşmalardan ve tanıkların anlattıklarından anlaşıldığı kadarıyla Irene Paz'ın ait olduğu dünyadan hiç kimse cenazede hazır bulunmamış, böyle bir durumda beklenilen saygı gösterilmemişti şaire.

Romero'nun Irene Paz'a duyduğu tutku La Plata'nın aristokrat çevrelerinin hem gururlarını okşamış hem de müthiş kızdırmıştı, bunu anlamakta güçlük çekmiyordu Fraga. Irene'yle ilgili kesin bir karara varamamıştı. Çok güzel olduğu, yirmi yaşında çekilmiş resimlerinden belli oluyordu fakat diğer bilgiler gazetelerin dedikodu sütunlarının yazdıklarından ileri gitmiyordu. Aile geleneklerinin sadık mirasçısı olan Irene'nin Romero'ya karşı takındığı tutumu tahmin etmek güç değildi; onunla, ailesinin zamanın "sanatçılarını" ve "şairlerini" (tırnak işaretleri ses tonuyla vurgulanırdı) dinlemek için düzenlediği davetlerde tanışmış olmalıydı. Doğru, *Dizeler* Irene'yi yüceltmiş, şiirin başındaki hayranlık uyandıran yakarış onu bir şimşeğe benzetmişti, ancak tüm engellere karşın Irene'ye duyduğu tutku acaba gerçek bir aşk mıydı, bunu yalnızca Romero bilebilirdi ve bu bile kesin değildi. Bu noktaya gelindiğinde sorunun sorun olmaktan çıktığını ve tüm önemini yitirdiğini anlıyordu Fraga. Claudio Romero bir an için bile tutkusunun yanıt göreceğini düşünecek kadar bilinçsiz olmamıştı. Aralarındaki uzaklık, her türden engel, hem kendisinin hem de ailesinin oluşturduğu çifte çemberin içinde bulunan ve kastını tam anlamıyla yansıtan Irene'nin ulaşılmazlığı, onu işin başından beri erişilmez bir noktaya oturtmuştu. *Dizeler*'in biçemi yanılmaya olanak tanımıyor, şair aşk şiirlerinde kullanılan imgelerin çok ötesine gidiyordu. Romero kendisini "senin baldan ayaklarının İkaros'u" olarak adlandırmış, bu imge *Caras y Caretas* dergisinde yazan katı bir eleştirmenin alaylarına neden olmuştu. Şiir olanaksız, olanaksız olduğu kadar da güzel bir ülküye ulaşmak için yapılan son bir atılım, dizelerin arasından geçerek güneşe

doğru yükselen ümitsiz bir uçuştu; sonunda güneş şairi yakacak ve ölümüne neden olacaktı. Şairin en sondaki geri çekilmesi ve suskunluğu bile bir düşüşün aşamalarına, acınası bir dönüşe benziyordu, kendi gücünü aşan bir düş için terk etmeyi göze aldığı dünyaya dönüşüydü bu.

"Evet," diye düşündü Fraga, kadehine biraz daha şarap koyarak, "her şey yerli yerine oturuyor, tüm bunları yazmaktan başka bir şey kalmıyor geriye."

Arjantinli Bir Şairin Yaşamı, yazarının ve yayımcılarının tahminlerinin çok üstünde başarı kazanmıştı. Kitap ilk haftalar eleştirmenlerin pek dikkatini çekmemişti, ancak *La Razón* dergisinde çıkan umulmadık bir makale, Buenos Aires'lileri temkinli uyuşukluklarından çekip çıkartmış ve pek azının yadsıdığı bir tavır almaya zorlamıştı onları. *Sur* ve *La Nación* dergileri, en iyi taşra gazeteleri, kahve ve yemek sonrası söyleşilerini istila eden bu gözde konuya hemen el koymuşlardı. İki şiddetli tartışma (biri Darío'nun Romero'da görünen etkisi, diğeriyse kronolojiyle ilgili bir sorun) okuyucuların ilgisini toplamıştı. *Yaşam*'ın ilk baskısı iki ay içinde tükendi, ikincisiyse bir buçuk ayda. İçinde bulunduğu olağanüstü durum ve kendisine yapılan iyi öneriler karşısında Fraga yapıtın tiyatro ve radyoya uyarlanmasına izin vermişti. Sonunda, yeni bir yapıta gösterilen ilginin, tanınmayan ardılın ardına saklanabildiği korkulu doruğu aştığı o an gelip çattı. Ustaca ve önceden yapılmış bir haksızlığı telafi etmek istercesine, Ulusal Ödül, iki arkadaşı aracılığıyla Fraga'ya ulaştı, bu arkadaşları onu diğer telefon konuşmalarından ve tebrikler korosundan daha önce bulmuşlardı. Fraga, gülerek, Nobel ödülünü almasına Gide'in aynı gece Fernandel'in bir filmine gitmesini önlemediğini anımsamıştı; belki de bu nedenle kendisine gösterilen bu coşkudan kaçmak için bir dostunun evine saklanmak hoşuna gitmişti. Öylesine dingindi ki, bu tutumunu onunla işbirliği yapan dostu bile aşırı, neredeyse ikiyüzlü bulmuştu. O aralar çok düşünceliydi Fraga, neden içinde bir yalnız kalma duygusu belirdiğini anlamıyordu; çekilen fotoğraflar, yapılan radyo program-

ları sayesinde içinde bulunduğu duvarları aşan, taşradaki yazın çevrelerine yayılarak dış ülkelere dek ulaşan kendi görüntüsünden uzak durmak istiyordu. Ulusal Ödül bir sürpriz değildi onun için, onu bir özür dileme olarak görüyordu. Şimdi gerisi gelecekti, *Yaşam*'ı yazmasının asıl nedeni. Nitekim yanılmıyordu; bir hafta sonra dışişleri bakanı onu evinde kabul ediyor ("biz diplomatlar başarılı yazarların resmiyetten hoşlanmadıklarını biliriz") ve ona Avrupa'da bir kültür müşavirliği öneriyordu. Her şey bir düştü sanki, eskiye göre öylesine değişikti ki Fraga onur merdivenlerini çıkmayı tam anlamıyla kabul etmek için kendini zorluyordu; basamaklar birbirini izliyordu, ilk olumlu yorumlar, yayıncının sevinci ve onu kucaklaması, yazın kurumlarından gelen ilk davetler ve sonunda en tepeye ulaşıyordu; biraz öne doğru eğilerek tüm salonu ayaklarının altında görebiliyordu artık, herkese tepeden bakıyor, köşede bucakta kalanlara dek herkesi inceleyebiliyordu; bir lokma kaz ciğeriyle bir lokma Dylan Thomas arasında, en gerideki beyaz kravatlı ve çinçilya kürklü yazınseverlere dek herkesi seçebiliyordu. Daha ötede ya da daha yakında (bakış açısına ve o anki keyfine göre değişiyordu gördükleri) dergi okuyucularının, televizyon seyircilerinin ve radyo dinleyicilerinin oluşturduğu öbek öbek kümeleri de görüyordu; bu insanlar bir gün, nasıl ve neden anlamadan, bir buyruğa boyun eğermişçesine, bir çamaşır makinası yerine üç yüz on sekiz sayfalık bir kitap alıyorlardı, her türlü özveriyi göze alarak satın alıyorlar ve komşuda da olduğu için hanımla çocukların onu dört gözle bekledikleri evlerine dönüyorlardı, çünkü Radyo Mundo'nun gözde yazın yorumcusu on bir elli beşteki programında dinleyicilerine yine onu övmüştü. İşin şaşırtıcı yönü Fraga'nın kitabının alınması ve okunması gereken kitaplar listesine girmiş olmasıydı, oysa Claudio Romero'nun yaşamı ve yapıtı yıllar boyu yalnızca entelektüellerin, başka bir deyişle çok az kişinin ilgi alanını oluşturmuştu. Fraga tekrar tekrar yalnız kalıp olanı biteni düşünme gereğini duymaya başladıkça, (şu anda film yapımcılarıyla sözleşme yaptığı haftada bulunmaktaydı) başlangıçtaki şaşkınlığı bilmediği bir şeyin kaygılı beklentisine bırakmıştı yerini. Karşısında onur merdivenlerinin basamaklarından başka

bir şey görünmüyordu, ancak sonunda istese de istemese de bahçelerde bulunan köprüler gibi çıkışın son basamağından sonra inişin ilk basamağı başlayacaktı. Okuyucuların doyumuna doğru uzanan yoldu bu, bundan sonra yeni heyecanların arayışına dönüşecekti. Ulusal Ödül'ü alırken yapacağı konuşmayı yazmak için odasına çekildiği zaman geçen haftaların başdöndürücü deneyimleri alaycı bir tatmin duygusu olarak özetlenebilirdi; çünkü elde ettiği zafer bir öç almaydı büyük ölçüde, ancak anlaşılmaz bir kaygı bu öç alma duygusunu dizginliyor, zaman zaman su üstüne çıkarak sağduyusunun ve espri anlayışının kararlılıkla karşı çıktığı bir alana doğru çekmek istiyordu onu. Yapacağı konuşmanın hazırlıklarının çalışma zevkini geri getireceğini sanarak onu yazmak için Ofelia Fernández'in çiftliğine gitti, orada rahat edeceğine inanıyordu. Mevsim yaz sonuydu, evin girişinde durup şimdiden sonbahar renklerine bürünen bahçeyi seyrederken Ofelia'yla konuşmak ve köpekleri okşamak hoşuna gidiyordu. Birinci kattaki bir odada çalışma gereçleri onu bekliyordu, ana dosyanın kapağını kaldırıp, ısınma alıştırması yapan bir piyanist gibi önündekilere göz gezdirirken, her şey yolunda, diye düşündü Fraga, tüm geniş çaptaki yazın zaferlerinin kaçınılmaz bayağılığına karşın *Yaşam* haklı bir dava, halka ve vatana karşı bir saygı ifadesiydi. Oturup konuşmasını yazmaya koyulabilir, ödülü alabilir, Avrupa yolculuğu için hazırlık yapmaya başlayabilirdi. Kafasında tarihler ve sayılar, sözleşme koşulları ve davetlere karışıyordu. Birazdan odaya Ofelia girecekti elinde bir bardak içkiyle, sessizce ve dikkatle ona yaklaşacak, çalışırken seyredecekti onu. Evet, her şey yolundaydı, uzaklarda öten bir yağmurkuşuna kulak verirken bir kâğıt alıp, ışığı ayarlayıp bir havana purosu yakmaktan başka yapılacak bir şey yoktu.

Aydınlanması o zaman mı gerçekleşti, yoksa daha sonra, Ofelia'yla seviştikten sonra yatağa yaslanıp birlikte sigara içerek pencerenin en üst köşesinde görünen küçük yeşil yıldıza bakarken mi, hiçbir zaman kesin olarak bilemedi. Uğradığı bu baskın, eğer buna bir baskın denebilirse (aslında gerçek adı ya da doğası hiç önemli değildi) hazırladığı konuşmanın ilk tümcesine denk düşmüş olabilirdi, hızla yazarken

bir noktaya gelmiş, ansızın durmuştu; rüzgâr gibi bir şey esmiş, konuşmanın tüm anlamını silip götürmüştü. Geriye uzun bir sessizlik kalmıştı. Belki de çalışma odasından çıktığında her şeyi biliyordu, biliyor fakat anlamıyordu, bir ağırlık vardı üstünde, baş ağrısı ya da grip başlangıcı gibi. Sözle ifade edilemeyecek bir anda bu belirsiz ağırlık, bu kara rüzgâr, karşı konulmaz bir biçimde kesin bir inanca dönüşmüştü: *Yaşam* bir düzmeceydi, Claudio Romero'nun gerçek yaşamının, yazdıklarıyla hiçbir ilgisi yoktu. Yazdıkları ne gerçeğe ne de kanıtlara dayalıydı: düzmeceydi baştan sona... Yıllarca çalıştıktan, belge topladıktan, araştırma yaptıktan, kişiselliğe kaçmamak için çaba harcadıktan sonra: düzmeceydi baştan sona. Claudio Romero kendisini Susana Márquez için feda etmemişti, ona kendi özverisi pahasına özgürlüğünü geri vermemişti, Irene Paz'ın baldan ayaklarının İkaros'u olmamıştı. Suyun altında yüzüyordu sanki Fraga, yüzeye ulaşamıyor, akıntının gürültüsü kulaklarını kamçılıyordu; gerçeği biliyordu artık. Ancak bu yeterli bir işkence değildi, içeride, daha da aşağılarda, çamur ve pislikten oluşan sularda gerçeği işin ta başından beri bildiği inancı yatıyordu. Boşunaydı bir sigara daha yakmak, sinirlerinin bozuk olduğunu düşünmek, Ofelia'nın karanlıkta ona uzattığı narin dudaklarını öpmek. Boşunaydı kendisini kahramanına aşırı adamasının bu sanrıyı yarattığını öne sürmek. Ofelia'nın elinin göğsünü okşadığını hissediyor, kesik nefesinin sıcaklığını duyuyordu. Nasıl olduğunu kendisi de anlamadan uykuya daldı.

Sabah olduğunda açık bıraktığı dosyanın içindeki kâğıtlara bir kez daha göz attı, geceye göre daha da yabancı geldi okudukları ona. Ofelia aşağıda istasyonu arıyor ve tren tarifelerini kontrol ediyordu. Saat on bir buçuğa doğru Pilar'a varmıştı, doğrudan sebzeci dükkânına gitti. Susana'nın kızı onu kızgınlıkla yaltaklanma arası garip bir tavırla karşıladı, tekme yemiş bir köpek gibi. Fraga kendisine beş dakika ayırmasını istedi, yine tozlu arka salona girdi ve aynı beyaz kılıflı iskemleye oturdu. Fazla konuşmasına gerek kalmadı çünkü Susana'nın kızı gözlerinden akan birkaç yaşı sildikten sonra, başını her seferinde daha

da öne doğru sallayarak söylediklerini onaylıyordu.

"Evet beyefendi, öyle. Evet beyefendi."

"Neden bunu bana ilk geldiğimde söylemediniz?"

Ona bunu neden ilk görüştüklerinde söylemediğini anlatmak zordu. Annesi bazı şeyleri anlatmaması için ona yemin ettirmişti, zaten sonra da Balcarce'li astsubayla evlenmişti, böylece de... Romero'yla ilgili kitaptan böylesine çok söz edilmeye başlandığında neredeyse Fraga'ya mektup yazmayı düşünmüştü, çünkü...

Şaşkın şaşkın ona bakıyor, zaman zaman bir gözyaşı ağzına dek süzülüyordu.

"Siz nasıl anladınız?" dedi sonra.

"Orasını boşverin siz," dedi Fraga. "Bir an gelir ki her şey anlaşılır."

"Fakat kitabınızda tam tersini yazmışsınız. Biliyor musunuz ben okudum kitabı, bende var."

"Kitap bu kadar farklıysa suç sizde. Romero'nun annenize yazdığı başka mektuplar da var. Siz bana yalnızca işinize gelen mektupları, Romero'yu ve dolayısıyla annenizi daha iyi gösteren mektupları verdiniz. Bana hemen şimdi ötekiler gerek. Onları hemen verin bana."

"Yalnızca bir mektup var," dedi Raquel Márquez. "Fakat beyefendi annem bana yemin ettirdi."

"O mektubu yok etmeden sakladıysa okunmaması konusunda dediğiniz kadar ısrarlı değildi demek. Bana verin onu. Onu sizden satın alıyorum."

"Beyefendi, onu size vermememin nedeni bu değil..."

"Alın," dedi Fraga kabaca. "Asmakabağı satarak kazanamazsınız bu parayı."

Raquel'in müzik dolabına doğru eğilip birtakım kâğıtları karıştırmasını izlerken, o anda bildiğini Raquel Márquez'in evine geldiği ilk günden beri bildiğini (belki başka bir biçimde bildiğini ama sonuç olarak bildiğini) düşünüyordu. Gerçek onun için tam bir sürpriz olmamışu, şimdi geriye dönüp durumu değerlendirdiğinde kendi kendisine soruyordu, Susana'nın kızıyla yaptığı ilk görüşmeyi neden böylesine

kısa tutmuştu, neden Romero'nun yalnızca üç mektup yazmış olduğunu kabul etmişti? Oysa ısrar edebilir, mektuplara karşılık bir şeyler önerebilir, Raquel'in bildiği fakat söylemediği gerçeği söyletebilirdi. "Anlamsız," diye düşündü, "o anda Susana'nın Romero yüzünden fahişelik yapmak zorunda kaldığını bilemezdim". Peki öyleyse neden Raquel'le konuşmasını isteyerek kısa kesmiş, birkaç resim ve üç mektupla tatmin olmuştu? "A, evet, biliyordum, nasıl biliyordum bilmiyorum ama biliyordum, kitabı yazdığımda da biliyordum, belki de okuyucular da biliyorlar, eleştirmenler de ve her şey en sonuncumuza dek hepimizin katıldığı kocaman bir yalan..." Fakat birtakım genellemeler yaparak işin içinden çıkmak, suçun ancak küçük bir kısmını kabullenmek çok kolaydı. Bu da yalandı, tek bir suçlu vardı; o da kendisiydi.

Mektubu okumak, başka bir açıdan bildiği şeylerin yinelenmesi olmuştu yalnızca. Bir tartışma anında elinde bulunacak bir kanıttı bu, o kadar. Maskesi düşünce, tartışılmaz bir mantıkla yazılmış bu resmi tümcelerde vahşileşmiş bir Claudio Romero beliriyordu. Susana'yı, yaşamının son yıllarında kendi elleriyle sürüklediği kirli işi yapmaya mahkûm kılıyordu; bu işe iki yerde açık açık değiniyor, ona suskunluğu, uzakta kalmayı ve kendisinden nefret etmeyi zorla kabul ettiriyor, alaylar ve tehditlerle kendisinin iki yılda yavaş yavaş ve bilerek hazırladığı çirkefin içine itiyordu onu. Birkaç hafta önce özenerek "Gece yalnızca bana gerek, beni ağlarken görmene izin vermeyeceğim," diye yazan adam, satırlarını kötülük olsun diye kaba bir benzetmeyle noktalıyor, alaylı öğüt ve tavsiyeler, içten olmayan vedalar ve Susana'nın bir daha kendisini aramamasını sağlamak için tehditler eklemeyi de unutmuyordu. Fraga'yı bunların hiçbiri şaşırtmıyordu artık, fakat yine de uzun bir süre omzunu trenin penceresine yaslayıp elinde mektup kalakalmıştı, dayanılmayacak kadar yavaş gelişen bu karabasandan kurtulmayı beklermişçesine. "Böylece diğer olaylar da açıklık kazanıyor," diye düşündüğünü duydu. Diğer olaylar dediği Irene Paz, *Çifte Adına Dizeler* ve Claudio Romero'nun yaşamının sonunda uğradığı acı yenilgiydi. Pilar trenindeki yolcular vermutu fazla kaçırmış

biri olarak görüyorlardı Fraga'yı; bir kanıt ya da belli bir neden yoktu ortada ancak elinde belgeler varmış gibi kesin bir biçimde diziliyordu belleğinde —eğer buna bellek denilebilirse— Romero'nun son iki yılının her bir günü. İstasyona vardığı zaman saat dört olmuş, yağmur yağmaya başlamıştı. Onu çiftliğe götüren at arabasının içi soğuktu ve ıslak deri kokuyordu. Irene Paz'ın mağrur alnı ne büyük bir sağduyu sahibiydi, Romero'yu yadsıyan dünyasının ne soylu bir geçmişi vardı. Romero zavallı bir kadını büyüleyebilmişti ancak, şiirinde öne sürdüğü gibi İkaros'un kanatlarına sahip değildi. Yalnızca Irene değil, annesi ve kardeşleri de Romero'da sonradan görme birinin çabalarını, geçmişini yadsımakla ve gerekirse öldürmekle işe başlayan (bu cinayetin kurbanı ilkokul öğretmeni Susana Márquez idi) yeni zenginin gülünç atılımlarını sezmişlerdi. Ona haddini bildirmeleri için bir gülümseme, geri çevrilen bir davet, çiftliğin yüzüne kapanan kapıları, paranın keskin silahları ve talimatlı uşaklar yeterli olmuştu. Şairin cenazesine katılmak için rahatlarını bozmamışlardı bile.

Ofelia kapının eşiğinde bekliyordu, Fraga ona hemen çalışmaya başlaması gerektiğini söyledi. Dudaklarının arasında bir sigara, omuzlarında korkunç bir ağırlık, bir gece önce yazmaya başladığı kâğıdın önüne oturduğu zaman, hiç kimse bir şey bilmiyor, dedi kendi kendine. *Yaşam*'ı yazmadan önceki gibiydi ve tüm anahtarlar onun elindeydi. Hafifçe gülümseyerek konuşmasını yazmaya başladı. Aradan uzun bir süre geçtikten sonra yolculuk sırasında Romero'nun mektubunu yitirdiğini fark etti.

Buenos Aires gazetelerinin arşivlerinde Ulusal Ödül töreniyle ilgili yorumları her isteyen okuyabilir; bu tören sırasında Jorge Fraga kürsüye çıkıp şair Claudio Romero'nun yaşamını akıl almaz bir biçimde sunarak, iyi düşünen kafaları bilerek ve isteyerek şaşırtmış ve kızdırmıştı. Oradaki gözlemcilerden biri, Fraga'nın rahatsızmış izlenimini verdiğini (aslında ne demek istediği açıktı) yazmıştı, başka garipliklerin yanısıra birkaç kez kendisi Romero'ymuş gibi konuşmuş, hemen durumu düzeltmişse de bu, aynı yanlışı yinelemesini önlememişti.

Başka bir gözlemci Fraga'nın elinde konuşma sırasında hemen hemen hiç bakmadığı birtakım yazılı kâğıtlar olduğunu, ağzından çıkan sözcükleri onaylayarak ya da yererek kendi kendisi için konuşuyormuş izlenimi uyandırdığını not etmişti. Öyle ki, sonunda, o salonda özellikle onu alkışlamak amacıyla toplanmış bulunan dinleyiciler gitgide büyüyen ve dayanılmaz boyutlara ulaşan bir kızgınlığa kapılmışlardı. Başka bir gözlemci konuşmanın sonunda Fraga'yla doktor Jovellanos arasında çıkan şiddetli tartışmaya değinmişti. Bu arada salondakilerin büyük çoğunluğu konuşmacıyı kınadıklarını ifade eden bağrışlarla salonu terk etmişlerdi. Yine aynı gözlemcinin üzülerek yazdığına göre doktor Jovellanos konuşmacıdan Claudio Romero'nun aziz anısını karalayan bu cüretli savlarını doğrulayacak ikna edici kanıtlar göstermesini istediğinde Fraga omuzlarını silkmiş, gerekli kanıtlar kafasından başka bir yerde değilmiş gibi elini alnına götürmüş ve sonunda gözlerini havada bir yere dikerek hareketsiz kalmıştı. Fraga, dinleyicilerin gürültüyle salonu terk etmelerine kayıtsız kalmış, Ulusal Ödül'ü böyle özel bir biçimde kabul etmesini hayranlıkla karşılarmış gibi görünen bir grup gencin ve mizah yazarının kışkırtıcı alkışlarına ve tebriklerine de tepki göstermemişti.

İki saat sonra çiftliğe döndüğünde Ofelia ona, Dışişleri Bakanlığı'yla başlayıp yıllardır görüşmediği bir kardeşiyle biten, uzun bir telefon edenler listesi uzattı. Dalgın dalgın göz attı listeye, kimi adların altları çizilmiş, kimileriyse yanlış yazılmıştı. Kâğıt ellerinin arasından kayarak halının üstüne düştü. Onu yerde bırakarak çalışma odasına giden merdivenleri çıkmaya başladı.

Çok daha geç bir saatte Ofelia onun çalışma odasında yürüdüğünü duydu, yatağına yatarak düşünmemeye çalıştı. Fraga'nın ayak sesleri odanın içinde gidip geliyor, arada bir masasının önünde bir şeye bakıyormuş gibi duruyordu. Bir saat sonra aşağıya inerek yatak odasına yaklaştığını duydu. Gözlerini açmadan, sırtüstü yanına uzanan bedenin ağırlığını hissetti. Soğuk bir el elini tuttu. Ofelia karanlıkta yanağından öptü onu.

"Anlamadığım tek bir şey var," dedi Fraga sanki onunla konuşmu-

yormuş gibi, "tüm bunları başından beri bildiğimi anlamak için neden bu kadar geciktiğim. Medyum olduğumu varsaymak aptalca olur, onunla hiçbir ilgim yok. Bir hafta öncesine dek onunla hiçbir ilgim yoktu."

"Biraz uyuyabilsen," dedi Ofelia.

"Hayır, bulmam gerek. İki şey var: biri anlamadığım durum, diğeriyse yarın başlayacak olanlar, aslında bu akşamüstü başlamış olanlar. Hapı yuttum anlıyor musun, tanrılarını önce göklere çıkarttım sonra da binbir parçaya ayırdım, bunu asla bağışlamayacaklar. Tüm bunların ne kadar aptalca olduğunu görmüyor musun, Romero yirmili yıllarda yazılmış en güzel şiirlerin yazarı olmayı sürdürüyor. Fakat tanrıların çamurdan ayakları olamaz ve bunu bana yarın sevgili meslektaşlarım aynı ukalalıkla söyleyecekler."

"Fakat sen görevinin doğruyu duyurmak olduğuna inandın..."

"Buna inanmadım Ofelia. Öyle yaptım o kadar. Ya da birisi benim için yaptı. O geceden sonra başka yapılacak bir şey yokmuş gibi geldi ansızın. Yapılabilecek tek şey buydu."

"Belki de biraz sabretmek daha iyi olurdu," dedi Ofelia ürkekçe. "Böyle ansızın, şeyin yüzüne karşı..."

"Bakanın yüzüne karşı" diyecekti, Fraga bu sözcükleri ağzından çıkmış gibi açık bir biçimde duydu. Güldü, elini okşadı. Yavaş yavaş olaylar yatışıyor, henüz gölgede olan bir şey kendisini ortaya çıkartmaya, tanıtmaya çalışıyordu. Ofelia'nın uzun ve ürkek suskunluğu Fraga'nın kendisini daha iyi hissetmesine yardım etti, gözlerini iyice açarak karanlığı seyretti. Kendisinin de alçağın biri, tıpkı Romero gibi alçağın biri olduğunu yadsımayı sürdürdüğü sürece, her şeyi bildiğini neden daha önce fark etmediğini asla anlayamayacaktı. Kitabı yazma düşüncesinin içerdiği amaç, içinde bulunduğu toplumdan öç almak, kolayca zafere ulaşmak, kendisinden daha fırsatçı olanların onun elinden aldığı, oysa kendi hakkı olan yere ulaşmaktı. Görünüşe göre güçlü bir kitap olan *Yaşam* kendisine kitapçıların kapılarını açacak tüm gerekli koşullarla donanmış olarak dünyaya gelmişti. Elde ettiği zaferin tüm aşamaları her bölümde, her sayfada en ince ayrıntılarına kadar ha-

zırlanmıştı. Onun bu gelişmeyi alay ve üstelik düş kırıklığıyla kabul etmesi de alçaklığın taktığı maskelerden biri değil miydi? Başından beri *Yaşam*'ın önemsiz kılıfının altında radyo, televizyon, filmler, Ulusal Ödül, diplomat olarak Avrupa'ya gönderilmesi, para, pul ve saygınlık saklanmıştı. Ancak umulmadık bir şey son anda zincirinden boşanarak, özenle kurulmuş mekanizmayı havaya uçurmuştu. Bu umulmadık şeyi düşünmesi, korkması, cinler tarafından ele geçirildiğini sanması boşunaydı.

"Onunla hiçbir ilgim yok," dedi Fraga yine, gözlerini kapatarak. "Nasıl oldu bilmiyorum Ofelia, ama onunla hiçbir ilgim yok."

Ofelia'nın sessizce ağladığını duyuyordu.

"Fakat öyleyse sandığımdan da daha kötü. Uzun zamandır derinin altında saklanan bir iltihap gibi, ansızın patlayan ve seni çürümüş kana bulayan. Ne zaman bir seçim yapmam, bu adamın nasıl davranacağına karar vermem gerekse, gerçeğin tam tersini, onun yaşarken inandırmak istediğini seçiyordum. Benim seçimlerim onun seçimleriydi, oysa başka biri değişik bir gerçek bulabilirdi onun yaşamında, mektuplarında, ölümün onu kovaladığı ve gerçek kişiliğini ortaya çıkarttığı son yılında. Ben durumu anlamak istemedim, gerçeği göstermek istemedim Ofelia, çünkü gerçeği gösterseydim Romero bana gereken kahraman olmayacaktı; ona da kendi efsanesini yaratmak için bir kahraman gerekmişti..."

Sustu, fakat her şey yerli yerine oturmaya ve bir bütün oluşturmaya devam ediyordu. Claudio Romero ile arasındaki kişiliğinin derinliklerinde yatan benzerliğe ancak şimdi ulaşabiliyordu; bunun cinlerle perilerle hiçbir ilgisi yoktu. Yaptıkları şaka, söyledikleri, baş döndürücü bir yükselmeyi amaçlayan yalan, onları kardeş yapmıştı, aynı kardeşlik onları bir yıldırım gibi çarpıp yok eden amansız düşüşte de sürmüştü. Fraga açık seçik anlıyordu şimdi, onun gibiler her zaman Claudio Romero olacaktı, dünün ve yarının Romero'ları da her zaman Jorge Fraga olacaklardı. Uzakta kalmış bir eylül gecesi korktuğu şey başına gelmiş, üstü kapalı bir biçimde kendi yaşamöyküsünü yazmıştı. Gülmek geldi içinden ve aynı anda yazı masasında sakladığı tabancayı

düşündü.

Ofelia'nın tam o zaman mı yoksa daha sonra mı konuşmaya başladığını asla bilemedi. "Önemli olan bugün onlara gerçeği göstermiş olmandır". Bunu düşünmek, o inanılmaz anı kafasında yeniden canlandırmak hiç aklına gelmemişti, yöneldiği dinleyicilerin yüzlerindeki hayranlık dolu ya da nazik gülümseme gitgide yerini çatık kaşlara, küçümseyici bir ağız bükülmesine, itirazlarını belirtmek için havaya kalkan kollara bırakmıştı. Fakat tüm bu öyküde önemli olan tek kesin ve güçlü unsur, gerçeği söylemiş olmasıydı; tüm sahtekârlıkları ve açgözlü çıkarları aşarak gerçek bir zafere ulaştığı o anı hiç kimse elinden alamazdı. Saçlarını okşamak için Ofelia'ya doğru eğildiğinde ona öyle geldi ki Ofelia, biraz da Susana Márquez'di, okşamalarıyla onu kurtarıyor, onun yanında kalmasını sağlıyordu. Diğer taraftan Ulusal Ödül, Avrupa'ya tayin edilmesi, kazandığı ün ve saygınlıksa Irene Paz'dı, onu yadsıması ve yok etmesi gerekiyordu, eğer Romero'nun kişiliğinde boğulmak, yaşamının sonuna dek bu sahte roman ve radyo oyunu kahramanıyla özdeşleşmek istemiyorsa.

Daha sonra, (gece, yıldız kaynayan göğüyle yavaş yavaş dönmekteydi), başka veriler doldu kafasına uykusuzluğun bitmez yalnızlığında. Sabah, telefon konuşmaları, gazeteler, iki sütunluk bir haber olarak iyice gelişen skandalla birlikte gelecekti. Bir an her şeyin bittiğini düşünmüş olması saçma geldi ona; maçı her noktada kazanması için azıcık bir çeviklik ve beceri göstermesi yeterli olacaktı. Her şey birkaç saate ve birkaç görüşmeye bağlıydı. Eğer isteseydi, Ulusal Ödül'ün geçersiz sayılması, Dışişleri'nin önerisini gerçekleştirmeyi reddetmesi onu çok basılan kitapların ve çevirilerin uluslararası dünyasına fırlatacak birer haber niteliği kazanabilirdi. Fakat yatakta sırtüstü yatmayı da sürdürebilir, herkese kapısını kapatıp aylar boyu çiftliğe kapanabilir, eski filoloji çalışmalarına, gitgide belirsizleşen sadık dostluklarına geri dönebilirdi. Altı ay içinde unutulur, başarı listesinde yer alma sırası gelen sıradan bir gazeteci onun yerini doldurmuş olurdu. Her iki yol da aynı ölçüde basit, aynı ölçüde emindi. İş karar vermeye kalmıştı. Yeniden karar vermiş olmasına karşın, düşünmüş olmak için düşün-

meyi sürdürdü; kafasında seçim yaptı, yaptığı seçimleri kendi kendine haklı kıldı; güneşin ilk ışınları pencereye ve uyumakta olan Ofelia'nın saçlarına sürtünmeye başlayıncaya dek. Bahçedeki tropikal ağacın çizgileri göründü belli belirsiz, şimdiki zamanda donup kalan geleceğin yavaş yavaş kesinleşmesi, gün ışığında göründüğü biçime girmesi, bu biçimi kabullenerek savunması ve sabah ışığına mahkûm etmesi gibi.

Liliana'nın Gözyaşları

Doktorum iyi ki Ramos, başka biri değil, onunla hep bir anlaşma olmuştur aramızda, biliyordum ki zamanı geldiğinde bana her şeyi söyleyecek, en azından durumu anlamamı sağlayacaktı. Zavallı için zor oldu bu, on beş yıllık bir arkadaşlık, birlikte poker çevirerek geçirdiğimiz onca gece, köye gittiğimiz onca hafta sonu, her doktorun karşılaşabileceği bir sorun bu, ama ne yaparsın, gerçeği söylemek gerekince, iki er kişi arasında, böylesi daha iyi; bana tozpembe doktor yalanlarından birini söylemesini istemezdim, zaten etrafımdaki pembeler usandırdı beni, aldığım haplar, yavaş yavaş damarlarıma giren bu pembe sıvı...

Üç ya da dört gün, bana söylemiyor ama biliyorum, koma denilen durumun olmaması için gerekeni yapacak, yavaş yavaş ölmeme göz yummayacak, ona güvenebilirim, bana vercceği son haplar da gerçi yeşil ya da pembe olacak ama içlerinde başka bir bileşim bulunacak, sonsuz uykuya dalmamı sağlayacak bileşim, sağol sevgili dostum, şu anda yatağımın başucunda bana bakıyor, nasıl da dalıp gitmiş, gerçek onu çok etkiledi, zavallı moruk. Liliana'ya sakın bir şey söyleme, gereğinden önce ağlamasına neden olmak istemezsin değil mi? Bak, Alfredo'ya söyleyebilirsin, işlerini ona göre ayarlasın da Liliana ve annemle daha çok ilgilenebilsin. Öyle ya, bir de şu hemşireye söyle yazı yazarken başımın etini yemesin, bana sancılarımı unutturan tek şey bu, senin kıymetli ilaçların hariç tabii. Ha, bir de istediğim zaman kahve getirsinler, bu klinikte her şey ne kadar da ciddiye alınıyor canım.

Yazı yazmanın zaman zaman beni rahatlattığı doğru, belki idam hükümlülerinin çok sayıda mektup yazmalarının nedeni de budur,

kimbilir. Ayrıca düşündüğüm zaman boğazıma düğümlenip kalan ya da gözyaşı olan bazı olayları yazıya dökerek düşlemek beni eğlendiriyor; sözcüklerin arasından kendimi bir yabancı gibi görüyorum, ne olursa olsun etkilenmeden düşünebiliyorum, yeter ki hemen kâğıda dökeyim, mesleğimden gelen bir şartlanma olabilir bu, yoksa beynim mi sulanmaya başladı? Yalnızca Liliana gelince ara veriyorum bu uğraşıma, diğerleriyle daha kabayım, zaten benim çok konuşmamı istemedikleri için bırakıyorum onlar anlatsın, hava soğuk mu, Nixon McGovern'ın üstesinden gelebilecek mi, elimde kalem dinliyorum onları, Alfredo bile durumu fark ediyor ve yazmayı sürdürmemi söylüyor, kendisi orada yokmuş gibi, açıp gazetesini okuyor ve bir süre daha kalıyor yanımda. Fakat karım böyle bir davranışı hak etmiyor, onu dinliyorum, ona gülümsüyorum ve böylece daha az acı duyuyorum; onun zaman zaman yüzüme konan hafif ıslak öpücüğünü kabul ediyorum, giderek traş olmaktan daha çok yorulur oldum ve herhalde sakallarım batıyordur ona, zavallı sevgilim. Şunu hemen söylemem gerek, en büyük avuntum Liliana'nın cesareti; onun gözlerinde kendimi ölmüş görmek, onunla konuşacak, bazı öpücüklerine karşılık verecek, o gider gitmez yazmaya koyulacak ve yine her zamanki enjeksiyonlar ve avutucu sözcükler rutinine dönebilecek gücü de alıp götürürdü benden. Hiç kimse cesaret edip defterime karışamıyor, onu yastığımın altında tutabileceğimi ya da gece masasının üstüne koyabileceğimi biliyorum, bu da benim bir kaprisim, bırak kalsın madem ki doktor Ramos da tabii ki bırakın, zavallı onunla oyalanıyor, diyor.

Bir pazartesi ya da salı belki de; çarşamba ya da perşembe günü de aile mezarlığındaki o küçük bölüm. Yaz ortası Chacarita fırın gibi olacak, çocukların da canı çıkacak. El Pincho'yu kruvaze ceketi ve Acosta'nın pek alay ettiği apoletleriyle görür gibi oluyorum, Acosta da hiç hoşuna gitmese bile takım elbise giymek zorunda kalacak, kısa ceketten aslâ beri gelmeyen Acosta'nın bana son bir kez eşlik etmek için kravat ve takım elbise giymesi müthiş olacak doğrusu. Artı Fernandito ve üçlü takım tamam; Ramos'u da eklemek gerekir tabii, son ana kadar benimle birlikte, bir de Liliana'nın ve annemin koluna gir-

miş, onlarla birlikte ağlayan Alfredo. Herkes içten, beni nasıl sevdiklerini biliyorum, nasıl da özleyecekler beni. Benim cenazem şişko Tresa'nınkinden farklı olacak; onunkine partizanlık hatırına, birlikte geçirdiğimiz birkaç yaz tatilinin anısına gitmiş, ailesine başsağlığı diledikten sonra gündelik işlerimize geri dönmüş, her şeyi unutup gitmiştik. Tabii ki müthiş karınları acıkacak, özellikle içkide üstüne olmayan Acosta'nın; gerçekten üzgün olmalarına ve böyle genç yaşta, meslek yaşamımın en verimli zamanında gelen ölümümü lanetlemelerine karşın hepimizin bildiği tepkiyi gösterecekler: yeniden arabaya ya da metroya binmenin, duş almanın zevki, utanarak fakat iştahla yemek yemenin zevki; uykusuz geçen gecelerden, cenazenin etrafındaki çiçeklerin kokusundan, içilen sayısız sigaradan, gidip gelmelerden sonra duyulan açlık yadsınabilir mi? İnsan böyle anlarda hep bir öç alma duygusu duyar; ben bu duyguyu hiç yadsımadım çünkü bu ikiyüzlülük olurdu. Fernandito'nun, el Pincho'nun ve Acosta'nın hep birlikte bir lokantaya gideceklerini düşünmek hoşuma gidiyor, eminim ki birlikte gidecekler, tıpkı şişko Tresa'dan sonra birlikte gittiğimiz gibi. Arkadaşların biraz daha birlikte kalmaları, bir şeyler yemeleri, şarap içmeleri gerekmez mi? Vay canına, onları görür gibi oluyorum: ilk espriyi, yarım bir sucukla birlikte içkisini dikip içen Fernandito yapacak, hemen pişman olacak ama çok geç, Acosta ona yan gözle bakacak ama el Pincho kahkahayı basmış olacak bile, kendini hiç tutamaz, o zaman da dünyanın en iyi insanı olan Acosta çocukların önünde örnek davranışlarda bulunmasının gerekmediğini düşünecek ve o da sigarasını yakmadan önce kahkahayı koyuverecek. Uzun uzun benden söz edecekler, her biri pek çok şey anımsayacak, birlikte yaşadığımız iyi ve kötü günleri; birbirlerine benimle ilgili değişik anılarını anlatacaklar, nice yıllar, nice tartışmalar, nice gelip geçen aşklar ve içilen kadehler. Öğle yemeği bittikten sonra ayrılmaları çok zor olacak, gerçek değişikliği o zaman anlayacaklar, eve gitme zamanı gelince, asıl o zaman gömecekler beni. Alfredo için durum başka, birlikte içki içmediğimiz için değil, tam tersine, fakat Alfredo Liliana ve annemle ilgilenecek, bunu da ne Acosta ne de öbürleri yapabilir. Yaşam arkadaşlar arasında

özel ilişkiler oluşturagelir, arkadaşların hepsi evime sürekli gelirlerdi fakat Alfredo farklı, onun yakınlığı her zaman hoşuma gitmiştir. Diğerlerinden daha uzun süre kalıp annemle bitkilerden ve ilaçlardan konuşması, el Pocho'yu hayvanat bahçesine ya da sirke götürmek için can atışı, her zaman emrimizde olan bekâr dostum, annem hasta olduğunda börek çörek paketiyle saat yedi buçukta gelmesi, Liliana'yla arasındaki utangaç ve temiz güven duygusu, dostlarım arasında en dost olanı. Bu günleri gözyaşlarını tutarak geçirmesi gerekecek, belki de el Pocho'yu çiftliğine götürüp bırakacak ve sonuna dek Liliana'nın ve annemin yanında olmak için hemen geri dönecek. Sonuç olarak evin erkeği olmak ve başta cenaze işleri olmak üzere tüm zorluklara göğüs germek ona düşecek; tüm bunlar peder bey Panama ya da Meksika'da bir yerlerdeyken olup bitti, saat on birdeki Chacarita güneşine katlanabilmek için zamanında dönebilecek mi bakalım, zavallı yaşlı baba, bu durumda Alfredo, Liliana'ya eşlik edecek, yalnızca Liliana'ya çünkü annemin cenazeye gitmesine izin vereceklerini sanmıyorum. Liliana'nın koluna girecek, kendisi gibi titrediğini hissedecek, benim şişko Tresa'nın karısına mırıldandığım sözcükleri mırıldanacak, her zaman söylenen, alışılagelmiş gereksiz sözler, tutarlı bile olmayan fakat içtenlikle söylenmiş avuntu sözcükleri; aslında önemli olan orada, yakınında bulunmak.

Onlar için de en kötü an eve dönüş olacak. Daha önce tören var, çiçekler var, o yaldızlar ve kulplarla dolu garip nesne var, mezarlıkta metin olma gereği var, din adamları tarafından pürüzsüz bir şekilde gerçekleştirilen tören var, fakat sonra istemeyerek arabaya binmek ve en kötüsü eve dönmek, telefon çalmadan, kliniğe gidilmeden, Ramos'un Liliana'ya umut veren sesini duymadan günün uzayıp gideceğini bilmek. Alfredo kahve yapacak ve Liliana'ya el Pocho'nun çiftlikten hoşnut olduğunu, küçük atları sevdiğini, genç uşaklarla oynadığını söyleyecek, annemle ve Liliana'yla ilgilenmesi gerekecek, neyse ki Alfredo evi köşe bucak bilir, eminim biraz dinlenmek için uzandığı çalışma odamdaki divandan herkese göz kulak olacaktır. Bir kez o divana Fernandito'yu yatırmıştık, pokerde tek bir el bile kazanamadığı

gece, kendini beş kadeh konyakla avutmaya kalkmıştı. Liliana öyle uzun zamandır yalnız yatıyor ki belki de yorgunluk sonunda baskın gelecek. Alfredo Liliana'ya ve anneme sakinleştirici hap vermeyi unutmayacak, Zulema teyze herkese elma suyu ve ıhlamur dağıtacak; evde hüküm süren sessizlikte Liliana yavaş yavaş uykuya dalacak, Alfredo kendini divana atmadan ve dumanından rahatsız olduğu için annemin yanında içmeye cesaret edemediği purosunu yakmadan önce evin kapısını özenle kapatacak.

Sonuç olarak işin en iyi yönü Liliana ve annemin yalnız kalmayacak olmaları, ayrıca yas evini dolduran bir alay uzak akrabayla da başbaşa kalmayacaklar, bu yalnız kalmaktan da beterdir; üst kattaki dairede yaşayan Zulema teyze onlarla birlikte olacak ve tabii Alfredo, bizimle oturmasa bile her zaman aramızda bulunan, evin kapısını kendi anahtarıyla açan aile dostumuz; ilk saatlerde belki de ölünün çaresiz yokluğunu duymak, bir sürü insanın sarılıp öpmesine, avutmaya çalışmasına katlanmaktan daha kolay olacak, Alfredo akrabaların fazla içli dışlı olmalarını önleyecek. Ramos bir ara annemi ve Liliana'yı görmek için uğrayacak, uyumalarına yardımcı olacak hapları Zulema teyzeye bırakacak. Az sonra karanlıklar içindeki eve tam bir sessizlik hâkim olacak, yalnızca kilisenin saati duyulacak, bir de uzaklarda bir araba kornası, mahallemiz çok sakindir. Böyle olacağını düşünmek çok iyi, yavaş yavaş kendisini görüntüsüz bir uyuşukluğa bırakırken Liliana bir kedi gibi gerinecek, bir eli gözyaşları ve kolonyadan ıslanmış yastığının altına girerken diğer eli çocuksu bir hareketle ağzına gidecek. Liliana uykuda, Liliana karanlık tüneli geride bırakırken, belli belirsiz bir şekilde artık dünün bittiğini ve bugünün başladığını hissederken, perdelerin arasından süzülen ışığın, Zulema teyze giysi kutularını açarken böğrüne saplanan ışıkla aynı olmadığını anlarken. Kutulardan çıkan siyah elbiseler ve tüller yatağın üstünde öfkeli bir ağıt oluşturuyordu, daha sonra olacaklara umutsuzca karşı koymak istermişçesine. Oysa şimdi pencereden içeri giren ışık, uykuda düşlediği ve uyanmaya yakın daha da belirginleşen düşüncelerden önce ulaşacaktı ona. Tek başına, gerçekten tek başına kaldığını bildiği bu yatakta ve bu odada,

başka bir yöne doğru gitmekte olan o gün, Liliana yastığına sarılıp birileri onu sakinleştirmeden ağlayabilecek, gözlerindeki tüm yaşları son damlasına kadar tüketecekti, ancak çok sonra, aldatıcı bir yarı uyanıklık onu çarşafların rahatlığı arasında alıkoyarken günün boşluğu yavaş yavaş dolmaya başlayacaktı, kahve, açılan perdeler, Zulema teyze, çiftlikten telefon eden el Pocho'nun sesi, ayçiçeklerini ve zorlu bir savaşımdan sonra yakalanan balığı anlatması, bir de eline kıymık batmıştı fakat önemli değildi, bu tür yaraları Don Contreras hemen iyileştiriyordu. Elinde gazete salonda bekleyen Alfredo, annemin iyi uyuduğunu, Ramos'un saat on ikide geleceğini söyleyecekti, öğleden sonra el Pocho'yu görmeye gitmeyi önerecekti, bu güneşli havada çiftliğe gitmeye değerdi, hatta bir gün annemi bile yanlarına alabilirlerdi, açık hava iyi gelirdi ona, belki de bir hafta sonu çiftlikte kalabilirlerdi, hep birlikte, bu el Pocho'yu ne kadar çok sevindirirdi. Kabul etmek ya da etmemek bir şey değiştirmiyordu, hepsi bunu biliyorlar, yanıtları zamanın akışına bırakıyorlardı, pasif bir şekilde öğle yemeğine ya da tekstil işçilerinin grevleriyle ilgili bir yoruma katılmak, biraz daha kahve istemek ya da bu arada tekrar prize takılmış olan telefonu yanıtlamak, yurtdışındaki kayınpederinin telgrafı, dışarıdan gelen bir çarpışma gürültüsü, bağrış çağrış ve düdük sesleri, hemen dışarıda nefes alan kent, saat iki buçuk, annemle ve Alfredo'yla çiftliğe gidiş, çünkü çocuğun eline batan şu kıymık kaygılandırıyor onu, bu oğlanların ne yapacakları hiç belli olmaz, arabayı kullanırken onları sakinleştiren Alfredo, Don Contreras böyle durumlarda bir doktordan bile daha güvenilebilir bir insandır, Ramos Mejía'nın sokakları, beyaz badanalı odalara dek her tarafı cehenneme dönüştüren güneş, beşte içilen mate, el Pocho, artık kokmaya başlayan balığı, ne kadar da güzelmiş, ne kadar da büyükmüş, onu sudan çıkarmak ne kadar zor oldu anne, nerdeyse oltamı koparıyordu, yemin ederim anne, dişlerine bak. Bir fotoğraf albümüne bakıyormuş ya da bir film seyrediyormuş gibi, birbiri ardına boşluğu dolduran görüntüler ve sözcükler; Carmen usulü ızgara et nasıl olurmuş şimdi göreceksiniz hanımefendi, bir de yeşil salata, yeter, bu sıcakta az yemek en iyisi, böcek ilacını getirin, yoksa bu saatte

sivrisineklerle başa çıkılmaz. Biraz ileride bir şey söylemeden duran Alfredo, el Pocho'nun yanında, onun elini tutmuş, sen dostum usta bir balık avcısısın, yarın erkenden birlikte balığa çıkalım, bana birinden söz ettiler, iki kiloluk bir balık tutmuş, kimbilir belki sen de tutarsın. Sundurmanın altındalar, burada insan kendini çok iyi hissediyor, annem biraz sallanan koltukta kestirebilir canı isterse, Don Contreras haklıymış bak eli iyileşti bile. Göster bakalım benekli ata nasıl biniyorsun, anne bak, nasıl dörtnala gidiyorum, neden yarın bizimle birlikte balık tutmaya gelmiyorsun, ben sana öğretirim, görürsün. Cuma günü nefis bir güneş, küçük balıklar, el Pocho'yla Don Contreras'ın oğlu arasındaki yarış, öğle yemeği, annemin usul usul sebzelerin ayıklanmasına yardım etmesi, Carmen'e ne zamandır öksüren kızıyla ilgili öğütlerde bulunması, yaz kokan çıplak odalarda öğle uykusu, biraz sert çarşafların arasındaki karanlık, gün batımı, sundurmanın altı ve sivrisineklere karşı yakılan ateş, Alfredo'nun hiçbir zaman göze batmayan yakınlığı, el Pocho'yla ilgilenişi, her şeyin iyi gitmesini sağlayışı, tam zamanında sessizliği bozan sözleri, bir bardak soğuk meşrubat ya da bir mendil uzatan eli, haberleri dinlemek için radyoyu açması, grevler ve Nixon, olacağı buydu zaten, ne ülke ama.

Hafta sonu geçmiş, el Pocho'nun elinde belli belirsiz bir izden başka bir şey kalmamıştı, Buenos Aires'e döndüler; Pazartesi sabahı sıcağa kalmamak için Alfredo erkenden onları evde bırakıp kayınpederi karşılamaya gitmişti. Ramos da Ezeiza'daydı, Fernandito da, bu zor anda ona yardımcı olmaları, evde de başka arkadaşların bulunması iyiydi. Acosta kızıyla birlikte saat dokuzda gelmişti, kızı Zulema teyzenin dairesinde el Pocho'yla oynayabilirdi. Olaylar yavaş yavaş gücünü yitiriyordu, geriye dönmek fakat değişik bir biçimde, Liliana'yı kendisine hâkim olmaya, kendisinden çok yaşlıları düşünmeye zorlamak, Alfredo, Acosta ve Fernandito küllenmiş acıları canlandırmamak için çabalıyorlardı, Liliana'ya yardım ediyor, yaşlı adamı çok uzun bir yolculuktan sonra dinlenmesi için ikna etmeye çalışıyorlardı, derken sessizleşen evin içinde yalnız Zulema teyze ve Alfredo kaldılar, Liliana bir hap almaya razı oldu, hiç itiraz etmeden yatağına götürüldü ve

neredeyse yatar yatmaz uyudu, görevini sonuna kadar yerine getirmiş biri gibi. Sabah, el Pocho'nun salondan gelen sesi ve yaşlı adamın terliklerini sürüyerek dolaşmasıyla başlıyordu, telefonun ilk çalışı, arayan genellikle Clotilde ya da Ramos olurdu, sıcaktan ya da nemden yakınan annem, Zulema teyzeyle öğle yemeğinden söz etmek, saat altıda gelen Alfredo, ara sıra kız kardeşiyle birlikte gelen el Pincho ya da el Pocho'yla oynasın diye kızını getiren Acosta, Liliana'nın işine geri dönmesini isteyen laboratuvar arkadaşları. Çalışma yaşamına geri dönmesi, eve kapanmaması gerekiyordu, bunu onların hatırına yapmalıydı, Liliana gibi kimyagerlere çok gerek duyuyorlardı, kendisini güçlü hissedinceye kadar yarım gün de gelse olurdu. Onu laboratuvara ilk kez Alfredo götürdü, araba kullanmak istememişti, fakat daha sonra kimseye yük olmamak için arabayı aldı. Arada bir akşamüstleri el Pocho'yla birlikte çıkıyorlar, hayvanat bahçesine ya da sinemaya gidiyorlardı. Laboratuvardakiler yeni aşılarla ilgili çalışmalarda onlara yardımcı olduğu için Liliana'yı el üstünde tutuyorlardı, kıyı kentlerinde baş gösteren salgın bir hastalık söz konusuydu, gece yarılarına dek çalışmak gerekiyordu, bundan zevk almaya başlamıştı, birlikte zamana karşı yarışmak, Rosario'ya verilmek üzere yirmi kasa aşı şişesi, başardık, işim başından aşkın, el Pocho okula başladı, Alfredo çok yorulduğu için kaygılı, bu çocuklara okulda aritmetiği değişik şekilde öğretiyorlar, öyle sorular soruyor ki çaresiz kalıyorum, yaşlılar domino oynuyorlar, bizim zamanımızda her şey farklıydı, Alfredo, bize doğru dürüst yazı yazmayı öğretirlerdi, bu çocuğun yazısına bak, dünya nereye gidiyor? Liliana'yı bir divana gömülmüş otururken görmenin sessiz ödülü, gazetenin üstünden yavaşça ona bakmak ve gülümsediğini görmek, birbirleriyle konuşmaya gerek duymadan suç ortağı olmaları, yaşlılara haklısınız derken çocuksu bir gülümsemeyle ona göz kırpması. İlk gerçek gülümseme bu, içten gelen, el Pocho'yla sirke gittikleri günkü gibi; el Pocho iyi notlar almaya başlamıştı, onu dondurma yemeye, limanda gezmeye götürmüşlerdi. Soğuklar başlamıştı, Alfredo eve daha az gelir olmuştu, sendikal sorunlardan dolayı taşraya gitmek zorunda kalıyordu, arada bir Acosta geliyordu kızıyla, pazar günleriyse

el Pincho ya da Fernandito. Artık önemli değildi, herkesin işi başından aşkındı, günler de çok kısa, Liliana laboratuvardan geç dönüyor, ondalıklarla Amazon ırmağının havzası arasında kaybolmuş el Pocho'ya yardım ediyordu, günün sonundaysa Alfredo, ve yaşlılar için getirdiği armağanlar, geç saatte onunla ateşin karşısında oturmanın hiç dile getirilmemiş rahatlığı, alçak sesle ülke sorunlarından ve annemin sağlığından konuşmak, Alfredo'nun eli Liliana'nın kolunda, kendini çok yoruyorsun, iyi görünmüyorsun, hayır diyen teşekkür dolu bakış, bir gün çiftliğe gidelim, bu soğuklar ömür boyu sürmeyecek ya. Hiçbir şeyin ömür boyu sürmesi mümkün değildi, Liliana yine de yavaşça kolunu çekti, masanın üstündeki sigaralarına doğru uzandı, ancak sözcükler anlam taşımaz olmuş, bakışların tarzı değişmişti; Alfredo'nun eli Liliana'nın koluna tekrar yaklaştı, kafaları birleşti, uzun bir sessizlikten sonra yanağa konan bir öpücük.

Söylenecek bir şey yoktu, olaylar böyle gelişmişti, gerçekten söylenecek bir şey yoktu. Alfredo Liliana'nın titreyen parmaklarıyla tuttuğu sigarayı yakmak için eğiliyordu, hiçbir şey söylemeden, bekliyordu yalnızca, belki de biliyordu, konuşmayacaklardı, Liliana dumanı içine çekmek için çaba harcayacak, bir iniltiyle birlikte salıverecekti onu, boğuk bir şekilde ağlamaya başlayacaktı, başka bir zamandan kalan gözyaşlarıyla, yüzünü Alfredo'nun yüzünden ayırmadan kendini bırakarak sessizce ağlayacaktı, fakat bu kez Alfredo için, diğer zamanı geride bırakarak Alfredo için ağlayacaktı, Alfredo anlıyordu. Çok iyi bilinen şeyleri fısıldamaya gerek yoktu, Liliana'nın gözyaşları her şeyin sonuydu, bundan sonra yeni bir yaşam tarzı başlayacaktı. Evet, onu sakinleştirmek, yatıştırmak ne kadar kolay olabilirdi, bir defterin yapraklarına dizilip kalan bu satırlar gibi, zamanın küçük resimcikleri akşamın uzayıp giden akışını kolaylaştırıyordu, keşke her şey böyle kalsaydı. Oysa gece oluyor, geceyle birlikte Ramos da geliyor, Ramos'un yeni gelen tahlilleri okurken yüzünün aldığı inanılmaz ifade, heyecanla nabzını tutması, birdenbire, belli etmemeyi beceremeyen biri daha, üstümdeki çarşafı çekip atarak bedenimi incelemesi, böğrümü yoklaması, hemşireye anlaşılmaz bir emir vermesi, çok uzaklar-

daymışım gibi neredeyse eğlenerek öğrendiğim yeni bir tanı, olabileceğine inanmıyorum, doğru olamaz, Ramos yanılıyor, gerçek olamaz, yalnızca diğer tanı gerçekti, benden saklamamıştı, günlerim sayılıydı, oysa Ramos'un gülüşü, kabul edemiyormuşçasına beni yoklaması, bana saçma gelen yeni umutları, işte buna kimse inanmayacak moruk, ve ben, durumu benimsemek için kendimi zorluyorum, belki de gerçekten böyledir, kimbilir, Ramos'a bakıyorum, doğruluyor, yine gülüyor ve bu yarı karanlıkta, bu durgun ortamda hiç duymadığım bir sesle emirler yağdırıyor, yavaş yavaş kendimi inandırmak zorunda kalıyorum, öyleyse evet, ondan bunu istemeliyim, hemşire çıkar çıkmaz biraz beklemesini istemek zorundayım, hiç olmadı gün doğuncaya kadar bekle, durumu Liliana'ya söylemc, biraz bekle, aylardır ilk kez yalnız başına olmadığı bu uykudan, uyurken onu sımsıkı saran bu kollardan onu çekip kopartma.

Cennetin Kapıları

José María haberi getirdiğinde saat sekizdi, sözü uzatmadan Celina'nın az önce öldüğünü söyledi. Bu tümcenin hemen dikkatimi çektiğini anımsıyorum, Celina az önce ölmüştü, öleceği anı kendi seçmiş gibi bir anlam çıkartıyordum bundan. Karanlık neredeyse basmıştı, konuşurken José María'nın dudakları titriyordu.

"Mauro olayı çok kötü karşıladı, bıraktığımda deli gibiydi, en iyisi hemen yanına gitmek."

Bitirmem gereken birtakım yazılarım vardı, ayrıca bir kız arkadaşıma söz vermiştim, birlikte yemeğe çıkacaktık. Birkaç yere telefon ettikten sonra José María'yla taksi aramaya çıktım. Mauro'yla Celina, Cánning ve Santa Fe taraflarında oturuyorlardı, dolayısıyla yol on dakika sürdü. Eve yaklaştığımızda suçlu ve üzgün görünüşlü birilerinin eşikte bekleştiklerini gördük, yolda giderken Celina'nın saat altıda kan kusmaya başladığını öğrenmiştim, Mauro doktor çağırmış, Celina'nın annesi gelmişti. Denilene göre doktor uzun bir reçete yazmaya başlamış, tam o sırada Celina gözlerini açmış, dudaklarından ıslığa benzer bir öksürük dökülmüş ve anında ölmüş.

"Ben Mauro'yu tutarken doktor çıkıp gitmek zorunda kaldı çünkü Mauro ona saldırmak istiyordu, sinirlendiği zaman nasıl olur bilirsiniz."

Ben Celina'yı düşünüyordum, evde bizi bekliyordu, son bir kez görecektik onu. Yaşlı kadınların çığlıklarını ve avludaki bağrışmaları duymadım bile, oysa taksinin iki altmış tuttuğunu, şoförün parlak bir kasketi olduğunu anımsıyorum. Kapıda Mauro'nun iki-üç arkadaşını gördüm, *La Razón* gazetesini okuyorlardı; mavi elbiseli küçük bir kız kızıl kediyi kucağına almış dikkatle bıyıklarını düzlüyordu. İçerilere

girdikçe uğultu artıyor, hava ağırlaşıyordu.

"Hadi Mauro'nun yanına git," dedim José María'ya, "biliyorsun ona bolca alkol vermek gerekir."

Mutfakta mate yapılmaya başlanmıştı bile. Ölüyü bekleyerek geçirilecek gece yavaş yavaş şekilleniyordu: insanların yüzleri, hazırlanan içkiler, etrafa yayılan sıcaklık. Celina'nın az önce ölmesinden sonra tüm mahalle halkı nasıl da inanılmaz bir şekilde işi gücü bırakıp (radyodaki soru-yanıt programını bile) olay yerinde toplanmıştı. Ampulü cızırdayan mutfağın yanından geçerek ölünün olduğu odanın kapısından başımı uzattım. Misia Martita ve başka bir kadın odanın karanlıkta kalmış derinliklerinden bana baktılar; odanın dibindeki yatak yumuşak, reçelimsi bir şeyin üstünde yüzer gibiydi. Kadınların takındıkları üstün tavırdan, az önce Celina'yı yıkadıklarını ve kefene koyduklarını anladım; hafif bir de sirke kokusu vardı havada.

"Zavallı, ölüp gitti," dedi Misia Martita. "Buyrun doktor, buyrun görün onu, uyuyor sanki."

İçimdeki ona hakaret etme isteğini bastırarak sıcak bir çorbayı andıran odaya girdim. Nice zamandır görmeden bakıyordum Celina'ya, şimdiyse Celina'da kaybettim kendimi; siyah ve düz saçları sedef gibi parlayan dar alnını çevreliyordu, tabak gibi bembeyaz yüzü çaresizdi. Orada olmamam gerektiğini anladım, o oda artık kadınların odasıydı, geceyle birlikte gelen ağıtçı kadınların. Mauro bile istediği gibi odaya girip Celina'nın yanında oturamazdı, Celina bile artık onu beklemiyordu, bu beyaz ve siyah nesne ağlayan kadınlardan yanaydı, suskun ve hareketsiz duruşuyla onları kayırıyordu. En iyisi Mauro'yu görmek, gidip bulmak onu, o hâlâ bizden yana.

Yatak odasıyla yemek odası arasındaki ışıksız koridorda sigara içen sessiz nöbetçiler vardı. Peña, deli Bazán, Mauro'nun iki küçük erkek kardeşi ve tanımadığım bir ihtiyar, beni saygıyla selamladılar.

"Geldiğiniz için teşekkürler doktor," dedi aralarından biri. "Siz her zaman zavallı Mauro'nun dostu olmuşsunuzdur."

"Gerçek dostlar böyle zamanlarda belli olur," dedi yaşlı adam, elimi sıkarak, eli sardalye balığını andırıyordu.

Tüm bunlar etrafımda olup bitiyordu, oysa ben bir kez daha Celina ve Mauro'yla birlikte Lunapark'taydım, kırk ikinci caddedeki Karnaval' da birlikte dans ediyorduk. Celina keskin hatlarına hiç gitmeyen uçuk mavi bir elbise giymişti, Mauro plaj giysileri içindeydi, bense altı kadeh içkiden sonra adamakıllı sarhoştum. Mauro ve Celina'yla birlikte çıkmak, onların yanında, kaba ve sıcak mutluluklarına tanık olmak hoşuma gidiyordu. Başkaları bu arkadaşlığı eleştirdikçe daha çok yaklaşıyordum onlara (yaşadıkları günlere, saatlere), kendilerinin bile farkında olmadan yaşadıkları anları paylaşmak için.

Bu düşüncelerden güçlükle sıyrıldım, yatak odasından bir ağıt geliyordu, aradaki kapıları aşarak.

"Annesi olmalı bu," dedi deli Bazán, neredeyse hoşnut.

"Mütevazı insanların mükemmel mantığı," diye düşündüm, "Celina öldü, annesi geldi, bunlar da annesinin çığlıkları". Yine başka insanların duyumsamakla yetindiği şeyler üstüne kafa yoruyor olmak bana iğrenç geliyordu. Hayır, Mauro ve Celina benim için deneme tahtası değildiler. Onları seviyordum, hâlâ da çok seviyorum onları. Yalnız hiçbir zaman onların basit dünyalarına giremedim, onların yansımalarıyla beslenmek zorunda görüyordum kendimi; ben doktor Hardoy, Buenos Aires'in lunaparklardan, balo salonlarından, at yarışlarından oluşan kesimiyle yetinmeyen bir avukatım, kentin diğer kesimlerinde de ilerlemesi gereken bir avukat. Biliyorum, tüm bunların arkasında merak var, giderek defterlerimi dolduran notlar. Fakat Mauro ve Celina için bu söz konusu değil, hayır onlar için değil.

"Kim derdi böyle olacağını," dediğini duydum Peña'nın. "Bu kadar çabuk."

"Biliyorsun işte, ciğerleri çok kötüydü."

"Evet ama olsun..."

Ölüme karşı kendilerini koruyorlardı. Ciğerleri çok kötüydü, ama yine de ve diğer sözler... Celina da ölümünü beklemiyordu herhalde, Mauro'yla onun için verem, bir "halsizlik"ti. Bir kez daha Mauro'nun kollarında heyecanla dönerken gördüm onu, yukarıda Canaro'nun orkestrası ve ucuz pudra kokusu. Daha sonra benimle bir maçiça yapmıştı,

pistte korkunç bir kalabalık ve sıcak vardı. "Ne güzel dans ediyorsunuz Marcelo", bir avukatın maçiça yapabilmesine şaşırmıştı sanki. Ne o ne de Mauro benimle asla senli benli olmamışlardı, ben Mauro'ya sen diyorsam da Celina'ya siz diyordum. Celina'nın bana doktor demekten vazgeçmesi uzun sürmüştü, belki de başkalarının önünde beni unvanımla çağırmak onu onurlandırıyordu, "doktor arkadaşım" diyebilmek. Mauro'dan onu uyarmasını istemiştim, o zamandan sonra bana "Marcelo" demeye başladı. Böylece onlar biraz bana yaklaşmışlardı, oysa ben eskisi gibi uzaktaydım, birlikte dans etmeye, boks, hatta futbol maçlarına (Mauro yıllar önce Rácing takımında oynamıştı) gitmemize, mutfakta geç saatlere dek mate içmemize karşın uzaktaydım onlardan. Dava bitip Mauro'ya beş bin peso kazandırdıktan sonra arayı açmamamı, onları görmeye gelmemi ilk söyleyen Celina oldu. Daha o zamandan sağlığı bozulmuş, hafif boğuk olan sesi iyice kısılmıştı. Geceleri öksürüyordu, Mauro ona Escay Nörofosfat alıyordu, aptallıktı bu, bir de Bisleri demirli kinin, dergilerde okuyup güvendikleri ilaçlardı bunlar.

Birlikte danslara giderdik, onların yaşayışlarını seyrederdim.

"Mauro'yla konuşsam iyi olacak," dedim ansızın yanımda beliren José María'ya. "Ona yardım edebilirim."

Mauro'nun yanına gittim, ancak kafamda yalnızca Celina vardı. Kabul etmesi zor da olsa gerçek şuydu ki tüm yaptığım Celina'yla ilgili, yazılmamış ancak kafama yer etmiş notları sınıflandırmaktı, başka bir şey değil. Mauro, en ufak bir utanma duymaksızın, tüm sağlıklı ve sağduyulu kişilerin yapacağı gibi oturmuş ağlıyordu. Bana doğru uzanan elleri ter içindeydi. José María onu cin içmeye zorladıkça, iki hıçkırık arasında garip bir gürültüyle yutuyordu içkiyi. Ya ağzından çıkan sözler, tüm yaşamını kapsayan saçmalıklar mırıltısı... Celina'nın başına onarılmaz bir şey gelmişti, ancak bunu dile getiren ve acı çekenin yalnızca kendisi olduğunun bilincindeydi. Nihayet hoş görülen, gösteri yapma hakkını elde eden büyük narsisizm. Mauro'dan, ondan da çok kendimden iğrendim ve zevk vermeyen, genzimi yakan ucuz konyağı

içmeye verdim kendimi. Her şey rayına oturmaya başlamıştı, Mauro'dan başka herkes mükemmeldi; ılık ve sevecen gece bile yardımcı oluyordu onlara, avluda oturup, göçüp giden zavallıdan söz etmek, tan ağarana dek yıldızların altında ondan konuşmak için güzel bir geceydi.

Bir pazartesi günü olmuştu tüm bunlar, hemen sonra avukatlar kongresi için Rosario'ya gitmek zorunda kaldım, toplantı boyunca birbirimizi alkışlamaktan ve deli gibi içmekten başka bir şey yapmadık. Hafta sonu geri döndüm. Trendeki yolcuların arasında *Moulin Rouge*'da çalışan iki dansöz vardı, genç olanını tanıyordum ama bana hiç yüz vermedi. Tüm sabah Celina'yı düşünmüştüm. Benim için önemli olan, Celina'nın ölümünden çok, belli bir düzenin, bir alışkanlığın yitip gitmesiydi. Genç dansözleri görünce Celina'nın yaşamı geldi aklıma, Mauro onu Yunanlı Kasidis'in dans salonundan çıkartmış, evine almıştı. Bu kadından olumlu bir tutum beklemek yüreklilik isterdi. Mauro'yu bu olaydan hemen sonra tanıdım, annesinin Sanagasta'daki arsalarıyla ilgili bir dava için bana danışmaya gelmişti. İkinci gelişinde Celina da yanındaydı; Celina'nın makyajı hâlâ neredeyse profesyonel nitelikteydi, geniş adımlarla yürüyordu ancak sıkı sıkı Mauro'nun koluna girmişti. Onları gözlerimle tartmak zor olmadı, Mauro'nun saldırgan yalınlığını, itiraf etmediği, Celina'yla bütünleşme çabasını zevkle izledim. Onlarla görüşmeye başladığımda bunu başardığını sanıyordum, en azından gündelik yaşamlarında dışarıdan öyle görünüyordu. Sonraları daha iyi tarttım onları, Celina biraz Mauro'nun ellerinden kaçıyordu, kaprisleriyle, dansa gitme kaygısıyla, elinde dikişi radyo dinlerken dalıp gitmesiyle. Rácing'in Nebiolo'ya dört bir yenildiği gece şarkı söylediğinde anladım ki hâlâ tüccar Mauro ve onun düzenli evinden uzaklarda, Kasidis'in salonundaydı. Onu daha iyi tanımak için ucuz isteklerini destekledim, üçümüz birlikte sağır edici hoparlörleri olan, pizza yenilen, yerleri yağlı kâğıtla dolu pek çok yere gittik. Fakat Mauro evinin avlusunu yeğliyordu, komşularla söyleşmeyi ve mate içmeyi. Bizi istemeden izliyor, kabullenmeden boyun eğiyordu. O zaman da Celina ona uyum sağlamış gibi yapıyordu, belki de gerçekten uyum sağlamaya başlamıştı, daha az gezip daha çok evinde otura-

rak. Dans salonlarına gitmemiz için Mauro'yu kandıran bendim başından beri ve onun bu durumdan hoşnut olduğunu biliyordum. Onlar birbirlerini seviyorlardı ve Celina'nın mutlu olması ikisini de mutlu ediyordu, bazen üçümüzü de.

Duş almak iyi olur diye düşündüm, Nilda'ya telefon eder pazar günü hipodroma giderken uğrayıp onu alacağımı söylerdim, sonra da hemen Mauro'ya giderdim. Mauro avluda oturmuş mateyle sigara içiyordu. Gömleğinde iki-üç küçük delik görmek beni duygulandırdı, onu selamlarken elimle sırtına vurdum. Yüz ifadesi en son mezar başında görüştüğümüzden bu yana değişmemişti, tabutun içine bir avuç toprak atıp gözleri kamaşmışçasına geri atmıştı kendini. Fakat bu kez bir parlaklık gördüm gözlerinde, elimi sıkan eli de güçlüydü.

"Geldiğin için sağol Marcelo, zaman geçmek bilmiyor."

"Mağazaya gitmen gerekmiyor mu? Yoksa biri mi bakıyor yerine?"

"Topal kardeşimi koydum mağazaya. Canım çalışmak istemiyor, günler de böyle uzayıp gidiyor işte."

"Doğru, biraz kendini oyalaman gerek. Hadi git giyin de şöyle bir Palermo taraflarına uzanalım."

"Hadi gidelim, ne fark eder ki zaten."

Mavi bir takım elbise giyip boynuna elde işlenmiş bir fular taktı, Celina'ya ait bir şişeden koku sürdüğünü gördüm. Şapkasını, kenarını hafifçe yukarı doğru kaldırarak, özenle başına yerleştirmesi hoşuma gidiyordu, bir de yumuşak ve esnek adımlarla ses çıkartmadan yürüyüşü. Susup onu dinlemeye razı oldum —"gerçek dostlar böyle zamanlarda belli olur"— ikinci bira şişesinden sonra bana iyice içini döktü. Kahvenin dipteki masalarından birinde, neredeyse tek başımızaydık; bırakıyordum konuşsun, yalnızca zaman zaman bira veriyordum ona. Söylediklerinin hepsini anımsamıyorum, sonuç olarak sanırım aynı sözleri yineliyordu. Bir tümce kalmış aklımda: "Onu buramda taşıyorum," diyordu işaret parmağını göğsünün ortasına bastırarak, ağrıyan bir yeri ya da bir madalyayı gösterirmişçesine.

"Unutmak istiyorum," diyordu bir de. "Bir şeyler yapmak, kafayı

çekmek, bir dans salonuna gitmek, herhangi bir kadınla yatmak. Anlıyor musunuz Marcelo, anlıyor musunuz?" İşaret parmağı gizemli bir şekilde yukarı doğru kalkıyor, birdenbire bir çakı gibi ikiye katlanıyordu. Öyle bir durumdaydı ki ne desem kabul edecekti, sözgelimi *Santa Fe Palas*'a değindiğimde, oraya gidiyormuşuz gibi algıladı sözlerimi, benden önce ayağa kalkarak saatine baktı.

Sessizce yürüyorduk, sıcaktan ölmüştük, yol boyu Mauro'nun geçmişi anımsayacağından kaygılanıyordum, dans etmeye giden Celina'nın sıcak mutluluğunu artık kolunda duymadığını fark etmesinden.

"Onu bu dans salonuna hiç götürmemiştim," dedi bana ansızın. "Onunla tanışmadan önce gitmiştim oraya, çok kral bir salondu. Siz sık gider misiniz oraya?"

Fişlerimin arasında *Santa Fe Palas*'ın iyi bir betimlemesi bulunuyor, ama asıl adı Santa Fe değil, bu sokakta da değil ayrıca, bir sokak ötede. Ne yazık ki bu kez gördüklerimi gerçekçi bir şekilde betimlemek çok zor; umut verici afişleriyle mütevazı cephesini, güven uyandırmayan gişesini, kapıda dikilip durarak içeri girenleri tepeden tırnağa süzen fedailerini. İçerisini anlatmak daha da zor; çirkin olduğu için değil, ne olduğu belirsiz bir yer; tam bir kaos, yalancı bir düzenle çözümlenmiş bir karışıklık: cehennem ve katları. Japon parkeleriyle döşenmiş bu cehenneme giriş iki elli, hanımlar için sıfır elli. Birbirinden kötü bir şekilde ayrılmış üç bölüm, peşpeşe sıralanan üstü kapalı üç avlu, üçünde de ayrı bir müzik, ayrı bir şarkıcı, dans eden ayrı bir kalabalık. Ortada durmuş (ben, Vergilius) üç müziği de duyuyor, dans eden üç çemberi de görüyorduk; şimdi ya en çok beğendiğimiz bölüme gidecektik, ya da oturacak bir masa, dans edecek bir kadın arayarak, bir bölümden öteki bölüme, bir cin kadehinden öteki cin kadehine geçecektik.

"Fena değil," dedi Mauro üzgün haliyle. "Fakat ne yazık ki çok sıcak. Vantilatör koymaları gerekirmiş."

(Bir fişe yazmak üzere: Ortega'nın dediği gibi halktan gelen biriyle tekniğin ilişkisinin incelenmesi ilginç olabilir. Bir çatışma olacağını düşündüğümüz yerde şiddetli bir benimseme ve yararlanma görülüyor;

Mauro her şeyi bildiğini sanan bir Buenos Aires'linin güveniyle rahatça havalandırmadan ya da müzik sisteminin gücünden söz ediyordu.) Onu kolundan yakaladım ve önümüze çıkan ilk boş masaya oturttum, yoksa dalgın dalgın dans pistine, iki eliyle mikrofonu tutmuş yavaşça sallayan sanatçıya bakmayı sürdürecekti. Olabildiğince hoşnut, sek içtiğimiz cin kadehlerimizin karşısına yerleştik. Mauro kendisininkini bir dikişte bitirdi.

"Bu az önceki birayı bastırır. Vay anasına, ne kadar da kalabalık."

Bir kadeh daha ısmarlamak için garsona seslendi, ben de bu arada etrafıma bakıyordum. Masa pistin hemen yanındaydı, pistin öteki tarafında duvar boyu sıralanmış iskemleler ve gidip gelen bir sürü kadın vardı; dans salonundaki kadınlar, çalışırken ve eğlenirken böyle umursamaz tavırlar takınırlardı. Fazla konuşulmuyordu, orkestra kısık bir şekilde fakat belli ki zevkle çalıyordu. Şarkıcı özlem üzerinde duruyordu; şarkının hızlı, aralarda bile yavaşlamayan ritmine hüzünlü bir hava verebilmesi bir mucizeydi. "Sevgilimin saçlarını yanımda taşırım..." Bir kapının demirlerine asılırmışçasına asılıyordu mikrofona, bir tür yorgun şehvetle ya da yaşamsal zorunlulukla. Arada bir dudaklarını mikrofonun metal filesine değdiriyor, hoparlörden yapışkan bir ses çıkıyordu: "Ben onurlu bir erkeğim", mikrofonu plastikten bir bebeğin içine yerleştirmenin akıllıca olacağını düşündüm, böylece şarkıcı onu kollarının arasında tutarak şarkı söylerken sıcaklığıyla ısınırdı. Fakat tango söylerken olamazdı bu, tango için mikrofonun demir değneği ve ucundaki parlak küçük kuru kafanın, başka bir deyişle metal filenin tetanozlu gülümsemesi daha iyiydi.

Bana öyle geliyor ki şimdi artık neden bu dans salonuna geldiğimi söylesem iyi olur: Buraya ucubeler için geliyordum; başka hiçbir salona bu kadar kalabalık gelmezlerdi. Gece saat on birde görünürler, kentin belirsiz yönlerinden inerler buraya, sakin ve kendilerinden emin; yalnız, ya da iki kişi gelirler; kadınlar cüce denecek kadar kısa boylu ve çekik gözlüdür, erkekler Endonezyalıları andırır, kareli ya da siyah dar takımlar giyerler, kaba saçları özenle taranmıştır, etraftaki mavi ve pembe renkleri yansıtan briyantin damlalarıyla; kadınların onları daha

da cüce gösteren kocaman kabarık topuzları vardır, yorgunluklarından ve gururlarından başka hiçbir şeyi olmayan insanların kaba ve karmaşık saç şekilleridir bunlar. Erkekler şimdi saçlarının önünü ortaya doğru tarayıp arkaya atıyorlar, kaba yüzleriyle hiç uyuşmayan büyük ve efemine saç tokalarıyla tutturuyorlar; her an saldırıya hazır bir tavır içindeler, ince bellerinin üstündeki etkili gövdeleriyle. Birbirlerini sessizce tanıyor ve beğeniyorlar etrafa belli etmeden; bu onların dansı, onların karşılaşması, onların renkli gecesi. (Bir fişe yazmak üzere: nereden çıkıyorlar, hangi meslek onları gündüz gizliyor, hangi karanlık yükümlülükler onları diğerlerinden ayırıyor ve saklıyor.) Dans etmeye geliyorlar, ağırbaşlı bir uysallıkla sarılıyorlar birbirlerine ucubeler, değişen müziğin eşliğinde yavaşça dönüyorlar, birbirleriyle konuşmadan, çoğunun gözleri kapalı, sonunda elde edilen çiftliğin, bütünleşmenin tadına varıyorlar. Aralarda dinleniyorlar, şişinerek konuşuyorlar masalarda, kadınlar dikkat çekmek için yüksek sesle konuşuyorlar, o zaman erkekler daha da tersleniyorlar, bir tokadın patladığını, beyaz giysiler içinde anis içen bir kadının yüzünü ve topuzunu alıp götürdüğünü görüyorum. Bir de kokuları var; ucubeleri bu koku olmaksızın düşünemiyorum, ciltlerine yapışmış ıslak pudra kokusu, bozulmaya yüz tutmuş meyve kokusu; doğru dürüst yıkanmamışlar diye düşünüyor insan, yüzlerinde ve koltuk altlarında nemli bir bez gezdirmişler olsa olsa; bir de en önemlisi, losyonlar, kadınların hepsinin yüzünde rimel ve pudra, beyazımsı bir kabuk ve arkasında parlayan boz lekeler. Saç renklerini de oksijenle açıyorlar, zencilerin toprak rengi yüzlerini mısır püsküllü saçlar çevreliyor; hareketleri bile sarışın kadın hareketi, yeşiller giymişler, artık sarışın olduklarına kendilerini o kadar inandırmışlar ki saç rengini değiştirmemiş olanları küçümsüyorlar. Göz ucuyla Mauro'ya bakarak İtalyan çizgilerine sahip yüzünün ne kadar farklı olduğunu düşünüyordum, taşralılara ve yerlilere karışmamış katıksız bir Buenos Aires'linin ince yüz hatlarıydı bunlar, ansızın Celina geldi aklıma, bana ve Mauro'ya değil, daha çok ucubelere benziyordu o. Sanırım Kasidis, o zamanlar kabaresinde boy göstermeye yeni cesaret eden çekik gözlü müşterilerinin hoşuna gitmek için seçmişti onu. Celi-

na zamanında Kasidis'in kabaresine hiç gitmemiştim, Celina'dan sonra bir gece gittiğimde (Mauro onu evine almadan önce çalıştığı yeri tanımak için) yalnızca beyaz kadınlar görmüştüm, gerçek ya da sahte sarışınlar, ama hepsi beyaz.

"Canım bir tango yapmak istiyor," dedi Mauro hoşnutsuz bir tavırla. Dördüncü kadehini içerken hafiften sarhoş olmaya başlamıştı. Celina'yı düşünüyordum, burada kendini evindeymiş gibi hissederdi, oysa Mauro onu buraya hiç getirmemişti. Şu anda Anita Lozano sahneye çıkmış halkı selamlıyor, sürekli alkış topluyordu, onu parlak günlerinde *Novelty*'de dinlemiştim, şimdi artık yaşlanmış ve çökmüştü, ancak sesi tango söylemeye yetecek kadar güçlüydü hâlâ. Daha bile iyi olmuştu, çünkü bayağı tarzıyla söylediği sövgü dolu şarkılar, biraz boğuk ve kirli bir ses gerektiriyordu. Celina'nın sesi de içtiği zamanlar böyle olurdu, ansızın *Santa Fe*'nin ne kadar Celina olduğunu fark ettim, Celina'nın neredeyse dayanılmaz varlığıyla *Santa Fe*.

Mauro'yla gitmesi bir hataydı. Buna katlanmıştı çünkü onu seviyordu, üstelik Mauro onu Kasidis'in çamurundan kurtarmıştı, kalabalığın hoş olmayan yakınlığından, ilk danstan önce içilen şekerli su kadehlerinden, yüzünde müşterilerin nefes kokusundan; fakat dans salonlarında çalışması gerekmeseydi, orada kalmak Celina'nın hoşuna giderdi. Kalçalarından ve ağzından belliydi bu, tango yapmaya çok yatkındı, tepeden tırnağa dans etmek için yaratılmıştı. Bundan dolayı Mauro'nun onu dans etmeye götürmesi gerekiyordu, salondan içeri girip müzik yüklü sıcak havayı içine çeker çekmez yüz ifadesinin değiştiğini görmüştüm. *Santa Fe*'yle bütünleştiğim o an Celina'nın büyüklüğünü anladım, güçlülüğünü de; Mauro'ya olan borcunu yıllarca mutfakta ve avluda tatlı mate içerek ödemişti. Onun cenneti dans salonuydu, severek yaptığı mesleğiyse anis kadehleriyle noktalanan Arjantin valsleri, tüm bunlardan Mauro için vazgeçmişti. Bile bile kendini mahkûm etmişti, Mauro için, Mauro'nun yaşamı için; tüm bunlara karşılık yalnızca arada bir dansa gitmek için çıkmak istiyordu Mauro'nun dünyasından, o kadar.

Mauro, diğerlerinden daha uzun boylu, ince belli, hiç de çirkin ol-

mayan genç bir zenciyle dans ediyordu. Bu seçim güldürdü beni, hem içgüdüselti hem de düşünülmüş, zenci kız diğerleri arasında ucubelere en az benzeyeniydi, o zaman aklıma geldi, bunu daha önce de düşünmüştüm, Celina da belli bir ölçüde onlar gibi bir ucubeydi, ancak gün ışığında yaşadığı için buradaki kadar belli olmuyordu. Acaba Mauro durumun farkına varmış mıydı, bana sitem etmesinden korktum, öyle bir yere getirmiştim ki onu her şey Celina'yı anımsatıyordu.

Bu kez alkış olmadı, Mauro kızla birlikte masaya yaklaştı, kız tangosu bitince aptallaşmış gibi ne yapacağını şaşırmıştı.

"Sizi bir arkadaşımla tanıştırayım."

Buenos Aires usulü "memnun oldum" dedik birbirimize ve hemen ona içecek bir şey verdik. Mauro'nun geceyi iyi geçirmesini görmek hoşuma gidiyordu, adı Emma olan kadınla biraz konuştum bile, Emma adı sıskalarda iyi durmuyor. Mauro görünüşe göre iyice havaya girmişe benziyordu, o hayran olduğum kısa ve özdeyişlerle dolu tümceleriyle orkestralardan söz ediyordu. Emma da şarkıcı isimleri sıralıyor, Villa Crespo'yu, El Talar'ı anımsıyordu. O sırada Anita Lozano eski bir tango söyleyeceğini açıkladı, ucubelerden bağrışmalar ve alkışlar yükseldi; özellikle yerliler o tangoyu hepsinden çok beğeniyorlardı. Mauro henüz her şeyi unutacak kadar iyileşmiş değildi; orkestra yılanımsı bir dalgalanmayla dansı açtığında, gergin ve sinirli bir şekilde dönüp bana baktı, anımsıyor gibiydi. Ben de bir an kendimi Rácing'de sandım, Mauro ve Celina birbirlerine sıkı sıkı sarılmış bu tangoyu yapıyorlardı; daha sonra gece boyu, takside eve dönerken bu tangoyu mırıldanmıştı Celina.

"Dans edelim mi?" dedi Emma gürültüyle nar şerbetini yudumlayarak.

Mauro ona bakmıyordu bile. Öyle sanıyorum ki salonun derinliklerine ikimiz de tam o sırada ulaşmıştık. Şimdi (şimdi bu satırları yazarken) gözlerimin önünde tek bir görüntü var, yirmi yaşında Barracas spor tesislerindeyim, yüzme havuzuna atlıyorum, dipte başka bir yüzücüyle karşılaşıyorum, gözleri yakan yeşil suyun içinde birbirimize bakıyoruz. Mauro iskemlesini arkaya atarak bir dirseğiyle masaya da-

yandı. Benim gibi o da gözlerini dikmiş piste bakıyordu, unutulmuş ve gururu kırılmış Emma ikimizin arasında kalmış, patates kızartması yiyerek durumu kurtarmaya çalışıyordu. Şimdi Anita yanık sesiyle şarkı söylemeye başlamıştı, çiftler neredeyse hiç yerlerinden oynamadan dans ediyorlar, şarkının sözlerini istekle, üzüntüyle, zevkle dinliyorlardı. Gözler sahneyi arıyordu, dönerken bile kendinden emin bir şekilde mikrofona eğilmiş Anita'yı izledikleri görülüyordu. Kimileri dudaklarını kıpırdatarak sözleri tekrar ediyor, kimileri de aptalca gülümsüyordu; şarkıcının "öylesine, öylesine benimdin ki, bugün seni arıyor, ama bulamıyorum" faslını bitirip üflemeli çalgıların devreye girmesini dansın artan şiddeti yanıtladı, pistin hem ortasında hem de yan taraflarında dans ediliyordu. Dans edenlerin çoğu müthiş terlemişti, ceketimin ancak ikinci düğmesine ulaşabilecek kadar kısa boylu bir kadın oturduğumuz masanın yanından geçtiğinde ter damlalarının saç diplerinden çıkarak yağlı ensesinden aşağılara doğru süzüldüğünü gördüm. Izgara et yenen ve halk şarkılarıyla dans edilen yan salondan kesif bir duman geliyordu; ızgara ve sigara dumanından oluşan bu alçak bulut, insanların ve karşı duvardaki ucuz tabloların bulanık görünmesine neden oluyordu. Sanırım içtiğim dört kadeh de gözlerimin önündeki bulanıklığı iyice artırıyordu; Mauro dirseğini masaya dayamış, avcuyla çenesini tutarak gözlerini dikmiş ileri doğru bakıyordu. Tangonun bitip tükenmeden uzayıp gitmesi dikkatimizi çekmemişti, bir-iki kez Mauro'nun başını kaldırıp Anita'nın bir şef gibi orkestrayı yönettiği sahneye göz attığını gördüm, fakat hemen sonra tekrar gözlerini dans eden çiftlere dikiyordu. Nasıl ifade edeyim bilemiyorum, bana öyle geliyor ki benim bakışlarım onunkileri hem izliyor hem onlara yol gösteriyordu, birbirimizi görmeden bakışlarımızın rastlaştığını biliyorduk (Mauro'nun bildiğini sanıyorum) aynı çiftlere, aynı saçlara, aynı pantolonlara bakıyorduk. Emma'nın özür dilediğini duyar gibi oldum, birbirimize bakmıyorduk ama masanın Mauro'yla aramızda kalan bölümü boşalmıştı. Büyük bir mutluluk anı pisti kaplamış gibiydi, derin bir nefes aldım, o mutluluğu paylaşmak istermişçesine; Mauro'nun da aynı şeyi yaptığını duydum sanırım. Duman o kadar yoğundu

ki pistin ortasında bulunanların yüzleri açık seçik görülemiyordu, yanyana dizili iskemlelerde oturan kadınlarsa, dans edenlerin bedenleri de engel olduğu için, tümüyle gözden yitmişlerdi. "Öylesine benimdin ki", hoparlör Anita'nın sesinin garip bir çıtırtıyla çıkmasına neden oluyordu, dans edenler bir kez daha yerlerine çakıldılar (oldukları yerde dönmeyi sürdürerek); sağ tarafta görünmüştü Celina, dumandan çıkarak ve kavalyesinin hareketlerine uygun bir şekilde dönerek, bir an önümde durduğunda profilden gördüm onu, daha sonra sırtını döndü ve yeniden döndüğünde yüzünün diğer yanını gördüm, müziği dinlemek için başını kaldırmıştı. "Celina," dedim; fakat o anda anlamamıştım olup biteni, Celina buradaydı, ama burada değildi ki, bunu o anda anlamak çok zordu doğal olarak. Birden masa sallandı, Mauro'nun kolunun titrediğini biliyordum, ya da benimki, fakat korkmuyorduk, bu duygu daha çok bir şaşkınlık, bir sevinçti, bir mide ağrısı gibi. Aslında aptalca bir durumdu bu, bambaşka bir duygu kendimize gelmemizi, toparlanmamızı engelliyordu. Celina orada dans etmeyi sürdürüyordu bizi görmeden, müziği sanki içiyor, dumandan sararmış bir ışık yüzünün çizgilerini şekilsizleştirerek bozuyordu. O anda herhangi bir zenci Celina'ya daha çok benzeyebilirdi, mutluluk onu ürkütücü bir şekilde değiştiriyordu, Celina'nın o anda, o tangoyu yaparken gördüğüm haline katlanmam zordu. Mutluluğun yaptığı yıkımı anlamak için tüm aklımı kullanmam gerekmişti, sonunda ulaştığı cennetteki kendinden geçmiş, aptallaşmış yüzüydü karşımdaki; Kasidis'in lokalinde de böyle olabilirdi Celina, eğer müşteriler ve çalışma zorunluluğu olmasaydı. Şimdi yalnız ona ait olan cennetinde hiçbir zorunluluğu yoktu, tüm bedeniyle mutluluğunu yaşıyor, yeniden Mauro'nun artık onu çekip çıkartamayacağı dünyasına geri dönüyordu. Nice zorlukları aşarak elde ettiği cennetti bu, yalnız onun ve onun gibiler için yineleniyordu bu tango, Anita'nın şarkısı bitince bardak kırılmasını andıran alkışlar bile onun içindi. Celina sırtını dönmüş, Celina profilden, Celina, yanındaki diğer çiftler ve duman.

Mauro'ya bakmak istemedim, yeni yeni kendime geliyor, nasıl bir tavır takınmam gerektiğini düşünüyordum hızla. Olayı onun nasıl al-

gılayacağına göre değişecekti her şey, dolayısıyla hiç sesimi çıkartmadan yavaş yavaş boşalan pisti incelemeyi sürdürdüm.

"Gördün mü?" dedi Mauro.

"Evet."

"Gördün mü, nasıl da benziyordu ona, değil mi?"

Sorusunu yanıtlamadım, üzülmekten çok rahatlamıştım. Bu dünyadaydı Mauro, bu dünyadaydı zavallı ve az önce ikimizin de doğru olarak algıladığımız gerçeğe inanamıyordu. Ayağa kalkıp sarhoş adımlarla piste doğru yürüdüğünü gördüm, Celina'ya benzeyen kadını arıyordu. Ben sesimi çıkartmadım, yavaş yavaş sigaramı içerek ona bakıyordum, boşuna arandığını biliyordum, yorgun ve susamış dönüp gelecekti, bu kalabalığın ve dumanın arasında cennetin kapılarını bulamadan.

Arayış

Ch. P.'ın anısına

Ölünceye dek sadık ol.
Apokalips 2, 10

Bir maske takın bana!
Dylan Thomas

Dédée öğleden sonra beni arayıp Johnny'nin iyi olmadığını söyledi, ben de hemen otele gittim. Birkaç günden beri Johnny'yle Dédée, Lagrange sokağında bir otelin dördüncü katındaki bir odada kalıyorlar. Johnny'nin korkunç bir yokluk içinde olduğunu anlamam için odanın kapısını görmem yeterli oldu; pencere karanlık bir avluya bakıyor, öğlen saat birde bile gazete okumak ya da karşıdakinin yüzünü görebilmek için elektriği açmak gerekiyor. Havanın soğuk olmamasına karşın Johnny bir battaniyeye sarınmış, her tarafından sarımtırak kıtıkların fışkırdığı kirli bir koltuğun içine gömülmüş. Dédée yaşlanmış görünüyor, kırmızı giysisi de hiç yakışmamış; çalışırken, sahne ışıklarının altında giyilmesi gereken bir giysi bu, pıhtılaşmış kan gibi duruyor bu loş otel odasında.

"Arkadaşım Bruno nefes kokusu kadar sadıktır," diyerek selamladı beni Johnny ve dizlerini çenesine değinceye dek kendine doğru çekti. Dédée bana bir iskemle uzattı, ben de bir Gauloises paketi çıkarttım. Cebimde bir rom şişesi vardı ancak olup biteni anlamadan onu çıkartmak istemiyordum. Sanırım beni en çok rahatsız eden, sinek pisliği dolu bir kordonun ucunda sallanan çıplak ampulün kör edici ışığıydı. Birkaç kez elimi gözlerime götürerek ona baktıktan sonra Dédée'ye sordum, acaba lambayı söndürüp pencereden içeri giren gün ışığıyla idare edemez miydik? Johnny sözlerimi ve hareketlerimi dalgın bir dikkatle izliyordu, sabit bir biçimde bakan ancak belli ki tümüyle başka şeyler düşünen bir kedi gibi. Sonunda Dédée ayağa kalktı ve ışığı

kapattı. Geriye kalan gri ve kara gölgeler arasında birbirimizi daha iyi tanıyabildik. Johnny battaniyenin altından sıska ellerinden birini çıkarttığında elinin ılık pörsüklüğünü hissetim. O sırada Dédée neskafe hazırlayacağını söyledi. Hiç değilse bir kavanoz neskafeleri olduğunu öğrenmek beni sevindirdi. Eğer insanın bir kavanoz neskafesi varsa, bana göre yoksulluğun son kertesinde değildir, biraz daha dayanabilecek durumdadır.

"Uzun zamandır görüşmüyorduk," dedim Johnny'ye. "En az bir aydır."

"Sen de zaman ölçmekten başka bir şey yapmazsın," dedi bana kızarak. "Birinci, ikinci, üçüncü, yirmi birinci! Sen her şeye bir numara koyuyorsun. Bu da senin gibi. Neden öfkeli biliyor musun? Çünkü saksofonu yitirdim. Aslında haklı da öfkeli olmakta."

"Peki ama nasıl yaptın bu işi?" diye sordum ona, böyle bir şeyi Johnny'ye sormamam gerektiğini bilerek.

"Metroda," dedi Johnny, "güvenli olması için onu oturduğum sıranın altına koymuştum. Onun bacaklarımın altında olduğunu bilerek yolculuk yapmak olağanüstüydü."

"Otelin merdivenlerinden çıkarken farkına vardı," dedi Dédée, hafif boğuk bir sesle. "Deli gibi otelden çıkıp metrodakilere ve polise haber vermek zorunda kaldım."

Bu sözleri izleyen sessizlikten tüm çabaların boşa gitmiş olduğunu anladım. Oysa Johnny kendine has gülüşüyle gülmeye başladı, dişlerinin ve dudaklarının gerisinden gelen bir gülüşle.

"Zavallının biri ondan ses çıkartmaya çalışıyordur," dedi. "Çaldığım en kötü saksofonlardan biriydi, Doc Rodríguez'in onu kullandığı belli oluyordu, borusu tümüyle çarpılmıştı. Çalgı olarak o kadar kötü değildi, fakat Rodríguez bir Stradivarius'u bile bozabilir, onu akort etmesi yeter."

"Başka bir saks bulamıyor musun?"

"Biz de onu araştırıyoruz," dedi Dédée. "Dediklerine göre Rory Friend'de varmış. İşin kötüsü Johnny'nin sözleşmesi..."

"Sözleşme," dedi Johnny, Dédée'nin sesini taklit ederek. "Ne olmuş

sözleşmeye! Çalmam gerekiyor o kadar, benimse saksofonum yok, alacak param da yok, çocuklara gelince onlar da benimle aynı durumdalar."

Son söylediği doğru değildi, üçümüz de biliyorduk bunu. Artık kimse Johnny'ye saksofon vermeye cesaret edemiyordu çünkü ya yitiriyor ya da kırıyordu. Louis Rolling'in saksofonunu Bordeaux'da yitirdi, İngiltere turnesi için sözleşme imzaladığında Dédée'nin ona aldığı saksofonu tekmeleyerek ve çiğneyerek üç parçaya ayırdı. Kırdığı, yitirdiği, rehin verdiği saksofonların haddi hesabı yok. Ve tüm bu saksofonları ancak bir tanrının alto saks çalabileceği gibi çalıyordu, tanrıların lir ve flütten başka şeyler de çaldıklarını varsayarsak eğer.

"Ne zaman başlayacaksın Johnny?"

"Bilmem. Sanırım bugün, değil mi Dé?"

"Hayır, öbür gün."

"Benden başka herkes tarihleri biliyor," diye homurdandı Johnny, battaniyeyi kulaklarına kadar çekerek. "Bu akşam olduğuna yemin edebilirdim, bu öğleden sonra da prova yapmaya gidecektim."

"Ne fark ederdi," dedi Dédée. "Önemli olan saksofonun olmaması."

"Nasıl ne fark eder? Aynı şey değil. Öbür gün yarından sonra, yarınsa bugünden çok sonra. Bugünse şimdiden epey sonra, arkadaşım Bruno'yla oturup konuştuğumuz şimdiden; ben de zamanı unutabilseydim ve sıcak bir şey içebilseydim kendimi çok daha iyi hissederdim."

"Biraz bekle, su kaynayacak."

"Kaynamaktan gelen sıcaklıktan söz etmiyordum," dedi Johnny. O zaman ben de cebimdeki rom şişesini çıkarttım ve sanki ışığı yakmışız gibi oldu, çünkü Johnny ağzını hayranlıkla ardına kadar açtı ve dişleri parlamaya başladı, öyle ki Dédée bile onu bu denli şaşkın ve mutlu görünce gülmek zorunda kaldı. Romla neskafe hiç de kötü gitmiyordu, üçümüz de ikinci yudumlarımızla birlikte bir sigara yakınca kendimizi daha iyi hissettik. O sırada Johnny'nin konuştuğumuz konudan uzaklaşarak onu tanıdığımdan beri ilgi duyduğu bir konu olan zaman konusuna değinmeyi sürdürdüğünü gözlemledim. Onun gibi zamanla ilgili her şeyle böyle yakından uğraşan çok az adam gördüm.

Bu bir kaçıklık, onun pek çok kaçıklığının içinde en kötüsü. Fakat o bu kaçıklığını pek az insanın karşı koyacağı bir inceliklc anlatır. Cincinatti'de yaptığı bir prova geldi aklıma, bu Paris'e gelmesinden çok önce, kırk dokuz ya da elli yılındaydı. Johnny o günlerde çok formdaydı, ben provaya yalnızca onu dinlemek için gitmiştim, onu ve Miles Davis'i. Hepsinin de içinden çalmak geliyordu, hepsi hoşnuttu, iyi giyinmişlerdi (bunu, belki de Johnny'nin şimdiki kılıksızlığıyla ve pisliğiyle tam bir zıtlık oluşturduğu için anımsıyorum), istekle çalıyorlardı, hiçbir sabırsızlık duymaksızın; kayıt sorumlusu, keyiflenmiş bir maymun gibi, pencercsinin ardından el kol hareketleri yapıyordu. İşte tam o sırada, Johnny çalmanın mutluluğu içinde yitip gitmişken birdenbire durdu ve havaya doğru bir yumruk atarak, "bunu yarın çalıyorum," dedi, çocuklar kalakalmışlardı, ikisi ya da üçü birkaç nota daha çaldı, birden duramayan bir tren gibi, Johnny'ysc elini alnına vuruyor ve aynı sözcükleri yineliyordu: "Bunu yarın çalmıştım, korkunç bir şey bu Miles, bunu yarın çalmıştım", onu bu düşüncesinden hiç kimse vazgeçiremedi ve ondan sonra her şey kötü gitti. Johnny isteksiz çalıyor, bir an önce çıkıp gitmek istiyordu, (yine uyuşturucu almaya gidecek diyordu, hırsından ölen kayıt sorumlusu) yüzü kül rengi, sallanarak çıktığını gördüğümde bu durumun daha ne kadar süreceğini sordu bana.

"Sanırım doktor Bernard'ı çağıracağım," dedi Dédée, yan gözle romunu yudumlayan Johnny'ye bakarak. "Ateşin var ve hiçbir şey yemiyorsun."

"Doktor Bernard zavallı bir aptal," dedi Johnny bardağını yalayarak. "Bana aspirin verecek, sonra cazdan, örneğin Ray Noblc'dan çok hoşlandığını söyleyecek. Nasıl biri anladın mı Bruno? Saksofonum olsaydı onu öyle bir müzikle karşılardım ki dört katın merdivenlerini de kıçının üstünde geri inmek zorunda kalırdı."

"Her neyse, aspirinleri alman hiç de kötü olmaz," dedim yan gözle Dédéc'ye bakarak. "İstersen ben çıkarken telefon ederim ona, böylece Dédée aşağı inmek zorunda kalmaz. Bak ne diyeceğim, şu sözleşme işi... Eğer öbür gün başlıyorsan, sanırım bir şeyler yapılabilir. Ben de

Rory Friend'den bir saksofon kopartmayı deneyebilirim. En kötü olasılıkla da... Yalnız biraz daha dikkatli olman gerekecek Johnny."

"Bugün olmaz," dedi Johnny rom şişesine bakarak. "Yarın, saks gelince. Dolayısıyla şimdi bunu konuşmamız gereksiz. Bruno, her geçen gün daha çok farkına varıyorum, zaman... Sanırım müzik bu konuyu biraz anlamamı kolaylaştırıyor. Aslında tam olarak anlamak değil, çünkü gerçek şu ki hiçbir şey anlamıyorum. Tek yaptığım, bir şeyler olduğunun farkına varmak. Düşlerdeki gibi, değil mi, her şeyin yitip gideceğinden kuşku duymaya başlıyorsun ve önce biraz korkuyorsun; fakat aynı zamanda hiç de emin değilsin ve belki de her şey değişiyor, tersyüz oluyor, birdenbire kendini nefis bir kızla yatarken buluyorsun, her şey tanrısal bir biçimde mükemmel."

Dédée odanın bir köşesinde fincanları ve bardakları yıkıyor. Odada akar sularının bile olmadığını fark ettim; pembe çiçekli bir leğen ve bana mumyalanmış bir hayvanı anımsatan bir maşrapa görüyorum. Johnny, ağzının ortasına gelen battaniyenin altında konuşmayı sürdürüyor, o da mumyalanmış gibi duruyor, çenesine değen dizleri ve romla ateşin etkisi altında yavaş yavaş terlemeye başlayan kara ve parlak yüzüyle.

"Tüm bunlarla ilgili birtakım şeyler okudum Bruno. Çok garip ve aslında çok da zor... Biliyor musun, öyle sanıyorum ki müzik yardımcı oluyor. Anlamaya değil, çünkü aslında hiçbir şey anlamıyorum." Eliyle alnını yumrukluyor. Kafası hindistancevizi gibi gürültü çıkartıyor. "Bunun içinde hiçbir şey yok Bruno, gerçekten hiçbir şey. Bu, ne bir şey düşünüyor ne de bir şey anlıyor. Doğrusunu istersen bana hiç de gerekli olmadı. Ben gözlerimin altındaki organlarımla anlamaya başlıyorum, ne kadar aşağı inersem de o kadar iyi anlıyorum. Fakat tam olarak anlamak değil bu, kabul ediyorum."

"Ateşin yükselecek," diye homurdandı Dédée odanın öteki tarafından.

"Sen, çeneni kapat. Doğru söylüyorum Bruno. Hiçbir zaman hiçbir şey düşünmedim, yalnızca birdenbire neyi düşünmüş olduğumu fark ediyorum, ancak bu pek hoş değil, insanın bir şey düşünmüş olduğu-

nu fark etmesi nasıl hoş olabilir ki? Burda söz konusu sen olmuşsun ya da başkası, bu hiç önemli değil. Ben, ben değilim. Yalnızca düşündüğümden yararlanıyorum, fakat her zaman düşündükten sonra, çekemediğim de bu zaten. Ah, ne zor bu, ne zor... Bir damla bile kalmadı mı?"

Geriye kalan son damlaları da verdim ona, tam Dédée'nin ışığı yeniden açtığı anda; artık oda neredeyse görülmüyordu. Johnny terlemeye başlamıştı ancak battaniyeyi de atmamıştı üstünden, zaman zaman irkiliyor ve altındaki koltuk çatırdıyordu.

"Çok küçükken fark ettim bunu, saksofon çalmayı öğrendikten sonra. Bizim evde her zaman müthiş bir dağınıklık olur, borç ve ipotekten başka şey konuşulmazdı. Sen ipotek nedir biliyor musun? Korkunç bir şey olmalı çünkü benim moruk ne zaman ipotek sözü etse annem saçını başını yolar, sonunda sille tokat birbirlerine girerlerdi. Ben o zamanlar on üç yaşındaydım... fakat bunları daha önce de dinlemiştin, değil mi?"

Hem de nasıl dinledim; hem de nasıl denedim tüm bunları gerçeğe uygun bir biçimde anlatmayı Johnny'nin yaşamöyküsünde.

"Biliyor musun, bu yüzden evde zaman geçmek bilmez, aynı hırgür sürüp giderdi. Hele din konusu her şeyden beter, tahmin bile edemezsin. Hoca bana bir saks bulduğunda, bulduğunu da görsen gülmekten ölürsün, sanırım hemen fark ettim. Müzik beni zamanın dışına çıkartıyordu, aslında bunu sözcüklerle ifade etmek zor. Tam olarak ne hissettiğimi bilmek istersen, sanırım müzik beni zamanın içine sokuyordu. Bu durumda şöyle düşünmek gerekir: söz konusu zamanın şeyle... yani diyelim ki bizimle bir ilgisi yok."

Johnny'nin yaşamını oluşturan bu sanrıları uzun zamandır bildiğim için onu dikkatle, ancak fazla kaygılanmaksızın dinliyorum. Asıl merak ettiğim Paris'te hangi yolla uyuşturucu elde etmiş olduğu. Bunu Dédée'ye sormalı, bu işte bir parmağı varsa bunu önlemeliyim. Johnny'nin sağlığı bu durumu daha fazla kaldıramaz. Uyuşturucuyla yoksulluk birlikte yürümüyor. Bu arada boşa giden müziğini düşünüyorum, diğer sanatçılara kıyasla şaşırtıcı üstünlüğünü ortaya koyacağı

düzinelerce plak doldurabilir oysa. "Bunu yarın çalıyorum" bir anda anlam kazanıyor kafamda, çünkü Johnny her zaman yarın çalıyor, diğerleriyse geride kalıyorlar, bugünde kalıyorlar, oysa Johnny bugünü müziğinin ilk notalarında atlamış.

Bir caz eleştirmeni olarak sınırlı yeteneklerimin bilincindeyim, Johnny'nin kesik tümceleri, zamansız kızgınlıkları ve gözyaşlarıyla ilerlemeye çalıştığı düzeyin altında olduğumu fark ediyorum. Kendisini bir deha olarak görüyor olmam umurunda bile değil, yaptığı müziğin diğer arkadaşlarınınkine göre çok daha iyi olmasıyla hiçbir zaman böbürlenmemiş. O, saksofonuyla yaratıcılığın başını çekiyor, bense onun vardığı sonuçlarla yetiniyorum, bunu düşünmek üzüyor beni. O ağız bense kulağım; böyle söylemek, o ağız bense şeyim... demekten daha iyi, doğal olarak. Tüm eleştiriler böyle değil mi, lezzetle, ısırmanın ve çiğnemenin zevkiyle başlanıyor işe. Johnny'nin ağzı bir kez daha kıpırdıyor, kocaman dili iştahla dudaklarından akan tükürükleri yalıyor. Elleriyle havada bir resim çiziyor.

"Bruno, eğer bir gün bunları yazabilirsen... Benim için değil, anlıyor musun, benim umurumda değil. Fakat çok güzel olur herhalde, çok güzel olacağını hissediyorum. Sana diyordum ki çocukken çalmaya başladığımda zamanın değiştiğini fark ettim. Bunu Jim'e anlattım, Jim herkesin aynı şeyi hissettiğini söyledi bana, kişi kendini soyutlayınca... Aynen böyle dedi bana, kişi kendini soyutlayınca. Fakat hayır, ben çalarken kendimi soyutlamıyorum. Yalnızca yer değiştiriyorum. Bir asansördeymişsin gibi, asansörde etraftakilerle konuşuyorsun, garip bir şey duymuyorsun, bu arada birinci kata, onuncu kata, yirmi birinci kata çıkıyorsun ve kent ayaklarının altında kalıyor, oysa sen girince başladığın tümceyi bitiriyorsun, ilk sözcüklerinle son sözcüklerin arasında elli iki kat var. Ben çalmaya başlayınca bir asansöre giriyor olduğumu fark ettim, fakat bu bir zaman asansörüydü, evet sana bunu böyle söyleyebilirim. Sanma ki ipoteği ya da dini unutuyordum. Yalnızca o anlarda ipotek ve din kişinin üstünde taşımadığı bir giysi gibiydi; giysinin dolapta olduğunu biliyorum fakat o anda bana giysinin varlığından söz etme, giysi onu giydiğim zaman var, ipotekle din

de çalmayı durdurduğum an yeniden var oluyorlardı, annem saçları darmadağınık odaya giriyor ve bu şeytani müzikle başını şişirdiğimden yakınıyordu."

Dédée bir fincan neskafe daha getirdi, fakat Johnny üzgün üzgün boş bardağına bakıyor.

"Bu zaman konusu çok karmaşık, beni dört bir taraftan kuşatmış durumda. Yavaş yavaş zamanın giderek dolan bir çanta gibi olmadığını fark ediyorum. Demek istediğim şu: İçine konulan gereçler değişse bile çantanın belli bir hacmi var, doldu mu doluyor. Bavulumu görüyor musun Bruno? İçine iki takım elbise ve iki çift ayakkabı sığıyor. Peki şimdi onu boşalttığını varsayalım, sonra içine iki takım elbiseyi ve iki çift ayakkabıyı geri koymak istediğinde yalnızca bir takım elbisenin ve bir çift ayakkabının sığdığını fark ediyorsun. Fakat işin en ilginç yönü bu değil. İşin ilginç yönü bu bavulun içine bir mağaza dolusu takım elbise koyabileceğini fark etmen oluyor, yüzlerce takım elbise, benim bazen çalarken müziği zamanın içine koyduğum gibi. Müziği ve metroda yolculuk ederken düşündüklerimi."

"Metroda yolculuk ederken mi?"

"Ee, evet, işin püf noktası da bu zaten," dedi Johnny muzipçe. "Metro müthiş bir icat Bruno. Metroda giderken bavulun içine neler sığdırabileceğini fark ediyorsun. Belki de saksofonu metroda yitirmedim, belki de..."

Gülmeye başlıyor, öksürüyor, Dédée kaygıyla bakıyor ona. Fakat o eliyle işaretler yapıyor, gülüyor, öksürüyor, hepsini birbirine karıştırarak bir maymun gibi kıpırdanıyor battaniyenin altında. Gözlerinden akan yaşları içiyor sürekli gülerek.

"Konuları karıştırmamak daha iyi olur," diyor az sonra. "Onu yitirdim, o kadar. Fakat metro bavul konusunu bulmama yardımcı oldu. Bak, bir de esnek nesnelerde bir gariplik var, bunu çok iyi hissediyorum. Her şey esnek evlat. Sert gibi duran nesneler de esnek aslında..."

Tüm dikkatini vererek düşünüyor.

"... geç kalmış bir esneklik," diye ekliyor beklenmedik bir biçimde.

Ben hayranlıkla onayladığımı belirten bir işaret yapıyorum. Bravo

Johnny. Düşünemediğini söyleyen biri! Müthişsin Johnny. Şimdi söyleyecekleri gerçekten ilgimi çekiyor, o da bunu fark ederek her zamankinden de daha muzipçe bakıyor bana.

"Öbür gün çalmam için bir saks bulabileceğini sanıyor musun Bruno?"

"Evet, fakat dikkatli olman gerekecek."

"Tabii, dikkatli olmam gerekecek."

"Bir aylık bir sözleşme," diye anlatıyor zavallı Dédée. "Rémy'nin lokalinde on beş gün, iki konser ve plakları. Ne kadar da yoluna girebilir işlerimiz."

"Bir aylık bir sözleşme," diye yineliyor Johnny, elini kolunu sallayarak. "Rémy'nin lokali, iki konser ve plaklar. Bebata-bop bop bop, şrr... Johnny susadı, çok susadı. Bir de canı sigara içmek istiyor, sigara, ah hem de nasıl."

Ona bir paket Gauloises uzatıyorum, uyuşturucu istediğini çok iyi bilmeme karşın. Gece oldu bile, koridordan birileri gelip geçiyor, Arapça konuşmalar ve bir şarkı duyuluyor. Dédée dışarı çıktı, herhalde akşam yemeği için bir şeyler alacaktı. Dizimde Johnny'nin elini hissediyorum.

"İyi kız, biliyor musun. Fakat beni bıktırdı, bir süreden beri artık sevmiyorum onu, görmek bile istemiyorum. Gerçi beni hâlâ heyecanlandırıyor, arada bir, öyle bir aşk yapıyor ki, şey gibi..." İtalyanlar gibi parmaklarını birleştiriyor. "Fakat ondan kurtulmam ve New York'a dönmem gerek Bruno."

"Neden? Orada her şey buraya göre daha kötüydü. Yalnızca işlerin değil, tüm yaşamın demek istiyorum. Bana öyle geliyor ki burada daha çok arkadaşın var."

"Evet, sen varsın, Markiz var, kulüpteki çocuklar var... Hiç Markiz'le yattın mı Bruno?"

"Hayır."

"Öyle mi, bu çok... Fakat ben metrodan söz ediyordum, neden konu değiştiriyoruz bilmiyorum. Metro büyük bir buluş. Bir gün metroda bir şey hissetmeye başladım, sonra unuttum bunu... Fakat sonra,

iki-üç gün sonra aynı şey yine oldu ve sonunda farkına vardım. Açıklaması kolay; kolay çünkü aslında gerçek açıklaması bu değil. Kısacası gerçek açıklamasını yapmak olanaksız. Metroya binmen ve başına gelmesini beklemen gerekir, gerçi öyle sanıyorum ki bu yalnız benim başıma geliyor. Bak, biraz şöyle... Fakat gerçekten Markiz'le yattın mı? Ona, odasının köşesinde, çok güzel bir lambanın yanında duran altın rengi tabureye çıkmasını söylemelisin, sonra da... Öf, bu da geri geldi bile."

Dédée bir paketle giriyor ve Johnny'ye bakıyor.

"Ateşin daha da yükselmiş. Doktora telefon ettim, saat onda gelecek. Sakin durmanı söyledi."

"Tamam, kabul, fakat önce Bruno'ya metroda olanları anlatacağım. Geçen gün olanları iyice fark ettim. Annemi, sonra da Lan ve çocukları düşünmeye başladım; doğal olarak o anda bana öyle geliyordu ki eski mahallemde dolaşıyordum, o zamanki çocukların yüzlerini görüyordum. Bu, düşünmek değildi; sanırım sana pek çok kez düşünmeyi bilmediğimi söyledim; bir köşede durmuş düşündüklerimin gözlerimin önünden geçmelerini izliyorum, fakat gördüklerimi düşünmüyorum. Anlıyor musun? Jim diyor ki hepimiz öyleymişiz, genellikle (böyle diyor) insan bilinçli olarak düşünemezmiş. Diyelim ki doğru, öyleyse sorun şu: Ben metroya Saint-Michel durağında binmiştim, biner binmez Lan'ı ve çocukları düşünmeye, mahalleyi görmeye başladım. Oturur oturmaz düşünmeye başladım onları. Fakat aynı zamanda metroda olduğumu fark ediyordum, aşağı yukarı bir dakika sonra Odéon'a vardığımızı, yolcuların inip bindiklerini gördüm. O zaman Lan'ı düşünmeyi sürdürdüm ve annemin alışverişten döndüğü zamanki durumunu gördüm, hepsini görmeye başladım, uzun zamandır hissetmediğim olağanüstü güzel bir biçimde onlarla birlikte olmaya başladım. Anılar her zaman iğrençtir fakat bu kez çocukları düşünmek ve onları görmek hoşuma gidiyordu. Sana gördüğüm her şeyi anlatmaya kalksam inanmazsın, saatler sürer. Üstelik ayrıntılara da girmeden. Söz gelimi tek bir şey söyleyeceğim, Lan'ı yeşil bir elbiseyle görüyordum, bu elbiseyi Hamp'la birlikte çaldığım Kulüp 33'e gitmek için giyerdi. Elbi-

seyi görüyordum, fistoları, kurdeleleri, eteğinin kenarındaki süsü ve yakasıyla... Hepsini aynı anda görmüyordum, aslında Lan'ın elbisesinin etrafında dolanıyor, yavaş yavaş bakıyordum ona. Sonra Lan'ın ve çocukların yüzlerine baktım, daha sonra yan dairede oturan Mike'ı anımsadım; Mike bana Colorado'daki birtakım vahşi atları anlatmıştı, bir çiftlikte çalışmış, at terbiyecileri gibi göğsünü şişirerek konuşurdu..."

"Johnny," dedi Dédée bulunduğu köşeden.

"Dikkatini çekerim, sana tüm gördüklerimin ve düşündüklerimin yalnızca küçük bir parçasını anlatıyorum. Sana bu küçük parçayı anlatmaya başlayalı kaç dakika oldu?"

"Bilmem, diyelim ki iki dakika."

"Diyelim ki iki dakika," diye yineliyor Johnny. "İki dakika ve sana yalnızca küçük bir parça anlattım o kadar. Sana çocukların yaptıkları her şeyi anlatsam, Hamp'ın *Save it, pretty mamma*'yı nasıl çaldığını; üstelik ben her notayı dinliyordum, anlıyor musun, her notayı, Hamp çabuk yorulan biri değildir üstelik; bir de sana annemin en uzun dualarından birini duyduğumu anlatsam, lahanalardan söz ediyordu, benim için ve babam için özür diliyor, bir de birtakım lahanalara değiniyordu... Evet, sana ayrıntılı olarak tüm bunları anlatsam iki dakikadan fazla sürer değil mi Bruno?"

"Eğer gerçekten tüm bunları dinlediysen ve gördüysen, on beş dakikadan fazla sürer," dedim ona gülerek.

"On beş dakikadan fazla sürer değil mi Bruno? Öyleyse bana söyleyebilir misin nasıl oluyor da birdenbire metronun durduğunu hissederek annemden, Lan'dan ve tüm anlattıklarımdan sıyrılıyorum ve görüyorum ki Odéon'dan yalnızca bir buçuk dakika uzakta olan Saint-Germain-des-Prés durağındayız?"

Johnny'nin söylediği şeyler beni hiçbir zaman fazla kaygılandırmaz, ancak şimdi, gözlerini de dikip bana bakınca, ürperdim.

"Senin zamanınla, bunun zamanıyla yalnızca bir buçuk dakika," dedi Johnny hınçla." Metro zamanıyla, benim saatimin zamanıyla da öyle, allah kahretsin. O halde, nasıl olur da ben on beş dakika düşünmüş

olurum söyler misin Bruno? Bir buçuk dakika boyunca on beş dakika nasıl düşünülebilir? Sana yemin ederim ki o gün azıcık bile, bir küçük yaprakçık bile içmemiştim"; özür dileyen bir çocuk gibi ısrar ediyor. "Bu daha sonra da başıma geldi, şimdilerde her yerde başıma geliyor. Fakat," korkarak ısrar ediyor, "yalnızca metrodayken fark ediyorum, çünkü metroyla yolculuk yapmak bir saatin içine girmek gibi. Duraklar dakika gibi anlıyor musun; sizin zamanınız, şimdinin zamanı bu; fakat ben biliyorum ki başka bir zaman daha var ve düşündüm, düşündüm ki..."

Ellcriyle yüzünü kapatarak titriyor. Keşke çoktan çıkıp gitmiş olsaydım; şimdi Johnny'yi gücendirmeden nasıl ayrılacağımı bilemiyorum, arkadaşlarına karşı müthiş alıngandır. Böyle devam ederse kendisi için kötü olacak, Dédée'yle yalnızken hiç değilse bu konulardan söz etmez.

"Bruno, o anlarda olduğu gibi yaşayabilseydim eğer, ya da müzik çaldığımda olduğu gibi, çünkü o anda da zaman değişiyor... Düşünebiliyor musun bir buçuk dakika içinde neler olabilirdi... Öyle olsaydı insan, yalnızca ben değil, bu da, sen de, bizim çocuklar da, yüz yıl yaşayabilirdik, eğer bu yöntemi çözseydik bin kez daha uzun yaşayabilirdik, oysa kolumuzdaki saatler yüzünden, dakikalar, yarınlar derken kaçırıyoruz bunu."

Elimden geldiğince gülümsüyorum, haklı olduğunu anlar gibi oluyorum; fakat onun kuşkulandığı şeyler ve benim onun kuşkularını sezişim, her zamanki gibi, sokağa çıkar çıkmaz, gündelik yaşama döner dönmez silinip gidecek. O anda Johnny'nin sözlerinin yalnızca yarı deli olmasından kaynaklanmadığından eminim, gerçek ellerinden kaçıp yerini Johnny'nin umuda dönüştürdüğü kaba bir öykünmeye bırakmıyor, bundan da eminim. Böyle anlarda Johnny'nin bana söylediği her şey (beş yıldan fazla bir zamandan beri Johnny bana ve diğerlerine bunlara benzer şeyler söylüyor) insanın daha sonra düşünürüm diye kendi kendisine söz vererek dinleyebileceği türden şeyler değil. Sokağa çıkar çıkmaz, bu sözleri Johnny değil de kişinin belleği yineleyince, hepsi esrardan doğan bir fanteziye, monoton bir didinmeye dönüşüyor,

(başkaları da benzer şeyler söylüyorlar, her an başka tanıklar benzer ifadeler veriyorlar) ve hayranlık duygusundan sonra öfke duyuyor insan; bense, Johnny benimle dalga geçmiş gibi hissediyorum kendimi. Fakat tüm bunlar her zaman ertesi gün oluyor, Johnny konuşurken değil; çünkü o konuşurken bir yerde bir şeyin boyun eğmek istediğini, bir ışığın yakılmayı beklediğini hissediyorum, ya da bir şeyi bükmek gerektiğini, arkasına destek koyarak ve sonuna dek çekiçle vurarak bir kütüğü ortasından büker gibi bükmek gerektiğini. Johnny'nin hiçbir şeye vuracak gücü yok artık, bense, ne hangi desteği koyacağımı biliyorum, ne de hangi çekiçle vurmam gerektiğini.

Sonuç olarak sonunda odadan çıktım, fakat çıkmadan, gerçekleşmesi gereken olaylardan biri gerçekleşti — bu ya da buna benzer bir olay olmalıydı. Dédée'ye veda ederken, sırtımı Johnny'ye dönmüştüm, bir şeyler olduğunu hissettim, Dédée'nin bakışlarından anladım bunu ve hızla arkaya doğru dönerek (çünkü belki de Johnny'den biraz korkuyorum, benim kardeşim gibi olan bu melekten, benim meleğim gibi olan bu kardeşten) Johnny'nin aniden sarınmış olduğu battaniyeyi üstünden atmış olduğunu gördüm, ayakları havada, dizler çenesinde çırılçıplak oturuyordu koltukta, hem titreyerek hem gülerek, kırık dökük koltuğun üstünde baştan aşağı çırılçıplak.

"Sıcak olmaya başladı," dedi Johnny, "Bruno bak kaburgalarımın arasında ne güzel bir yara izi var."

"Ört üstünü," dedi Dédée, utanmış ve ne yapacağını şaşırmıştı. Birbirimizi yeterince tanıyoruz, çıplak bir adam da sonuç olarak yalnızca çıplak bir adamdır, fakat ne olursa olsun Dédée utanmıştı, ben de Johnny'nin yapuğından etkilenmediğim izlenimini vermek için ne yapacağımı şaşırmıştım. O da bunu biliyordu, ayaklarını edepsizce havada tutarak, tüm dişlerini göstererek güldü; cinsel organı hayvanat bahçesindeki bir maymun gibi koltuğun kenarından sarkıyordu, bacaklarının derisindeki garip lekeler müthiş bir iğrenti yarattı bende. O sırada Dédée battaniyeyi kavrayarak hızla üstünü örttü Johnny'nin, o, mutlu bir biçimde gülerken.

Belli belirsiz veda ettim onlara, ertesi gün yine geleceğimi söyleye-

rek; Dédée benimle birlikte kapıya gelip söyleyeceklerini Johnny duymasın diye kapıyı arkasından kapattı.

"Belçika turnesinden döndüğümüzden beri bu durumda. Oysa her yerde öyle güzel çalmıştı ki, ben de öyle mutluydum ki."

"Uyuşturucuyu nereden elde ettiğini çok merak ediyorum," dedim, gözlerinin içine bakarak.

"Bilmiyorum, şarap ve konyak aşağı yukarı hep içiyor. Uyuşturucu da aldı, ama ordakine göre daha az."

Orası dediği Baltimore ve New York, Bellevue psikiyatri kliniğinde geçirdiği üç ay ve Camarillo'da kaldığı uzun süre.

"Johnny Belçika'da gerçekten iyi mi çaldı, Dédée?"

"Evet Bruno, her zamankinden iyi bence. İnsanlar delirmiş gibiydi, orkestradaki çocuklar çok söylediler bunu bana. Johnny hiç beklemediğimiz bir anda her zaman yaptığı garip şeyleri de yapıyordu ama neyse ki seyircilere rastlamadı hiç. Sandım ki... ama görüyorsunuz, eskisinden de beter şimdi."

"New York'tan da mı beter? Siz onu o yıllarda tanımadınız."

Dédée aptal değil, fakat erkeğinin kendisinden önceki yaşamını konuşmak hiçbir kadının hoşuna gitmez, ayrıca şimdi olanlara katlanmak zorunda, oysa daha önceki olaylar onun için sözde kalıyor. Ona bunu nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum, aslında ona da tam güvenmiyorum, fakat sonunda karar verdim.

"Öyle tahmin ediyorum ki parasız kaldınız."

"Öbür gün başlayacak sözleşme var elimizde," dedi Dédée.

"Plak doldurabileceğine, seyircilerin önüne çıkabileceğine inanıyor musunuz siz?"

"A, evet," dedi Dédée, sorum onu biraz şaşırtmıştı. "Johnny her zamankinden de iyi çalabilir, eğer doktor Bernard gribini iyileştirirse. Önemli olan saksofon bulmak."

"Bununla ben ilgilenirim. Şunu alın Dédée. Yalnız... Johnny'nin bilmemesi daha iyi olur."

"Bruno..."

Merdivenleri inmeye başlayarak ağzından çıkacak yararsız minnet

sözcüklerine engel oldum. Aramıza dört-beş basamak girince söyleyeceklerimi söylemek daha kolay oldu.

"Birinci konserden önce hiçbir biçimde uyuşturucu almaması gerekir. Bırakın biraz içki içsin fakat öteki için para vermeyin ona."

Dédée yanıt vermedi, ellerinin paraları katlayıp katlayıp yok ettiğini gördüm. En azından Dédée'nin uyuşturucu kullanmadığını biliyorum. Ancak korktuğu ya da sevdiği için Johnny'yle işbirliği yapabilir. Eğer Johnny Chicago'da gördüğüm gibi karşısında diz çöküp ağlayarak yalvarırsa... Fakat bu tehlikeyi de göze almak gerek, en azından yiyecek için ve ilaçlar için para olur ellerinde. Sokağa çıktığımda yağmurluğumun yakasını kaldırdım, yağmur çiselemeye başlamıştı, ciğerlerim ağrıyıncaya dek soluk alıp verdim; Paris bana temiz kokuyormuş, taze ekmek kokuyormuş gibi geldi. Johnny'nin odasının, battaniyenin altında terleyen bedeninin nasıl pis koktuğunu ancak şimdi fark ediyordum. Bir kadeh konyak içmek ve ağzımı yıkamak için bir kahveye girdim, kimbilir belki belleğimi de yıkamak istiyordum, ısrarla Johnny'nin sözlerini, öykülerini, benim görmediğim, aslında görmek de istemediğim şeyleri görme biçimini anımsayan belleğimi. Öbür günü düşünmeye başladım ve sanki bir rahatlama oldu, barın tezgâhından sağlam bir köprü uzandı geleceğe doğru.

İnsan bir şeyden emin olmazsa cankurtaran yeleği olarak kendine bazı görevler yaratmalı. İki-üç gün sonra Markiz'in Johnny Carter'a uyuşturucu sağlayıp sağlamadığını kontrol etmemin görevim olduğunu düşünerek Montparnasse'taki küçük dairesine gittim. Markiz gerçek bir markiz, uyuşturucu ve bu tür başka nedenlerden dolayı bir süre önce boşanmış olmalarına karşın, kendisine markiden kalan tonla parası var, Johnny'yle arasındaki arkadaşlık New York'ta başlamış, herhalde Johnny'nin bir gecede ün kazandığı yıl; her şey birinin Johnny'ye onun stilini beğenen dört-beş genci bir araya getirme olanağı vermesiyle başlamıştı, böylece Johnny ilk olarak rahat rahat çalabilmiş ve dinleyenleri şaşkına çevirmişti. Neyse şimdi caz eleştirisi yapmanın sırası değil, konuyla ilgilenenler Johnny ve savaş sonrası beliren yeni caz

türleri üzerine yazdığım kitabı okuyabilirler, fakat şu kadarını söyleyebilirim, kırk sekiz yılı —elliye dek gidebiliriz— bir müzik patlamasına tanık oldu diyebiliriz, soğuk ve sessiz bir patlamaydı bu, her şey yerli yerinde kaldı, bağrış çağrış olmadı, oysa geleneklerin kabuğu bin parçaya bölünmüştü, gelenekleri savunanlar bile (orkestralarda ve seyirciler arasında) aslında eskisi gibi hissetmedikleri bir müziğe bağlı kalmayı bir gurur sorunu yaptılar. Çünkü müzik dünyasında Johnny'nin alto saks çalışı duyulduktan sonra ondan öncekileri dinleyip mükemmel olduklarını düşünmeyi sürdürmek olanaksızdır; genel kanıya uymaktan ve bir tür boyun eğiş olarak tarihsel gelişmeyi öne sürüp ondan önceki sanatçıların da çok başarılı olduklarını ve *kendi dönemlerinde* başarılı olmayı sürdürdüklerini söylemekten başka çare yoktur; Johnny'nin ortaya çıkışıyla caz dünyasında bir sayfa kapanmıştır, öyle ki, geriye dönüş yoktur artık.

Müzikle ilgili her alanda müthiş keskin kulakları olan Markiz, Johnny'ye ve grubundaki çocuklara her zaman büyük hayranlık duymuştur. Kulüp 33 günlerinde onlara epey dolar vermiş olduğunu tahmin ediyorum; o zamanlar eleştirmenlerin çoğu Johnny'nin plaklarına karşı çıkıyor, Johnny'nin cazını yozlaşmış kriterlerle ölçüyorlardı. Herhalde yine aynı dönemde Markiz ara sıra Johnny'yle yatmaya ve onunla esrar içmeye başlamıştı. Onları çoğu kez kayıtlardan önce ya da konser aralarında birlikte gördüm, Johnny Markiz'in yanında çok mutlu görünüyordu, oysa başka bir sahnede ya da evinde Lan ve çocuklar onu bekliyorlardı. Johnny bir şey beklemek nedir, nasıl olur hiç bilmedi, onun için de birinin onu bekliyor olabileceğini düşünemez. Lan'ı nasıl bıraktığı, onu tümüyle betimlemeye yetebilir. Dört aylık bir ayrılıktan sonra (Lan'ın haberi olmadan iki müzisyenle birlikte bir uçağa atlayıp gitmişti) ona Roma'dan gönderdiği kartı gördüm. Kartın üstünde Johnny'nin çok hoşuna giden Romus ve Romulus vardı (plaklarından birinin adı da böyledir) ve şunlar yazılıydı: "Birçok aşk arasında yalnızım", Johnny'nin her zaman okuduğu Dylan Thomas'ın şiirlerinden bir alıntıdır bu. Johnny'nin Amerika'daki menajerleri, aldığı paraların bir bölümünü Lan'a vermişlerdi, Lan'sa aradan uzun zaman geç-

meden Johnny'den kurtulmakla iyi bir iş yapmış olduğunu anlamıştı. Birinden, Markiz'in de Lan'a para vermiş olduğunu duymuştum, Lan'a paranın kimden geldiği söylenmemişti. Buna şaşırmadım çünkü Markiz akıl almaz ölçüde iyi bir insandır ve dünya görüşü küçük dairesinde konuklarını ağırlamasına benzer, mutfağında her zaman çörek bulunur, arkadaşları akın akın evine geldiklerinde çöreklerin üstünü donatarak sürekli ortaya getirir onları.

Markiz'i Marcel Gavoty ve Art Boucaya'yla birlikte buldum, onlar da tam Johnny'nin bir gün önce doldurduğu plaktan söz ediyorlardı. Beni gökten inen bir melekmişim gibi karşıladılar, Markiz yoruluncaya dek öpücüklere boğdu beni, çocuklar da ancak bir kontrbasçıya ve bir saksofoncuya yakışır biçimde alkışladılar. Bir koltuğun arkasına sığınarak elimden geldiğince kendimi savunmam gerekti, tüm bunlar Johnny'nin çaldığı olağanüstü saksofonu benim sağlamış olduğumu öğrenmiş olmalarından kaynaklanıyordu; geçen akşam Johnny bu saksofonla kayda girmiş ve nefis dört-beş parça çalmıştı. Markiz hemen Johnny'nin iğrenç bir sıçan olduğunu söyledi, bu iğrenç sıçan onunla kavgalı olduğundan (neden kavga ettiklerini söylemedi) saksofon alması için gerekli para çekini ancak tam anlamıyla özür dilerse elde edebileceğini biliyordu. Johnny de, doğal olarak, Paris'e döndüğünden beri özür dilemek istememişti —öyle anlaşılıyor ki iki ay önce Londra'da kavga etmişlerdi— böylece de hiç kimsenin körolası saksofonu metroda yitirdiğinden haberi olmamıştı, vb... Markiz konuşmaya başladığında insan acaba Dizzy stili diline mi yapışmış diye düşünür, çünkü konuşması en umulmadık ses perdelerinde yapılan bir dizi çeşitlemeye benzer, sonunda Markiz bacağına bir şaplak indirir ve ağzını olabildiğince açarak, onu ölesiye gıdıklıyorlarmışçasına gülmeye başlar. O zaman da Art Boucaya bana dünkü kayıtla ilgili bilgi verme olanağı buldu, ben zatürree olan karım yüzünden orada bulunamamıştım.

"Tica da aynı şeyi söyleyecektir," dedi Art gülmekten iki büklüm olan Markiz'i göstererek. "Plakları dinlemeden nasıl bir şey olduğunu tahmin edemezsin Bruno. Eğer dün Tanrı yeryüzünde bulunsaydı, o lanet olası kayıt salonunda olurdu, ayrıca cehennem gibi de sıcaktı o sa-

lon. *Willow Tree*'yi anımsıyor musun Marcel?"

"Anımsıyor muymuşum!" dedi Marcel. "Ne demek anımsıyor muyum? *Willow Tree* baştan aşağı içime işlemiş."

Tica bize viski-soda getirdi, rahatça oturduk söyleşmek için. Aslında dünkü kayıttan çok az söz ettik, çünkü bir müzisyen bu tür şeylerden söz edilemeyeceğini bilir, fakat söyledikleri beni umutlandırdı ve aldığım saksofonun belki de Johnny'ye şans getireceğini düşündüm. Diğer taraftan yeni doğan umutlarımı kıracak şeyler de anlattılar, örneğin Johnny iki kayıt arasında ayakkabılarını çıkartmış, stüdyoda çıplak ayak dolaşmışlı. Fakat aynı zamanda Markiz'le de barışmış, bu geceki konserinden önce bir kadeh içmek için ona uğrayacağına söz vermişti.

"Johnny'nin şimdi birlikte olduğu kızı tanıyor musun?" diye sordu Tica. Elimden geldiğince kısa bir betimleme yapım ona, fakat Marcel Markiz'i çok eğlendiren ayrıntılar ve benzetmelerle Fransız tarzı tamamladı sözlerimi. Uyuşturucu konusuna hiç değinilmedi, oysa ben bu konuda öyle korkak oldum ki Tica'nın dairesindeki havada bile onu kokladım sanki, ayrıca bazen Johnny'de ve Art'ta fark ettiğim bir biçimde gülüyor Tica, bu gülüş uyuşturucu alışkanlığı olanları ele veriyor. Markiz'le kavgalı olduğuna göre Johnny uyuşturucuyu nasıl buldu merak ediyorum; Dédée'ye duyduğum güveni ansızın yitiriyorum, zaten ona pek güvendiğim de söylenemezdi. Aslında bu kadınların hepsi aynı.

Onları yaklaştıran, onları kolaylıkla suç ortağı yapan bu yakınlığı biraz kıskanıyorum; benim ahlâkçı dünyamdan —bunu itiraf etmeme gerek yok, beni tanıyan herkes ahlâki düzensizlikten ne denli nefret ettiğimi bilir— onları hasta melekler olarak görüyorum, sorumsuzlukları insanı sinirlendiriyor, ancak yapılan iyilikleri kendilerince ödüyorlar; Johnny plaklarıyla, Markiz cömertliğiyle. Tüm duygularımı söylemiyorum, oysa söylemeliyim: kıskanıyorum onları. Johnny'yi kıskanıyorum, öteki taraftaki Johnny'yi, hiç kimse bu öteki tarafın tam olarak ne olduğunu bilmiyor. Her şeyini kıskanıyorum, herkesin bıkıp usanmadan anlamaya çalıştığı acısı dışında; oysa bu acıda bile be-

nim bilmediğim bir şeyin ışıltıları olmalı. Johnny'yi kıskanıyorum fakat aynı zamanda yeteneklerini kötü kullanarak kendisine zarar verdiği için, hareketli yaşamının gerektirdiği saçmalıkları aptalca yinelediği için kızıyorum da ona. Fakat öyle sanıyorum ki eğer Johnny yaşamını daha iyi yönlendirseydi, hiçbir şeyden, uyuşturucu dahil, vazgeçmeden, ve eğer beş yıldan beri önünü görmeden uçan bu uçağı daha iyi kullansaydı, belki de çok kötü bir sonuca varacak, tümden delirecek ya da ölecekti; ne var ki o zaman deney sonrası dokunaklı monologlarında ve sonunu getiremediği büyüleyici deneyimlerinin öykülerinde aradığını bulmuş olacaktı. Tüm bunları korkaklık duyguma sığınarak savunuyorum ve belki de, aslında, Johnny'nin bir an önce tükenmesini istiyorum, bin parçaya bölünerek parçalanan ve gökbilimcileri bir hafta boyu aptala çeviren bir yıldız gibi; daha sonra insan gidip uyur ve ertesi gün yeni bir yaşam başlar.

Galiba Johnny tüm bu düşündüklerimi yüzümden okudu; çünkü içeri girer girmez neşeli bir biçimde selamladı beni ve neredeyse hemen gelip yanıma oturdu, Markiz'i öpüp kollarına alarak havada döndürdükten, onunla ve Art'la, herkesi çok keyiflendiren ses taklitleri üzerine kurulmuş bir tür ayrıntılı töreni gerçekleştirdikten sonra.

"Bruno," dedi Johnny en iyi kanepeye yerleşerek, "alet bir harika, dün ondan ne sesler çıkartığımı bunlar söylesin sana. Tica'nın gözlerinden ampul büyüklüğünde yaşlar akıyordu, herhalde terziye borcu olduğundan değildi, ne dersin Tica?"

Kayıtla ilgili daha başka ayrıntılar da duymak istiyordum fakat Johnny için övünmenin bu kadarı bile çoktu, hemen Marcel'le bu akşamki programdan söz etmeye başladı, sahneye çıkmak için giyecekleri parlak gri giysiler ikisine de çok yakışıyordu. Johnny gerçekten çok iyi, günlerdir fazla esrar içmediği belli oluyor; keyifle çalmak için gerekli dozajı tam tutturmuş olsa gerek. Tam bunları düşünürken Johnny eliyle sırtıma vuruyor ve bana doğru eğilerek,

"Dédée geçen gün sana çok kötü davrandığımı anlattı," diyor.

"Boşver, unut gitsin."

"Hayır, tersine çok iyi anımsıyorum. Ve bana sorarsan olağanüstü

davrandım. Sana böyle davrandığım için memnun olman gerekir; başka hiç kimseye böyle yapmıyorum inan bana. Sana ne denli değer verdiğimin bir göstergesi bu. Birlikte bir yere gidip bir sürü şeyden söz etmemiz gerekiyor. Burda..." Alt dudağını küçümser bir biçimde büküyor, gülüyor, omuz silkiyor, kanepenin üstünde dans ediyor sanki. "Sevgili Bruno, Dédée gerçekten çok kötü davrandığımı söylüyor."

"Grip olmuştun, daha iyi misin şimdi?"

"Grip değildim. Doktor geldi ve hemen bana cazı çok sevdiğini, bir gece evine gidip plak dinlemem gerektiğini söylemeye başladı. Dédée ona para verdiğini anlattı."

"Eline para geçinceye dek idare etmeniz için. Bu akşamki durum nedir?"

"İyi, içim çalma isteğiyle dolu, saks yanımda olsaydı hemen şimdi çalardım fakat Dédée inat etti, onu kendi eliyle tiyatroya getirecek. Nefis bir saks, dün onu çalarken onunla aşk yapıyormuşum gibi geldi bana. Durduğumda Tica'nın yüzünü görmeliydin. Acaba kıskandı mı Tica?"

Yine kahkahalarla güldüler, Johnny dairenin içinde sevincinden havalara zıplayarak koşmayı uygun gördü ve Art'la birlikte müziksiz dans ettiler, kaşlarını kaldırıp indirerek tempo tuttular. Johnny'yle Art'a sinirlenmek olanaksız, saçlarımızı bozdu diye rüzgâra kızmamız gibi olur bu. Tica, Marcel ve ben alçak sesle akşamki gösteri konusundaki izlenimlerimizden söz ettik. Marcel, Johnny'nin Paris'e ilk geldiği 1951 yılındaki müthiş başarısını aynen yineleyeceğinden emin. Dünkü kayıttan sonra her şeyin iyi gideceğinden emin. Kendimi onun kadar rahat hissetmek isterdim, zaten ön sıralarda oturup konseri izlemekten başka bir şey gelmiyor elimden. En azından Johnny'nin Baltimore'daki o gece gibi uyuşturucu almamış olması beni rahatlatıyor. Tica'ya bunları söylediğim zaman denize düşmek üzere olan biri gibi elime sarıldı. Art ve Johnny piyanonun yanına gittiler, Art Johnny'ye yeni bir parça gösteriyor, Johnny kafasını sallayarak melodiyi mırıldanıyor. Üstlerinde gri takımları, ikisi de çok şık, yalnız son zamanlarda aldığı kilolar Johnny'yi biraz bozuyor.

Tica'yla Baltimore'daki geceden söz ettik, Johnny'nin ilk şiddetli krizini geçirdiği gece. Konuşurken Tica'nın gözlerinin içine bakıyordum, beni anladığından, bir daha Johnny'ye boyun eğmeyeceğinden emin olmak istiyordum. Eğer Johnny fazla konyak içerse, ya da az bile olsa uyuşturucu alırsa konser tam bir fiyaskoyla sonuçlanır ve her şey boşa gider. Paris bir taşra gazinosuna benzemez, üstelik herkesin gözü Johnny'nin üstünde. Bunları düşünürken ağzımda kötü bir tat duyuyorum, öfke bu, ancak Johnny'ye ve başına gelen şeylere karşı değil daha çok kendime karşı ve onun çevresinde bulunanlara karşı, Markiz'e ve Marcel'e örneğin. Aslında hepimiz bir alay benciliz, Johnny'yle ilgilenmek bahanesiyle asıl yaptığımız kafamızdaki Johnny düşüncesini korumak, kendimizi Johnny'nin bize verecceği yeni zevklere hazırlamak, diğerlerinin arasından seçerek yücelttiğimiz heykelin parlamasını sağlamak, her ne pahasına olursa olsun. Johnny'nin fiyaskosu benim kitabım için kötü olur (İngilizce ve İtalyanca çevirileri bugünlerde çıkacak), Johnny'ye gösterdiğim ilginin bir kısmı bu tür nedenlerden kaynaklanıyor. Art ve Marcel'in ekmek parası kazanmak için ona gereksinimleri var, peki ya Markiz, kimbilir Markiz ne görüyor Johnny'de yeteneğinin dışında. Tüm bunların öteki Johnny'yle hiçbir bağlantısı yok, birdenbire farkına varıyorum, belki de Johnny bana bunu ifade etmek istiyordu, üstünden battaniyeyi atıp bir kurtçuk gibi çırılçıplak kaldığında, ne saksofonu, ne parası, ne de elbisesi var aslında, saplantı halinde zavallı aklının çözemediği birtakım şeyleri düşünüyor ve bu düşünceler yavaşça müziğinde dalgalanıyor, cildini okşuyor, onu bizlerin asla anlayamayacağı beklenmedik bir atılıma hazırlıyor.

İnsan böyle şeyler düşünmeye başlayınca sonunda ağzında gerçekten kötü bir tat oluşuyor, ne kadar içten olursak olalım sonunda, Johnny Carter gibi bir insanın yanında ancak bir pislik olduğumuzu anlıyoruz; şimdi konyağını içmek için kanepeye oturmuş, alaycı bir biçimde bana bakan Johnny'nin yanında. Hepimizin Pleyel salonuna gitme zamanı geldi. Müzik gecenin geri kalan bölümünü kurtarsın hiç değilse, en kötü görevlerinden birini tamamlasın: aynanın karşısına güzel bir paravan koysun bizim için ve birkaç saat boyu haritadan silsin bizi.

Doğal olarak yarın *Jazz Hot*'ta bu geceki konserin öyküsünü yazacağım. Fakat aralarda dizlerimin üstünde karaladığım bu kısa notlarda bir eleştirmen olarak konuşmak, yani başkalarıyla kıyaslama yaparak Johnny'ye değer biçmek hiç içimden gelmiyor. Çok iyi biliyorum ki artık Johnny benim gözümde bir cazcı değil, caz yeteneği onun yalnızca dıştan görünüşü, herkes onu anlayabilir ve ona hayran kalabilir, oysa bu görünüş başka bir şey saklıyor ve benim için önemli olması gereken tek şey bu, çünkü belki Johnny için de önem taşıyan yalnızca bu.

Johnny'nin müziğini benliğimde hissederken bunları söylemem kolay. Ancak aradan zaman geçince... Neden onun gibi yapamayacağım, neden ben de başım önde kendimi duvara doğru fırlatıp atamayacağım? Gerçeği ifade etmek için kullandığım sözcükleri özenle gelecek zamana yerleştiriyorum, budala bir diyalektikten başka bir şey olmayan düşüncelerin ve kaygıların arkasına sığınıyorum. İnsan neden dua etmek için içgüdüsel olarak diz çökmek zorunda kalır, anlar gibi oluyorum. Pozisyon değiştirmek, ses tonunun değişmesinin, söylenilen sözcüklerin değişmesinin bir simgesi. Bu değişmeyi gözlemleme noktasına geldiğim zaman, az öncesine dek hiçbir nedene bağlı görünmeyen şeyler belli bir anlam kazanıyorlar, olağanüstü bir biçimde basitleşiyor ve aynı zamanda derinleşiyorlar. Dün kayıt salonunda Johnny ayakkabılarını çıkarttığında deli değildi, ne Marcel ne de Art anladılar bunu. O anda Johnny'nin, çıplak ayaklarının tabanıyla yere değmeye gereksinimi vardı, kendini toprağa bağlı hissetmek için, çünkü müziği bu toprağı onaylıyor, ondan kaçmak istemiyor. Johnny'de bunu hissediyorum, o bir şeyden kaçmıyor, çoğu uyuşturucu kullananların yaptığı gibi uyuşturucuyu bir kaçış aracı olarak görmüyor, müziğin arkasına sığınmak için saksofon çalmıyor, psikiyatri kliniklerinde haftalarca kalmasının nedeni katlanamadığı baskılardan korunmak değil. Ondaki en özgün nitelik olan stili, hiçbirine ihtiyaç duymadığı halde saçma isimlere layık görülen stili bile, Johnny'nin sanatının bir başka şeyin boşluğunu doldurmadığını kanıtlıyor. Johnny'nin on yıl önce oldukça

yaygın olan *hot* caz türünü bırakmasının nedeni şiddetli bir biçimde cinsellik taşıyan bu türün ona göre çok pasif olmasıydı. Onun durumunda istek zevki bastırıyor ve bir yerde öldürüyor, çünkü isteği onun ileri gitmesini, bir şeyler araştırmasını gerektiriyor, geleneksel cazın kolay karşılaşmalarını önceden yadsıyarak. Sanırım bu yüzden *blues* Johnny'nin pek hoşuna gitmiyor, mazoşizm ve nostalji dolu *blues*... Fakat tüm bunlardan kitabımda söz ettim, çabuk tatminlerden vazgeçmesinin Johnny'yi nasıl yeni bir tür hazırlamaya ittiğini gösterdim; şimdi Johnny ve diğer müzisyenler bu türü son olanaklarına dek geliştiriyorlar. Bu caz kolay cinselliğe ya da başka bir deyişle Wagnervariliğe dönmüyor, müziğin tümüyle özgür olduğu bağımsız bir düzleme koyuyor kendini, betimleyici yönü kaldırıldığında resim sanatının yalnızca özgür bir biçimde boyama sanatı olarak kalması gibi. Böylece, cinsel tatminlere ve nostaljilere eğilimini tümüyle yitiren bir müziğin —bu müziği metafizik olarak adlandırabilmeyi isterim— sahibi olan Johnny, kendi kendisini tanımak, araştırmak, her gün elinden kaçıp giden gerçeği yakalamak için bu müziğe güveniyor. Biçemindeki ikilem bu bence, saldırgan etkililiğinin nedeni de bu. Tatmin olması olanaksız olduğu için, sürekli batan bir iğneye, sonu olmayan bir yapıya benziyor; mutluluğu başarıya ulaşmak değil, araştırmalarını yinelemek, insanlığını yitirmeden yeteneklerini örneklemek. Ve çok iyi biliyorum ki Johnny, bu geceki gibi, müziğini yaratırken kendini ve benliğini yitirdiğinde hiçbir şeyden kaçmıyor. Birisiyle buluşmaya gitmek asla bir kaçış olamaz, randevu yerini her seferinde uzaklaştırsak bile; geride kalabileceklere gelince, Johnny onları görmezden geliyor ya da son derece küçümsüyor. Örneğin Markiz Johnny'nin yoksulluktan korktuğunu sanıyor, farkına varmıyor ki Johnny'nin tek korkusu canı bir pirzola istediğinde onu çatalının ucunda bulamamak, ya da uykusu geldiğinde bir yatak bulamamak, ya da ona göre normal olarak cüzdanında yüz dolar olması gerektiğinde o yüz doları bulamamak. Johnny bizim gibi soyutlamalardan oluşan bir dünyada yaşamıyor; onun için de müziğinin, bu gece dinlediğim hayran olunası müziğinin hiçbir soyut yönü yok. Çalarken neler ekip biçtiğinin sayımını ancak

kendisi yapabilir, Johnny'yse büyük bir olasılıkla şimdi başka şeyler peşindedir, yeni düşüncelerin, yeni kaygıların içinde yitip gitmiştir. Zaferleri bir düş gibidir; uyandığında, bir buçuk dakika süren on beş dakikalık süresinde gittiği uzak yerlerden alkışlar onu geri getirdiğinde unutur onları.

Fırtınanın ortasında bir paratonere bağlı yaşayıp da başımıza hiçbir şey gelmeyeceğini düşünmeye benzerdi. Dört-beş gün sonra Quartier Latin'deki *Dupont* kahvesinde Art Boucaya'ya rastladım, gözlerini devirerek bana kötü haberleri vermesi epey zaman aldı. İlk anda, fesat olarak nitelendirmekten başka çare bulamadığım bir tatmin duydum, çok iyi biliyordum, bu dinginliğin uzun süremeyeceğini biliyordum; fakat daha sonra olayın etkilerini düşündüm ve Johnny'ye duyduğum sevgi midemi sancılandırdı; öyle ki Art bana olanları anlatırken iki kadeh konyak içiverdim. Özet olarak anladığım kadarıyla Delaunay o gün yeni bir beşli sunmak için bir kayıt düzenlemişti, beşli başta Johnny olmak üzere Art, Marcel Gavoty ve Paris'li iki çocuktan oluşuyordu; çok yetenekli olan bu çocukların biri piyano, öteki de bateri çalacaklardı. Öğleden sonra üçte başlayacaklardı çalmaya; tüm öğleden sonra ve gecenin bir bölümü boyunca ısınıp kayıt için bir şeyler çıkartacak kıvama gelmeleri düşünülmüştü. Oysa ne oluyor? Johnny ancak saat beşte çıkageliyor. Delaunay sabırsızlıktan patlamak üzereyken; bir koltuğa çökerek kendini iyi hissetmediğini, çocukların gününü berbat etmemek için geldiğini, fakat canının hiç saksofon çalmak istemediğini söylüyor.

"Marcel ve ben biraz dinlenmesi için onu ikna etmeye çalıştık, fakat o rastladığı ceset külü dolu kavanozlarla kaplı birtakım alanlardan söz etmekten başka bir şey yapmıyordu, yarım saat kavanozlardan söz etti. Sonunda parktan topladığı bir sürü kuru yaprak çıkartmaya başladı cebinden. Stüdyo bahçeye dönmüştü, işçiler karmakarışık suratlarla oraya buraya gidip geliyorlardı, üstelik tüm bunlar hiçbir kayıt yapılmaksızın oluyordu; düşünsene kayıt teknisyeni üç saattir kabinin içinde hiçbir şey yapmadan sigara içiyordu; Paris gibi yerde olacak şey değil bu.

"Sonunda Marcel, Johnny'yi en iyisinin bir şeyler denemek olacağına inandırdı, ikisi birlikte çalmaya başladılar, biz de uzaktan izliyorduk onları, daha çok boş oturmaktan sıkılmış olduğumuz için. Uzun süreden beri Johnny'nin sağ kolunda bir tür kasılma olduğunu fark etmiştim, çalmaya başlaması görülecek bir şeydi yemin ederim. Yüzü kül rengi olmuştu inan bana, arada bir ürperiyordu sanki, her an yere yığılıp kalmasını bekliyordum. Tam o sırada bağırdı, hepimize tek tek, uzun uzun baktı ve *Amorous*'u çalmaya başlamak için ne beklediğimizi sordu. Biliyorsun, Alamo'nun teması. İyi, Delaunay teknisyene bir işaret yapıyor, hepimiz olabildiğince iyi bir biçimde girişiyoruz parçaya, Johnny bacaklarını açıyor, sallanan bir gemideymiş gibi ve yemin ederim şimdiye dek hiç duymadığım bir biçimde çalmaya başlıyor. Üç dakika sürüyor bu, sonra birdenbire bu tanrısal uyumu bozabilecek nitelikte bir ses çıkartıyor ve bizi yarı yolda bırakarak köşesine çekiliyor, biz de elimizden geldiğince bitiriyoruz parçayı.

"Öykünün en kötü bölümü şimdi başlıyor, parçayı bitirdiğimizde Johnny her şeyin şeytani bir biçimde geçtiğini ve bu kaydı yok saymamız gerektiğini söyledi. Doğal olarak ne Delaunay ne de biz onu ciddiye almadık; çünkü tüm kusurlarına karşın Johnny'in solosu her gün dinlediklerimden bin kat daha değerliydi. Apayrı bir şey bu, sana anlatamayacağım bir şey... Dinleyince görürsün, tahmin edersin ki ne Delaunay ne de teknisyenler kaydı yok etmeyi düşünmüyorlar. Fakat Johnny deli gibi ısrar ediyordu, eğer plak silinmediyse kayıt kabininin camlarını kırmakla tehdit ediyordu bizi. Sonunda kayıt sorumlusu ona herhangi bir şey göstererek ikna olmasını sağladı, o zaman Johnny *Streptomicyne*'i kaydetmemizi önerdi. Bu parça hem daha iyi hem de daha kötü oldu, söylemek istediğim şu: kusursuz, yusyuvarlak bir plak fakat Johnny'nin *Amorous*'ta çaldığı o inanılmaz şey yok bunda."

Art içini çekerek birasını bitirdi ve karanlık bir ifadeyle bana baktı. Ona Johnny'nin daha sonra ne yaptığını sordum; kuru yapraklar ve kül kavanozlarıyla dolu alanlarla ilgili öykülerle hepsinin kafasını ütüledikten sonra, artık çalmak istemediğini bildirip sendeleyerek stüdyodan çıktığını söyledi. Marcel elinden saksofonunu almış, onu yine yitir-

mesin, tekmelemesin diye, sonra da Fransız çocuklardan birinin yardımıyla oteline bırakmışlar Johnny'yi.

Hemen onu görmeye gitmekten başka ne yapabilirim? Fakat ne olursa olsun bu ziyareti yarına bıraktım. Ertesi sabah da Johnny'yi *Le Figaro*'nun sütunlarında gördüm; denilene göre Johnny o gece kaldığı oteldeki odasını ateşe vermiş sonra da çırılçıplak koridorlarda koşarak dışarı kaçmıştı. O da, Dédée de olayı yara almadan atlatmışlardı, ancak Johnny hastanede kontrol altındaydı. İyileşmekte olan karımı oyalamak için ona gazetedeki haberi gösterdim ve hemen hastaneye gittim, ancak basın kartım hiçbir işe yaramadı. Öğrenebildiğim tek şey Johnny'nin sayıklamakta olduğu ve on kişiyi delirtmeye yetecek ölçüde esrar içmiş olduğu haberiydi. Zavallı Dédée ona karşı gelememiş, uyuşturucu almasını engelleyememişti; Johnny'nin tüm kadınları sonunda onun suç ortağı olurlar, ayrıca yüzde yüz eminim ki uyuşturucuyu da ona Markiz sağladı.

Sonunda hiç zaman yitirmeden Delaunay'in evine gittim, bir an önce bana *Amorous*'u dinletmesini istemek için. Belki de *Amorous* zavallı Johnny'nin vasiyetnamesi olacaktı; bu durumda da mesleki görevim...

Fakat hayır, henüz değil. Beş gün sonra Dédée beni aradı ve Johnny'nin çok daha iyi olduğunu, beni görmek istediğini söyledi. Dédée'ye sitem etmemeyi yeğledim, çünkü hem boşuna zaman yitirecektim, hem de zavallının sesi çok kötü geliyordu. Hemen geleceğime söz verdim ve Johnny iyileşince belki taşra kentlerinde bir turne düzenlenebileceğini söyledim. Telefonu kapatırken Dédée ağlamaya başlamıştı.

Johnny yatağında oturuyor, odadaki diğer iki hastanın o sırada uyuyor olması büyük bir şans. Ağzımı açıp bir şey söylemeye fırsat bulamadan Johnny koca elleriyle kafamı yakalayarak beni alnımdan ve yanaklarımdan ısrarla öptü. Korkunç zayıflamıştı, bana iştahlı olduğunu ve kendisine çok yemek verdiklerini söylemesine karşın. Şimdilik onu en çok kaygılandıran, çocuklar hakkında kötü konuşuyorlar mı,

geçirmiş olduğu kriz başkalarına zarar verdi mi gibi konulardı. Onu yanıtlamam neredeyse faydasız; çünkü konserlerin iptal edildiğini, Art'ın, Marcel'in ve diğerlerinin işlerinin bozulduğunu çok iyi biliyor; bu arada bir gelişmenin, her şeyi yoluna sokacak bir gelişmenin olduğuna inanıyormuş gibi soruyor bunları bana. Ancak beni kandıramıyor, çünkü tüm bunların altında olağanüstü aldırmazlığı yatıyor; her şeyin yerle bir olması Johnny'nin umurunda değil, bunu anlayabilecek kadar tanıyorum onu.

"Sana ne söylememi istiyorsun Johnny? Her şey çok daha iyi olabilirdi, ancak senin öyle bir yeteneğin var ki, her şeyi bozuyorsun."

"Doğru, bunu yadsıyamam," dedi Johnny yorgun bir ifadeyle. "Tüm bunlar kül kavanozları yüzünden."

Aklıma Art'ın sözleri geldi, Johnny'nin yüzüne bakakaldım.

"Kül kavanozlarıyla kaplı alanlar Bruno. Görünmeyen yığınlarca kül kavanozu, kocaman bir alana gömülmüş, ben bu alanda yürüyordum, arada bir ayaklarım bir şeye takılıyordu. Düş gördüğümü söyleyeceksin değil mi? Bak dinle, şöyleydi: Arada bir ayaklarım bir kül kavanozuna takılıyordu, sonunda tüm alanın kül kavanozlarıyla kaplı olduğunu fark ettim, her kül kavanozunun içinde bir cesedin külleri vardı. O zaman yere çömeldiğimi anımsıyorum, tırnaklarımla toprağı kazmaya başladım kül kavanozlarından biri iyice ortaya çıkıncaya dek. Evet anımsıyorum, şöyle düşündüğümü anımsıyorum: 'Bu herhalde boş çünkü bu benimki olacak.' Oysa hayır, gri bir toz vardı içinde, ötekileri görmedim ama onların da içinde bu gri tozdan olduğunu çok iyi biliyordum. O halde... işte sanırım o zaman *Amorous*'u kaydetmeye başladık."

Ona belli etmeden derecesinin yazılı olduğu çizelgeye göz attım. Ateşi normal, nasıl olur? Genç bir doktor kapıdan kafasını uzattı, başıyla bana selam verdi, Johnny'ye de cesaret verici bir işaret yaptı, kibar ve sportmence bir işaretti bu. Oysa Johnny ona yanıt vermedi bile, doktor içeri girmeden gittikten sonra Johnny'nin yumruklarını sıkmış olduğunu gördüm.

"Bunu hiç anlamayacaklar," dedi bana. "Tüy takmış maymun gibi-

ler, Kansas konservatuvarındaki, Chopin çaldıklarını sanan kızlar gibi. Dinle Bruno, Camarillo'da beni üç hastayla birlikte aynı odaya koymuşlardı, sabahları odaya yeni yıkanmış, akpak, sevimli bir stajyer doktor giriyordu. Kleenex'le Tampax'ın birleşmesinden doğmuştu sanki, inan bana. Koca bir budalaydı, yanıma oturur, yüreklendirici sözcükler söylerdi bana; oysa ben artık ne Lan'ı ne başkasını düşünüyor, yalnızca ölmek istiyordum. En kötüsü de adamın ona dikkat etmiyorum diye alınmasıydı. Temiz yüzüne, itinayla taranmış saçlarına ve bakımlı tırnaklarına hayran olup yatağımda oturarak onu dinlememi bekliyordu galiba; Lourdes'a gidip bastonlarını atarak havalara sıçrayan sakatlar gibi iyileşeceğimi sanıyordu...

"'İşte bu adam ve Camarillo'daki tüm öteki adamlar inanmışlardı. Neye inanmışlardı, bilmek istiyor musun? Ben bilmiyorum, yemin ederim, fakat inanmışlardı. Herhalde kendilerine, diplomalarına, değerlerine. Hayır, tam olarak ifade edemiyorum. Bazıları alçakgönüllüydü, kendilerini yanılmaz sanmıyorlardı. Fakat en alçakgönüllüsü bile kendinden emindi. Beni en çok sinirlendiren de buydu Bruno, *kendilerinden emin olmaları*.. Neden emindiler söyler misin bana, oysa öteki tarafta ben, başında bin türlü dert olan zavallı ben, her şeyin bir pelteye benzediğini, etraftaki her şeyin titrediğini hissedecek kadar bilinç sahibiydim; biraz dikkat etmek, biraz oturup kulak vermek, susup dinlemek yetiyordu delikleri bulmak için. Kapıdaki, yataktaki delikleri. Elimizdeki, gazetedeki, zamandaki, havadaki delikleri; her şey delik dolu, sünger gibi, kendi kendisini süzen bir süzgeç gibi... Fakat onlar Amerikan bilimiydi, anlıyor musun Bruno? Beyaz gömlekleri onları deliklerden koruyordu; hiçbir şey görmüyorlardı, başkaları tarafından önceden görülmüş olanı kabul ediyorlar ve gördüklerini sanıyorlardı. Ve delikleri göremiyorlardı doğal olarak, ve kendilerinden çok emindiler, reçetelerine, iğnelerine, lanet olası psikanalizlerine, 'sigara içmeyin', 'içki içmeyin'lerine tümüyle inanmışlardı... Ah, ordan defolup gitmek, bir trene atlamak, her şeyin nasıl arkaya doğru gittiğini, parçalandığını görmek camdan; arkaya bakıp uzaklaşmasını izlediğinde manzaranın nasıl parçalandığını hiç gördün mü bilmiyorum..."

Gauloises içiyoruz. Johnny'nin biraz konyak ve sekiz-on sigara içmesine izin vermişler. Fakat belli ki bedeni içiyor sigarayı, kendisi başka bir yerde, karanlık kuyudan çıkmak istemiyormuş gibi neredeyse. Son günlerde neler gördü, neler hissetti merak ediyorum. Onu heyecanlandırmak istemiyorum, ama kendiliğinden konuşmaya başlasa... Sessizce sigaralarımızı içiyoruz, arada bir Johnny kolunu uzatıp parmaklarını yüzümde gezdiriyor, kim olduğumu anlamak istermişçesine. Daha sonra kol saatiyle oynuyor, sevgiyle bakıyor ona.

"Olay şu: aslında kendilerini bilgin sanıyorlar," diyor ansızın. "Bir sürü kitabı bir araya getirerek okuyup yuttukları için kendilerini bilgin sanıyorlar. İçimden gülmek geliyor çünkü sonuç olarak hepsi de çok iyi çocuklar, öğrendikleri ve yaptıkları şeylerin çok derin ve zor olduğuna inanmış olarak yaşıyorlar. Bir sirkte de böyledir Bruno, aramızda da. İnsanlar bazı şeyleri, yapılabilmesi en zor şey olarak görürler, onun için de trapezcileri ya da beni alkışlarlar. Ne sanıyor bu insanlar anlamıyorum, iyi çalmak için bir müzisyenin kendini parçaladığını mı, yoksa bir trapezcinin her atlayışta kaslarını incittiğini mi? Oysa gerçekte zor şeyler bambaşka, insanların her an yapabildiklerini sandıkları şeyler bunlar. Örneğin bir köpeğe ya da bir kediye bakmak ve onları anlamak. Zorluk, büyük zorluk bunlar işte. Dün gece şu küçük aynada kendime bakmak geldi aklıma, yemin ederim sana öyle zor oldu ki, neredeyse kendimi yataktan yere atacaktım. Düşünsene kendi kendine bakıyorsun, yalnızca bu, insanı yarım saat dehşet içinde bırakmaya yeter. Gerçekte bu adam ben değilim, ilk anda, ilk bakışta ben olmadığımı açıkça anladım, onu beklenmedik bir biçimde, bir rastlantı olarak yakalamıştım ve biliyordum ki bu ben değildim. Bunu hissediyordum ve insanın içinde böyle bir his olunca... Fakat bu Palm Beach plajındaki gibi, bir dalga çarpıyor sana, ikinci bir dalga, bir dalga daha... Tam birini hissediyorsun ki öteki geliyor, yani öteki sözcükler... Hayır, hayır sözcükler değil, sözcüklerin içinde olan bir tür tutkal, bir tür salya. Ve salya üstüne gelerek seni kaplıyor ve aynadakinin sen olduğuna inandırıyor seni. Doğru, ama nasıl fark etmezsin ki. Fakat doğru, bu benim, bunlar benim saçlarım, bu yara izi de benim.

İnsanlar kabul ettikleri tek şeyin salya olduğunu anlamıyorlar, bunun için aynaya bakmak onlara çok kolay geliyor. Ya da bir ekmek parçasını bıçakla kesmek. Sen hiç bir ekmeği bıçakla kestin mi Bruno?"

"Arada bir keserim," dedim, sözleri eğlendirmişti beni.

"Ve bu seni hiç etkilemedi öyle mi? Ben yapamıyorum Bruno. Bir gece bıçakla ekmeği öyle uzağa attım ki bıçak neredeyse yan masadaki Japon adamın gözünü çıkartıyordu. O sıralar Los Angeles'taydım, müthiş bir olay oldu bu... Onlara durumu anlattığımda beni içeri attılar. Bana göre çok basit, fakat onlara nasıl anlatmalı? Doktor Christie'yi o zaman tanıdım, olağanüstü bir adam, ben bile böyle düşünüyorum, ben ki doktorları pek..."

Eliyle bir çizgi çizdi havada, her yeri elleyip, her yerde bir iz bırakarak. Gülümsüyor. Bana öyle geliyor ki yalnız, yapayalnız. İçim boşalmış bir biçimde oturuyorum yanında. Eğer Johnny'nin aklına beni eliyle ikiye bölmek gelse, beni tereyağı ya da duman gibi yarabilir. Belki de arada bir parmaklarını ihtiyatla yüzüme değdirmesinin nedeni budur.

"Ekmek orda, örtünün üstünde," diyor Johnny havaya bakarak. "Sert bir nesne olduğu yadsınamaz, çok güzel bir rengi ve bir kokusu var. Bu ben değilim, bu benden başka, benim dışımda bir şey. Fakat eğer onu ellersem, eğer parmaklarımı uzatıp onu yakalarsam o zaman değişen bir şey oluyor, sence de öyle değil mi? Ekmek benim dışımda, fakat parmaklarımla onu elliyorum, onu hissediyorum, onun dünyanın kendisi olduğunu hissediyorum, öyleyse onun tam anlamıyla başka bir şey olduğu söylenebilir mi?"

"Sevgili dostum, binlerce yıldır bir sürü sakallı adam bu sorunu çözmek için kafa patlatıyor."

"Ekmek günün ışığı," diye fısıldıyor Johnny yüzünü kapatarak. "Ve ben onu ellemeye, onu ikiye bölmeye, onu ağzıma koymaya cüret ediyorum. Biliyorum bir şey olmuyor; korkunç olan da bu ya. Bir şey olmamasının korkunç olduğunu anlıyor musun? Ekmeği kesiyorsun, bıçağı böğrüne batırıyorsun ve her şey eskisi gibi sürüyor. Ben anlamıyorum Bruno."

Johnny'nin yüz ifadesi ve heyecanı beni korkutmaya başladı. Ona cazdan, anılarından, tasarılarından söz ettirmek, onu gerçeğe geri getirmek giderek zorlaşıyor. (Gerçek; yazar yazmaz iğreniyorum bu sözcükten. Johnny haklı, gerçek bu olamaz, caz eleştirmeni olduğum gerçek olamaz, çünkü eğer öyleyse birisi bizimle dalga geçiyor. Diğer taraftan insan Johnny'nin dümen suyuna kaptırmamalı kendini yoksa herkes birden çıldırabilir.)

Şimdi uyuyakaldı, ya da en azından gözlerini kapattı uyuyormuş gibi yapıyor. Yaptıklarını anlamanın ne denli zor olduğunu bir kez daha fark ediyorum; Johnny nedir, Johnny *kimdir*? Uyuyor mu, uyuyormuş gibi mi yapıyor, yoksa uyumak mı istiyor? İnsan diğer arkadaşlarına kıyasla Johnny'ye çok daha yabancı, onun çok daha dışında. Hiç kimse daha adi, daha sıradan, zavallı bir yaşamın koşullarına daha bağlı olamaz; görünüşe göre her bakımdan ulaşılabilir. Görünüşe göre asla kuraldışı değil. Herhangi biri Johnny gibi olabilir; hasta, kötü alışkanlıkları olan, şiir ve yetenek dolu iradesiz bir zavallı olmayı kabul ettiği sürece. Görünüşe göre. Ben ki ömrümü dehalara hayranlık duyarak geçirdim, örneğin Picasso'lara, Einstein'lara, herkesin bir dakika içinde hazırlayacağı kutsal listedekilere (Gandhi ve Chaplin ve Stravinsky), herkes gibi kabul etmeye hazırım, bu olağanüstü kişiler bulutların üstünde yol alırlar, onların yaptıkları bizi şaşırtmamalıdır. Onlar farklıdır, bunu herkes bilir. Oysa Johnny'nin farklılığı gizli, gizemi kızdırıyor insanı çünkü hiçbir açıklaması yok. Johnny bir deha değil, hiçbir şey keşfetmedi, binlerce siyah ve beyaz gibi caz müziği yapıyor; gerçi herkesten iyi müzik yapıyor ancak kabul etmek gerekir ki, bu biraz da seyircilerin zevkine ve modaya, dolayısıyla zamana bağlı. Örneğin Panassié, Johnny'yi kesinlikle kötü buluyor, oysa biz kesinlikle kötü olanın Panassié olduğunu düşünüyoruz, dolayısıyla bu tartışmaya açık bir konu. Tüm bunlar Johnny'nin başka bir dünyaya ait olmadığını gösteriyor, ancak tam bunu düşünür düşünmez kendi kendime Johnny'de başka bir dünyaya ait bir şeylerin olup olmadığını soruyorum (başta Johnny'nin kendisi bilmiyor bunu). Bunu kendisine

söylesclerdi çok eğlenirdi herhalde. Onun ne düşündüğünü, bu şeyleri nasıl algıladığını ben çok iyi biliyorum. Bu şeyleri diyorum, nasıl algıladığını diyorum, çünkü Johnny... Neyse geçelim bunları, benim kendi kendime anlatmak istediğim şu: Johnny'yle aramızda bulunan uzaklığın belli bir açıklaması yok, anlatılabilir farklılıklara dayanmıyor. Bizim kadar onu da etkileyen bu durumun sonuçlarının bedelini ilk önce ödeyen de o. Johnny'nin insanlar arasında bulunan bir melek olduğunu söylemek geliyor içimden, ancak temel bir dürüstlük duygusu bu tümceyi geri çekmeye, onu güzelce değiştirmeye ve şunu kabul etmeye zorluyor kişiyi: Belki de Johnny meleklerin arasında bir insan, gerçekdışı olan tüm bizlerin içinde tek gerçek. Belki de bu yüzden Johnny parmaklarıyla yüzümü elleyerek kendimi bu denli mutsuz, bu denli saydam, sağlığım, evim, karım ve saygınlığımla bu denli küçük hissetmeme neden oluyor. Özellikle de saygınlığımla. Evet, saygınlığımla.

Ama her zamanki gibi oldu; hastaneden çıkıp sokağa adım atar atmaz, günlük yaşantıma geri döner dönmez her şey değişti. Zavallı Johnny, ne denli dışında gerçeğin. (Evet evet, bu böyle. Şimdi bir kahvede otururken ve hastaneyi ziyaret edişimin üstünden iki saat geçtikten sonra, bunun böyle olduğuna inanmak, kendime karşı biraz daha içten olabilmek için zorlanarak yazdığım yukarıdaki satırlara inanmaktan daha kolay geliyor bana.)

Neyse ki talih yüzümüze güldü de yangın işi kolayca örtbas edildi; daha doğrusu tahmin edileceği gibi Markiz olayın örtbas edilmesi için araya girdi. Dédée ve Art Boucaya beni almaya gazeteye geldiler, üçümüz birlikte *Vix*'e gidip *Amorous*'un şimdiden ün kazanmış —ancak gizliliğini hâlâ koruyan— kaydını dinlemeye gittik. Takside giderken Dédée bana, pek de içinden gelmeden, Markiz'in Johnny'nin başını bu yangın derdinden nasıl kurtardığını anlattı, zaten alt tarafı bir tek yatak şiltesi yanmıştı, bir de Lagrange otelinde kalan Cezayirliler büyük bir korku geçirmişlerdi. Para cezası (ödendi bile), yeni bir otel (Tica bulduu) ve Johnny büyük, güzel bir yatakta kendini toparlıyor, kovalar do-

lusu süt içiyor, *Paris Match* ve *New Yorker* dergilerini, arada bir de, Dylan Thomas'ın her tarafını kurşunkalemle aldığı notlarıyla doldurduğu ünlü (ve pislik içindeki) şiir kitapçığını okuyor.

Bu haberleri dinleyip köşebaşındaki kahvede bir konyak içtikten sonra *Amorous* ve *Streptomicyne*'i dinlemek üzere kayıt salonuna yerleştik. Art tüm ışıkların söndürülmesini istedi ve boylu boyunca yere uzandı, müziği daha iyi dinlemek için. İşte tam o sırada içeri Johnny girdi müziğini yüzümüze vurarak, oteldeki yatağında yatıyor olmasına karşın girdi buraya ve on beş dakika müziğiyle yıkadı geçti bizi. *Amorous*'un plak olarak piyasaya sürülmesi düşüncesinin Johnny'yi neden bu denli çıldırttığını anlıyorum, çünkü herhangi biri parçadaki hataları, bazı tümcelerin sonundaki belirgin üflemeleri ve her şeyden önemlisi, sondaki vahşi düşüşü fark edebilir; sondaki bu kısa ve boğuk nota bana kırılan bir kalbi, ekmeğe saplanan bir bıçak darbesini anımsattı (birkaç gün önce Johnny de zaten ekmekten söz etmişti). Fakat tüm bunlara karşın bize göre bu parçayı olağanüstü güzel yapan unsurları Johnny göremez: bir çıkış noktası arayan, dört bir yöne doğru yönelerek umutsuzca bocalayan, soru işaretleriyle dolu bir endişenin ifadesiydi bu. Johnny *Amorous*'un, cazın en yüksek noktalarından biri olarak kalacağını anlayamaz (çünkü ona göre bir yenilgi olan, bize göre bir yol, ya da en azından bir yolun işaretidir). Johnny'nin içindeki sanatçı bu öykünmeyi her dinleyişinde öfkesinden çıldıracak; onun isteklerinin, düşüp kalkarak, müzikle birlikte ağzından tükürük de saçarak savaşım verdiği anlarda dile getirmek istediklerinin bir öykünmesi bu parça. Johnny bu parçada aradıklarının, o aradıkça, peşine düştükçe ondan kaçanların karşısında her zamankinden de daha yalnız. Ne garip tir ki tüm ipuçlarının aynı noktada toplanmalarına karşın Johnny'nin bir kurban olmadığını fark etmem için *Amorous*'u dinlemem gerekmişti; herkesin düşündüğü ve benim de Johnny'nin yaşamöyküsünde demeye getirdiğim gibi (kitabın İngilizce çevirisi piyasaya yeni sürüldü ve koka kola gibi satılıyor) izlenen, peşine düşülmüş biri değil Johnny. Şimdi bunun böyle olmadığını biliyorum, Johnny izlenmiyor, izliyor; yaşamı boyunca başına gelen olaylar avcının başına gelen

rastlantılar, avlanan hayvanın değil. Johnny'nin neyin peşine düştüğünü, ne aradığını kimse bilemez, ama bu böyle; kanıtı da *Amorous*, içtiği esrar, bir sürü konuda yaptığı saçma konuşmalar, aynı yanlışları yinelemesi, Dylan Thomas'ın kitabı, Johnny'nin zavallılığı, onu yücelten, onu anlamsız bir yaratık, kolsuz, bacaksız bir avcı, uyuyan bir kaplanın peşinden koşan bir tavşan durumuna getiren zavallılığı. Şunu da söylemek zorunda hissediyorum kendimi: *Amorous* kusma isteği yarattı bende, böylece ondan, ondaki bana ve ötekilere karşı çıkan her şeyden, bu elsiz ve ayaksız kara kitleden, parmaklarını yüzümde gezdiren ve sevecenlikle bana gülümseyen bu çılgın şempanzeden kurtulabilirmişim gibi.

Art ve Dédée *Amorous*'un yalnızca biçimsel güzelliğini görüyorlar (bence daha ötesini görmek istemiyorlar). Üstelik *Streptomicyne* Dédée'nin daha bile hoşuna gidiyor; Johnny bu parçayı her zamanki rahatlığıyla çalıyor, dinleyicilerin mükemmel bir biçem olarak algıladıkları bu rahatlık bana göre Johnny'nin kendini dalgın dalgın müziğin akışına bırakması, başka bir yerde olması. Sokağa çıktığımda Dédée'ye gelecekle ilgili tasarılarını sordum, Johnny otelden çıkacak duruma gelir gelmez (şimdilik polis otelden çıkmasına izin vermiyor) yeni bir plak firmasının, Johnny'nin istediği bütün parçaları kaydedeceğini ve çok iyi para vereceğini söyledi bana. Art, Johnny'nin olağanüstü fikirlerle dolu olduğunu, kendisinin ve Marcel Gavoty'nin Johnny'yle birlikte bu yenilikler üzerine "çalışacaklarını" iddia ediyor, oysa son haftalarda Art'ın endişeli olduğu görülüyor; üstelik bir an önce New York'a dönmek için bir müzik menajeriyle bağlantı kurduğunu biliyorum. Çok da iyi anlıyorum zavallı çocuğu.

"Tica'nın tutumu çok olumlu," dedi Dédée hınçla. "Tabii, onun için her şey çok kolay. Her zaman son dakikada çıkagelir, tek yaptığı cüzdanını açıp her şeyi yoluna koymaktır. Oysa ben..."

Art'la ben birbirimize baktık. Ne diyebilirdik ki ona? Kadınların ömrü Johnny ve Johnny gibilerin çevresinde dört dönerek geçiyor. Garip de değil bu, Johnny'yi çekici bulmak için kadın olmak gerekmiyor. Zor olan onun çevresinde dönerken belli bir uzaklığı koruyabil-

mek, iyi bir uydu, iyi bir eleştirmen olarak. Johnny'yi ilk tanıdığım günleri anımsıyorum, Art o zamanlar Baltimore'da değildi, Johnny, Lan ve çocuklarla birlikte oturuyordu. Lan'ın durumu içler acısıydı. Ancak bir süre Johnny'yle görüştükten sonra, müziğinin üstünlüğünü, akıl almaz korkularını, hiçbir zaman olmamış olaylarla ilgili açıklamalarını, sevgi ifade eden zamansız taşkınlıklarını yavaş yavaş kabul etmeye başladıktan sonra insan Lan'ın neden bu durumda olduğunu, hem Johnny'le birlikte yaşayıp, hem de daha başka bir durumda olunamayacağını anlıyordu. Tica için durum aynı değil, Tica Johnny'nin küçük yaşam alanını paylaşmıyor, üstelik cebinde tomarla dolar var, bu da bir makineli tüfekten daha etkili, en azından Art Boucaya böyle diyor, Tica'ya kızgın olduğu ya da başı ağrıdığı zamanlar.

"Mümkün olur olmaz gelin," demişti Dédée. "Sizinle konuşmak onun hoşuna gidiyor."

Ona yangın çıkarttığı için sitem etmek isterdim (çünkü bu işte parmağı olduğu besbelli) ancak bu, aynı Johnny'ye iyi bir yurttaş olması gerektiğini söylemek kadar yararsız olacaktı. Şimdilik her şey yolunda gidiyor, ne gariptir ki (ne kaygı vericidir ki) Johnny'nin işleri yoluna girer girmez ben kendimi son derece hoşnut hissediyorum. Bunun arkadaşça bir duygu olduğunu düşünecek kadar saf değilim. Bu daha çok bir erteleyiş, bir nefes alış. Bunu öylesine açık seçik hissediyorum ki başka açıklamalar aramama hiç gerek yok. Bunları yalnızca benim hissediyor olmam, yalnızca benim dert ediniyor olmam beni sinirlendiriyor. Art Boucaya'nın, Tica'nın ya da Dédée'nin durumu fark etmemeleri beni sinirlendiriyor: Johnny her acı çekişinde, hapse atılışında, kendini öldürmek isteyişinde, bir yatağı ateşe verişinde, bir otelin koridorlarında çıplak koşuşunda onların adına bir şeyler ödüyor, onların adına kendini öldürüyor. Ne yaptığını bilmeden yapıyor, idam sehpasında uzun konuşmalar yapanlara, insanlığın kötülüklerini açıklamak için kitap yazanlara ya da dünyayı günahlarından arındırmak için piyano çalanlara benzemiyor o. Ne yaptığını bilmiyor, zavallı saksofoncu, ne kadar da gülünç bir sözcük bu, ne kadar da önemsiz, binlerce zavallı saksofoncudan biri.

İşin kötüsü eğer böyle devam edersem, Johnny'den çok kendimle ilgili ayrıntılar yazmaya başlayacağım. Kendimi bir havariye benzetmeye başlıyorum, bu da hiç hoşuma gitmiyor. Eve dönerken, kendime olan güvenimi yeniden kazanmak için, kitabımda Johnny'nin patolojik yönüne yalnızca yüzeysel olarak, ölçülü bir biçimde değindiğimi düşündüm. İnsanlara Johnny'nin kül kavanozlarıyla dolu alanlarda gezindiğini sandığını, ya da resimlerin o baktığı zaman hareket ettiklerini düşündüğünü anlatmak gerekli gelmedi bana; bunlar sonuç olarak esrarın neden olduğu imgeler, sıkı bir tedaviden sonra biter gider. Ancak sanki Johnny bu imgeleri bana emanet ediyor, çantama mendil koyarmış gibi onları bırakıyor bana, geri alma zamanı gelinceye dek. Ve öyle sanıyorum ki onlara katlanabilen, onlarla birlikte yaşayabilen ve onlardan korkan tek insan benim; bunu da kimse bilmiyor, Johnny bile. İnsan Johnny'ye böyle şeyleri itiraf edemez, gerçekten büyük bir adama, bir öğüt karşılığında önünde diz çöktüğü bir hocaya itiraf edeceği gibi. Bir yük olarak sırtımda taşımam gereken bu dünya acaba nasıl bir dünya? Acaba ne tür bir havariyim ben? Johnny'de en ufak bir büyüklük yok; bunu, onu tanıdığım, ona hayranlık duyduğum günden beri biliyorum. Uzun zamandır da bu beni şaşırtmıyor, oysa ilk başlarda bu büyüklük yokluğu bana garip geliyordu, belki de bu insanın herhangi birine, özellikle de cazcılara verebileceği bir nitelik değil. Neden bilmiyorum (neden *bilmiyorum*) bir zamanlar Johnny'de, kendisinin her geçen gün yalanladığı bir büyüklük olduğunu sandım (belki de biz yalanlıyoruz onu, aslında ikisi aynı kapıya çıkmıyor, çünkü açık konuşalım, Johnny'de eskiden var olan başka bir Johnny'nin hayaleti var sanki ve bu öteki Johnny büyüklük dolu; hayalet, bu olmayan niteliği taşıyor ve yansıtıyor).

Bunları anlatmamın nedeni şu: Johnny'nin yaşamını değiştirmek için yaptığı tüm denemeler, başarılı olamadığı intiharından esrar içmesine dek tümü, onun kadar büyüklükten yoksun birine yakışırdı ancak. Sanırım ona en çok bunun için hayranım, o gerçekten okuma yazma öğrenmek isteyen bir maymun, yüzünü duvarlara vuran, ancak ikna olmayarak aynı hareketi yineleyen bir zavallı o.

Ama eğer günün birinde bu maymun okumaya başlarsa ne büyük bir çatlak olur duvarda, ne büyük bir karışıklık başgösterir, canını kurtarmak isteyen kaçsın, en başta da ben. Hiçbir büyüklüğü olmayan bir adamın böyle kendisini duvarlara atması çok korkunç. Kemiklerinin çıkarttığı ses bizi ele veriyor, müziğinin ilk notaları bizi unufak ediyor (şehitlerin ve kahramanların böyle davranmasını insan kabul edebilir, fakat Johnny'yi!...).

Kesitler. Daha iyi bir biçimde ifade edemiyorum bunu, kişinin yaşamında ansızın korkunç ya da saçma sapan kesitler oluşuyormuş gibi bir kavram bu; olağan yasaların dışında kalan hangi yasa bunları yönetiyor bilinmez, hangi yasa karar veriyor bir telefon konuşmasından hemen sonra Auvernia bölgesinde yaşayan kız kardeşinizin çıkıp geleceğine ya da sütün taşacağına ya da balkondayken bir çocuğun araba altında kalmasına tanık olacağınıza. Öyle görülüyor ki futbol takımlarında ya da yönetim kurullarında olduğu gibi, yazgı da asılların başına bir şey gelirse diye her zaman birkaç yedek bulunduruyor. Ben de bu sabah Johnny Carter'ın iyileşmekte olduğunu ve yaşamından hoşnut olduğunu düşünerek mutluluk duyduğum sırada beni acele gazeteden arıyorlar, telefon eden Tica, Lan'la Johnny'nin en küçük kızları Bee' nin Chicago'da öldüğü haberini veriyor bana; Johnny doğal olarak deli gibiymiş, arkadaşlara yardımcı olmam iyi olacakmış.

Yine bir otelin merdivenlerinden çıkıyorum —Johnny'yle arkadaşlığım sırasında o kadar çok merdiven çıktım ki— odadakilerden Tica çay içiyor, Dédée bir havlu ıslatıyor, Art, Delaunay ve Pepe Ramírez alçak sesle Lester Young hakkında duydukları haberden söz ediyorlar. Johnny, alnında bir havlu, kıpırdamadan yatağında yatıyor, sakin, neredeyse küçümseyici bir havası var. Hemen durumun gerektirdiği bir tavır takınarak Johnny'nin elini kuvvetle sıktım ve bir sigara yakıp beklemeye başladım.

"Bruno, şuram ağrıyor," dedi Johnny bir süre geçtikten sonra, kalbinin olduğu yeri elleyerek. "Bruno, o benim avcumdaki küçük beyaz bir taş gibiydi. Ben zavallı sarı bir attan başka bir şey değilim ve

kimse, hiç kimse gözlerimden akan yaşları durduramaz."

Bunları törensel bir biçimde, sanki ezberlemiş gibi söylemişti; Tica, Art'a bakıyor, Johnny'nin yüzündeki ıslak havludan dolayı kendilerini görmemesinden yararlanarak birbirlerine hoşgörülü olmalarını telkin edici hareketler yapıyorlardı. Ben ucuz tümcelerden iğrenirim, ancak Johnny'nin söyledikleri, daha önce bir yerde okumuşum izlenimi yaratmalarının yanısıra, yüzüne takmış olduğu bir maske gibi geldi bana; öylesine boş, öylesine yararsız. Dédée başka bir havlu getirerek yüzündekiyle değiştirdi, aradaki zaman süresinde Johnny'nin yüzünü şöyle bir görebildim; kül rengine çalan bir griye dönüşmüştü, ağzı çarpılmış, gözleri bir çizgi oluşturacak ölçüde kısılmıştı. Ve Johnny'yle her zaman olduğu gibi olaylar hiç beklenmedik bir biçimde gelişti; onu çok iyi tanımayan Pepe Ramírez hâlâ duyduğu şaşkınlığın ve sanırım şokun etkisi altında; çünkü bir süre sonra Johnny yattığı yerden doğrularak hakaret etmeye başladı, sözcükleri tek tek çiğneyip sonra birer topaç gibi fırlatarak *Amorous*'un kaydından sorumlu olanlara hakaret etmeye başladı, hiç kimseye bakmıyor, ancak sözcüklerinin inanılmaz bayağılığı hepimizi delip geçiyor, bir kartona iğnelenen böceklere benziyoruz; iki dakika boyunca bu biçimde *Amorous*'la ilgili herkese hakaret etti, Art ve Delaunay'le başlayıp, benimle devam edip (oysa ben...), Dédée, hazreti İsa ve herkesi doğuran o orospuyla bitirdi. Aslında bu ve küçük beyaz taşla ilgili söyledikleri, Chicago'da zatürreeden ölen Bee'nin ölüm duasıydı.

Boş boş bir on beş gün daha geçti herhalde, bir yığın iş, gazete makalesi, oraya buraya yapılan ziyaretler — bir eleştirmenin yaşamının iyi bir özeti, yalnızca ödünç verilmiş şeylerle, yeniliklerle, başkalarının kararlarıyla yaşayabilmek. Bir gece Tica, Baby Lennox ve ben Flore kahvesinde oturuyor olacağız; mutlu, *Out of Nowhere*'i mırıldanarak, Billy Taylor'ın piyano solosu hakkında konuşacağız, bu parça hepimizin hoşuna gidiyor, özellikle de Baby Lennox'un, üstelik Baby Lennox Saint-Germain-des-Prés modasına uygun giyinmiş, çok da yakışmış giysileri. Baby Lennox yirmi yaşının verdiği hayranlıkla izle-

yecek Johnny'nin gelişini, oysa Johnny görmeden bakacak ona ve uzaktan geçerek başka bir masaya oturacak, tümüyle sarhoş ya da tümüyle uykuda. Tica'nın elini dizimde hissedeceğim.

"Gördün mü, yine çekmiş dün gece. Ya da bu akşam. Hep bu kadın yüzünden..."

İsteksizce Dédée'nin ancak herhangi başka biri kadar suçlu olduğunu söyledim, örneğin kendisi de bin kez Johnny'yle esrar içti, aklına estiği gün de yine içecektir. Canım çekip gitmek ve yalnız kalmak isteyecek, ne zaman Johnny'ye yaklaşamasam, onun yanında olamasam böyle olur. Masanın üstüne parmaklarıyla bir şeyler çizdiğini göreceğim, ne içmek istediğini soran garsona bakacak, sonunda bir tür ok çizecek havada ve çok ağırmış gibi iki eliyle onu tutacak, öteki masadakiler Flore'a yaraşır bir biçimde, kibarca eğlenmeye başlayacaklar. O zaman Tica "allah kahretsin" diyecek ve Johnny'nin masasına geçecek, garsona bir sipariş verdikten sonra Johnny'nin kulağına bir şeyler söylemeye başlayacak. Bu arada Baby Lennox bana hemen en derin umutlarını itiraf edecek, fakat ben ona bu gece Johnny'yi rahat bırakması gerektiğini, terbiyeli küçük kızların erkenden yatmaya gittiklerini söyleyeceğim, mümkünse bir caz eleştirmeniyle birlikte. Baby sevimli bir biçimde gülecek, eliyle saçlarımı okşayacak, sonra sessizce oturup yüzünü tümüyle beyaza, gözlerini ve ağzını yeşile boyamış kıza bakacağız. Baby o kadar da kötü olmadığını söyleyecek; kendisini Londra' da ve Stokholm'de üne kavuşturan *blues*'lardan birini bana mırıldanmasını isteyeceğim ondan. Daha sonra yine *Out of Nowhere*'e döneceğiz, bu parça bu gece bizi hiç durmadan izliyor, yüzü beyaza, gözleriyle ağzı yeşile boyanmış bir köpek gibi.

Johnny'nin yeni beşlisinde çalan iki çocuk önümüzden geçecek, ben de fırsattan yararlanarak bu geceki gösterinin nasıl gittiğini soracağım; böylece Johnny'nin bu gece çok az çalabildiğini öğreneceğim, ama çaldığı da bir John Lewis'in tüm düşüncelerinin toplamı değerinde, John Lewis'in düşünceleri olduğunu varsayarsak eğer, çünkü çocuklardan birinin dediği gibi her zaman elinde yalnızca notaları vardır, boşlukları doldurmak için, bu da aynı şey değil. Ben, Johnny'nin daha ne

kadar dayanabileceğini soracağım kendi kendime, özellikle de Johnny'ye güvenen seyircilerin daha ne kadar dayanabileceklerini. Çocuklar onlara ısmarladığım birayı kabul etmeyecekler, Baby ve ben yine başbaşa kalacağız ve sonunda ısrarlarına dayanamayarak, Baby'nin sorularını yanıtlayarak ona anlatacağım, (gerçekten de kendisine *baby* denmesini hak ediyor), neden Johnny'nin hasta ve bitmiş, tükenmiş bir adam olduğunu, neden beşlideki çocukların her geçen gün biraz daha yaka silktiklerini, neden günün birinde bir olay patlak vereceğini, San Francisco'da, Baltimore'da, New York'ta olduğu gibi.

Mahallede çalan başka müzisyenler girecek kahveye, bazıları Johnny'nin masasına giderek ona selam verecekler, ancak o onlara çok uzaktaymış gibi bakacak, korkunç aptal bir ifadeyle, gözleri ıslak ve yumuşak, ağzı akıp gidecek, dudaklarını parlatan tükürükleri tutamayacak kadar güçsüz. Tica ve Baby'yi izlemek eğlenceli olacak. Tica insanlar üzerindeki egemenliğini kullanarak onları kısa bir açıklama ve bir gülücükle Johnny'den uzaklaştırmaya çalışacak; Baby, Johnny'ye duyduğu hayranlığı kulağıma fısıldayacak ve tedavi olması için bir sanatoryuma götürülmesinin ne denli iyi olacağını anlatacak, tüm bunların tek nedeni Tica'yı kıskanması ve Johnny'yle hemen bu gece yatmak istemesi, ancak görüldüğü kadarıyla bu olanaksız, benim için de son derece sevindirici. Onu tanıdığımdan bu yana yapmadığım gibi Baby'nin bacaklarını okşamanın ne hoş olacağını düşüneceğim ve neredeyse daha sakin bir yere gidip bir kadeh içki içmeyi önereceğim ona (ama o istemeyecek, aslında ben de, çünkü aklımız öteki masada kalacak) tam o sırada, ansızın, Johnny'nin yavaşça ayağa kalkarak bize baktığını, bizi tanıdığını ve bize doğru geldiğini —bana doğru diyelim, çünkü Baby sayılmaz— göreceğiz, masaya ulaştığında büyük bir doğallıkla eğilecek, tabaktan patates kızartması almak isteyen biri gibi, ve önümde diz çöktüğünü göreceğiz; büyük bir doğallıkla diz çökecek ve gözlerimin içine bakacak ve ben ağlamakta olduğunu göreceğim, konuşmaya gerek kalmaksızın Johnny'nin küçük Bee için ağladığını bileceğim.

Tepkim çok doğal, Johnny'yi ayağa kaldırmak istedim, kendini gü-

lünç duruma düşürmesini engellemek için, sonunda gülünç duruma düşen ben oldum çünkü bulunduğu durumdan son derece memnun bir kişiyi zorlamaktan daha acınası bir şey olamaz. Öyle ki sonunda önemsiz şeyler için tepki göstermeyen Flore müşterileri bana hiç de sevecen olmayan bir biçimde bakmaya başladılar, diz çökmüş bu zencinin Johnny Carter olduğunu bilmiyordu çoğu, ancak yine de sunak taşının üstüne çıkmış, İsa'yı çarmıhından çıkartmak için ayağından çeken biriymişim gibi bakıyorlardı bana. Bu hareketim için bana ilk sitem eden Johnny oldu, sessizce ağlayarak gözlerini kaldırdı ve bana baktı, onun gözyaşları ve müşterilerin apaçık tepkisi karşısında yerime dönmekten başka çarem kalmamıştı, kendimi Johnny'den de kötü hissediyordum, eski yerime oturacağıma yer yarılsa da içine girseydim.

Daha sonraki olaylar korktuğum kadar kötü olmadı, yine de herkes yüzyıllar boyu aynı yerde kaldı gibi geldi bana; Johnny'nin gözyaşları yanaklarından süzüldü, gözlerini gözlerime dikip öyle kalakaldı, bense bir sigara yakmaya çalışıyor, bir tane de Johnny'ye uzatıyordum, Baby'ye "her şey yolunda" gibilerden bir işaret yaptım, ancak sanırım Baby ya koşup dışarı kaçmak ya da hüngür hüngür ağlamak üzereydi. Her zamaki gibi her şeyi halleden Tica oldu, büyük bir doğallıkla gelip bizim masaya oturdu, Johnny'nin yanına bir iskemle yaklaştırdı, elini omzuna koydu, zorlamadı onu, sonunda Johnny biraz doğruldu ve bu feci durumdan normal bir biçimde oturmuş bir arkadaş durumuna geçti, bunu yapması için de dizlerini birkaç santimetre yukarı kaldırıp kaba etiyle yerin (neredeyse çarmıhın diyecektim, gerçekten bir saplantı oldu bu) arasına bir iskemlenin bilinen rahatlığının girmesi yeterli olmuştu. İnsanlar Johnny'ye bakmaktan, Johnny ağlamaktan, bizse kendimizi köpek gibi hissetmekten bıkmıştık. İşte o an anladım neden bazı ressamların iskemlelere sevgi duyduklarını, Flore kahvesinin iskemlelerinden herhangi biri olağanüstü bir nesne, bir çiçek, bir koku, kentteki insanların saygınlıklarının ve düzenlerinin mükemmel bir aracı olarak göründü gözüme.

Johnny bir mendil çıkarttı, olayı fazla abartmadan özür diledi, Tica bir duble kahve getirerek Johnny'nin önüne koydu içmesi için. Baby

olağanüstü davrandı; birdenbire Johnny söz konusu olunca takındığı aptal tutumu bırakarak, özellikle yapıyormuş izlenimini vermeden *Mamie's blues* parçasını mırıldanmaya başladı, Johnny ona bakarak gülümsedi ve öyle sanıyorum ki Tica ve ben aynı şeyi düşündük; Bee'nin imgesi Johnny'nin gözlerinden yavaş yavaş siliniyordu, Johnny bir kez daha bizden tarafa dönmeyi, bir sonraki kaçamağına dek bizlerle kalmayı kabul ediyordu. Kendimi köpek gibi hissettiğim an geçer geçmez Johnny'ye karşı duyduğum üstünlük duygusu hoşgörülü davranmamı, fazla kişisel konulara girmeden (Johnny'nin iskemleden aşağı kaydığını görmek dehşet verici olurdu) havadan sudan söz etmemi sağladı, neyse ki Tica ve Baby birer melek gibi davrandılar; Flore'un müşterileri de bir saat içinde değişti, dolayısıyla gecenin birinde gelenler olup bitenden kuşkulanmadılar bile, aslında sonuç olarak fazla bir şey de olmadı, insan adam gibi düşünürse. İlk evine dönen Baby oldu (Baby ciddi bir kız, sabah saat dokuzda Fred Callender'la prova yapmaya başlayacak, akşamki kayıt için), Tica üçüncü konyak kadehini içti ve bizi evlerimize bırakmayı önerdi. Johnny hayır diyerek benimle söyleşmeyi sürdürmek istediğini belirtti, Tica da tamam öyleyse deyip bir markize yakışacak biçimde herkesin parasını ödeyip gitti. Johnny ve ben birer kadeh likör daha içtikten sonra, iki arkadaş bu kadarcık bir taşkınlık yapabilirdik, Saint-Germain-des-Prés'de yürümeye başladık; Johnny yürümenin kendisine iyi geleceğini söyledi ısrarla, bense böyle durumlarda arkadaşını yalnız bırakan biri değilim.

L'Abbaye sokağından Furstenberg meydanına dek iniyoruz, bu meydan Johnny'ye isim babasının sekiz yaşındayken ona armağan ettiği bir oyuncak tiyatroyu anımsatıyormuş. Anılar onu Bee'ye geri götürecek diye korktuğum için onu Jacob sokağına doğru çekmeye çalışıyorum, ancak öyle görülüyor ki Johnny o konuyu bu gecelik kapatmış. Sakin sakin tökezlemeden yürüyor, (başka zamanlar sokakta giderken tökezlediğini gördüm, sarhoş olduğu için değil, refleksleri iyi çalışmadığı için) gecenin sıcaklığı ve sokakların sessizliği ikimize de iyi geliyor. Gauloises içiyor ve farkına varmadan Seine nehrinin kıyısına geliyoruz; Quai de Conti'deki kitapçıların pirinç kasalarının ö-

nünde herhangi bir anı ya da bir öğrencinin çaldığı ıslık aklımıza Vivaldi'nin bir temasını getiriyor ve ikimiz birlikte duyguyla ve heyecanla Vivaldi'den parçalar söylemeye başlıyoruz, Johnny eğer saksofonum yanımda olsaydı tüm gece Vivaldi çalardım diyor, bense abarttığını düşünüyorum.

"Sonuç olarak biraz da Bach ve Charles Ives çalardım," diyor Johnny alçakgönüllülük göstererek. "Charles Ives neden Fransızlar'ın ilgisini çekmiyor bilmiyorum. Şarkılarını biliyor musun? Leopar adlı şarkısını duymuş olmalısın. *A leopard...*"

İnce tenor sesiyle leopar adlı şarkıyı söylemeye koyuluyor, söylediği tümcelerin çoğu kesinlikle Ives'in değil, ama Johnny'nin umurunda mı, önemli olan iyi bir şey söylüyor olması. Sonunda Gît-le-Cœur sokağının karşısındaki parmaklığın üstüne oturup bir sigara daha içiyoruz, çünkü olağanüstü bir gece bu ve bir süre sonra sigaradan dolayı bir kahvede bira içmek zorunda kalacağız, bu da şimdiden ikimizin de hoşuna gidiyor. İlk olarak kitabımdan söz ettiğinde neredeyse dikkat bile etmiyorum çünkü hemen sonra yine Charles Ives'e dönerek, plaklarında Ives'in temalarından alıntı yaparak ne denli eğlendiğini, hiç kimsenin de durumu fark etmediğini (herhalde Charles Ives'in kendisi bile) söylüyor, ancak bir süre sonra kitapla ilgili söylediklerini düşünmeye başlayarak onu bu konuya geri getirmeye çalışıyorum.

"Birkaç sayfa okudum," diyor Johnny. "Tica'nın evinde kitabından çok söz ediyorlardı ama ben başlığını bile anlamıyordum. Dün Art bana İngilizce baskısını verdi, böylece benim de bazı şeylerden haberim oldu. Kitabın çok iyi."

Böyle durumlara özgü doğal bir tavır takınıyorum, rahat ve mütevazı fakat aynı zamanda söyledikleriyle de ilgileniyor görünüyorum, sanki düşünceleri bana —ben ki kitabın yazarıyım— kitabımla ilgili gerçeği gösterecek.

"Bir ayna gibi," diyor Johnny. "İlk başta öyle sanıyordum ki insanın kendisiyle ilgili yazılanları okuması, aynaya değil de kendi kendisine bakması gibidir. Yazarlara hayranlık duyuyorum, söyledikleri şeyler öyle inanılmaz ki. *Bebop* türünün doğuşuyla ilgili bölümün tü-

mü..."

"Baltimore'da bana anlattıklarını tamı tamına aktarmaktan başka bir şey yapmadım," diyorum, neden savunmaya geçtiğimi bilmeden.

"Evet, her şey tamam, fakat gerçekte bir ayna gibi," diyor Johnny dikkafalılıkla.

"Daha ne istiyorsun? Aynalar sadıktır."

"Bazı şeyler eksik Bruno," diyor Johnny. "Sen benden daha iyi anlarsın ama bana öyle geliyor ki bazı şeyler eksik."

"Bana söylemeyi unuttuğun şeyler," diyorum, oldukça kızgın. Bu vahşi maymun neler yapabilir... (Delaunay'le konuşmak gerek, düşüncesiz bir açıklamanın sağlıklı bir eleştiri denemesini berbat etmesi çok acı olur... "*Örneğin Lan'ın kırmızı giysisi*," demekte Johnny. Ne olursa olsun, bu gece söyleyeceği yeni şeylerden yararlanıp onları kitabın yeni baskısına eklemek hiç de kötü olmaz. "*Köpeğimsi bir kokusu vardı*," demekte Johnny, "*bu plağın tek olumlu yanı da bu.*" Evet dikkatle dinlemek ve hemen harekete geçmek, çünkü eğer bu olası yalanlamalar başkalarının eline geçerse çok acı sonuçlar doğurabilir. "*Ve ortadaki kül kavanozu, en büyük ve neredeyse mavi bir külle dolu olanı*," demekte Johnny, "*kız kardeşimin bir pudralığına çok benzeyen.*" Sanrılardan söz ettiği sürece problem yok, en kötüsü temel düşünceleri, estetik sistemi yalanlaması, o kadar da övgü... "*Ayrıca cool caz türünün yazdıklarınla hiç ilgisi yok*," demekte Johnny. Dikkat.)

"Ne demek yazdıklarımla hiç ilgisi yok? Olayların değişken olmalarına bir diyeceğim yok Johnny ama altı ay önce sen..."

"Altı ay önce," dedi Johnny, parmaklıktan inip kafasını ellerinin arasına koydu biraz dinlenmek için. Bu kez de dirseklerini dayamıştı parmaklığa. "*Six months ago.* Ah Bruno, şu anda çocuklar yanımda olsaydı neler çalabilirdim... Aklıma gelmişken söylemeliyim: saks ve seks konusunda yazdıkların çok akıllıca, çok iyi bir sözcük oyunu olmuş. *Six months ago. Six, sax, sex.* Gerçekten çok güzel Bruno. Allah seni kahretsin Bruno."

Akıl yaşının bunu anlamasına izin vermediğini, bu masum sözcük oyununun aslında oldukça derin bir düşünce sistemi olduğunu (New

York'ta bunu Leonard Feather'a anlattığımda o da paylaşmıştı düşüncelerimi) ve *Washboard* zamanından bu yana cazın cinsel yaklaşımlarının değişmiş olduğunu söyleyemeyeceğim ona. Her zamanki gibi eleştirmenlerin, benim (özel yaşamımda) kabul etmeye razı olduğumdan çok daha gerekli olduklarını düşünmek beni sevindiriyor, çünkü yaratıcılar, müziği bulandan Johnny'ye kadar tüm o lanetliler ordusu, yapıtlarından diyalektik sonuçlar çıkartamaz, yazdıklarının ya da yarattıklarının ana ilkelerini ve üstünlüğünü ortaya koyamazlar. Yalnızca eleştirmen olmaktan üzüntü duyduğum bunalımlı anlarımda bunu anımsamam gerekir. "*Yıldızın adı Ajenjo*," demekte Johnny, ansızın öteki sesini duyuyorum, o zamanlardaki sesini... Nasıl söylesem bunu, nasıl betimlesem Johnny'yi, kendi tarafında tek başınayken, bizi bırakıp gitmişken. Kaygılanarak parmaklıktan inip ona yakından bakıyorum. Yıldızın adı Ajenjo, yapılacak bir şey yok.

"Yıldızın adı Ajenjo," diyor Johnny, iki eline konuşarak, "ve gövdeleri büyük kentin meydanlarına atılacak. Altı ay önce."

Kimse görmeyecek ve bilmeyecek ama ben yine de omuz silkiyorum, yıldızlar için (yıldızın adı Ajenjo). Her zamanki sözlere dönüyoruz: "Bunu yarın çalıyorum." Yıldızın adı Ajenjo ve gövdeleri altı ay önce atılacaklar. Büyük kentin meydanlarında. Bu dünyayı bırakmış, uzakta. Benimse gözlerim kanlı, bana kitapla ilgili başka şeyler söylemedi diye; aslında binlerce hayranının iki dilde okudukları (yakında üç dilde olacak, İspanyolca baskısı söz konusu, öyle görülüyor ki Buenos Aires'te yalnız tango çalmıyorlar) kitapla ilgili ne düşünüyor öğrenemedim.

"Çok güzel bir elbiseydi," diyor Johnny. "Lan'ın üstünde nasıl duruyordu bilmek istemez misin, ama bunu sana bir viski bardağının önünde anlatmam daha iyi olur, paran varsa eğer. Dédée bana yalnız üç yüz frank verdi."

Alaylı bir biçimde gülüyor, Seine nehrine bakarak. Sanki kendisi bilmiyor içkiyi ve uyuşturucuyu nasıl bulacağını. Bana Dédée'nin çok iyi olduğunu (kitaptan hiç söz yok) ve bunu da iyiliğinden yaptığını anlatmaya başlıyor, ama şansa bak ki arkadaşım Bruno var, (bir kitap

yazdı, ama kitapla ilgili tek söz yok) en iyisi gidip Arap mahallesindeki bir kahveye oturmak, Ajenjo adındaki yıldızla biraz ilgimiz olduğu görüldü mü orada bizi rahat bırakırlar (bunu düşünen benim, Saint-Sévérin sokağına girmek üzereyiz ve saat gecenin ikisi, karım bu saatte uykusundan uyanıp ertesi sabah kahvaltıda bana ne diyeceğini prova eder). Dediğim gibi yapıp korkunç bir tadı olan ucuz konyak içiyor, ölçüyü kaçırıp kendimizi mutlu hissediyoruz. Ancak kitaptan hiç ses yok, yalnızca kuğu biçimindeki pudralık, yıldız, parça parça nesneler, parça parça tümceler, bakışlar, gülüşler, masanın üstünde tükürük damlaları, bardağın (Johnny'nin bardağının) kenarına yapışmış damlalar. Evet öyle anlar oluyor ki ölmüş olmasını istiyorum. Sanırım benim durumumda çoğu insan böyle hissederdi. Ama Johnny'nin bu gece bana söylemek istemediği şeyle birlikte ölüp gitmesine nasıl razı olunabilir, öldükten sonra bile avlanmayı sürdürmesine, (tüm bunları nasıl ifade edeceğimi artık bilemiyorum) huzuruma, saygınlığıma, tartışılmaz bir tezle iyi yönetilmiş bir cenaze töreninin insana verdiği yetkeye malolacak şekilde yürüyüp gitmesine nasıl razı olunabilir?

Arada bir Johnny parmaklarıyla masanın üstüne vurmayı keserek bana bakıyor, anlaşılmaz bir hareket yapıyor ve yine parmaklarıyla masanın üstüne vurmaya koyuluyor. Kahvenin patronu, Arap bir gitaristle birlikte buraya geldiğimiz günlerden tanıyor bizi. Ben Aifa bir süreden beri gidip yatmak istiyor, sarmısak ve yağlı pasta kokan ıssız kahvenin tek müşterileri biziz. Ben de uykusuzluktan ölüyorum ama kızgınlığım destek oluyor, sessiz bir öfke, Johnny'ye karşı değil, gece boyu aşk yaptıktan sonra bir duş almaya gereksinim duyulması, gövde ekşi ekşi kokmaya başlamadan su ve sabun istenmesi gibi, oysa başlangıçtaki koku bambaşkaydı... Johnny inatçı bir tempoyla masanın üstüne vurmayı sürdürüyor, arada bir de bana hiç bakmadan bir şarkı mırıldanıyor. Belki de bir daha kitaptan hiç söz etmeyecek. Olaylar onu bir yerden başka bir yere sürüklüyor, yarın bir kadın yüzünden gidecek, ya da herhangi bir sorun, bir yolculuk. En iyisi İngilizce baskıyı belli etmeden elinden almak, bunun için de Dédée'yle konuşmak ve ondan rica etmek gerekir, ona yaptığım pek çok iyiliğe karşılık. Bu

neredeyse öfkeye dönüşen kaygı çok aptalca. Johnny'den herhangi bir coşku beklemek yersiz olurdu; aslında kitabı okuyacağını düşünmemiştim bile. Kitabın Johnny hakkında gerçeği söylemediğini biliyorum (yalan da söylemiyor), kitap yalnızca Johnny'nin müziğiyle ilgili. Ölçülü ve iyi bir insan olduğum için onun onulmaz şizofrenisini, uyuşturucu yüzünden içinde bulunduğu zavallı durumu açık seçik gözler önüne sermek istemedim. Yaşamının genel çizgilerini göstermek istedim, gerçekten önemli olan unsuru, Johnny'nin eşsiz sanatını vurgulayarak. Başka ne söyleyebilirdim? Belki de beni özellikle bu noktada yakalamak istiyor, her zamanki gibi pusuya yatmış bekliyor, hepimizin yara aldığı atılımlarından birini yapmak için eğilmiş bekliyor. Belki de beni o noktada yakalamak istiyor, yazdıklarımı, üstüne müziğinin mantığını oturttuğum estetik temelleri ve herkesin beni onca övmesini sağlayan çağdaş caz kuramımı yalanlamak için.

Açık konuşayım, umurumda mı onun yaşamı? Beni kaygılandıran tek şey, benim benimseyemediğim (ya da benimsemek istemediğim) bu tutumunu sürdürmesi ve sonunda kitabımın vardığı sonuçları yalanlaması. Orada burada benim görüşlerimin yanlış olduğunu, müziğinin başka bir şey olduğunu söylemesi.

"Dinle, az önce kitapta bazı eksiklikler olduğunu söylemiştin."

(Şimdi dikkat.)

"Bir şeyler mi eksik Bruno? Ah, evet, sana bir şeyler eksik dedim. Bak, yalnızca Lan'ın kırmızı giysisi değil söz konusu olan. Başka şeyler de... Onlar gerçekten kül kavanozu muydu Bruno? Geçen gece yine gördüm onları, kocaman bir alan, ama bu kez toprağa çok gömülü değillerdi. Bazılarının üstünde yazılar ve resimler vardı, sinemadaki gibi, kafalarında zırhlı başlıklar, ellerinde kocaman sopalar vardı. Kül kavanozlarının arasında dolaşmak ve yalnız olduğumu, benden başka hiç kimsenin onların arasında bir şey arayarak dolaşmadığını bilmek dehşet verici. Üzülme Bruno, bunları yazmayı unutmuş olman önemli değil. Fakat Bruno," ve bana doğru parmağını uzatıyor, titretmeden, "asıl beni unutmuşsun."

"Hadi, Johnny."

"Beni, Bruno, beni. Ama senin suçun değil bu, benim bile çalamadığım şeyleri unutmuş olman. Kitapta benim asıl yaşamöyküm plaklarımda olduğunu söylediğinde buna gerçekten inandığını biliyorum, ayrıca çok da şık oluyor bunu söylemek, ama bu böyle değil. Ben kendim bile nasıl çalmam gerektiğini bilemedim, gerçekten olduğum gibi çalmayı... Görüyorsun Bruno, senden mucize yaratman istenemez. Burası çok sıcak, çıkalım hadi."

Onunla birlikte sokağa çıkıyorum, birkaç metre gelişigüzel yürüyoruz, küçük bir sokakta beyaz bir kediyle karşılaşıncaya dek; Johnny uzun süre kediyi okşuyor. Artık yeter, Saint-Michel meydanında bir taksi bulur onu otelinc bırakıp ben de eve dönerim. Sonuç olarak o kadar da kötü olmadı, bir an için Johnny'nin kitabın tam tersi bir kuram geliştirmiş olmasından, onu önce benim üzerimde deneyip sonra tüm hızıyla etrafa yayacağından korktum. Beyaz bir kediyi okşayan zavallı Johnny. Sonuç olarak tek söylediği hiç kimsenin hiç kimse hakkında bir şey bilmediği ki bu da yeni bir şey değil. Tüm yaşamöyküleri bunu böyle kabul ederek başlarlar işe, öyle değil mi. Hadi Johnny, hadi eve dönelim, çok geç oldu.

"Yalnızca bununla kaldığını sanma," diyor Johnny, ansızın düşündüklerimi biliyormuş gibi doğrularak. "Bir de Tanrı var, sevgili dostum. İşte burada çuvallamışsın."

"Hadi Johnny, hadi, eve dönelim çok geç oldu."

"Senin ve arkadaşım Bruno gibi olanların Tanrı dedikleri var. Sabahki diş macunu tüpü, ona Tanrı diyorlar. Çöp kutusu, ona Tanrı diyorlar. Geberme korkusu, ona Tanrı diyorlar. Ve sen utanmadan beni bu pisliğe bulaştırdın, çocukluğumun, ailemin, atalarımdan kalan bilmem neyin... Dağ gibi çürük yumurta kümeleri ve sen onların içinde gıdaklıyorsun. Tanrınla birlikte mutlu. Senin Tanrını istemiyorum, hiçbir zaman benim Tanrım olmadı o."

"Tek söylediğim zencilerin müziğinin..."

"Senin Tanrını istemiyorum," diyor Johnny yine. "Neden kitabında onu bana kabul ettirdin? Ben Tanrı var mı bilmiyorum, ben müziğimi çalıyorum, ben kendi Tanrımı yapıyorum, senin buluşlarına gereksini-

mim yok benim, onları Mahalia Jackson'a ve Papa'ya bırak, hemen şimdi bu bölümü kitabından çıkartacaksın."

"Eğer ısrar edersen," diyorum bir şey demiş olmak için. "İkinci baskısında."

"Ben bu kedi kadar yalnızım, ondan bile daha yalnızım çünkü yalnız olduğumu biliyorum, oysa o bilmiyor. Zavallı, tırnaklarını elime batırıyor. Evet, caz yalnızca müzik değil, ben de yalnızca Johnny Carter değilim."

"Tamam işte ben de bunu söylemek istiyordum, senin bazen şey gibi çaldığını yazdığımda..."

"Kıçıma yağmur yağıyormuş gibi," diyor Johnny ve bu gece ilk olarak öfkeden kudurduğunu hissediyorum. "Hiçbir şey söylenmiyor sana, hemen kendi pis diline çeviriyorsun. Ben çaldığımda sen melekleri görüyorsan, bu benim suçum değil. Eğer ötekiler ağızlarını açıp mükemmelliğe ulaştığımı söylüyorlarsa bu benim suçum değil. En kötüsü de bu, kitabında gerçekten söylemeyi unuttuğun şu ki Bruno, ben bir hiçim, hiçbir değerim yok, çaldıklarımın ve insanların alkışladıklarının hiçbir değeri yok, gerçekten..."

Az görülen bir alçakgönüllülük doğrusu, gecenin bu saatinde. Bu Johnny...

"Nasıl anlatayım sana," diye bağırıyor Johnny, elleriyle beni omuzlarımdan tutup sağa sola sallayarak (Yeter be! diye bağırıyorlar bir pencereden). "Daha çok müzik, daha az müzik sorunu değil bu... Örneğin, Bee'nin ölmüş olmasıyla yaşıyor olması arasındaki fark bu. Ölen Bee'yi çalıyorum ben, biliyor musun, oysa istediğim, istediğim.... Bunun için bazen saksofonu tekmeliyorum, insanlar da içkiyi fazla kaçırdığımı sanıyorlar. Evet gerçekten de bunu her zaman sarhoşken yapıyorum çünkü sonuç olarak bir saksofon çok para ediyor."

"Gidelim burdan, seni taksiyle oteline bırakayım."

"Ne kadar da iyi kalplisin," diye alay ediyor Johnny. "Arkadaşım Bruno insanın her dediğini küçük defterine not ediyor, önemli şeylerin dışında. Art bana kitabı verinceye dek bu denli yanılabileceğini hiç düşünememiştim. Başlarda başka birisinden söz ediyormuşsun gibi gel-

di, Ronnie'den ya da Marcel'den, ama sonra Johnny aşağı, Johnny yukarı, bir de baktım ki söz konusu olan benim. Ama nasıl olur, bu ben miyim? Ben Baltimore'da, *Birdland*'de, biçemime gelince... Dinle," neredeyse soğuk bir ifadeyle ekliyor, "okuyuculara yönelik bir kitap yazmış olduğunu fark etmediğimi sanma. Kitap çok iyi, saks çalışım ve caz müziğini hissediş tarzımla ilgili dediklerin de bana göre tamam. Kitapla ilgili bu tartışmayı sürdürmemizin hiçbir nedeni yok... Seine nehrine atılmış bir pislik, kenara yakın yüzen şu ot parçası kitabın. Ben de şu öteki ot parçasıyım, sen de bata çıka şurdan geçen şişe. Bruno, bulamadan öleceğim, bulamadan..."

Onu kollarının altından tutup, ırmağın kenarındaki parmaklığa dayıyorum. Her zamanki gibi sayıklamaya başlıyor, sözcük parçaları mırıldanıyor, tükürüyor.

"Bulamadan," diyor yine. "Bulamadan..."

"Neyi bulmak istiyordun kardeşim?" diyorum ona. "Olanaksızı istememek gerekir, senin bulduğun yeterli olabilir..."

"Senin için yeterli olabilir, biliyorum," diyor Johnny hınçla, "Art için, Dédée için, Lan için... Nasıl oldu bilmiyorsun... Evet, bazen kapı açılmaya başladı... Bak iki ot parçası birleştiler, birbirlerinin önünde dans ediyorlar... Ne güzel değil mi.. Açılmaya başladı... Zaman... demiştim sana... bana öyle geliyor ki, bu zaman kavramı... Bruno, tüm yaşamım boyunca müziğimin içinde aradım bu kapının sonunda açılmasını. Birazcık, bir parçacık... Anımsıyorum, bir gece, New York'ta... Kırmızı bir giysi. Evet kırmızı, ona da çok yakışıyordu. Bir gece Miles ve Hal'le birlikteydik... Sanırım bir saatten beri çalıyorduk, yalnız başımıza, mutlu... Miles öyle güzel bir şey çaldı ki neredeyse kendimi iskemleden yere atıyordum, işte o zaman iplerimi kopartım, gözlerimi kapattım, uçuyordum. Yemin ederim ki uçuyordum Bruno... Kendi kendimi duyuyordum, çok uzak bir yerden ancak kendi içimden, kendi yanımda biri ayaktaydı... Tam olarak biri değil... Şişeye bak, inanılmaz bir biçimde batıp çıkıyor... Biri değil, insan benzetmeler yapmak istiyor... Bir güven duygusu, bir karşılaşmaydı, bazı düşlerdeki gibi, sana da öyle gelmiyor mu? Her şey hallolduktan sonra

Lan ve kızlar seni fırında bir hindiyle bekliyorlar, arabayla giderken hiçbir kırmızı ışığa takılmıyorsun, her şey bir bilardo topu gibi rahatça kayıyor. Benim yanımdaki kendimdi sanki, ancak hiç yer kaplamıyordu, New York'ta değildi ve her şeyden önemlisi zaman silinmişti, sonrası yoktu... Sonrası olmuyordu... Bir an için yalnızca her zaman vardı... Ve ben bunun yalan olduğunu bilmiyordum, bunun, müziğin içinde yitip gittiğim için meydana geldiğini bilmiyordum, çalmayı keser kesmez, çünkü sonuç olarak arada bir zavallı Hal'in de piyanoda içini dökmesine izin vermem gerekiyordu, o anda kafaüstü kendi üstüme düşeceğimi bilmiyordum..."

Yavaşça ağlıyor, pis elleriyle gözlerini ovuşturuyor. Bense ne yapacağımı bilemiyorum, o kadar geç ki, ırmaktan nem yükseliyor, ikimiz de üşüteceğiz.

"Öyle sanıyorum ki su olmadan yüzmeyi denedim," diye fısıldıyor Johnny. "Öyle sanıyorum ki Lan olmadan Lan'ın kırmızı giysisine sahip olmak istedim. Ve işte Bee öldü Bruno. Sanırım sen haklısın, kitabın çok iyi."

"Hadi Johnny, kötü bulduğun yönleri var diye alınmayı düşünmüyorum."

"Öyle değil, kitabın iyi çünkü... çünkü içinde kül kavanozları yok Bruno. Satchmo'nun çaldıkları gibi, çok temiz, çok saf. Sana da Satchmo'nun çaldıkları bir doğum günü ya da hoş bir davranış gibi gelmiyor mu? Biz... söylüyorum sana, su olmadan yüzmek istedim. Bana öyle geldi ki... fakat aptal olmak gerekir... bana öyle geldi ki bir gün başka bir şey bulacaktım. Tatmin olmuyordum, sanıyordum ki güzel şeyler, Lan'ın kırmızı giysisi, Bee bile, fare kapanı gibiydiler, başka bir biçimde anlatamıyorum kendimi... İnsanın uyum sağlaması için kurulmuş tuzaklardı, anlıyor musun, insanın her şey güzel demesi için kurulmuş tuzaklar. Bruno öyle sanıyorum ki Lan ve caz, evet caz bile, dergilerdeki reklâmlar gibiydiler, güzel şeyler, benim uyum sağlamam için, sen nasıl uyum sağlıyorsan, Paris, karın ve işin olduğu için... Benimse saks'ım ve seks'im vardı, kitabın dediği gibi. Gerekli olan her şey. Tuzaklar sevgili dostum... Çünkü başka bir şey olma-

ması olası değil; bu denli yakın, kapının bu denli öteki tarafında olmamız olası değil..."

"Önemli olan insanın elinden geleni yapması," diyorum, kendimi eşsiz bir biçimde aptal hissederek.

"Ve her yıl *Down Beat*'in yaptığı seçimleri kazanmak, tabii," diyerek onaylıyor Johnny. "Tabii ki evet, tabii ki evet. Tabii ki evet."

Onu yavaş yavaş meydana doğru sürüklüyorum. Neyse ki köşede bir taksi var.

"Her şeyden önce senin Tanrını kabul etmiyorum," diye fısıldıyor Johnny. "Masal okuma bana, izin vermiyorum. Eğer gerçekten kapının öteki tarafındaysa, yemin ederim ki umurumda değil. Sana kapıyı açtı diye ötcki tarafa geçmenin hiçbir değeri yok. Kapıyı tekmelerle çökertmek, işte bu değerli. Onu yumruklarla kırmak, kapıya karşı boşalmak, bir gün boyu kapıya karşı işemek. New York'ta o gece kapıyı müziğimle açtığımı sandım, çalmayı sürdürdüğüm sürece; çalmayı kestiğimde o lanet olası, kapıyı yüzüme kapattı, sırf ona hiç dua etmediğim için, sırf ona hiç dua etmeyeceğim için, bu özel üniformalı kapıcıyla ilgili hiçbir şey bilmek istemediğim için, bu bahşiş karşılığı kapıları açan uşak, bu..."

Zavallı Johnny, sonra da insan bunları kitabına koymuyor diye kızar. Saat sabahın üçü, vay anam vay.

Tica New York'a dönmüştü, Johnny New York'a dönmüştü (yalnız Dédée burada kaldı, iyi bir trombonist olma yolundaki Louis Perron'un evine yerleşti güzelce). Baby Lennox New York'a dönmüştü. Bu dönem Paris pek parlak değildi ve ben dostlarımı özlüyordum. Johnny'yle ilgili kitabım her yerde çok iyi satılıyordu ve doğal olarak, Sammy Pretzal olası bir Hollywood uyarlamasından söz ediyordu; bu, dolar-frank ilişkisi düşünülürse, her zaman ilginç olabilir. Karım, Baby Lennox'la aramda olanlardan dolayı bana kızıyordu hâlâ, oysa hiç de önemli değildi bu, sonuç olarak Baby son derece değişkendir ve akıllı bir kadın bu tür şeylerin evliliklerin dengesini bozmayacağını anlamalıdır; ayrıca Baby, Johnny'yle birlikte dönmüştü New York'a, sonunda

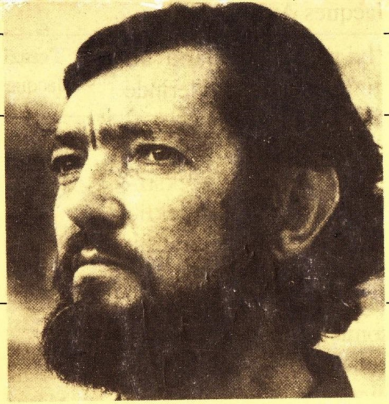
Johnny'yle aynı gemiye binmenin zevkine varabilmişti. Şimdilerde herhalde Johnny'yle birlikte esrar içiyordur, Johnny gibi hapı yutmuştur zavallı kız. *Amorous* Paris'te yeni piyasaya sürüldü, tam benim kitabımın ikinci baskısı çıkmak üzereyken, Almanca'ya çevrilmesi de söz konusu. İkinci baskıyı değiştirip değiştirmemeyi çok düşündüm; mesleğim izin verdiği ölçüde onurlu bir insan olarak yaşamöyküsünü yazdığım kişiyi başka bir açıdan göstermem gerekir mi diye düşünüyordum. Bu konuyu birkaç kez Delaunay ve Hodeir'le tartıştık; bana ne diyeceklerini bilemiyorlardı çünkü kitabı mükemmel buluyorlar, bu biçimiyle okuyucuların çok hoşuna gittiğini söylüyorlardı. Öyle sanıyorum ki ikisi de fazla edebiyata kaçmamdan korkuyorlar, kitabı Johnny'nin müziğiyle, hepimizin tanıdığı müziğiyle ilgisiz ayrıntılarla dolduracağımdan çekiniyorlardı. Bana öyle geldi ki yetkili kişilerin görüşleri (ve kendi görüşüm, artık bu noktaya gelindiğinde kendi görüşümün de önemi olduğunu yadsıyamam) ikinci baskıyı olduğu gibi bırakmamı onaylıyordu. Amerika'da çıkan caz dergilerini dikkatle taramam beni büyük ölçüde sakinleştirdi (Johnny'yle yapılmış dört söyleşi, yeni bir intihar denemesiyle ilgili bir haber, bu kez tentürdiyot içmiş, mide sondası takılmış ve hastanede üç hafta geçirmiş, sonra hiçbir şey olmamış gibi Baltimore'da çalmayı sürdürmüş), ancak onunla ilgili bu kötü haberleri almak üzüyordu beni. Johnny kitabı tehlikeye düşürecek tek bir sözcük bile söylememişti. Örneğin (Chicago'da çıkan *Stomping Around* adlı müzik dergisinde Teddy Rogers Johnny'yle söyleşmiş) "Paris'teki Bruno V...'nin seninle ilgili yazdıklarını okudun mu?" "Okudum, çok iyi." "Bu kitap hakkında söylenecek bir şey yok mu?", "Yok, çok iyi olduğunun dışında. Büyük adamdır Bruno." Bir de Johnny'nin sarhoşken ya da uyuşturucu etkisi altındayken neler söylediğini öğrenmek gerekirdi ama, en azından kitabı yalanladığıyla ilgili söylentiler yoktu ortada. Kitabın ikinci baskısını olduğu gibi bırakmaya karar verdim, zaten Johnny gerçekten de tanıttığım gibi değil miydi: olağanüstü şeyler yaratma yeteneğine sahip vasat zekâlı bir zavallı, pek çok müzisyen, satranç oyuncusu ve şair gibi yapıtlarının değerini bilmeyen biri (ama bir boksör kadar da mağrur). Her şey beni

Johnny'nin portresini olduğu gibi korumaya itiyordu: cazı çok seven ancak gerek müzikal, gerek psikolojik tahlillerden hoşlanmayan bir okuyucu kitlesiyle arayı açmanın hiç anlamı yoktu; okuyucuların istediği anlık tatminler, elleriyle tempo tutmak, rahatlamak, müziği derilerinin üstünde, içlerinde, kanlarında ve soluklarında hissetmektir o kadar, olayların derinine inmek değil.

İlk olarak telgraflar geldi, Delaunay'e, bana (akşam gazetelerinde de aptalca yorumlar çıkıyordu); yirmi gün sonra da beni unutmamış olan Baby Lennox'un mektubu. "Bellevue'de ona çok iyi baktılar, hastaneden çıktığında onu almaya ben gittim. Norveç'te turneye çıkan Mike Russolo'nun dairesinde kalıyorduk. Johnny çok iyiydi, seyirci önünde çalmak istememesine karşın Kulüp 28'deki çocuklarla birlikte plak doldurmayı kabul etmişti. Bunu sana söyleyebilirim, aslında çok zayıftı (Baby'nin ne demek istediğini anlıyorum, Paris'teki serüvenimizden sonra), geceleri soluk alışları ve inlemeleri beni korkutuyordu. Beni tek avutan —diye ekliyordu Baby kendine yakışır bir biçimde— öldüğünü anlamadan, mutlu ölmüş olması. Televizyon izlerken birdenbire yere düşmüş. O anda öldüğünü söylediler." Bu sözlerden Baby'nin ölüm anında orada olmadığı anlaşılıyordu, nitekim öyle olmuştu, çünkü daha sonra Johnny'nin o sıralar Tica'nın evinde kaldığını öğrendik, onunla birlikte beş gün geçirmişti, kaygılı ve umutsuzdu, cazı bırakıp Meksika'ya gitmekten, orada bir köyde çalışmaktan söz ediyordu (sıkıyorlar ama, hepsi de yaşamlarının bir bölümünde aynı şeyden söz ediyorlar), Tica ondan gözünü ayırmıyor, onu sakinleştirmek ve geleceği düşünmesini sağlamak için (bunları daha sonra Tica söyledi, sanki o ve Johnny gelecek nedir bilirlermiş gibi) elinden geleni yapıyordu. Johnny onu çok keyiflendiren bir televizyon programının ortasında öksürmeye başlamış, birdenbire iki kat olmuş vb... Tica'nın polislere belirttiği gibi ölümün ani olduğundan pek emin değilim (ne yapsın, Johnny'nin dairesinde ölmesi başını büyük derde sokmuştu, üstelik ellerini uzatsalar uyuşturucu bulacaklar, bu konuda daha önce de başı derde girmişti zavallı Tica'nın; otopsinin sonuçları da çok inandırıcı değildi. Bir doktorun Johnny'nin karaciğer ve akciğerlerinde neler bul-

muş olabileceğini tahmin etmek güç değil). "Ölümüne ne kadar üzüldüm bilemezsin, sana başka şeyler de anlatabilirim," diye tatlı tatlı ekliyor sevgili Baby, "ama başka zaman, daha güçlü olduğum zaman; Johnny'nin en iyi dostu olarak bilmen gereken her şeyi sana yazarım ya da anlatırım (galiba Rogers, Paris ve Berlin için benimle sözleşme imzalamak istiyor)." Bir sayfa boyunca Tica'ya sayıp sövdükten sonra, ona kalsa Tica yalnızca Johnny'nin ölümünden değil, Pearl Harbor baskınından ve kara vebadan da sorumlu olur, zavallı Baby mektubunu bitiriyordu: "Unutmadan söyleyeyim, bir gün Bellevue'de sürekli seni sordu, kafasının içi karmakarışıktı, senin New York'ta olduğunu, onu görmeye gelmek istemediğini düşünüyordu, durmadan bir şeylerle dolu alanlardan söz ediyor sonra da seni çağırıyor, seninle konuşuyordu zavallı. İnsanın ateşi yükselince nasıl olur bilirsin. Tica'nın Bob Carey'ye dediğine göre Johnny'nin son sözleri aşağı yukarı şöyleymiş: 'bir maske takın bana', ama tahmin edersin ki böyle bir anda..." Hem de nasıl tahmin ederim. "Çok şişmanlamıştı," diye ekliyordu Baby mektubun sonunda, "yürürken soluksuz kalıyordu." Baby Lennox gibi ince bir insandan beklenen ayrıntılardı bunlar.

Tüm bunlar kitabımın ikinci baskısının piyasaya sürülmesine denk düştü, neyse ki kitaba Johnny'nin ölümüyle ilgili bir not, bir de pek çok ünlü cazcının katıldığı cenaze töreninden bir görüntü eklemeye zaman bulabildim var gücümle çalışarak. Böylece yaşamöyküsünün tamamlanmış olduğunu söyleyebiliriz. Benim bunu söylemem çok iyi olmayabilir ama, doğal olarak, işin estetik yönünü göz önünde bulundurarak söylüyorum bunu. Şimdiden yeni bir çeviri söz konusu, İsveççe ya da Norveççe'ye. Bu haber karımın çok hoşuna gidiyor.

JULİO CORTAZAR'DAN SEÇME ÖYKÜLER

"Kimbilir nasıl bitebilirdi başı bile olmayan bir olay, ortalarda başlamıştı ansızın ve belli bir sınırla çevrelenmeden bitiverdi, başka sislerin başladığı bir noktada; her neyse, konuya girmek için şunları söylemek gerekiyor: Pek çok Arjantinli, yazı Luberon vadisinde geçirir, bu bölgenin en eski sakinleri olan bizler onların uzaklarda yankılanan seslerini sık sık duyarız, büyüklerle birlikte çocuklar da gelir, bu da Silvia demektir zaten, çiğnenmiş bahçeler, çatalla et yenilen öğle yemekleri, çocukların al yanakları, korkunç ağlamaları izleyen İtalyanvari bağrışmalar..."

Metis Edebiyat
ISBN 975-7650-60-6
Metis Yayınları, Başmusahip Sok. 3/2,Cağaloğlu/İstanbul